

Contents

Contents	Page
Research Article	
INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO MULTICULTURAL EDUCATION: A CASE STUDY IN RURAL COMMUNITIES OF MERBABU MOUNTAIN SLOPES OF INDONESIA Sukodoyo, Tri Saputra Medhacitto, Widiyono and Waluyo	1
THE ROLE OF BUDDHIST PRACTICES IN PROMOTING HAPPINESS AMONG YOUNG WORKERS POPULATION IN THAILAND Suriya Klangrit, Tzu-Chuen Lu, Zijun Shen, Chainarin Tubmarerng, Sarinthip Sutthikanpakorn, Wipavanee Phueakbuakhao, Chalermchai Kaewkanha, Yasothara Siripaprapagon and Vimal Kumar	16
KNOWLEDGE AND LEARNING AT WAT PHRA PATHOM CHEDI: A CASE STUDY OF BUDDHIST TOURISM Bulan Kulavijit and Wirapong Chansanam	33
AN INTEGRATION OF THE BUDDHA'S TEACHING WITH VOLUNTEER NETWORK'S COMMUNITY WELFARE OF WAT BANG CHANG NUEA, SAMPRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE, THAILAND Reongwit Nilkote, Somboon Watana, Prayoon Suyajai and Suvin Raksat	59
INTEGRATING BUDDHIST WISDOM WITH HOLISTIC HEALTH PROMOTION: A CASE STUDY OF MONKS IN THE DIGITAL AGE IN MUANG UTTARADIT DISTRICT Seubtrakul Tantanukul, Saowaluk Netchang, Paitoon Mapiw, Naiyana Kaewkhong, Arunrat Phomma and Issayanee Juntasan	69
BOOSTING CREATIVE LEADERSHIP IN DIGITAL COMMUNITY GROWTH WITH FIVE BALA DHAMMA Nipawan Charoenlak, Narisara Krudnak, Wongsiri Rueangsri, Reongwit Nilkote and Thitiwas Sukpom	80
DEVELOPMENT OF HYPERTENSION PREVENTION AND CONTROL MODEL AMONG MONKS IN NONG KHAI PROVINCE, THAILAND Kris Khunluek, Kritkantorn Suwannaphant, Teerasak Pajan, Phra Thepwachirakhun, Khakhanang Ratananikom and Prudit Sararat	89

THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST LEADERSHIP BASED ON THE PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA FOR EDUCATIONAL LEADERS TO PROMOTE HAPPINESS AND WELL-BEING IN THE ERA OF CHANGE 108

Reongwit Nilkote, Thitiwas Sukpom, Nattakorn Papan, Natthapat Saisena and Nattaka Sanguanwong

GUIDELINES FOR APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO THE PROMOTION OF THE JUSTICE SYSTEM WITHIN THE CONTEXT OF THE LAW IN THE THA RUEA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, MUEANG NAKHON SI THAMMARAT DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE (in Thai) 118

Phrakru Nitithambundit Suriya Kongkawai

MULTICULTURAL LEADERSHIP MODEL ACCORDING TO SARANIYADHAMMA PRINCIPLES OF ADMINISTRATORS OF THE ARTS AND CULTURE NETWORK IN RAJABHAT UNIVERSITIES (in Thai) 133

Natthapat Saisena

DEVELOPMENT OF YOUTH MEDIATOR BY BUDDHIST PEACE METHODS A CASE STUDY OF UNDERGRADUATE STUDENTS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY, NAKHON SI THAMMARAT CAMPUS (in Thai) 147

Phra Nattapong Kraithep, Phra Medhivajrapundit Hansa Nithibunyakorn,

Phra Vajraphutthibundit Preeda Buamuang, Phra Natthaphong Janro,

Punyada Chongla-iad, Thatchanan Issaradet, Jaruayporn Hemrangsee,

Phirasin Boonthong, Sumalee Boonruang and Sakda Hanthet

INTEGRATING THE FOUR GHARAVASA DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY LEARNING IN THE CONTEXT OF ETHNIC GROUPS IN RATCHABURI PROVINCE (in Thai) 159

Narisara Krudnak, Nipawan Charoenlak, Wongsiri Rueangsri and

Pakporn Charoenlak

INTEGRATING BUDDHIST PRINCIPLES TO MULTICULTURAL EDUCATION: A CASE STUDY IN RURAL COMMUNITIES OF MERBABU MOUNTAIN SLOPES OF INDONESIA

Sukodoyo^{1*}, Tri Saputra Medhacitto¹, Widiyono², Waluyo²

¹Sekolah Tinggi Agama Buddha Syailendra, Semarang, Indonesia

²Sekolah Tinggi Agama Buddha Negeri Sriwijaya, Tangerang, Indonesia

*Corresponding author E-mail: sukodoyo@syailendra.ac.id

Received 4 February 2025; Revised 30 March 2025; Accepted 31 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Indonesia is a multicultural country that needs multicultural education to foster tolerance and mutual respect in its diverse society. This study examined how Buddhist principles influenced how people in Thekelan Hamlet promoted multicultural education, emphasizing the role of mountainous communities in fostering social harmony. This research was conducted in the Sub-village of Thekelan, the Village of Batur, Getasan Sub-district, Semarang Regency, Central Java, Indonesia. This research aimed to delve into the practice of multicultural education among the people of Thekelan, where the majority were Buddhists. By exploring their perspectives on religious collaboration activities, this study examined the significant influence of the Buddha's teachings in establishing multicultural education.

Methodology: This study adopted qualitative research methodology with a case study approach. The data were collected through observation, interviews, documentation, and focus group discussions (FGD). The observation was conducted in Thekelan, where the activities, culture, and traditions of the rural communities of Merbabu Mountain were observed. Interviews were conducted by selecting key informants from different social and religious backgrounds. The focus group discussion involved key community stakeholders. Finally, the information gathered from observation, interviews, documentation, and focus group discussions was examined and analyzed to determine the influence of Buddhist principles on the people living in Thekelan in promoting multicultural education.

Main Results: The study showed that the Buddha's teachings on respecting other religions, as mentioned in the Upali Sutta and Asoka Inscription, respecting ancestral traditions, as found in the Mahaparinibbana Sutta, and the Buddhist pragmatic concept of truth, as shown in the Simsappa Sutta, influenced the people of Thekelan in promoting multicultural education. This study found that: 1) Awareness and belief in ancestral heritage and universal goodness were manifested in cooperative activities such as Merti Dusun (Hamlet Cleaning), Sedekah Bumi/Saparan (Earth Offering), respect for other religions and their religious holidays, and traditional artistic activities;

2) Strengthening the role of religious and community leaders was critical since they served as role models for the community; 3) Mutual agreement to uphold traditions and culture fostered mutual respect and cooperation within the community; 4) Equality in the universal values of multicultural education included three aspects: Deliberation, religious activities, and communal activities; and 5) Creative and innovative approaches to national celebrations such as the Indonesian Independence Day ceremony on August 17th, Kartini Day (Indonesian Woman Emancipation Day) on April 21st, and cultural carnivals served as important tools for promoting a harmonious society.

Involvement to Buddhadhamma: This research included Applied Buddhism, which emphasized how a Buddhist community applied the development of wisdom and morality in accordance with the demands of the time. To realize multicultural education, supportive elements such as principles of tolerance, empathy, awareness development, wisdom development, and social competence development were needed. Therefore, the Buddha's teachings on the importance of practicing and developing khanti, mettā, karuṇā, sati sampajañña, and paññā became highly relevant. Multicultural education was successfully achieved through the practice of patience or tolerance, boundless loving-kindness, compassion, mindful living, and wisdom development. These principles had been well-practiced by the Buddhist community of Thekelan.

Conclusions: Multicultural education plays a significant role in promoting a peaceful and harmonious society. The traditions maintained by people living in Thekelan Village served as a good example of multicultural education and the importance of maintaining a peaceful and harmonious life in diversity.

Keywords: Multiculturalism Education, Buddhist Principles, Mount Merbabu Community, Indonesia

Introduction

Indonesia was characterized by its pluralism and multiculturalism, exhibiting diversity in religion, ethnicity, regional languages, geography, clothing, food, and cultural practices. The nation comprised over 360 ethnic groups, around 718 languages, and 17,000 islands distributed throughout its archipelago. Indonesia officially recognized six religions: Islam, Catholicism, Christianity, Hinduism, Buddhism, and Confucianism, in addition to various indigenous beliefs. This diversity served as a significant national asset, providing substantial opportunities for cultural enrichment, social innovation, and advancing individuals intellectual, emotional, moral, and spiritual dimensions. However, this diversity also presented challenges, as it could have resulted in potential conflicts if not managed effectively (Mazya et al., 2024); (Mappaenre et al., 2023).

Multicultural education effectively addresses these challenges by promoting mutual understanding, tolerance, and respect for cultural, ethnic, and religious diversity. It was implemented through learning materials and teaching methods that embraced a multicultural approach (Cathrin & Wikandaru, 2023). This approach aided in preventing and mitigating conflicts and riots stemming from differences, fostering an environment favorable to dialogue. Thekelan Hamlet exemplified effective multicultural education through community tolerance, as evidenced by cross-religious cooperation in daily activities, including the construction of worship places and the joint celebration of religious holidays.

Thekelan Hamlet, predominantly inhabited by Buddhists, exemplified harmonious multicultural coexistence in Indonesia. This community promoted tolerance through collaborative initiatives in religious observances and daily interactions. Muslim residents assisted Buddhist communities during Vesak celebrations, while Buddhists aided their Muslim neighbors in preparing for Ramadan and other occasions ("Peace Message from Thekelan Hamlet," 2019). The values of tolerance were imparted to the younger generation through informal education facilitated by community leaders (Sukarjo & Ukim, 2012). The practices in Thekelan garnered interest from other regions, including Musi Rawas Regency in South Sumatra, which undertook a comparative study to examine tolerance within this hamlet (Interviews with Novianti and Sukamtinah, Mr. Supriyo, and Mr. Sukarmin, May 5-28, 2023). Multicultural education in Indonesia was informed by local practices and its historical heritage, including the periods of the Sriwijaya and Majapahit Kingdoms.

In the *Simsapa Sutta* from the *Samyuta Nikāya* (Ven. Bhikkhu Bodhi, 2010), the Buddha compared his teachings to a Simsappa leaf held in his hand. It was understood that the universal truth was very broad, and only a portion of it was taught by him. Even in the *Kālāma Sutta* of *Ānguttara Nikāya*, it was stated not to merely adhere to scripture (*Pitakasampadāya*), demonstrating that the teaching on goodness was not only what was taught in the scripture (Medhacitto, 2019). In the archipelago itself, tolerance and harmony could be seen from the first unified archipelago, namely during the era of the Sriwijaya kingdom in the 7th century, with Buddhism as the spiritual outlook of its people. In the second unified archipelagic state, during the era of the Majapahit kingdom, two religions, Hinduism/Shiva and Buddhism, became the way of life for its people. A great Buddhist poet, Mpu Tantular, laid the foundation for the unity and integrity of the Majapahit people with a poem in *Kakawin Sutasoma* (Mastuti & Hastho, 2019), namely "Bhīneka Tunggal Ika Tan Hana Dharma Mangrwa," which meant, "They were indeed different. However, in essence, it was the same. Because there was no ambiguous truth." Through the spirit of respecting differences and unity, the basis of tolerance from Indonesia's historical era served as a foundation for multicultural education.

Objectives

This research aimed to delve into the practice of multicultural education among the people of Thekelan, where the majority were Buddhists. By exploring their perspectives on religious collaboration activities, this study examined the significant influence of the Buddha's teachings in establishing multicultural education. This research investigated how the Buddha's teaching inspired this practice of multiculturalism, emphasizing tolerance, mutual respect, and harmonious living among the people of Thekelan Hamlet.

Methodology

The type of this research was a descriptive study with a qualitative approach. According to Sujdwawo (2011), a qualitative approach refers to a research method that emphasizes collecting and analyzing descriptive data in the form of written and spoken words of the people, as well as observed behavior. According to Moleong (2005), the qualitative descriptive approach was a research

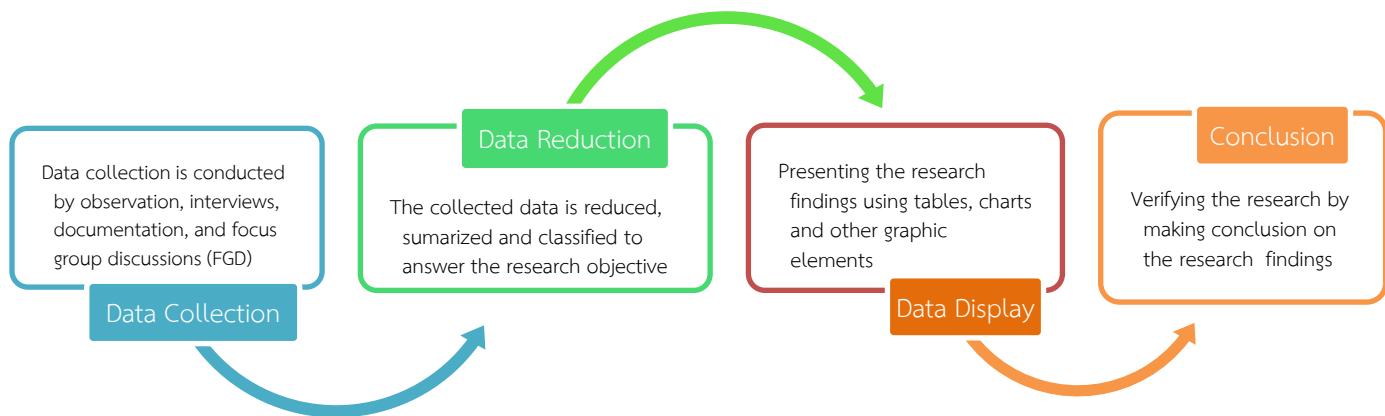

approach where the data collected were in the form of words, pictures, and not numbers. The data could be obtained from interviews, field notes, photos, videotapes, personal documentation, notes or memos, and other documentation. The object of this research was the multicultural education practiced by the people living on the slopes of Mount Merbabu. The study was conducted at Thekelan Hamlet, Batur Village, Getasan District, Semarang Regency, Central Java Province. The techniques used in data collection included observation, interviews, documentation, and focus group discussions (FGD). The observation was conducted in Thekelan, where the activities, culture, and traditions in the rural communities of Merbabu Mountain were observed. Interviews were conducted by selecting key informants from different social and religious backgrounds. Focus group discussions were conducted with key community stakeholders. The key informants included the head of the hamlet, religious leaders, community figures, youth leaders, and women's associations, as described in Table 1 below.

Table 1 List of Key Informants from Various Backgrounds

No	Key Informants	Role	Religion
1.	Mr. Supriyo	Head Hamlet of Thekelan	Islam
2.	Mr. Sukarmin	Head of Wihara Buddhabhumika Thekelan	Buddhist
3.	Mr. Tugimin	Thekelan community figure	Buddhist
4.	Mr. Mandar	Buddhist figure	Buddhist
5.	Mr. Satiman	Imam of Baitul Salim Mosque, Thekelan	Islam
6.	Mrs. Cladyna SJ	Community member and kindergarten teacher	Buddhist
7.	Mr. Parlan	Christian figure	Christian
8.	Mr. Mugianto	The leader of Theravada Buddhist youth community	Buddhist
9.	Mr. Yamin	Head of RT 3	Buddhist
10.	Mrs. Asih	Secretary of Theravada Buddhist women community	Buddhist
11.	Mr. Sugimin	The leader of youth community	Buddhist
12.	Mr. Sutopo	Village community figure	Buddhist
13.	Mr. Bungah	Village community figure and the head of RT 2	Christian
14.	Mrs. Tukini	Head of PKK (Family Welfare Program)	Islam
15.	Mrs. Novianti	Member of youth community	Buddhist

The data analysis technique adopted continuous observation, triangulation, and member checks related to multicultural education in the Mount Merbabu community of Thekelan Hamlet. Conclusions were analyzed as input for developing multicultural education in rural areas. The data analysis was conducted based on the theory provided by Miles and Huberman (Sarosa, 2021), taking the following steps: Data collection, data reduction, data display, and conclusion or verification, as described in Figure 1 below.

Figure 1 The Process of Data Analysis

Results and Discussion

This research was based on the uniqueness of multicultural education in Thekelan Hamlet. The uniqueness was related to the understanding of diversity in multicultural education that existed in the Merbabu Mountain slope community and served as a reference for learning tolerance. Understanding multicultural education was achieved by integrating the values of culture, customs, and religious diversity. The key aspects of this research were the universal values of culture, customs, and religion, which promoted harmony, tolerance, and unity among the citizens of the Thekelan Hamlet community. This research focused on understanding diversity through multicultural education, namely theological-philosophical understanding, psychological methods, curriculum design, equality of universal values of existing cultural and religious diversity, and creative and innovative methods of multicultural education. This was based on research findings that reflected an understanding of diversity in multicultural education outcomes. An understanding of multicultural education began with the head of the Hamlet, the head of the RT, the head of the PKK, religious leaders, community leaders, the head of the Ngudi Luhur Youth Organization, teachers, youth leaders, and the community. The focus of the research on the outcomes of multicultural education in Thekelan Hamlet supported the development of harmony, tolerance, and unity among citizens. The linkages of Thekelan Hamlet community members contributed to the impact of multicultural education. Harmony, tolerance, and unity among the people, based on the values of culture, customs, and religious diversity, served as important elements that were deeply rooted in multicultural education.

1. The Theological-philosophical Approaches to Multicultural Education in Thekelan

The theological-philosophical concepts of multicultural education in Thekelan Hamlet were reflected in the aspects of awareness of both individual beliefs and the pursuit of universal goodness. These two aspects served as foundational elements for understanding the theological-philosophical

concepts of multicultural education. The theological-philosophical approaches to multicultural education were manifested in activities such as the tradition of preserving ancestral/cultural heritage, mutual-cooperation/community service, merit Dusun/Sedekah Bumi/cleaning hamlet/separate, respecting other religious holidays, and traditional dance performances.

The community members in the village carried out the traditions of ancestral heritage on their own initiative and without coercion. The ancestors of Thekelan Hamlet had left positive habits through cooperation activities. Cooperation was a social activity performed for the benefit of others based on compassion and care for other people. This cooperation was evident in activities such as the construction of places of worship, schools, roads, and public facilities. The Hamlet head or religious leaders coordinated these types of social activities.

Cooperation activities have strengthened the spirit of togetherness and family bonds. In cooperation, the community could gather and work together to complete tasks. Cooperation, communication, and interaction based on mutual respect naturally occur among the community members. These collaborative activities provided opportunities for people to foster understanding and strengthen relationships. This tradition of collaboration has existed since the Majapahit Kingdom era with the motto Bhineka Tunggal Ika. Bhineka Tunggal Ika was adopted as a pillar of nationality because it fostered an attitude of mutual respect that strengthened unity.

In Indonesian history, tolerance and harmony have been a cultural practice since the era of the Srivijaya Kingdom to the Majapahit Kingdom. The Buddhist principle of tolerance and harmonious living influenced the people in that era. Religious tolerance was evident in the Majapahit Kingdom, where two religions, Hinduism (Shiva) and Buddhism, became the way of life for the people. A great Buddhist poet, Mpu Tantular, laid the foundation for the unity and harmony of the people of Majapahit with a poem in Kakawin Sutasoma (Mastuti, D. W. R. & Hastho, B., 2019), namely "Bhineka Tunggal Ika Tan Hana Dharma Mangrwa," which meant, "Even if they are different, yet they are one. There is no ambiguous truth." It highlighted unity in diversity. Through the spirit of respecting differences as a form of unity, the basis of tolerance that had existed throughout Indonesian history could be used as a foundation for multicultural education. The theological-philosophical unity in multicultural education in Thekelan Hamlet could be seen from the culture of pilgrimage executed every Kamis (Thursday) Wage, merit Dusun/Sedekah Bumi (Donating for the Earth)/Bersih Dusun (Cleaning Hamlet)/Separate (Village Festival), and Nyadran (Cleaning the Cemetery). The tradition of respect, giving thanks to ancestors and nature, and inviting and sharing with relatives and friends was a cultural heritage that the people of Thekelan Hamlet always observed. This cultural heritage has also existed since the Majapahit era. In the Buddhist tradition, the traditions of Pethokan, Merti Dusun, and Nyadran were forms of puja. The Buddha taught the culture of respecting those worthies of reverence in the Mangala Sutta. Basically, the word Nyadran was derived from the word śraddhā in Sanskrit, which was gradually pronounced by the Javanese tongue as Nyadran. Nyadran was a form of respect or devotion for ancestors (Budiningsih et al., 2022).

In Java, there were cultural practices that generally began with cleaning ancestral tombs, cooking food, delivering food to family or neighbors, and holding a festivity/Slametan Nyadran. In Thekelan Village, there was also a tradition of honoring ancestors with the Thursday Wage celebration. Kenduri pethokan was a tradition like Nyadran's. The Kenduri tradition was also carried out in commemoration of Buddhist and Islamic holidays in Thekelan, and the Kenduri tradition at the hamlet or Merti Desa was a tradition of cleaning the hamlet, maintaining the environment, and taking care of water sources. In addition to this, they also held a festivity and invited relatives and friends to enjoy the food they prepared. Every 17th of August, the community at Thekelan Hamlet also held a commemoration as an expression of devotion, gratitude, and respect for the national heroes.

The tradition of mutual respect and interfaith harmony in Thekelan Hamlet was manifested in activities such as mutual assistance in the construction of places of worship, assisting religious activities, offering congratulations on celebrating religious holidays, visiting each other, attending invitations, following other religious activities, and participating in various religious events. This tradition of respect and honor embodied the spirit of Bhineka Tunggal Ika. The attitude of the Thekelan Hamlet community aligned with the Buddha's teachings in the Simsappa Sutta, which highlighted that teachings on good deeds and the reality of life were vast. Thus, everyone should respect the religious teachings of others, as truth can be found in all religions.

The culture of Ketoprak, Karawitan, Jaranan, Warrioran, Drumblek, and Drumband in Thekelan Hamlet philosophically and theologically provided an understanding of multicultural education. The culture, embraced by all religious communities, united the people in the village. Culture did not differentiate people from any religious community. In fact, culture could be a unifying factor and a driving force for mutual respect and harmony.

2. Psychological Ways of Multicultural Education in Thekelan

The psychological approach to multicultural education in Thekelan was practiced through the promotion of an inclusive and positive attitude by daily examples and good role models, including the hamlet heads, the heads of Rukun Tetangga (Neighborhood Association), Pemberdayaan dan Kesejahteraan Keluarga (Family Empowerment and Welfare) leaders, religious leaders, community leaders, and Karang Taruna (Youth Organization) Ngudi Luhur leaders. Daily, teachers, youth leaders, and parents or community members provide exemplary behavior, making it highly effective for community members to follow. Psychologically, society learned from the behaviors they observed and heard from government officials, religious figures, and environmental leaders in Thekelan Hamlet.

Attitudes that were developed in Thekelan to understand multicultural education included mutual respect among religious believers, an awareness of doing good for the benefit of the hamlet through caring for citizens and the environment, assisting in the construction of places of worship, supporting religious activities across different faiths, attending invitations to religious activities of other religions, visiting and congratulating people on religious holidays of other faiths, and setting examples by encouraging good behavior. In addition, they advised people not to discuss religion when gathering with other religious communities, communicated with each other, cooperated in preserving cultural

values, customs, and harmony, set examples by doing good first, respected and preserved the traditions and culture that already existed in Thekelan Hamlet, and interacted with fellow citizens.

Education in Thekelan Hamlet was psychologically motivated by the daily behaviors of community leaders, religious leaders, and other influential figures. A positive attitude toward respecting cultural and religious diversity was a form of tolerance that resulted in harmony in Thekelan village. This culture of respect and honor among different religions had been taught by the Buddha in the Upali Sutta of the Majjhima Nikāya and the Simsappa Sutta of the Samyuta Nikāya.

The Upāli Sutta of Majjhima Nikāya (Ven. Bhikkhu Bodhi, 2009) narrated the story of Upāli, a prominent householder and follower of Nighanta Nataputta. Upāli engaged in a dialogue with the Buddha regarding the law of Kamma. At the end of the dialogue, Upāli arose with belief in the Buddha's teachings and begged the Buddha to accept him as a disciple. The Buddha did not immediately accept him. Instead, he advised Upāli to carefully consider his decision because he had been a student of a great teacher who was highly respected in society. Regarding his desire to become a Buddhist by following the Buddha, the Buddha asked Upāli to think about it and not be in a hurry. The Buddha refused his request three times, and only after the third time did the Buddha finally agree to accept him on the condition that he should continue to respect and support his former religious teacher.

The Simsappa Sutta of the Samyuta Nikāya (Ven. Bhikkhu Bodhi, 2010) also explained that the Dhamma was described by the Buddha as very deep, hard to see, hard to understand, peaceful, and special. The Buddha had nothing to hide, but there was a concept called "Undigested and Beyond the Reach of Thought" (Atakkavaccara), which did not need to be taught because it did not solve human problems. When at the edge of the Simsappa forest, the Buddha likened his doctrine to a single Simsappa leaf grasped compared to all the Simsappa leaves in the forest, which he likened to the entirety of his doctrine. From this sutta, it could be understood that his doctrines were vast, so every person should live with respect for others' teachings and the vast truths in the world.

In the third century BCE, there was a Buddhist king named Asoka Vardhana who ruled with a focus on prioritizing the spirit of love, tolerance, and harmony regarding religious life in India. He issued his decree on tolerance and harmony in religious life, known as the Asoka decree, which was inscribed in the Kalinga XXII stone inscription. The Asoka Decree was carved on a stone inscription that was read as follows:

"One should honor the other sects, for by doing so, one increases the influence of one's own sect and benefits the other sects; While by doing otherwise, one diminishes the influence of one's own sect and harms the other sects (Evāṁ Karuṁ ātpapāsamāḍam Ca Vaḍhayati, Parapāsamāḍasa Ca Upakaroti; Tadaṁñathā Karoto ātpapāsamāḍam Ca Chaṇati, Parapāsamāḍasa Ca Pi Apakaroti)."

"It is not right to praise one's own religion by blaming other religions. The king said that whosoever honors his own sect or disparages that of another man, wholly out of devotion to his own, with a view to showing it in a favorable light, harms his own sect even more seriously (Yo Hi Koci ātpapāsamāḍam Pūjayati, Parapāsamāḍam Va Garahati-savam ātpapāsamāḍabhatiyā Kīmī ātpapāsamāḍam Dīpayema Iti. So Ca Puna Tatha Karoto ātpapāsamāḍam Bāḍhataram Upahanātī)." (Medhācitta, T. S., Pannaloka, D. & Barua, S., 2024).

Asoka practiced Buddhism and issued decrees to his people to respect the teachings of other religions.

3. Design of Multicultural Education Curriculum in Thekelan

The multicultural education curriculum design in Thekelan was not written. Instead, the culture and customs were agreed upon or maintained within the community (Arphattananon, 2018). The curriculum that sustained multicultural education in Thekelan functioned as a hidden curriculum. This hidden curriculum encompassed a process of learning or direct events that were unplanned or even unnoticed, carried out by community leaders, religious leaders, or other components. However, it had a positive impact on both the process and outcomes of multicultural education.

The curriculum was neither explicitly written nor formally outlined, yet it contributed to success (Mehta & Talwar, 2022). The hidden curriculum described in this study consisted of all activities that had been ingrained through habituation. These activities occurred naturally without deliberate structuring and played a significant role in shaping multicultural education values. The community continuously implemented its existing traditions and cultural practices. Through tradition and culture, attitudes of mutual respect, honor, cooperation, and collaboration emerged, positively influencing tolerance in Thekelan.

It emphasized the importance of cultivating inner peace as a foundation for creating a sense of external harmony. The model also focused on developing sustainable solutions that benefited all stakeholders. By prioritizing these critical dimensions, the model sought to establish a holistic approach that not only addressed individual well-being but also extended to societal and environmental harmony. The integration of coaching principles with Buddhist teachings aimed to provide a transformative framework that transcended personal development, fostering a more comprehensive and enduring peace within individuals and communities. This approach acknowledged the interconnectedness of personal, spiritual, societal, and environmental well-being, highlighting the model's potential to foster a more harmonious and sustainable society. The model incorporated Samma-ditthi as a central component, along with Ariyasacca as iterations, the Heart of Pandit as competencies, and Citta Bhavana for inner peace. These elements established connections with outer peace and promoted a holistic linkage (Tongmun et al., 2024).

The developed model provided innovative and practical insights and applications that benefited the Sangha, communities, and the nation. It advocated for a transition to a two-way communication style for Buddhist monks engaged in propagation, emphasizing citizen's genuine happiness and the alleviation of suffering (Wattanapradith & Issaradhammo, 2023). Religious and

community leaders needed to improve themselves to become facilitators of multicultural education, practicing what they preached. They played a motivational role within the community and encouraged people to comply.

4. The Equality of Universal Values of Multicultural Education in Thekelan

The equality of universal values in multicultural education in Thekelan sub-village tended to fall into three aspects: Deliberation, religious activities, and community activities. Routine deliberation activities were carried out by the head of the hamlet along with the heads of RT (Neighborhood Association) and RW (Citizens Association), community leaders, and religious leaders in Thekelan. These deliberations aimed to communicate activities, discuss village development plans, and maintain tolerance, harmony, and unity. The RT head communicated the results of the hamlet consultation to the local neighborhood family head. Efforts to uphold tolerance and harmony in Thekelan were also conveyed during PKK (Family Welfare Development) and Ngudi Luhur Youth Organization meetings.

The activities routinely held by religious communities in Thekelan served as a means of fostering tolerance. Administrators from each religious group consistently advised visitors and incoming religious leaders not to discuss or criticize other religions when conducting religious services. These efforts proved useful in maintaining the existing tolerance in Thekelan. Each religious leader in the village played a crucial role in preserving tolerance and harmony. The manifestation of religious activities included maintaining harmony among Hamlet residents, fostering tolerance, respecting and honoring other religious teachings, attending invitations to celebrate Buddhist holy days, Halalbihalal (Muslim Tradition of Seeking Forgiveness), breaking fast together, and celebrating Christmas. The invited community members appreciated these gatherings, as they provided an opportunity to listen to the teachings of other religions and gain new knowledge despite their religious differences.

Equality in Thekelan had a positive impact on the activities of its citizens, serving to prevent conflicts. Additionally, religious discussions were avoided during deliberation activities. People helped one another in religious events, followed the examples set by religious and community leaders, and instilled the value of tolerance in children. The principle that activities should proceed smoothly, achieve consensus, and remain oriented toward peace was taught by the Buddha in the *MahāParinibbāna Sutta* of the *Digha Nikāya* (Walshe, 2009). In this discourse, the Buddha also advised against changing agreements that remained relevant and non-detrimental, emphasized the importance of respecting and listening to parents, and encouraged reverence for holy places or places of worship. These five teachings constituted part of the seven welfare requirements of a nation as taught by the Buddha. The people of Thekelan had indirectly applied five of the seven sections concerning these welfare requirements. The strength of the people in Thekelan regarding multicultural education was an embodiment of the fourth precept of *Pancasila*, which states: "Kerakyatan Yang Dipimpin Oleh Hikmat Kebijaksanaan Dalam Permusyawaratan/Perwakilan" (The People are Led by Wisdom in Deliberation/Representation) (Mulyatno, 2022). The values of

Pancasila integrated into Thekelan reflected the spirit of democracy, which was evident in its multicultural education system.

5. Creative and Innovative Methods of Multicultural Education in Thekelan

Creative and innovative methods of multicultural education in Thekelan were reflected in the cultivation of the noble values of Pancasila as Indonesia's state ideology and in fostering a sense of citizenship. Both aspects played a crucial role in forming an understanding of creative and innovative approaches to multicultural education. The cultivation of Pancasila's noble values was demonstrated through activities such as celebrating the anniversary of Indonesia's independence and commemorating Kartini Day. A sense of citizenship was also reflected in the enthusiasm of the people to participate in Independence Day celebrations and cultural parades. The Independence Day ceremony, held every August 17th, was attended by all residents of Thekelan and followed by a cultural performance that included both children and adults. The cultural carnival featured miniature places of worship, Gunung (Symbolic Mountains of Food and Agricultural Products), and artistic performances. The creation of artwork from agricultural products and recycled materials for cultural activities showcased creativity and innovation in fostering a sense of citizenship in Thekelan village. Teenagers and children worked together to create artistic displays, practicing traditional Indonesian art forms.

The Kartini Day ceremony, held every April 21st, was dedicated to the women of Thekelan as an expression of gratitude toward egalitarian and educational heroes. In its initial two years, this event was organized by Theravāda Women of Indonesia (Wandani) in Thekelan Hamlet. Later, the activity was introduced into the PKK (Family Welfare Development) program, and its members responded positively, leading to its continuation by the women of Thekelan Hamlet.

The motto Bhinneka Tunggal Ika, derived from the book Kakawin Sutasoma by Mpu Tantular, had been used by the Majapahit Kingdom as a cultural policy to maintain harmony in religious life (Mastuti & Hastho, 2019). Similarly, the people of Thekelan adopted this principle to live harmoniously. Communities outside Thekelan often described it as a microcosm of Indonesia. The visible values of Pancasila, such as cooperation, mutual respect, preservation of traditions, and tolerance, were genuinely practiced by fostering unity in Thekelan Hamlet. These values embodied the third and fourth precepts of Pancasila-Indonesian unity and democracy guided by the wisdom of deliberations among representatives.

The role of education in the democratization of society was understood in the sense that attendees of different kinds and levels of educational institutions formed and developed capable persons. With their acquired education, they evaluated specific political options in a pluralistic society (Petrovski, V., Mirasciev, S. & Petrova-Gjorgjev, E., 2011). Multicultural education in Thekelan was carried out informally. Informal education provides people with the knowledge and experience of multiculturalism. Multiculturalism in Thekelan was developed from understanding diversity through a theological-philosophical point of view, psychological methods, curriculum design, equality of universal values of the existing cultural and religious diversity, and creative and innovative methods of multicultural education. The five components were interrelated in multicultural education

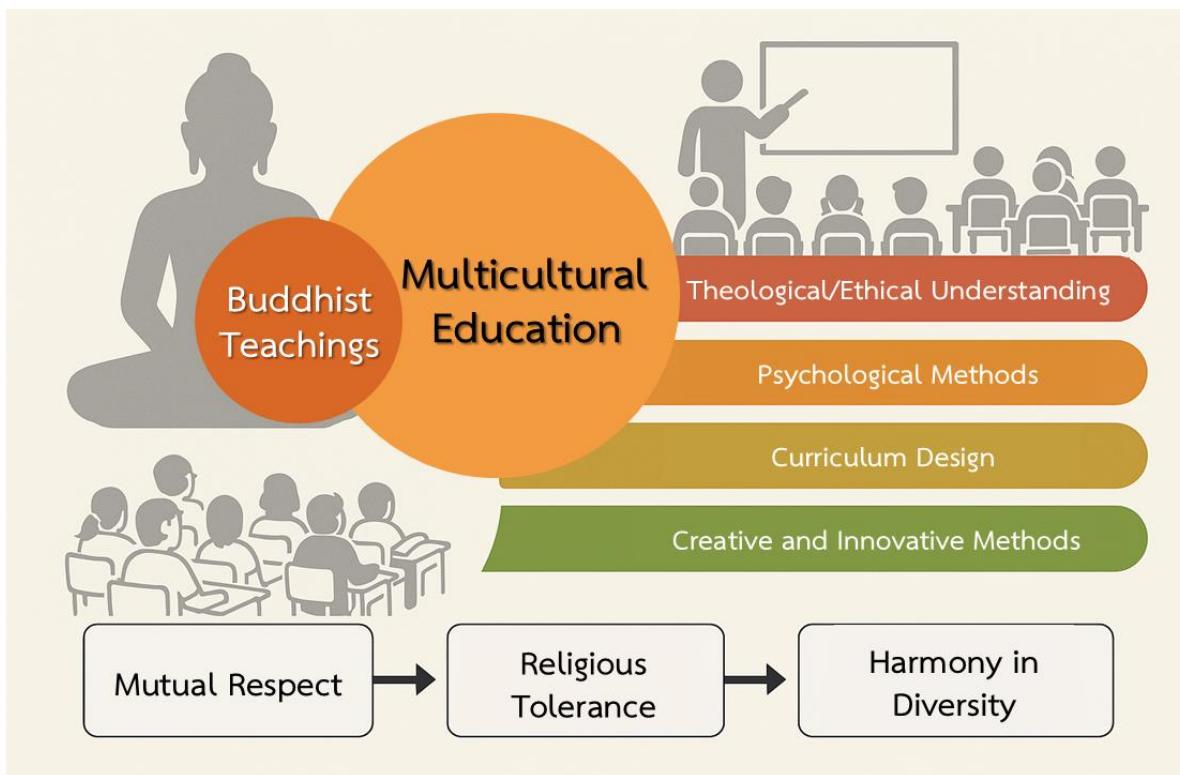

in Thekelan. Each related component was a unity and became the main characteristic of multicultural education there.

The culture and customs of deliberation, tolerance, harmony, and cooperation were real implementations of multicultural education. Multicultural education reflected the success of informal education there. Thekelan was an integral part of multicultural education's success. Multicultural education cannot be separated from role models and examples from elements in society (Sunarko Ofm, 2016). Multicultural learning that was accustomed to train the community to solve problems. It was reflected in the character of each member of the community.

Originality and Body of Knowledge

The research results and data analysis provided the researchers with a new body of knowledge about the significance of the Buddha's teaching for establishing multicultural education, as depicted in Figure 2.

Figure 2 Multicultural Education

Conclusions and Recommendations

Multicultural education was a crucial tool for fostering tolerance and mutual respect in a diverse society. Multicultural education in Thekelan has been preserved through five approaches. Theologically and philosophically, multicultural education in Thekelan encompassed two aspects: Recognizing ancestral heritage and universal goodness, which were reflected in cooperative activities like merit Dusun, respecting religious holidays, and traditional dance performances. This theological-

philosophical understanding fostered tolerance and strengthened attitudes towards cultural and religious diversity. Community and religious leaders played a vital role in modeling behavior and promoting tolerance. The community naturally learned from the leaders' behavior, and strengthening their role practically fostered multicultural values. Traditions and cultures were continuously practiced with mutual respect and cooperation. Thekelan's multicultural education emphasized equality, comprising deliberation, religious activities, and community activities. These activities promoted peace, progress, and respect among religions, fostering cooperation. Creative methods of instilling Pancasila values were reflected in national activities like Independence Day celebrations. Internalizing Pancasila values reinforced harmony and tolerance, impacting Thekelan's progress. Multicultural education thrived naturally in Thekelan, where community values and customs were rooted in ancestral legacies and the implementation of Bhīneka Tunggal Ika. Consistent implementation was crucial. Multicultural education that promoted tolerance and unity was a strength, particularly for Thekelan's community and Indonesia as a whole. Religious teachings, especially those rooted in the Buddha's teachings, influenced the way of thinking and the way of life among the people living in Thekelan. Upali Sutta, Sīmsapa Sutta, and Mahāparinibbāna Sutta served as foundations for the practice of respecting other religions, the pragmatic concept of truth, and preserving ancestral traditions, promoting harmonious living in a diverse society. The Buddhist principles influenced the people in the Sub-village of Thekelan to promote multicultural education. It reflected how Buddhism was applied by a Buddhist community in accordance with the demands of the present time. For multicultural education to be successfully implemented, it needed supportive elements such as principles of tolerance, empathy, awareness development, wisdom development, and social competence development. Therefore, the Buddha's teachings on the importance of practicing and developing khanti, mettā, karuṇā, sati sampajañña, as well as paññā became very relevant. With the practice of patience or tolerance, boundless loving-kindness, compassion, mindful living, and wisdom development, multicultural education was successfully achieved. These principles had been practiced very well by the Buddhist community of Thekelan. Based on this study, future research should focus on the integration of multicultural education into the national curriculum, promoting students' development of mutual understanding of diversity and fostering tolerance. Multicultural education was suggested as an effective way to foster a harmonious society; Therefore, the government should take appropriate measures by formulating policies to ensure that all institutions promote multiculturalism. Future research could observe the impact of multicultural education on students' attitudes, behavior, and academic performance, including the challenges and solutions in implementing multicultural education in different regions.

References

Arphattananon, T. (2018). Multicultural Education in Thailand. *Intercultural Education*, 29(2), 149-162.
<https://doi.org/10.1080/14675986.2018.1430020>.

Budiningsih, N. K., Kusuma, F. I. S. & Kusuma, S. I. D. (2022). From Sraddha to Nyekar: Continuity and Change in the Practice and Meaning of Sraddha in Contemporary Society. *Religio Jurnal Studi Agama-Agama*, 12(1), 23-40. <https://doi.org/10.15642/religio.v12i1.1858>.

Cathrin, S. & Wikandaru, R. (2023). Establishing Multicultural Society: Problems and Issues of Multicultural Education in Indonesia. *Jurnal Civics: Media Kajian Kewarganegaraan*, 20(1), 145-155. <https://doi.org/10.21831/jc.v20i1.59744>.

Mappaenre, A., Ruswandi, U., Erihadiana, M., Nuraini, Y. & Wiwaha, R. S. (2023). Multicultural Education in Indonesia: Characteristics and Urgency. *JISIP (Jurnal Ilmu Sosial dan Pendidikan)*, 7(2), 874-876.

Mastuti, D. W. R. & Hastho, B. (2019). *Kakawin Sutasoma, Mpu Tantular*. Jakarta, Indonesia: Komunitas Bambu.

Mazya, T. M., Ridho, K. & Irfani, A. (2024). Religious and Cultural Diversity in Indonesia: Dynamics of Acceptance and Conflict in a Multidimensional Perspective. *International Journal of Current Science Research and Review*, 7(7), 4932-4945. <https://doi.org/10.47191/ijcsrr/v7-i7-32>.

Medhacitto, T. S. (2019). *Solusi Dari Beberapa Masalah Sosial Dalam Kajian Sosiologi Buddhisme*. Semarang, Indonesia: CV. Bintang Kreasi.

Medhacitto, T. S., Pannaloka, D. & Barua, S. (2024). Unveiling King Asoka's Legacy: Critical Study on The Contents, Languages and Objectives of Asoka's Inscriptions. *Jurnal Pencerahan*, 17(1), 11-19.

Mehta, N. N. & Talwar, G. (2022). Recognizing Roots and Not Just Leaves: the Use of Integrative Mindfulness in Education, Research, and Practice. *Psychology from the Margins*, 4(1), 6.

Moleong, L. J. (2005). *Metodologi Penelitian Kualitatif*. Bandung, Indonesia: Remaja Rosdakarya.

Mulyatno, C. B. (2022). Pancasila as a Philosophical Basis of Religious Education in the Context of Indonesian Religious Diversity. *WISDOM*, 4(3), 101-111.

Petrovski, V., Mirasciev, S. & Petrova-Gjorgjev, E. (2011). Multiculturalism, Globalization and the Implications on Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1366-1371. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.294>.

Sarosa, S. (2021). *Analisis Data Penelitian Kualitatif*. Sleman, Indonesia: PT Kanisius.

Sujdwawo, S. (2011). *Social Research Methods*. Bandung, Indonesia: Mandar Maju.

Sukarjo, M. & Ukim, K. (2012). *The Cornerstone of the Concept of Education and its Application*. Jakarta, Indonesia: Rajawali Pers.

Sunarko Ofm, A. (2016). Interfaith Dialogue and Cooperation Across Faiths: The Experience of Indonesia. *Theology Today*, 73(1), 46-59. <https://doi.org/10.1177/0040573616629535>.

Tongmun, P. W., Hansa Nithibunyakorn, P. M. & Vatanasapt, V. (2024). A Peace-Building Coaching Model for Propagating Buddhist Monks in Thai Society. *Journal of Buddhist Anthropology*, 9(3), 201-213.

Ven. Bhikkhu Bodhi. (2009). *The Middle Length Discourses of the Buddha: A Translation of Majjhima Nikāya*. Kandy, Sri Lanka: Buddhist Publication Society.

Ven. Bhikkhu Bodhi. (2010). *The Connected Discourses of the Buddha: A Translation of Saṃyutta Nikāya*. Boston, United States: Wisdom Publications.

Walshe, M. (2009). *The Long Discourses of the Buddha: A Translation of the Dīghanikāya*. Boston, United States: Wisdom Publications.

Wattanapradith, K. & Issaradhammo, P. T. (2023). Buddhist Learning Facilitators: Basic Concepts in the Buddhist Learning Process. *Journal of Buddhist Anthropology*, 8(1), 1-13.

THE ROLE OF BUDDHIST PRACTICES IN PROMOTING HAPPINESS AMONG YOUNG WORKERS POPULATION IN THAILAND

Suriya Klangrit¹, Tzu-Chuen Lu¹, Zijun Shen², Chainarin Tubmarern³, Sarinthip Sutthikanpakorn⁴, Wipavanee Phueakbuakhao⁵, Chalermchai Kaewkanha⁶, Yasothara Siripaprapagon⁷, Vimal Kumar^{1*}

¹Department of Information Management, Chaoyang University of Technology, Taichung, Taiwan

²Sichuan University of Media and Communications, Chengdu, Sichuan, China

³Faculty of Agriculture and Agricultural Industry, Surindra Rajabhat University, Surin, Thailand

⁴Institution for Research and Development, Surindra Rajabhat University, Surin, Thailand

⁵Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi, Thailand

⁶Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

⁷Buddhist Meditation Center, Surin, Thailand

*Corresponding author E-mail: vimaljss91@gmail.com

Received 20 January 2025; Revised 12 March 2025; Accepted 19 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Thailand, where Buddhism was the predominant religion, deeply incorporated its spiritual practices and traditions into the country's social and cultural systems. Buddhist teachings played a significant role in shaping individual values, promoting emotional well-being, and supporting coping strategies throughout different phases of life. For young workers aged 30-40, this stage marked a crucial period of personal and professional development, often accompanied by challenges such as career progression, work-life balance, and self-identity formation. During this stage, religiosity and participation in Buddhist practices provided emotional support, fostered resilience, and enhanced life satisfaction. This study investigated the role of Buddhist practices in promoting happiness among young workers (Aged 30-40) in Thailand, with an emphasis on understanding how religiosity and religious activities contributed to their overall happiness.

Methodology: The study utilized secondary data from the 2018 Survey on Conditions of Society, Culture, and Mental Health, conducted by Thailand's National Statistical Office, a government agency. This nationwide dataset was based on proportional stratification by population size, with households surveyed through face-to-face interviews using a structured questionnaire. A subset of 3,526 individuals aged 30-40 years, representing young workers, was analyzed to examine the relationship between Buddhist practices and happiness.

Main Results: The findings highlighted two critical perspectives: 1) Religiosity significantly enhanced psychological well-being through practices such as praying, meditating, listening to sermons, observing the Five Precepts, and participating in cultural and religious events. These practices fostered mindfulness, emotional stability, and mental resilience, equipping young workers better to navigate the complexities of professional and personal life; and 2) Engaging in religious activities,

such as applying Buddhist teachings to daily life, addressing workplace challenges with moral principles, and practicing according to religious precepts, promoted emotional resilience, a sense of purpose, and a strong sense of community belonging. These factors were vital for cultivating positivity and collaborative relationships in the workplace.

Involvement to Buddhadhamma: These findings aligned with the framework of "Buddhism and the development of wisdom and morality," emphasizing the integration of Buddhist principles with modern or contemporary knowledge. The study applied research on religious principles from a new perspective, such as the impact on societal well-being. The study highlighted the significant role of Buddhist practices, such as meditation, prayer, and sermons, in fostering psychological happiness, emotional resilience, and spiritual growth among young workers in Thailand. These practices reaffirmed the core Buddhist principles of virtue, concentration, and wisdom as essential foundations for achieving happiness. Policymakers and mental health professionals could utilize these insights to develop workshops, community programs, and stress-relief initiatives grounded in Buddhist teachings. Moreover, incorporating Buddhist principles into coping strategies enhanced young workers' capacity to navigate challenges, demonstrating the practical application of Buddhism in promoting mental well-being and sustainable societal development. This aligned with the "Buddhism and the development of wisdom and morality" category by illustrating how Buddhist teachings contributed to societal well-being and happiness.

Conclusions: Buddhist practices played a pivotal role in fostering happiness among young workers in Thailand. Religiosity, through practices like prayer, meditation, and cultural celebrations, and participation in religious activities, such as adhering to moral precepts and applying Buddhist teachings to daily life, significantly contributed to emotional and psychological well-being. These findings offered valuable insights for developing culturally aligned mental health initiatives and public health policy strategies aimed at enhancing the happiness and resilience of young workers. To support this, workplace policies could provide meditation spaces and mindfulness programs; Public health campaigns could promote Buddhist practices for mental well-being, and community religious institutions could offer group meditation and discussions. These initiatives could help integrate Buddhist teachings into daily life, fostering greater happiness among young workers.

Keywords: Happiness, Buddhist Practices, Young Workers, Thailand

Introduction

The values, beliefs, and lifestyles of Thai people are heavily influenced by Buddhism, which forms the basis of both individual and group identity in Thailand. As the most common religion, Buddhism significantly impacts social standards and individual beliefs. It provides a moral and spiritual framework that directs interpersonal interactions and decision-making. Buddhism is more than just a religion for workers; It offers guidance on how to deal with the difficulties of juggling jobs, personal obligations, and social expectations (Robinson, 2010). Buddhist teachings, which are deeply ingrained in Thai society, serve as a calming influence and foster inner serenity and resilience, which are two qualities that are crucial for managing the demands of the contemporary

workplace. Buddhism provides methods for problem-solving, mindfulness, and self-reflection, all of which enhance emotional stability and personal well-being (Koenig et al., 2012); (Cranney, 2013). Buddhism helps employees find balance and meaning in their lives by highlighting virtues like compassion, mindfulness, and moral integrity, especially in the hectic and frequently stressful workplace. Buddhism encourages employees to contribute to the general well-being of society by fostering a feeling of community and shared responsibility in the larger social environment. Its lessons foster a positive, cooperative work environment in addition to improving personal happiness. Buddhism maintains its relevance in the contemporary world by continuing to affect the goals and contentment of Thai workers through its enduring influence.

Buddhist beliefs in Thailand play a vital role in fostering harmony and well-being among young workers, guiding their behavior, and promoting inner peace. These principles provide tools for mindfulness, self-reflection, and ethical living, helping young workers navigate professional and personal challenges. By aligning their lives with Buddhist teachings, young workers can cultivate personal happiness while contributing to a positive and harmonious workplace environment. This study explores the relationship between Buddhist practices and happiness among young workers, emphasizing how Buddhist teachings and rituals impact their emotional well-being and daily lives (Estrada et al., 2019). By examining the role of Buddhism in enhancing subjective happiness, the study highlights its importance in supporting the mental and emotional health of young workers in Thailand. Understanding how Buddhist values influence happiness provides valuable insights for developing workplace policies, interventions, and support systems that align with this cultural context (Zotti et al., 2016); (O'Sullivan & Lindsay, 2023). This research underscores the significance of Buddhism as a key factor in promoting happiness and overall well-being among young workers in Thailand.

In Thailand's rapidly changing societal landscape, young workers face significant challenges as traditional values and cultural norms are increasingly disrupted by technological advancements, the spread of Western influences, and evolving career dynamics (Ratanakul, 2012). This demographic, which forms a vital part of the workforce, is particularly vulnerable to these societal shifts. The growing prevalence of digital media, fast-paced work environments, and the pressures of modern life are reshaping the way young workers engage with traditional Thai values, including religious practices (Ratanakul, 2012). Many young workers are experiencing a decline in religious interest, especially in Buddhism, which has historically served as a moral and ethical foundation for the Thai population (Ratanakul, 2012); (Jitapunkul et al., 1993). Additionally, the rise of social media and online platforms often spreads negative portrayals of Buddhist practices and institutions, distorting perceptions and weakening faith in a religion that has been a cornerstone of moral guidance for generations (Thanissaro, 2014); (Anders, 2022). As a result, young workers are facing a crisis of faith, leading to a weakening of cultural and ethical foundations. This erosion of values contributes to a broader sense of social instability and diminished moral cohesion within society. Furthermore, young workers in Thailand are navigating the pressures of career advancement, maintaining work-life balance, and adapting to the demands of the modern workplace. These challenges, coupled with financial pressures and the stress of securing long-term career goals, significantly impact their

emotional well-being and engagement with spiritual practices. (Cunningham, 2014) Understanding these dynamics is crucial for addressing the unique needs of young workers in Thailand and exploring how Buddhist practices can provide support and resilience in the face of these societal changes.

There was limited research exploring the relationship between Buddhist practices and the happiness of young workers in Thailand, particularly those aged 30-40. Existing studies often focused on broader age groups or the elderly as a homogenous category, overlooking the unique experiences and challenges faced by young workers navigating the complexities of professional life and societal expectations (Abdel-Khalek & Lester, 2018); (Singh et al., 2020). Young workers in this demographic often contended with career pressures, evolving social roles, and the need to balance personal development with professional responsibilities, all of which impacted their happiness and well-being (Lewis et al., 2000). Understanding the role of Buddhism in promoting happiness amidst these challenges was essential. This research addressed this gap by investigating how Buddhist practices, specifically religiosity and participation in religious activities, contributed to the subjective happiness of young workers. The study aimed to analyze levels of happiness in relation to spiritual practices such as praying, meditating, and participating in cultural and religious events, as well as applying Buddhist teachings to navigate workplace challenges. By examining the influence of Buddhist beliefs and practices on the well-being of young workers, this research sought to provide insights that could inform policymakers and workplace policy. Workplace policies, public health campaigns, and community religious institutions could promote Buddhist practices, helping integrate them into daily life and enhancing young workers' happiness. To support mental well-being among young workers, workplace policies could include meditation spaces and mindfulness programs. Additionally, public health campaigns might promote Buddhist practices to enhance mental health, while community religious institutions could offer group meditation sessions and discussions. These initiatives would help incorporate Buddhist teachings into everyday life, ultimately fostering greater happiness.

Objectives

The objective of this study was to investigate the role of Buddhist practices in promoting happiness among young workers (Aged 30-40) in Thailand, with an emphasis on understanding how religiosity and religious activities contributed to their overall happiness.

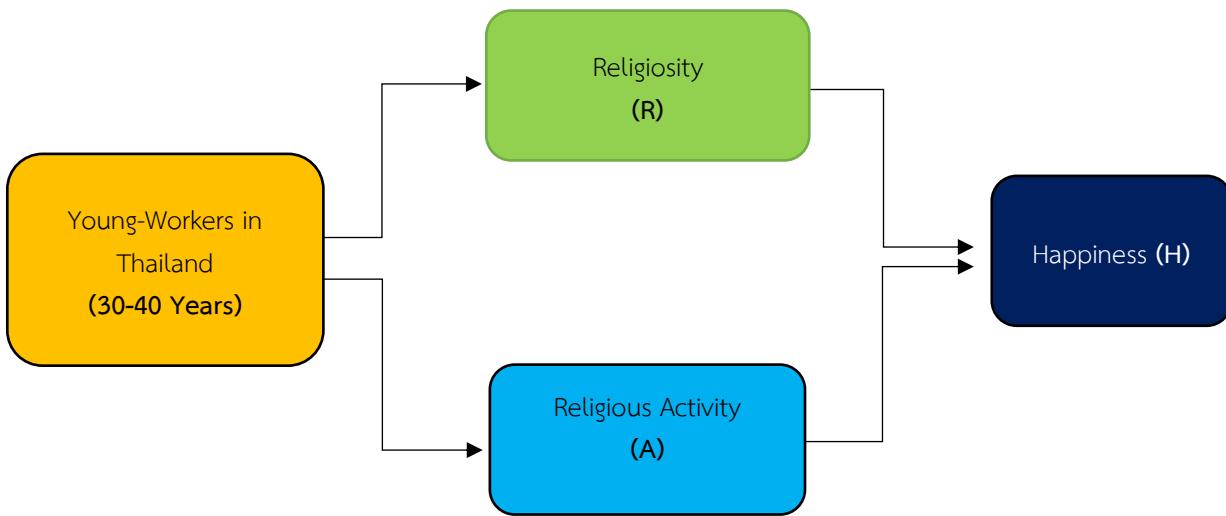
Methodology

Participants and procedure

This study utilized secondary data from the 2018 Survey on Conditions of Society, Culture, and Mental Health conducted by Thailand's National Statistical Office, a government agency. The data were collected from provinces across Thailand and were selected using stratified sampling based on population size. Population size was determined through proportional allocation, with data collected from households in each province. The survey employed face-to-face interviews using a structured questionnaire. From this government dataset, a subset of 3,526 individuals was

manually extracted to represent the target demographic of young workers aged 30-40 years. This subset was analyzed to examine the relationship between Buddhist practices and happiness within this specific group.

Figure 1 Conceptual framework of the study on young workers' happiness through Buddhist practices

In the Figure 1, the relationship between two variables was represented: Independent variables, including religiosity and religious activities, and the dependent variable, happiness, among young workers (Aged 30-40) in Thailand. Religiosity encompassed personal religious practices such as praying, listening to sermons, observing precepts, meditating, and participating in cultural celebrations like New Year's festivals. Religious activities focused on the application of Buddhist teachings in daily life, using religious principles for problem-solving and adhering to moral precepts. The study hypothesized that both religiosity and religious activities significantly contributed to enhancing happiness among young workers in Thailand.

Variables and Measurements

All of the variables were demographic characteristics, including sex, age, education, marital status, occupation, and nationality, and independent variables, including religiosity factors (R), which consisted of R1: Praying, R2: Offering food to the monks, R3: Listening to sermons, R4: Five Precepts, R5: Meditation, R6: Ordination, R7: Nun (Becoming a Nun), R8: Usefulness of praying, R9: Praying for New Year's Eve celebration, and R10: Place of New Year prayer. Religious activity factors (A) included A1: Importance of teachings for living, A2: Teaching for life problem-solving, A3: Belief in religious teachings, and A4: Practice of religious teachings. The dependent variable was happiness (H), illustrated in the Table 1 and Table 2.

Table 1 Measurement of the valuables

Variables	Definition	Measurements	Options
Young Workers	Participant's characteristics	1. Sex	1) Male 2) Female
		2. Age	Age 30-40 years old
		3. Education	1) Non-educated 2) Pre-primary 3) Primary 4) Pre-secondary 5) Secondary (General) 6) Secondary (Vocational) 7) Diploma 8) Bachelor degree 9) Master and Ph.D.
		4. Marital status	1) Single 2) Married 3) Widowed 4) Divorced 5) Separated
		5. Occupation	1) Officers 2) Professional 3) Technical 4) Clerk 5) Sales 6) Agriculture and Fishery 7) Secretary 8) Factory 9) Basic general
		6. Nationality	Thai

Table 2 Measurement of the valuables

Variables	Definition	Measurements	Options
Buddhist practices	Religiosity (R)	R1: Praying	
		R2: Offering food to the monks	
		R3: Listening to sermon	
		R4: Five Precepts	
		R5: Meditation	
		R6: Ordination	
		R7: Nun (Become a Nun)	0 = Never
		R8: Usefulness of praying	1 = Rare
		R9: Praying for New Year's Eve celebration	2 = Sometimes
		R10: Place of New Year prayer	3 = Frequently
Religious activity (A)		A1: Importance of teaching for living	
		A2: Teaching for life problem-solving	
		A3: Belief in religious teachings	
		A4: Practice of religious teachings	
		Happiness	0 = Less 1 = More

Data Analysis

The data were analyzed using SPSS software, and the research hypotheses were tested using an independent samples t-test. The analysis aimed to determine whether religiosity (R) and religious activity (A) significantly influenced happiness among young workers (Aged 30-40) in Thailand. The grouping variables in the analysis were the levels of religiosity and religious activity, while the dependent variable was the level of happiness.

Results and Discussion

The research findings were presented in three sections as follow,

1. Summary of demographic characteristics

The demographic and socioeconomic analysis of the respondents (N = 3,526) revealed that the majority were female (60.6%), with males comprising 39.4%. All respondents were aged 30-40 years, representing 100% of the sample. Education levels showed notable diversity: 22.3% had completed primary education, 20.2% held a bachelor's degree, 19.7% had secondary general education, 19.6% had pre-secondary education, 8.2% had a vocational diploma, 5.2% had secondary vocational education, 3.3% had postgraduate degrees (Master's or Ph.D.), 1.2% were non-educated, and 0.3% had pre-primary education. Marital status showed that 69.8% of respondents were married, followed by 21.9% who were single, 4.0% who were separated, 3.4% who were divorced, and 0.9% who were widowed. The distribution of occupational roles was as follows: 60% were engaged in agriculture, 10% in basic general work, 5% in sales, 5% as clerks, 3% as technical staff, 3% as professionals, 2% as officers, 2% as secretaries, and 10% in factory work. All respondents were Thai nationals (100%). This demographic profile provides an insightful view into the socioeconomic characteristics of the participants, emphasizing the importance of understanding their mental health and well-being in the context of Buddhist practices and cultural influences in Thailand, illustrated in the Table 3.

Table 3 Demographic characteristics

Demographic characteristics		(N = 3,526)	Percentage (%)
Sex	1. Male	1,389	39.4%
	2. Female	2,137	60.6%
Age	age 30-40 years old	3,526	100%
Education	1. Non-educated	44	1.2%
	2. Pre-primary	12	0.3%
	3. Primary	787	22.3%
	4. Pre-secondary	692	19.6%
	5. Secondary (General)	693	19.7%
	6. Secondary (Vocational)	182	5.2%
	7. Diploma	288	8.2%
	8. Bachelor degree	711	20.2%
	9. Master and Ph.D.	116	3.3%

Table 3 Demographic characteristics (Continued)

Demographic characteristics		(N = 3,526)	Percentage (%)
Marital status	1. Single	771	21.9%
	2. Married	2,461	69.8%
	3. Widowed	32	0.9%
	4. Divorced	121	3.4%
	5. Separated	141	4.0%
Occupation	1. Officers	70	2%
	2. Professional	176	5%
	3. Technical	105	3%
	4. Clerk	105	3%
	5. Sales	176	5%
	6. Agriculture	2,115	60%
	7. Secretary	70	2%
	8. Factory	352	10%
	9. Basic general	352	10%
Nationality	Thai	3,526	100%

Discussion

The findings highlight that the sample predominantly consisted of individuals aged 30-40 years, with a majority being female and married. The respondents were primarily engaged in agricultural work, followed by general work and occupations. Education levels showed considerable variation, with notable proportions having completed primary education and holding bachelor's degrees. This demographic profile reflects the diversity and complexity of Thailand's workforce, emphasizing the intersection of traditional and modern socioeconomic characteristics. The results align with prior research that underscores the importance of cultural and religious practices in fostering emotional well-being among Thai populations (Hanklang et al., 2018). Buddhist practices such as meditation, adherence to Buddhist principles, and participation in religious and cultural events may provide essential coping mechanisms for navigating life's challenges, particularly for individuals in the agricultural and general work sectors. These findings highlight the role of religiosity in enhancing mental health and resilience, as supported by studies like (Hanklang et al., 2018). Future research should explore how occupational stress, societal transformations, and traditional religious practices interact to influence well-being, particularly in the context of Thailand's aging society and shifting cultural values. Further investigation into the effects of Buddhist practices across various socioeconomic and occupational settings could offer deeper insights into the adaptive role of religion in maintaining mental health and happiness (Sumngern et al., 2010).

2. The role of religiosity (R) in promoting happiness among young workers

The role of religiosity (R) in enhancing happiness among young workers in Thailand was significant. The analysis revealed that individuals with higher religiosity reported greater happiness levels (Mean = 3.254, S.D. = 1.036) compared to those with lower religiosity (Mean = 1.038,

S.D. = 1.110). The t-value of 6.161 was statistically significant ($p < 0.001$), indicating that higher levels of religiosity were strongly associated with enhanced happiness among young workers in Thailand, illustrated in the Table 4.

Table 4 Results for religiosity (R) in promoting happiness among young workers

	More (Happiness)		Less (Happiness)		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
R1: Praying	4.92	3.32	5.23	3.22	2.904**	0.004
R2: Offering food to the monks	6.83	2.81	6.56	2.83	-2.552*	0.011
R3: Listening to sermon	6.45	3.26	6.19	3.43	3.282***	0.001
R4: Five Precepts	3.39	3.08	4.26	3.32	7.085***	0.000
R5: Meditation	3.10	3.11	4.02	3.40	7.300***	0.000
R6: Ordination	1.09	0.80	1.28	1.36	3.985***	0.000
R7: Nun (Become a Nun)	1.27	1.36	1.54	1.89	3.968***	0.000
R8: Usefulness of praying	2.98	1.50	2.80	1.53	-3.128**	0.002
R9: Praying for New Year's Eve celebration	1.87	0.33	1.83	0.37	-2.603**	0.009
R10: Place of New Year prayer	1.04	0.19	1.05	0.23	1.470	0.142
Overall	3.254	1.036	1.038	1.110	6.161***	0.000

Note: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Table 4 presents a summary of the results highlighting the role of religiosity (R) in enhancing happiness among young workers in Thailand. The analysis revealed significant findings, indicating that varying levels of religiosity have a substantial impact on happiness among young workers in Thailand.

Significant results

The analysis identified several significant associations between specific Buddhist practices and happiness among young workers in Thailand. R1: Praying, individuals with greater happiness had a mean score of 4.92 (S.D. = 3.32), compared to 5.23 (S.D. = 3.22) for those with less happiness, showing a significant difference ($t = 2.904**$, $p < 0.01$). R2: Offering food to the monks, a significant relationship was found, with individuals reporting more happiness, scoring 6.83 (S.D. = 2.81), while those with less happiness scored 6.56 (S.D. = 2.83) ($t = -2.552*$, $p < 0.05$). R3: Listening to the sermons, those with more happiness had a mean score of 6.45 (S.D. = 3.26) compared to 6.19 (S.D. = 3.43) for those with less happiness, with a significant t-value of 3.282*** ($p < 0.001$). R4: Five Precepts, a strong relationship was observed, with individuals experiencing more happiness scoring 3.39 (S.D. = 3.08), while those with less happiness scored 4.26 (S.D. = 3.32) ($t = 7.085***$, $p < 0.001$). R5: Meditation, a significant association was found, as those with more happiness had a mean score of 3.10 (S.D. = 3.11) compared to 4.02 (S.D. = 3.40) for those with less happiness ($t = 7.300***$, $p < 0.001$). R6: Ordination showed a significant relationship with happiness, with a t-value of 3.985*** ($p < 0.001$). R7: Nun (Become a Nun) Also demonstrated a significant relationship, with a t-value of 3.968*** ($p < 0.001$). R8: Usefulness of praying, a significant

negative association was found, with a t-value of -3.128^{**} ($p < 0.01$). R9: Praying for New Year's Eve celebration also showed a significant negative association ($t = -2.603^{**}$, $p < 0.01$).

Not significant results

Conversely, some religious activities did not demonstrate a statistically significant association with happiness among young workers in Thailand. R10: Place of New Year prayer had mean scores of 1.04 (S.D. = 0.19) for individuals with more happiness and 1.05 (S.D. = 0.23) for those with less happiness, with a t-value of 1.470 ($p = 0.142$), indicating no significant difference. These findings highlight those certain practices, such as the location of New Year prayers, may be regarded more as cultural traditions rather than deeply spiritual acts directly linked to personal happiness. This lack of significant association underscores the potential variability in how young workers interpret and engage with religious practices, with some being more closely tied to routine or habit rather than meaningful personal reflection or emotional well-being.

Discussion

The findings highlight the vital role of Buddhist practices in enhancing happiness among young workers in Thailand. Individuals who actively engage in these practices and maintain a higher level of religiosity tend to experience greater levels of happiness. These results underscore the importance of Buddhist practices as a key factor contributing to well-being in this demographic. Notably, activities such as Praying, Offering Food to the Monks, Listening to Sermons, Five Precepts, Meditation, Ordination, Nun (Becoming a Nun), Usefulness of Praying, and Praying for New Year's Eve Celebration were significantly associated with higher happiness levels (Maheshwari & Singh, 2009); (Lewis & Cruise, 2006). For example, meditation showed a particularly strong correlation with happiness, highlighting its effectiveness in fostering mindfulness, reducing stress, and cultivating inner peace. Five Precepts also demonstrated a significant impact, suggesting that adherence to these ethical principles provides young workers with a framework for moral integrity and emotional balance. Listening to the Sermon reflected a meaningful connection to spiritual teachings, fostering reflection and personal growth. Participation in the Praying for New Year's Eve Celebration further emphasized the role of cultural and communal values, enhancing happiness through shared spiritual experiences. However, some Buddhist practices, such as the Place of New Year prayer, did not show statistically significant associations with happiness. For example, while the act of praying overall demonstrated significance, the specific location of the New Year prayer had no notable impact on happiness. This lack of significance may suggest that certain practices are perceived more as routine cultural traditions rather than deeply spiritual acts that enhance personal well-being. These findings highlight the variability in how young workers interpret and engage with religious practices. Practices that involve active reflection, mindfulness, or ethical adherence, such as meditation and the Five Precepts, are more closely associated with happiness. In contrast, routine activities or those perceived as cultural obligations, such as specific prayer locations, may have a weaker connection to personal happiness. The results align with prior research emphasizing the role of religiosity in fostering well-being. Studies across various religious contexts consistently highlight that those practices encouraging mindfulness, ethical living, and

communal connection positively affect happiness and mental health (Lim et al., 2015); (Holt & Dellmann Jenkins, 1992). Encouraging young workers to engage in meaningful and reflective Buddhist practices can help them derive greater personal and spiritual benefits, contributing to their overall well-being.

3. The role of religious activities (A) in promoting happiness among young workers

The analysis showed that religious activities (A) significantly enhance happiness among young workers in Thailand. Frequent participation correlated with higher happiness levels. While not all aspects reached statistical significance, three key aspects demonstrated highly significant associations, illustrated in the Table 5.

Table 5 Result of religious activities (A) in promoting happiness among young workers

	More (Happiness)		Less (Happiness)		t	Sig.
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
A1: Importance of teaching for living	1.06	0.321	1.02	0.201	-4.320***	0.000
A2: Teaching for life problem-solving	2.75	1.064	2.41	0.967	-8.754***	0.000
A3: Belief in religious teachings	8.17	1.509	8.16	1.364	-0.213	0.831
A4: Practice of religious teachings	7.15	1.479	7.47	1.332	6.205***	0.000
Overall	4.783	0.596	4.765	0.554	-0.839	0.401

Note: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

Table 5 presents a summary of the results highlighting the role of religious activities (A) in enhancing happiness among young workers in Thailand. The analysis revealed significant findings, indicating that varying levels of engagement in religious activities have a substantial impact on happiness among young workers in Thailand.

Significant and Non-Significant Results

The analysis revealed several significant findings regarding the role of religious activity in promoting happiness among young workers in Thailand. For A1: Importance of teachings for living, individuals with higher happiness reported a mean score of 1.06 (S.D. = 0.321) compared to 1.02 (S.D. = 0.201) for those with less happiness, with a t-value of -4.320*** (p < 0.001). Similarly, A2: Teaching for life problem-solving showed a strong association with happiness, as individuals with higher happiness had a mean score of 2.75 (S.D. = 1.064), while those with less happiness scored 2.41 (S.D. = 0.967), reflected in a t-value of -8.754*** (p < 0.001). For A4: Practice of religious teachings, individuals with less happiness reported a slightly higher mean score of 7.47 (S.D. = 1.332) compared to 7.15 (S.D. = 1.479) for those with more happiness, resulting in a significant t-value of 6.205*** (p < 0.001). Conversely, A3: Belief in religious teachings did not show a statistically significant difference, with nearly identical mean scores of 8.17 (S.D. = 1.509) for individuals with more happiness and 8.16 (S.D. = 1.364) for those with less happiness (t = -0.213, p = 0.831).

Discussion

The analysis underscores the significant role of religious activities in promoting happiness among young workers in Thailand. Those who engaged more frequently in religious practices

reported higher levels of happiness, emphasizing the importance of these activities for enhancing well-being. This study highlights how various dimensions of religiosity contribute to happiness, particularly the importance of teaching for living, teaching for life problem-solving, and practicing religious teachings. Notably, the findings indicate that applying religious teachings to life problem-solving and practice of religious teachings showed strong associations with happiness. These aspects of religiosity highlight its practical and ethical dimensions, providing young workers with a framework for emotional stability and resilience. For instance, the necessity of religious teachings for daily living demonstrated a statistically significant relationship with happiness, emphasizing its role in fostering a sense of purpose and moral guidance. These results align with previous studies that emphasize the positive correlation between religiosity and happiness across different demographics and cultural contexts (Fave et al., 2013); (Abdel-Khalek, 2007). However, Belief in religious teachings did not show a significant association with happiness, suggesting that intrinsic faith alone may not suffice to enhance well-being without active engagement in practical and reflective religious activities. This variability underscores the nuanced ways in which young workers interact with religious teachings, highlighting the importance of tangible practices over abstract beliefs in promoting happiness. For young workers in Thailand, the integration of religious teachings into daily life and problem-solving fosters a sense of emotional balance and resilience, significantly enhancing their overall happiness. These findings echo prior research suggesting that religious principles provide both spiritual and practical guidance, contributing to mental health and well-being (Phillips et al., 2009); (Ngamaba & Soni, 2018). Unlike younger individuals who may view religious participation as a social or familial obligation, young workers appear to derive happiness from the intrinsic value of religious practices and their applicability to navigating life's challenges (Xu et al., 2020); (Leelavanichkul et al., 2018).

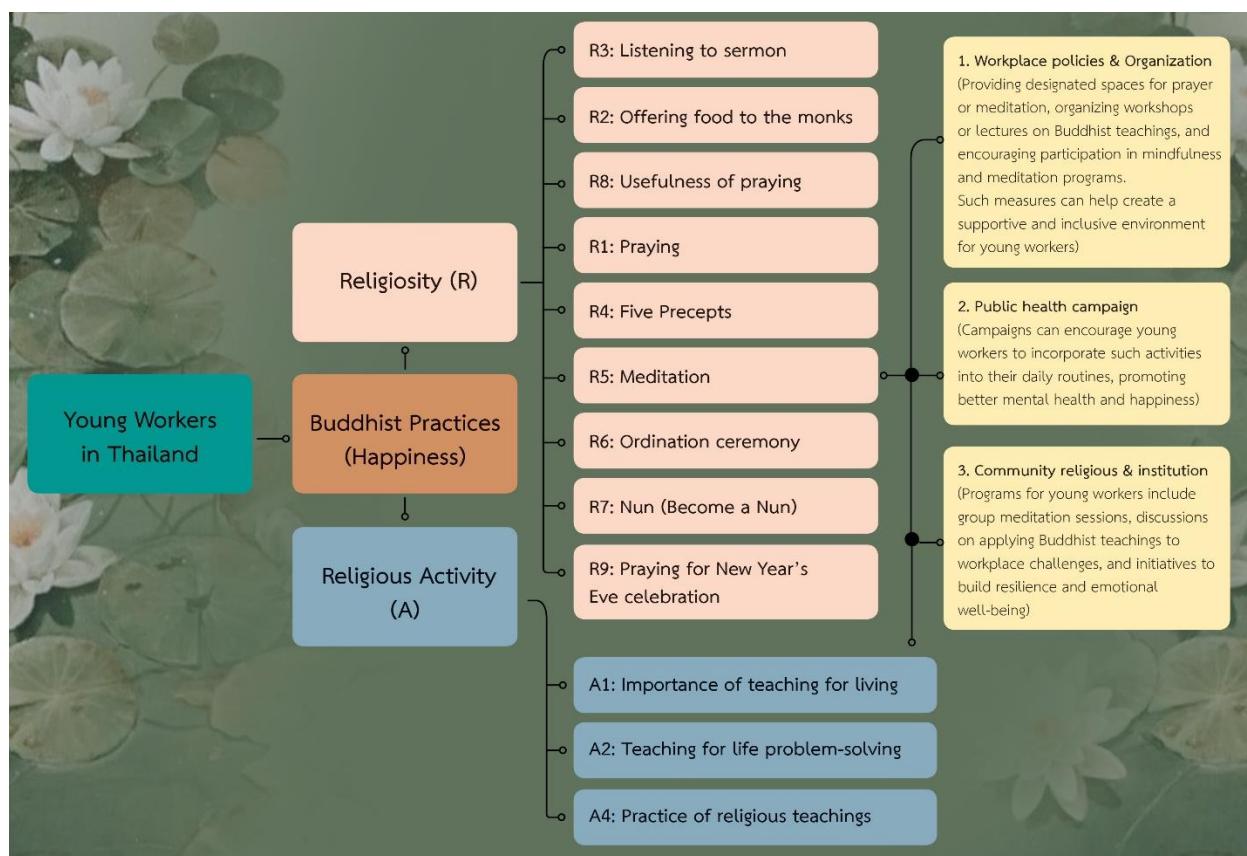
Originality and Body of Knowledge

The study's conclusion offered two important viewpoints on how Buddhist practices could increase young workers' happiness in Thailand, with practical ramifications for practice and policy

- 1) Religiosity and happiness (R): The study confirmed that religiosity significantly enhanced psychological happiness among young workers. Contributing factors included praying, offering food to the monks, listening to sermons, observing the Five Precepts, meditation, ordination, becoming a nun, the usefulness of praying, and praying for the New Year's Eve celebration; and
- 2) Religious activities and happiness (A): Engagement in religious activities played a pivotal role in fostering psychological happiness among young workers. Key factors included the importance of teachings for living, using teachings for life problem-solving, and practicing religious teachings. These findings underscored the importance of integrating religious teachings and activities into workplace policies to promote psychological well-being among young workers. Specifically, emphasizing religiosity (R), such as listening to sermons, the Five Precepts, meditation, and engaging in prayer-related activities, significantly enhanced happiness. Similarly, promoting religious activities (A), like incorporating religious teachings into daily life, using them for life

problem-solving, and practicing religious teachings, fostered a sense of purpose, emotional stability, and resilience. Practical initiatives could have included creating designated spaces for prayer or meditation within the workplace, offering workshops or lectures on applying Buddhist teachings to real-life challenges, and facilitating group discussions on ethical living and mindfulness practices. Organizations could have also encouraged employees to participate in culturally significant religious activities, such as almsgiving or celebrating spiritual milestones like New Year prayers, to strengthen communal bonds and foster a supportive environment. Such policies not only reduced stress and improved mental health but also enhanced job satisfaction, built emotional resilience, and promoted ethical behavior among employees. Furthermore, fostering an empathetic and collaborative workplace culture rooted in Buddhist principles could have improved organizational efficiency, employee retention, and overall happiness, contributing to long-term success for both employees and employers. Future research could have examined the long-term impact of Buddhist practices on workplace well-being, assessed digital tools for mindfulness, and explored policy effects on job satisfaction. Public health campaigns could have integrated Buddhist principles to enhance resilience, illustrated in the Figure 2.

Figure 2 Guideline for Promoting Young Workers' Happiness Through Buddhist Practices

The figure illustrates a conceptual framework that underscores how Buddhist practices, through the dual dimensions of religiosity and religious activities, contributed to happiness among

young workers in Thailand. The model highlighted the profound influence of these practices on mental well-being, emotional stability, and overall happiness, particularly within the workplace context. **Religiosity:** This dimension encompassed personal spiritual practices such as praying, offering food to the monks, listening to sermons, observing the Five Precepts, meditation, ordination, becoming a nun, the usefulness of praying, and praying for New Year's Eve celebration. These practices fostered mindfulness, reduced stress, and instilled a strong sense of ethical grounding, which was vital for young workers navigating professional and personal challenges. Additionally, activities like offering food to the monks and understanding the usefulness of praying contributed to a more profound sense of connection and purpose. **Religious activities:** This dimension emphasizes the application of teachings for life problem-solving to daily life and workplace challenges, fostering moral principles, emotional resilience, and a sense of purpose. Key activities included integrating religious teachings into life problem-solving, practicing religious teachings, and finding meaning through community-oriented practices. These activities not only built emotional stability but also strengthened communal bonds and promoted positive relationships among colleagues. The framework advocated for the integration of these spiritual dimensions into workplace practices. Organizations could have aligned culturally sensitive policies with the needs of young workers by implementing practical initiatives such as providing spaces for prayer or meditation, hosting workshops on Buddhist teachings, and encouraging mindfulness programs to foster an inclusive environment. Public health campaigns could have highlighted the psychological benefits of practices like meditation, prayer, and ethical living, encouraging workers to incorporate these into their daily routines. Additionally, community and religious institutions could have offered tailored programs, including group meditation, discussions on applying Buddhist principles to workplace challenges, and activities that build resilience and emotional well-being, bridging cultural traditions with the needs of the modern workforce.

Conclusions and Recommendations

In conclusion, both religiosity and religious activities served as critical drivers of psychological happiness among young workers in Thailand. These findings emphasized integrating spiritual practices into workplace policies and mental health initiatives. The study highlighted two key perspectives: 1) Religiosity and happiness, where religiosity significantly enhanced psychological well-being through practices such as praying, meditating, listening to sermons, observing the Five Precepts, and participating in cultural and religious events. These practices fostered mindfulness, emotional stability, and mental resilience, equipping young workers to better navigate the complexities of professional and personal life; and 2) Religious activities and happiness, where engaging in religious activities such as applying Buddhist teachings to daily life, addressing workplace challenges with moral principles, and practicing according to religious precepts promoted emotional resilience, a sense of purpose, and a strong sense of community belonging. These factors were vital for cultivating positivity and collaborative relationships in the workplace. Recommendations included: 1) Workplace policies, where organizations should implement

culturally sensitive policies that support religiosity and religious activities. These might include providing designated spaces for prayer or meditation, organizing workshops or lectures on Buddhist teachings, and encouraging participation in mindfulness and meditation programs. Such measures could help create a supportive and inclusive environment for young workers; 2) Public health campaigns, where awareness campaigns could emphasize the psychological benefits of religious practices, such as meditation, prayer, and adherence to ethical principles. By highlighting these benefits, campaigns could encourage young workers to incorporate such activities into their daily routines, promoting better mental health and overall happiness; and 3) Community and Religious Institutions, where religious institutions and community centers could offer tailored programs for young workers, such as group meditation sessions, discussions on applying Buddhist teachings to workplace challenges, and initiatives to build resilience and emotional well-being. These programs could serve as a bridge between cultural traditions and modern workplace needs. Future research could explore the long-term impact of Buddhist practices on workplace well-being, conduct cross-cultural comparisons, and test interventions integrating mindfulness and ethical teachings. Digital tools, such as meditation apps, could be studied for their effectiveness in promoting well-being. Workplace policies supporting religiosity should be assessed for their impact on job satisfaction. Additionally, public health campaigns could incorporate Buddhist principles to enhance mental resilience among young workers.

Acknowledgement

The National Statistical Office (NSO) of Thailand performed the 2018 Survey of the Social and Cultural Situation and Mental Health, which provided secondary data for this study. For allowing us to utilize this data, we are grateful to the NSO (Official Letter No. DS0504/3002, dated November 11, 2019).

References

Abdel Khalek, A. M. & Lester, D. (2018). Subjective well-being and religiosity: significant associations among college students from Egypt and the United Kingdom. *International Journal of Culture and Mental Health*, 11(3), 332-337. <https://doi.org/10.1080/17542863.2017.1381132>.

Abdel-Khalek, A. M. (2007). Religiosity, happiness, health, and psychopathology in a probabilitysample of Muslim adolescents. *Mental Health, Religion & Culture*, 10(6), 571-583. <https://doi.org/10.1080/13674670601034547>.

Anders, A. I. M. (2022). Diagnosis of subjects damaged in Buddhist groups by means of the Symptom Checklist (SCL-90). *European Psychiatry*, 65(S1), S742. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2022.1917>.

Cranney, S. (2013). Do People Who Believe in God Report More Meaning in Their Lives? The Existential Effects of Belief. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 52(3), 638-646. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/jssr.12046>.

Cunningham, C. J. L. (2014). Religion and spirituality as factors that influence occupational stress and well-being. In P. L. Perrewé, C. C. Rosen & J. R. B. Halbesleben (Eds.), *The role of demographics in occupational stress and well-being*. (pp. 135-172). Emerald Group Publishing. <https://doi.org/10.1108/S1479-355520140000012004>.

Estrada, C. A. M., Lomboy, M. F. T. C., Gregorio, E. R., Amalia, E., Leynes, C. R., Quizon, R. R. & Kobayashi, J. (2019). Religious education can contribute to adolescent mental health in school settings. *International Journal of Mental Health Systems*, 13(1), 28. <https://doi.org/10.1186/s13033-019-0286-7>.

Fave, A. D., Brdar, I., Vella-Brodrick, D. & Wissing, M. P. (2013). Religion, Spirituality, and Well-Being Across Nations: The Eudaemonic and Hedonic Happiness Investigation. In Knoop, H., Delle Fave, A. (eds), *Well-Being and Cultures. Cross-Cultural Advancements in Positive Psychology*. (pp. 117-134). Dordrecht, Netherlands: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-4611-4_8.

Hanklang, S., Ratanasiripong, P., Naksranoi, S., Sathira-Anant, S. & Patanasri, K. (2018). Quality of life and mental health among Thai older workers in community enterprises. *Journal of Health Research*, 32(3), 237-250. <https://doi.org/10.1108/JHR-05-2018-025>.

Holt, M. K. & Dellmann-Jenkins, M. (1992). Research and Implications for Practice: Religion, Well-Being/Morale, and Coping Behavior in Later Life. *Journal of Applied Gerontology*, 1(1), 101-110. <https://doi.org/10.1177/073346489201100108>.

Jitapunkul, S., Bunnag, S. & Ebrahim, S. (1993). Health care for elderly people in developing countries: A case study of Thailand. *Age and Ageing*, 22(5), 377-381. <https://doi.org/10.1093/ageing/22.5.377>.

Koenig, H. G., King, D. E. & Carson, V. B. (2012). *Handbook of Religion and Health*. Oxford University Press: Oxford.

Leelavanichkul, S., Chamratrithirong, A., Jampaklay, A. & Gray, R. (2018). Religiosity, the practices of religions, and the perception of older people among Muslims and Buddhists in Thailand. *The International Journal of Aging and Human Development*, 86(2), 131-151. <https://doi.org/10.1177/0091415017699937>.

Lewis, C. A. & Cruise, S. M. (2006). Religion and happiness: Consensus, contradictions, comments and concerns. *Mental Health, Religion & Culture*, 9(3), 213-225. <https://doi.org/10.1080/13694670600615276>.

Lewis, C. A., Maltby, J. & Burkinshaw, S. (2000). Religion and Happiness: Still no association. *Journal of Beliefs & Values*, 21(2), 233-236. <https://doi.org/10.1080/713675504>.

Lim, C. (2015). Religion and Subjective Well-Being Across Religious Traditions: Evidence from 1.3 Million Americans. *JOURNAL FOR THE SCIENTIFIC STUDY OF RELIGION*, 54, 684-701. <https://doi.org/10.1111/jssr.12232>.

Maheshwari, S. & Singh, P. (2009). Psychological well-being and pilgrimage: Religiosity, happiness and life satisfaction of Ardh-Kumbh Mela pilgrims (Kalpvasis) at Prayag, India. *Asian Journal of Social Psychology*, 12, 285-292. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839X.2009.01291.x>.

Ngamaba, K. H. & Soni, D. (2018). Are Happiness and Life Satisfaction Different Across Religious Groups? Exploring Determinants of Happiness and Life Satisfaction. *Journal of Religion and Health*, 57, 2118-2139. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0481-2>.

O'Sullivan, L. & Lindsay, N. (2023). The relationship between spiritual intelligence, resilience, and well-being in an Aotearoa New Zealand sample. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 25(4), 277-297. <https://doi.org/10.1080/19349637.2022.2086840> .

Phillips, R. E., Cheng, C. M., Pargament, K. I., Oemig, C., Colvin, S. D., Abarr, A. N., Dunn, M. C. & Reed, A. S. (2009). Spiritual Coping in American Buddhists: An Exploratory Study. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 19(4), 231-243. <https://doi.org/10.1080/10508610903143263>.

Ratanakul, P. (2012). Reflections on Aging in Buddhist Thailand. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 25(1), 12-19. <https://doi.org/10.1080/15528030.2012.738582>.

Robinson, K. M. (2010). Policy issues in mental health among the elderly. *Nursing Clinics of North America*, 45(4), 627-634. <https://doi.org/10.1016/j.cnur.2010.06.005>.

Singh, K., Junnarkar, M., Singh, D., Suchday, S., Mitra, S. & Dayal, P. (2020). Associations Between Religious/Spiritual Practices and Well-Being in Indian Elderly Rural Women. *Journal of Religion and Health*, 59(6), 2753-2774. <https://doi.org/10.1007/s10943-019-00877-9>.

Sumngern, C., Azereedo, Z., Subgranon, R., Sungvorawongphana, N. & Matos, E. (2010). Happiness among the elderly in communities: A study in senior clubs of Chonburi Province, Thailand. *Japan Journal of Nursing Science*, 7(1), 47-54. <https://doi.org/10.1111/j.1742-7924.2010.00139.x>.

Thanissaro, N. (2014). Internal Diversity in Buddhism: Comparing the Values of Buddhist Teens Raised by Heritage and Convert Parents. *Journal of Contemporary Religion*, 29(2), 315-330. <https://doi.org/10.1080/13537903.2014.903668>.

Xu, T., Xu, X., Sunil, T. & Sirisunyaluck, B. (2020). Buddhism and Depressive Symptoms among Married Women in Urban Thailand. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 761. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030761>.

Zotti, R., Speziale, N. & Barra, C. (2016). On the causal effect of religiosity on life satisfaction using a propensity score matching technique. *International Journal of Social Economics*, 43(10), 1031-1048. <https://doi.org/10.1108/IJSE-12-2014-0262>.

KNOWLEDGE AND LEARNING AT WAT PHRA PATHOM CHEDI: A CASE STUDY OF BUDDHIST TOURISM

Bulan Kulavijit*, Wirapong Chansanam

Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: bulan.k@kku.ac.th

Received 24 January 2025; Revised 19 March 2025; Accepted 24 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Wat Phra Pathom Chedi Ratchawora Mahawihan, located in Nakhon Pathom Province, was a renowned destination for both educational and religious tourism, attracting 87 percent of visitors. The research study revealed a deficiency in the systematization of information and the availability of knowledge regarding archaeological sites and antiques within Wat Phra Pathom Chedi. The objective of this research article was to gather information about the qualities and types of knowledge associated with Wat Phra Pathom Chedi, located in Nakhon Pathom Province, as a Buddhist learning center for tourism.

Methodology: This research employed content analysis of documents and relevant studies obtained from the online bibliographic database of Silpakorn University Central Library. Additionally, information from the Thai Theses Database (ThaiLIS), Thailand Central Electronic Journal Database (ThaiJO), and expert interviews was utilized to verify the accuracy of the gathered information.

Main Results: The initial research findings indicated that Wat Phra Pathom Chedi possessed knowledge in the field of archaeological sites and antiquities. This knowledge was divided into eight categories: Information on the historical background of the Buddha, Buddhist principles, architectural styles, works of art, Dhamma practice, activities, traditions, and the worship of sacred objects.

Involvement to Buddhadhamma: This research explored the application of Buddhism in contemporary contexts, integrating modern scholarship with traditional Buddhist knowledge to develop wisdom and morality through Buddhism. Specifically, it examined the characteristics and typologies of Buddhist knowledge preserved within the ancient sites and artifacts of Phra Pathom Chedi Temple. By systematically organizing and disseminating this knowledge, the research aimed to transform the temple into a prominent educational tourism destination, thereby enhancing public accessibility to Buddhist teachings.

Conclusions: Wat Phra Pathom Chedi served as a prominent Buddhist learning center for tourism in Nakhon Pathom Province. The site contained a diverse range of knowledge, including archaeological sites and artifacts that had been created based on the principles and beliefs of Buddhism. The research findings indicated that the types of knowledge could be divided into tangible and intangible forms. The tangible knowledge included ancient sites within the temple, consisting of various buildings such as chedis, temples, chapels, bell towers, and a chapel (Ubosot).

Additionally, the antiquities discovered at the site consisted of Buddha statues, mural paintings, and Dhamma inscriptions. The intangible knowledge included traditional events, legends, and activities on important Buddhist days. The Phra Pathom Chedi Temple encompassed multiple qualities of knowledge, including the history of the Buddha, Buddhist principles, architecture, art, Dhamma practice, events on significant Buddhist occasions, traditions, and the worship of sacred objects. Wat Phra Pathom Chedi functioned as a Buddhist learning center for both tourists and the local community. Its purpose was to inspire individuals to independently pursue knowledge, thereby promoting the growth of Buddhist and cultural tourism. This research had limitations in terms of scope, as it focused solely on the study area of Wat Phra Pathom Chedi in Nakhon Pathom Province. The purpose of this study was to gather data from a prototype system that could potentially be used to expand data collection to other temples and be developed into a virtual tour system, which could serve as a Buddhist learning center for tourism and contribute to a more comprehensive tourism experience.

Keywords: Buddhist Learning Centers, Buddhist Knowledge, Wat Phra Pathom Chedi Ratchawora Mahawihan

Introduction

The main religion in Thailand was Buddhism, with 95.1 percent of the population adhering to this faith. Thus, Buddhism had been recognized as the official religion of Thailand from earlier times up to the present day (National Statistical Office of Thailand, 2018). Buddhist temples served as a valuable resource for the community, youth, students, and anyone with a general interest in religion, local arts, and culture to acquire information and study (Phra Athikan Nirandorn Phrommachan et al., 2020). Additionally, they contributed to the promotion of Buddhist tourism as a learning center. The temple functioned as a religious site where tourists could acquire knowledge about Buddhism, including its historical background, Buddha images, and sacred objects. Visitors had the opportunity to learn about the principles, traditions, architecture, sculptures, and paintings found within religious structures such as the chedis, viharas (Viharn), a chapel (Ubosot), and bell towers. Consequently, the temple became a valuable learning center and a significant tourist attraction, appealing to both local and international visitors. A significant number of Thai and international individuals had a strong inclination towards traveling, mostly driven by the desire to acquire information and engage in recreational activities (Patsupa, 2008); (Tourism Authority of Thailand, 2017); (Phatsasi et al., 2022).

Nakhon Pathom Province was a historic city that had thrived since the Suvarnabhumi era. It served as a significant metropolis during the Dvaravati period and played a crucial role in the dissemination of Indian culture, particularly Buddhism. This was evident from the abundance of old sites that served as historical proof up to the present day (Nakhon Pathom Provincial Cultural Office, 2022). Wat Phra Pathom Chedi, located in Nakhon Pathom Province, was officially designated as a first-class royal monastery. Additionally, it served as a prominent tourist destination in Nakhon Pathom Province, attracting a significant majority of visitors, namely 87 percent (Narin, 2011).

The temple contained a vast number of ancient locations, antiquities, and art artifacts that held significant historical and archaeological importance as cultural treasures.

According to a study conducted by Aditheppong (2018), it was discovered that Wat Phra Pathom Chedi lacked sufficient knowledge regarding the historical background of Phra Pathom Chedi. There was an absence of fundamental knowledge on historic artifacts such as Buddha statues and architectural structures. The organization of temple information lacked a systematic approach. Based on the aforementioned difficulties, it was evident that Wat Phra Pathom Chedi still had deficiencies in knowledge organization. Knowledge organization referred to the process of gathering knowledge and arranging it in a well-organized framework, allowing users to easily retrieve information within the organization (Gnoli, 2020). Research studies on the organization of cultural heritage learning resources showed that the majority of information in this field was structured by classifying it based on the type of resource. Baloian et al. (2021) discovered that, while designing the implementation of a virtual museum, it was necessary to categorize the museum's materials based on their category. Masci et al. (2012), study presented the three-dimensional aspects of Pompeii's architecture by categorizing information based on several types of resources, including monuments, structures, artifacts, and digital materials such as photographs, text, videos, audio, and 3D images. In a study conducted by Pimpila & Lattagarn (2022), they examined the use of virtual reality technology to create applications for exploring Prasat Sa Kamphaeng Yai in Uthumphon Phisai District, Sisaket Province. The study revealed the presence of a well-structured knowledge system that categorized the ancient sites into various sections, such as the cloister, main castle, single castle, and north and south balconies. When organizing information regarding cultural heritage, whether from other countries or within one's own country, it was necessary to research the existing knowledge in order to more effectively organize such knowledge.

Objectives

The objective of this research article was to gather information about the qualities and types of knowledge associated with Wat Phra Pathom Chedi, located in Nakhon Pathom Province, as a Buddhist learning center for tourism.

Methodology

Participants: This research involved interviews with three individuals: The provost, an academic, and a tour guide. The selection of these individuals was based on specific criteria. The inclusion criteria required the participants to have extensive knowledge and expertise in Buddhist learning centers for tourism, specifically for Wat Phra Pathom Chedi. The exclusion criteria ensured that only those who willingly participated in the project were included.

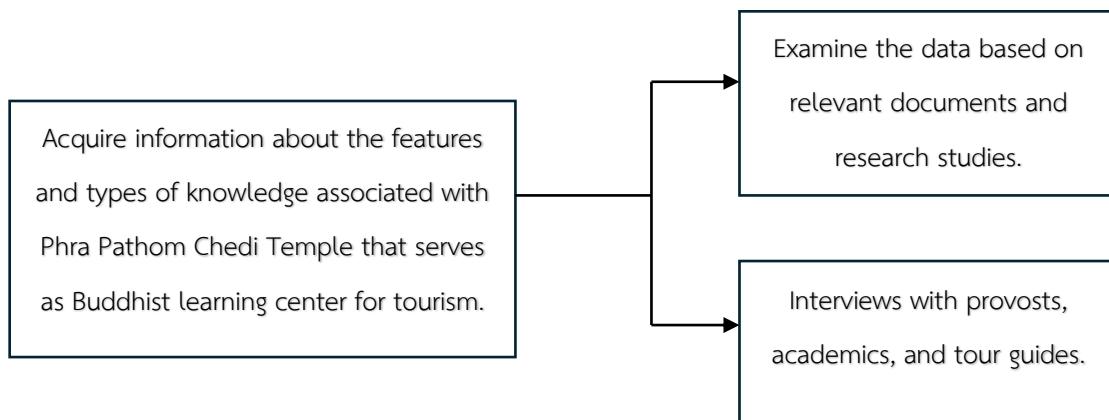
Research tool: The research utilized structured interviews, which had undergone content validity testing using the Index of Item Objective Congruence (IOC) method, in which three experts were involved. To ensure reliability, only questions with a consistency index of 0.50 or higher were selected (Thanin, 2020). Additionally, expert suggestions were incorporated to refine the interview form for data collection. The interview form consisted of three questions: 1) The historical

background of the establishment of Phra Pathom Chedi Temple, including the specific year it was founded and its historical significance; 2) The various Buddhist learning locations available for tourism at Wat Phra Pathom Chedi in Nakhon Pathom Province, focusing on the types of knowledge that could be learned; and 3) The important topics and subjects that should have been covered in the Buddhist learning center for tourism at Wat Phra Pathom Chedi which issues should have been prioritized and how they should have been addressed.

Data collection: This research used content analysis techniques on documents and associated research. Additionally, informants were interviewed by sending a contact letter to arrange an interview with each informant. The researcher examined the content and personally conducted the interview sessions.

Data analysis: This research used qualitative data analysis by analyzing and synthesizing data from document analysis, summarizing issues, organizing data into groups, interpreting meanings according to study issues, and using the grouped data to interview additional experts to obtain complete data. The content analysis from documents and research related to the characteristics of knowledge and types of knowledge in Wat Phra Pathom Chedi was shown in Figure 1.

Figure 1 Research process

The researcher utilized document analysis to gather information from the online bibliographic database of Silpakorn University Central Library, a local university library that housed relevant academic works such as the Thai Theses Database (ThaiLIS), the Thailand Central Electronic Journal Database (ThaiJO), and Google Scholar. The researcher employed a method to identify and extract specific data types from documents using the main keywords "Wat Phra Pathom Chedi." The selected documents contained information related to the historical background, characteristics, and types of knowledge according to a Buddhist learning center for tourism. In total, 19 relevant items were identified and categorized based on their sources of information and type, as presented in Table 1.

Table 1 List of information resources from various sources

Title	Author (Year of Publication)	Media Type
Silpakorn University Central Library		
1. Journey To Nakhon Pathom (Poem): Historical background of Phra Pathom Chedi	Somchai (2013)	Book
2. Murals at Phra Pathom Chedi	Chumnong & Surapol (2010)	Book
3. Handbook of Historical Tourist Route: Nakhon Pathom Province	Nakhon Pathom Provincial Cultural Office (2017)	Book
4. The 5 Great Pagodas of Siam	Praphat (2011)	Book
5. A Story About Phra Pathom Chedi	Phra Phrom Wethi (2017)	Book
6. Follow The Traces of Phya Phan: Nakhon Pathom Tourism Attraction Information Collection Project	Working group of Nakhon Pathom Tourism Attraction Information Collection Project (2012)	Research Report
Thai Library Integrated System (ThaiLIS)		
1. The Restoration of Phrapathomchedi Pagoda: A Case Study from Archives	Narumon (2007)	Thesis
2. The Evaluation of Cultural resource management for tourism: A case of Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province	Wannakorn (2013)	Thesis
3. An Analytical study of the Ethical principles in the inscription at Phrapathom Chedi	Shinawut (2004)	Thesis
4. A study of Phra Pathom Chedi as a Symbolic Way of achieving understanding about Buddhism	Phra Maha Boonyang Thitiyano (Khontha) (2010)	Thesis
5. Concept and Symbolism in the Architectural Design of Phra Pathom Chedi	Peerapat (2004)	Thesis
6. Concept, Value and Social Power Building of Wat Phra Pathom Chedi Rajavaramahavihara, Phra Pathom Chedi Sub-district, Muang District, Nakhon Pathom Province	Phramaha Songkhram Sumedho (Chanthakiri) (2014)	Thesis
7. Design Doctrine on Mural Painting of Angel Assembly by Praya Anusat Jitrakorn (Chand Jitrakorn) at Prapathom Chedi Temple	Thanagon (2014)	Thesis
Thai Journals Online (ThaiJO)		
1. An Integration of Buddhism in order to Create Values in accordance with Suvarnabhumi in the Case of Wat Phra Pathom Chedi	Somboon et al. (2023)	Article
2. Information Design for Managing Knowledge of Phapathomjadee Temple Nakhonpathom Province	Jeerawan et al. (2017)	Article
3. The Legend of Phya Kong and Phya Phan: A Trace of Relationship of People in Western Thailand	Aphilak (2015)	Article

Table 1 List of information resources from various sources (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type
Google Scholar		
1. The Development of a Model of Interpretations of Historical Tourism with QR CODE System for Self-Reliance in Information Perception at Wat Phra Pathom Chedi Ratcha Wora Maha Wihan, Muang District, Nakhon Pathom Province	Thanawat et al. (2020)	Article
2. Archival Record: Phra Ruang Rojanarit Sri Indraditya Dhammadobhas Mahavajiravudhraj Pujaneeya Bophit	Phongsakorn (2016)	Article
3. An Analysis of Buddhist Principles as Appeared in Buddhist Art in The Dvaravati Period	Sasinipha et al. (2023)	Article

Results and Discussion

The researcher gathered information about Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province, which served as a valuable Buddhist learning center for tourism. This information was obtained through the study and analysis of various sources such as documents, books, and research papers specifically dedicated to Wat Phra Pathom Chedi in Nakhon Pathom Province. It was discovered that numerous organizations had prepared and shared information pertaining to Wat Phra Pathom Chedi. The information encompassed various aspects of Phra Pathom Chedi, such as its historical background, architectural features, the presence of viharas in all four directions, significant Buddha images including Phra Sila Khao, Phra Ruang Rojanarit, and a replica of Phra Phuttha Sihing, Dhamma inscriptions, the traditional practice of worshiping Phra Pathom Chedi, and the Legend of Phya Kong and Phya Phan. This text contained information regarding the location and significant artifacts of Wat Phra Pathom Chedi, a well-known site. Wat Phra Pathom Chedi possessed distinct knowledge characteristics and numerous types of knowledge, making it a Buddhist learning center for tourism, as indicated in Table 2.

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
Silpakorn University Central Library				
1. Journey To Nakhon Pathom (Poem): Historical background of Phra Pathom Chedi	Somchai (2013)	Book	1. Historical background of Phra Pathom Chedi	1. Wat Phra Pathom Chedi (Tangible)

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
2. Murals at Phra Pathom Chedi	Chumnong & Surapol (2010)	Book	1. Information about the murals at Phra Pathom Chedi	1. Murals at Phra Pathom Chedi (Tangible)
3. Handbook of Historical Tourist Route: Nakhon Pathom Province	Nakhon Pathom Provincial Cultural Office (2017)	Book	1. Temple location, type, travel options to Wat Phra Pathom Chedi 2. Name origin and restoration, characteristics of Phra Pathom Chedi, depicting its architecture of different levels, comprising viharas and Buddha images, symbolizing the Buddhist concept of Tribhumi (The Three Planes of Existence) in comparison with Phra Pathom Chedi-the lower level symbolizing the Sensuous Realm, the Four Directions Mountings symbolizing the Form Realm, the Upper Veranda symbolizing the Formless Realm, and the Main Phra Pathom Chedi symbolizing Nirvana 3. Traditions	1. Wat Phra Pathom Chedi (Tangible) 2. Phra Pathom Chedi (Tangible) 3. Traditional worship ceremony (Intangible)
4. The 5 Great Pagodas of Siam	Praprat (2011)	Book	1. Historical background and restoration, current characteristics and architecture of Phra Pathom Chedi 2. Explanation of the location	1. Phra Pathom Chedi (Tangible)

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
			<p>2. Significant Buddha statues (Tangible), such as Phra Sila Khao, the Stone Buddha, Phra Ruang Rojanarit, a replica of Phra Phuttha Sihing, Buddha image in the birth posture, Buddha image in Pa Lelai posture, Nirantara Buddha, worship altar, Buddha image in the posture of giving the first sermon, Buddha Sheltered by Naga Hood, Reclining Buddha, and Nirvana Buddha.</p>	<p>2. Significant Buddha statues (Tangible), such as Phra Sila Khao, the Stone Buddha, Phra Ruang Rojanarit, a replica of Phra Phuttha Sihing, Buddha image in the birth posture, Buddha image in Pa Lelai posture, Nirantara Buddha, worship altar, Buddha image in the posture of giving the first sermon, Buddha Sheltered by Naga Hood, Reclining Buddha, and Nirvana Buddha.</p>
			<p>3. Explanation of the concept of constructing the 4 viharas in the four directions of Phra Pathom Chedi that involves symbolically representing the places of worship in the four significant sites, including the birthplace at Lumbini, the place of enlightenment at Bodh Gaya, the place where the first sermon was given at Isipatana Migadaya, and the place of nirvana at the city of Kushinagar. The purpose of this construction is to elevate Wat Phra Pathom Chedi to</p>	<p>3. The 4 viharas in the four directions (Tangible)</p>

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
5. A Story About Phra Pathom Chedi	Phra Phrom Wethi (2017)	Book	<p>the status of the "Great Buddhist Site" within the country. When individuals go on a pilgrimage and demonstrate reverence towards Phra Pathom Chedi, it signifies their reverence towards all the four significant locations.</p> <p>4. Clarifying the concept of constructing the circular cloister with the purpose of symbolizing the Dhammachakra, a significant symbol in Buddhism. The cloister has 120 Dhammapada inscriptions, which symbolize the boundless expansion of Dhamma in all directions.</p> <p>5. Legend and the origin of Phra Pathom Chedi</p>	<p>4. The circular cloister (Tangible)</p> <p>5. The Legend of Phya Kong and Phya Phan (Intangible)</p> <p>1. Phra Pathom Chedi (Tangible)</p>
			<p>1. Historical background of the restoration and the distinctive features of Phra Pathom Chedi</p> <p>2. Explanation of the location such as Phra Sila Khao, Phra Ruang Rojanarit, a replica of Phra Phuttha Sihing</p>	<p>2. Significant Buddha images (Tangible)</p> <p>Buddha image in the birth posture, Buddha image in Parileyyaka posture, Para Nirantara Buddha, worship altar, Buddha image in the posture</p>

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
			of giving the first sermon, Buddha Sheltered by Naga Hood, Reclining Buddha, and Nirvana Buddha, and ancient inscriptions.	
			3. Legend of Phra Pathom Chedi	3. The Legend of Phya Kong and Phya Phan (Intangible)
6. Follow The Traces of Phya Phan: Nakhon Pathom Tourism Attraction Information Collection Project Information Collection Project	Working group of Nakhon Pathom Tourism Attraction Information Collection Project (2012)	Research report	1. Historical background of Phra Pathom Chedi	1. Phra Pathom Chedi (Tangible)

Thai Library Integrated System (ThaiLIS)

1. The restoration of Phrapathomchedi pagoda: A case study from archives	Narumon (2007)	Thesis	1. Historical background of restoring Phra Pathom Chedi, from the era of King Rama IV to a significant restoration during the reign of King Rama IX.	1. Phra Pathom Chedi (Tangible)
2. The evaluation of cultural resource management for tourism: A case of Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom province	Wannakorn (2013)	Thesis	1. Evaluation of cultural resource management for tourism of Wat Phra Pathom Chedi	1. Architectural design/ Phra Pathom Chedi and the landscape of Wat Phra Pathom Chedi, collection of antiquities and pieces of art (Tangible).
3. An analytical study of the ethical principles in the inscription at Phrapathom Chedi	Shinawut (2004)	Thesis	1. Ethical principles are guidelines that individuals should adhere to and utilize as a moral compass in their lives, exercising self-control over one's bodily, verbal, and mental	1. The mantra Ye Dhamma inscription on a stone slab kept in the vihara of the Reclining Buddha. Additionally, there is an inscription

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
			<p>actions in accordance with moral and accurate principles, as shown by the inscription on Phra Pathom Chedi.</p> <p>An inscription discovered in Phra Pathom Chedi refers to "Nirvana" as the ultimate state of well-being. Nirvana is a mental state characterized by purity and freedom from all impurities.</p> <p>There are two distinct modes of existence, which vary according to the circumstances of each individual: 1) The methodology of training followed by monks includes the Threefold Principles; Precepts, concentration, and wisdom-regulations that monks are obligated to adhere to; and 2) The pathway for lay people involves adhering to the fundamental principles of meritorious behavior, which include generosity, morality, and meditation.</p>	<p>in Grinha script (The language of South Indian people is called the Grantha script) located beside the chapel (Ubosot).</p> <p>2. Phra Pathom Chedi is surrounded by a cloister of 120 chambers, each adorned with stucco letters inscribed with passages from the Dhammapada in Khmer Scripts.</p> <p>3. 24 bell towers with inscriptions on the bell towers located on the outside courtyard that encircles the cloister of Phra Pathom Chedi.</p>
4. A study of Phra Pathom Chedi as a symbolic way of achieving understanding about Buddhism	Phra Maha Boonyang Thitiyano (Khontha) (2010)	Thesis	<p>1. Historical significance of Phra Pathom Chedi and analyze its use as a symbolic media to disseminate the principles of Buddhism.</p>	1. Phra Pathom Chedi (Tangible)

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
5. Concept and symbolism in the architectural design of Phra Pathom Chedi	Peerapat (2004)	Thesis	1. Design concept of Phra Pathom Chedi	1. Phra Pathom Chedi (Tangible)
6. Concept, Value and Social Power Building of Wat Phra Pathom Chedi Rajavaramahavihara, Phra Pathom Chedi Sub-district, Muang District, Nakhon Pathom Province	Phramaha Songkhram Sumedho (Chanthakiri) (2014)	Thesis	1. Historical significance and value of hosting a festival to venerate Phra Pathom Chedi of Wat Phra Pathom Chedi, creation of a comprehensive body of Buddhist knowledge. This entails arranging events that combine religious beliefs with an understanding of Thai customs and culture, all in accordance with the principles of Buddhism.	1. Traditional worship ceremony (Intangible)
7. Design Doctrine on Mural Painting of Angel Assembly by Praya Anusat Jitrakorn (Chand Jitrakorn) at Prapathom Chedi Temple	Thanagon (2014)	Thesis	1. Study the design concepts behind a mural painting depicting an assembly of angels, using Western artistic techniques by Praya Anusat Jitrakorn (Chand Jitrakorn) in the Phra Pathom Chedi royal temple	1. A mural painting of angel's assembly in Viharn Luang of Phra Pathom Chedi (Tangible)

Thai Journals Online (ThaiJO)

1. An Integration of Buddhism in order to Create Values in accordance with Suvarnabhumi in the Case of Wat Phra Pathom Chedi	Somboon et al. (2023)	Article	1. The significance of Phra Pathom Chedi and its role in the integration of Buddhism: 1) Facilitate the collection of donations for the restoration of the temple; 2) Establish commercial outlets within the temple premises to sell consumer goods;	1. Wat Phra Pathom Chedi (Tangible) 2. Activities of Wat Phra Pathom Chedi (Intangible)
--	-----------------------	---------	---	--

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
2. Information Design for Managing Knowledge of Phapathomjadee Temple Nakhonpathom Province	Jeerawan et al. (2017)	Article	3) Provide sacred objects to individuals who visit the temple to enhance their spiritual merit; 4) Accept contributions for public welfare initiatives; 5) Serve as a hub for the dissemination of Dhamma teachings by monks; and 6) Serve as a focal point for the practice of Buddhism. Considering the fundamental beliefs of Buddhism and the replica sites of worship at Wat Phra Pathom Chedi, it serves as a location for education and motivation, as well as for paying respects to Phra Pathom Chedi, which serves as a means of recalling the merits of the Lord Buddha, and adhere to Dhamma precepts as a framework for leading one's life. This aligns with the teachings of Buddhism known as Anuttariya 6.	Phra Pathom Chedi, Phra Prathan Phon (Blessing Buddha), and Phra Ruang Rojanarit (Tangible)

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
3. The Legend of Phya Kong and Phya Phan: A trace of relationship of people in western Thailand	Aphilak (2015)	Article	1. The Legend of Phya Kong and Phya Phan	1. The Legend of Phya Kong and Phya Phan (Intangible)
Google Scholar				
1. The Development of a Model of Interpretations of Historical Tourism with QR CODE System for Self-Reliance in Information Perception at Wat Phra Pathom Chedi Ratcha Wora Maha Wihan, Muang District, Nakhon Pathom Province	Thanawat et al. (2020)	Article	1. Historical background of Phra Pathom Chedi 2. Historical background of Phra Ruang Rojanarit 3. Historical background and details of the art objects in the Viharn Luang 4. Historical background of Phra Sila Khao 5. Historical background of Buddha images in different poses assembled in the vihara of Reclining Buddha	1. Phra Pathom Chedi (Tangible) 2. Phra Ruang Rojanarit (Tangible) 3. Art objects in Viharn Luang (Tangible) 4. Phra Sila Khao (Tangible) 5. Buddha images in different poses in the vihara of Reclining Buddha (Tangible)
2. Archival Record: Phra Ruang Rojanarit Sri Indraditya Dhammadobhas Mahavajiravudhraj Pujaneeya Bophitr	Phongsakorn (2016)	Article	1. Historical background, features, and the location of Phra Ruang Rojanarit	1. Phra Ruang Rojanarit (Tangible)
3. An Analysis of Buddhist Principles as Appeared in Buddhist Art in The Dvaravati Period	Sasinipha et al. (2023)	Article	1. Dhamma principles appear in Buddhist art from the Dvaravati era, such as the Dhammachakkappavattana Sutta. Follow the middle path, Steps to help you make the right opinion. Practice of being aware, letting go, and ending suffering is a Buddhist	1. Phra Pathom Chedi (Tangible) 2. Phra Sila Khao 3. Dhammachakra

Table 2 Study and analysis of materials conducted to acquire information about the characteristics and types of knowledge related to Wat Phra Pathom Chedi (Continued)

Title	Author (Year of Publication)	Media Type	Characteristics of Knowledge	Types of Knowledge
			<p>noble precept that everyone should remember and put into practice. Consider the Four Noble Truths and the Eightfold Path, and the Three Characteristics, which are the paths that lead to the end of suffering. The full absence of suffering, which is the greatest goal of Buddhism, represents freedom or nirvana.</p> <p>2. Dhamma principles appeared in Buddhist art from the Dvaravati era, namely the Twelve Paticcasamuppada.</p>	

Based on the analysis of the documents and related research, it was inferred that Wat Phra Pathom Chedi possessed extensive knowledge regarding the history of Buddha, Buddhist principles, Dhamma practice, architecture, artwork, Buddhist activities, traditions, and the worship of sacred objects. According to the research conducted by Phatsasi et al. (2022), Buddhist tourism referred to the act of traveling to religiously significant locations with the purpose of acquiring knowledge about the historical significance of these places. Additionally, it allowed tourists to familiarize themselves with Thai principles, customs, and traditions in different provinces. This knowledge was disseminated through different types of resources. According to Sotarintra (2021), knowledge about Buddhist tourism could be obtained from religious individuals, religious teachings, religious artifacts, religious sites, and religious ceremonies. Thus, it was evident that the knowledge attributes of Wat Phra Pathom Chedi were disseminated through diverse resources that clarified the knowledge in the following aspects.

1. Knowledge of the history of the Buddha: The paintings in the temple helped explain the history of Buddhism. The temples around Phra Pathom Chedi depicted the entire history of the Buddha, from birth, enlightenment, first sermon, and nirvana, using many Buddha statues in different poses. The temple was carefully planned and built to enhance the historical significance of the Buddha. The four sacred places of worship, namely the birthplace at Lumbini, the place

of enlightenment at Bodh Gaya, the place of the first sermon at Isipatana, and the place of nirvana at Kushinagar, were represented by the temples built in the four directions of Phra Pathom Chedi as follows:

1.1 Northern Vihara, also known as Viharn Phra Ruang or Viharn Prasuth (Buddha's Birthplace), the innermost chamber contained a Buddha image in Pa Lelai posture, while the outer chamber housed a Buddha image in the birth position, constructed during the time of King Rama IV. Furthermore, situated in front of the vihara was Phra Ruang Rojanarit, under which lay the royal ashes of King Rama VI, together with the royal ashes of Queen Suvadhana and Her Royal Highness Princess Bejaratana Rajasuda.

1.2 Viharn Luang, this vihara consisted of two rooms. The inner area was decorated with paintings on the side walls that portrayed a group of angels sitting in rows. This group was depicted as worshiping Phra Pathom Chedi and included humans, angels, garudas, nagas, hermits, and monks. An illustrated picture depicting Phra Pathom Chedi in different historical eras was located on the central wall. A large statue of Nirantara Buddha in the Samadhi Phet posture-full lotus cross-legged posture-was found in the outer chamber. The Sri Maha Bodhi tree, which represented the time of the Buddha's enlightenment, was also painted on the wall.

1.3 Viharn Panchawaki (Pancavaggiya), This vihara contained two chambers. The inner chamber housed a Buddha protected by Naga Hood. The paintings in this room depicted the story of Buddhism's introduction to Thailand and the construction of Phra Pathom Chedi. A Buddha statue in the outer chamber represented the Buddha delivering his first sermon to his first five disciples, or Pancavaggiya. The mural illustrated the construction of Phra Pathom Chedi in chronological order, beginning with the renovations made by King Mongkut (King Rama IV) and continuing through the royal duties Phra Pathom Chedi undertook under various reigns until His Majesty King Bhumibol Adulyadej's reign.

1.4 Western Vihara, this vihara consisted of two chambers. The inner chamber contained a Buddha image in the posture of nirvana, accompanied by three disciples, symbolizing the Buddha's state of nirvana. The outer room housed a reclining Buddha image inside the vihara.

2. Knowledge about Buddhist principles: The teachings of the Lord Buddha and the moral values of Tribhumi (The Three Planes of Existence) were transmitted through ancient sites. These principles were illustrated through Phra Pathom Chedi, which consisted of different levels. The lower level represented Kamabhumi (Sensuous Realm), the Four Directions Mountings represented Rupabhumi (Form Realm), the Upper Veranda represented Arupabhumi (Formless Realm), and the main Phra Pathom Chedi itself symbolized nirvana. The circular cloister surrounding Phra Pathom Chedi symbolized the Dhammachakra, a significant emblem of Buddhism. It contained 120 inscriptions of verses from the Dhammapada, arranged to reflect the endless and all-encompassing nature of the Dhamma.

3. Knowledge about architecture: Information on the historical construction of ancient structures served as a significant architectural resource. Phra Pathom Chedi and its surrounding structures were arranged with the four viharas positioned in the four cardinal directions, while the

circular cloister linked them. The inside of the temple was adorned with 120 Dhamma inscriptions, while the bell tower stood in the courtyard, positioned between the four viharas. A total of 24 structures existed, with bell towers evenly distributed at intervals of six on each side. The four bell tower pillars contained inscriptions.

4. Knowledge about fine arts: The temple contained valuable art objects and antiques, such as: Phra Ruang Rojanarit, Phra Nirantara, a replica of Phra Phuttha Sihing, a Buddha image surrounded by the five first disciples (Pancavaggiya), the Reclining Buddha, Phra Sila Khao (Also known as the Blessing Buddha and Phra Phuttha Norachet Svetasamaimuni Sri Dvaravati Puchaniyabophit), Buddha Sheltered by Naga Hood, Buddha image in the birth posture, and the Murals inside the viharas.

5. Knowledge about Dhamma practice: Wat Phra Pathom Chedi offered teachings on Dhamma practice, which included chanting, mindfulness walking, and meditation. These activities were conducted every Sunday from 1:00 p.m. to 4:00 p.m. in the temple's chapel. Additionally, daily prayers took place from 5:00 p.m. to 6:00 p.m.

6. Knowledge about Buddhist activities: Significant Buddhist occasions were observed with activities such as Dhamma dialogues and candlelight processions on Asahna Bucha Day, Makha Bucha Day, and Visakha Bucha Day.

7. Knowledge about traditions: The practice of venerating Phra Pathom Chedi included customary processions to carry robes for covering the chedi.

8. Knowledge about the worship of sacred objects: Acts of reverence were performed, including: Worshiping Phra Pathom Chedi, seeking blessings from Phra Ruang Rojanarit, Ringing the bells on the bell tower to summon gods and humans for worship, and engaging in merit-making and offerings to monks.

Based on the compilation of research regarding the characteristics and types of knowledge at Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province, known for its Buddhist learning center for tourism, this information was categorized according to its characteristics and classified based on the specific types of knowledge offered, as shown in Table 3.

Table 3 Overview of the characteristics of knowledge and the types of knowledge discovered in Wat Phra Pathom Chedi being studied

Characteristic of Knowledge	Explanation	Type of Knowledge/ Name of Places
1. Knowledge about the history of Buddha	Historical information about Buddhism, including stories about the life of Lord Buddha, starting from his birth, enlightenment, the first sermon, and nirvana.	Tangible cultural heritage resources - 4 Viharas, each located in each of the four cardinal directions - Buddha images in a variety of postures, including Buddha image in the birth posture, Buddha image in the meditation posture, Buddha image when giving sermons to Pancavaggiya, and the Nirvana Buddha

Table 3 Overview of the characteristics of knowledge and the types of knowledge discovered in Wat Phra Pathom Chedi being studied (Continued)

Characteristic of Knowledge	Explanation	Type of Knowledge/ Name of Places
2. Knowledge about Buddhist principles	Teachings of the Lord Buddha transmitted through ancient sites	<ul style="list-style-type: none"> - Paintings located within the viharas that encircle Phra Pathom Chedi Intangible cultural heritage resources - Morals (Tribhumi) exhibited by Phra Pathom Chedi - Inscription of 120 verses from the Dhammapada on the circular cloister (Dhammachakra).
3. Knowledge about architecture	Construction information of the ancient architecture	<ul style="list-style-type: none"> Tangible cultural heritage resources - Phra Pathom Chedi - 4 viharas allocated to the four directions - A circular cloister links the terminations of the four viharas in all directions. The vacant area inside serves as a location for 120 chambers dedicated to Dhamma inscriptions.
4. Knowledge about fine arts	Historical background of antiques and art pieces that have significant artistic value	<ul style="list-style-type: none"> Tangible cultural heritage resources - Phra Ruang Rojanarit - Phra Nirantara - A replica of Phra Phuttha Sihing - The Buddha image seated on a large plaster base surrounded by the 5 first disciples (Pancavaggiya) - Reclining Buddha - Phra Sila Khao (Phra Prathanphon and Phra Phuttha Norachet Svetasamaimuni Sri Dvaravati Puchaniyabophit) - Buddha Sheltered by Naga Hood - Buddha image in the birth posture - Murals inside the viharas
5. Knowledge about Dhamma practice	Information about Dhamma practice teachings that Wat Phra Pathom Chedi offers to the general audience	<ul style="list-style-type: none"> Intangible cultural heritage resources - Chanting, Walking Meditation, and Sitting Meditation
6. Knowledge about activities	Activities conducted on significant Buddhist occasions, such as on Asahna Bucha Day, Makha Bucha Day, Visakha Bucha Day, and so on	<ul style="list-style-type: none"> Intangible cultural heritage resources - Activities conducted on significant Buddhist occasions at Wat Phra Pathom Chedi, such as engaging in Dhamma dialogue, participating in candlelight processions

Table 3 Overview of the characteristics of knowledge and the types of knowledge discovered in Wat Phra Pathom Chedi being studied (Continued)

Characteristic of Knowledge	Explanation	Type of Knowledge/ Name of Places
7. Knowledge about traditions	Information about the traditions observed at Wat Phra Pathom Chedi	Intangible cultural heritage resources - Practice of venerating Phra Pathom Chedi - Customary procession to carry robes to cover Phra Pathom Chedi
8. Knowledge about worshiping the sacred objects	About worshiping the sacred objects	Intangible cultural heritage resources - Show reverence to Phra Pathom Chedi - Seek blessings from Phra Ruang Rojanarit - Ring the bells on the bell tower - Engage in merit-making and offering to monks

Furthermore, specialists were invited to interview sessions to get supplementary insights into the characteristics of knowledge and various types of knowledge included inside Wat Phra Pathom Chedi. To summarize, the main points were stated as indicated in Table 4.

Table 4 Findings from Additional Expert Interviews

Discussion Topic	Specialist		
	1	2	3
Buddhist learning center for tourism at Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province, offers what types of knowledge?	Phra Pathom Chedi, significant Buddha statues, ancient inscriptions, and viharas	Architectural buildings, with Phra Pathom Chedi, viharas, chapels, bell towers, and man-made works of art, such as Buddha statues, paintings, and inscriptions. Buddhist principles guide the creation of all these structures with dedication.	Phra Pathom Chedi itself, significant Buddha statues such as a replica of Phra Phuttha Sihing (The principal Buddha image of the temple), Phra Ruang Rojanarit, and Phra Sila Khao. Additionally, there are viharas located in all four directions, each containing murals, as well as the bell tower.
Topics of knowledge that should be provided in the Buddhist learning center for tourism at Wat Phra Pathom Chedi, and how to succeed doing this?	- Historical narrative of Phra Pathom Chedi and the establishment of the temple - History of the dissemination of Buddhism - Information related to antiques/Architecture/Painting through studying Buddhist art	- The historical background of Lord Buddha, teaching principles of Buddhism, ethical principles, the history of construction, architectural elements, works of art, traditions, and religious beliefs.	- Phra Pathom Chedi's history and construction span many eras, including contributions from King Rama IV to King Rama IX in its construction and maintenance. - "The Legend of Phya Kong and Phya Phan". This serves as a reminder for individuals to be conscious of both sin and merit, since it represents their

Table 4 Findings from Additional Expert Interviews (Continued)

Discussion Topic	Specialist		
	1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> - Diverse celebrations, including the ceremonial procession to carry robes to drape over Phra Pathom Chedi 		<p>beliefs and is intricately linked to the building of Phra Pathom Chedi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recognizing of Dhamma principles and engagement in Dhamma practice - The belief of worshiping Phra Pathom Chedi with sound by ringing the bell at the bell tower, and the tradition of carrying robes to cover Phra Pathom Chedi.
Additional comments	<p>It is important to include the tale or history of Phra Pathom Chedi, particularly the role of the monarch starting from King Rama IV's reign. This should include the building and restoration history, which will provide insight into the changes that have taken place with regards to Phra Pathom Chedi.</p>	<p>Knowledge should be structured to meet the varying requirements of tourists, which may be categorized into three distinct groups:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Groups of tourists who visit to express homage for religious objects, engage in acts of charity and cultivate acts of virtue that boost their own fortune. This group desires to get knowledge in a straightforward, quick, and easy manner. 2. Tourist groups consisting of students and those with intermediate-level interests are those who visit to acquire further information based on their prior studies. 3. A group of individuals who assemble to pursue the study and application of Dhamma. 	<p>Meditation practice, consisting of small 5-minute meditation sessions, should be added to enhance the experience.</p>

Notes: 1 is an academic, 2 is a tour guide, 3 is a provost

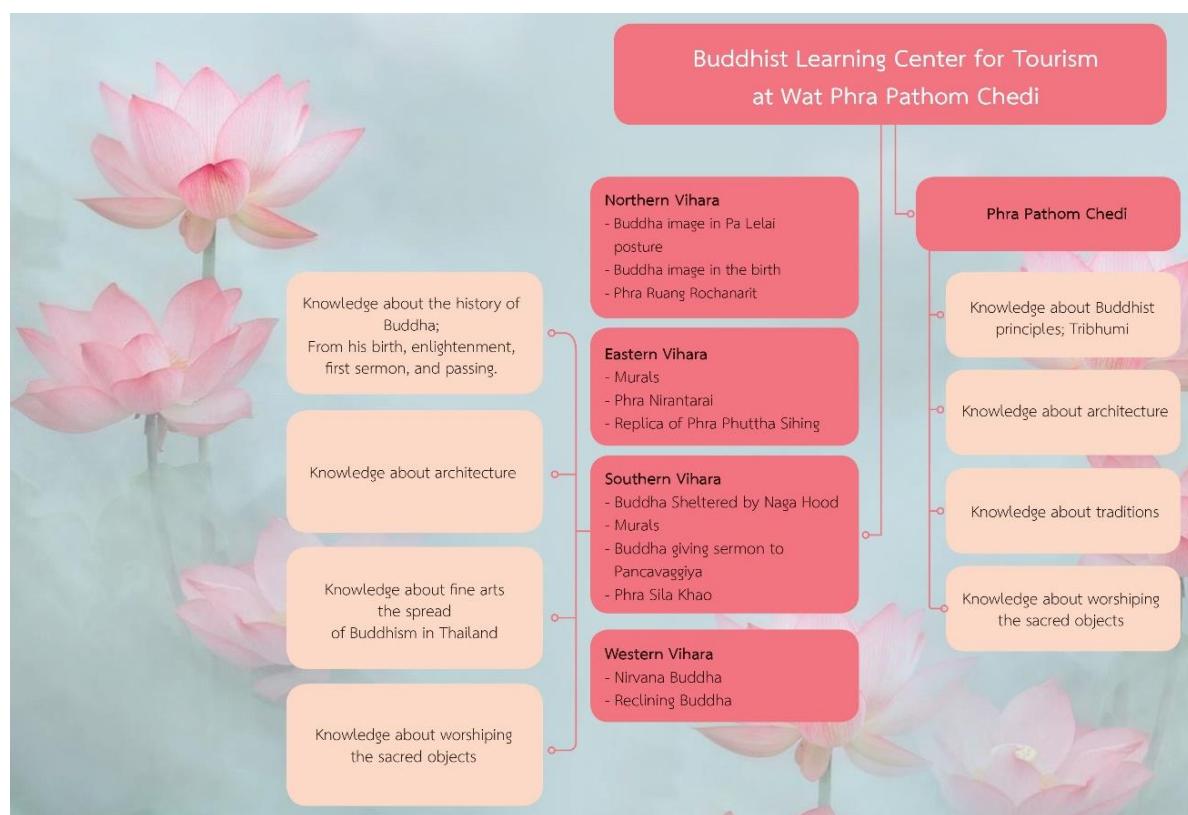
The research results indicated that Buddhist temples served as learning centers for the community, youth, students, and others with a general interest in religion, local arts, and local culture. These temples provided opportunities for studying and acquiring knowledge, as well as served as significant destinations for Buddhist tourism. A temple functioned as a religious site where tourists

acquired knowledge about Buddhism, including its historical background, sacred Buddha images, and sacred objects. Visitors learned about the principles, traditions, architecture, sculpture, and painting found within the temple complex, which included chedis, viharas, chapels, and the bell tower. Due to its educational value and appeal, temples became a significant tourist attraction, drawing both Thai and foreign visitors who sought knowledge and recreation.

Originality and Body of Knowledge

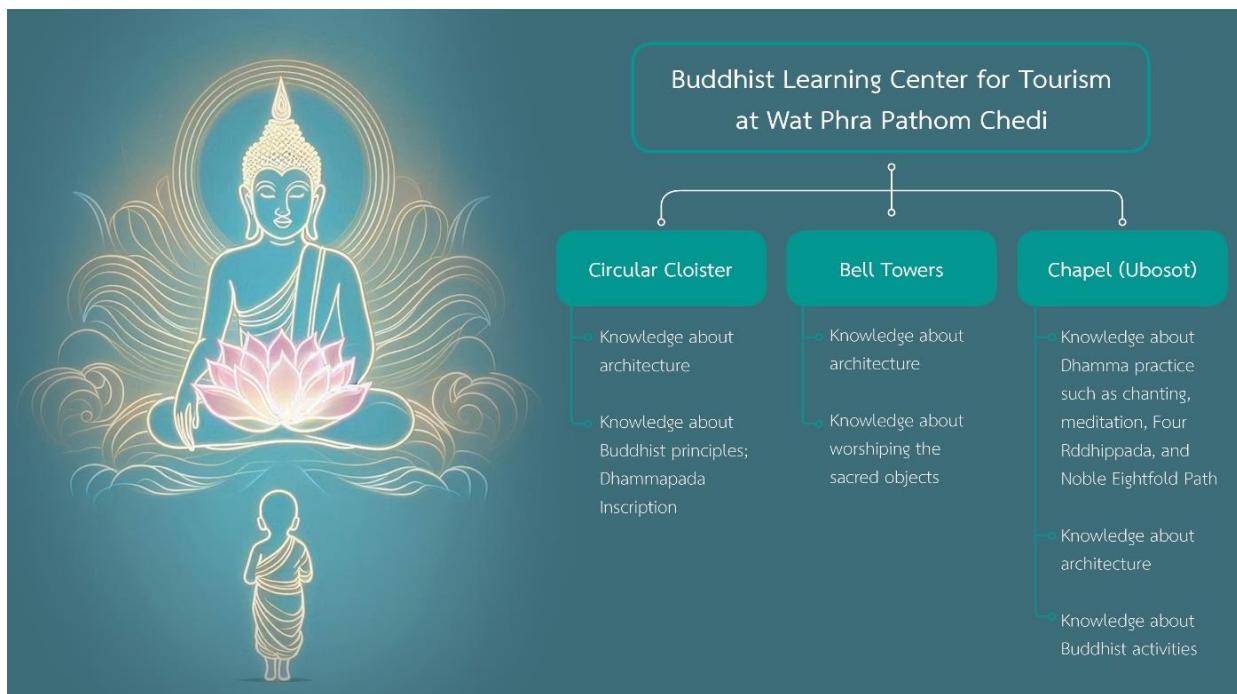
An examination of the Buddhist learning center for tourism at Phra Pathom Chedi Temple revealed that the site functioned as a comprehensive repository of multidisciplinary knowledge. This knowledge was disseminated through the four-cardinal direction viharas, the Phra Pathom Chedi itself, the circular cloister, the bell tower, and the ordination hall. Specifically, the four-cardinal direction viharas imparted knowledge regarding the historical narrative of the Lord Buddha, encompassing his birth, enlightenment, first sermon, and attainment of nirvana, through the display of Buddha statues in diverse postures. Furthermore, the mural paintings within the temple communicated information concerning the propagation of Buddhism within Thailand, as well as protocols for venerating sacred objects. The Phra Pathom Chedi, in particular, conveyed foundational Buddhist principles, such as the Traibhumi cosmology, alongside architectural knowledge, traditional practices, and modes of sacred object veneration, as illustrated in Figure 2.

Figure 2 Classification of knowledge types and characteristics, associated with Wat Phra Pathom Chedi, a Buddhist learning center for tourism

Furthermore, the Buddhist learning center for tourism at Phra Pathom Chedi Temple encompassed the Circular Cloister, the Bell Tower, and the Chapel (Ubosot). The Circular Cloister facilitated the acquisition of knowledge pertaining to Buddhist principles and architectural design, whereas the Bell Tower provided insights into architectural features and the veneration of sacred artifacts. The Ubosot served as a venue for learning Dhamma practices, including chanting and meditation, and offered information on architectural elements and significant Buddhist ceremonies conducted at Phra Pathom Chedi Temple, such as Dhamma discourses and candlelight processions, as illustrated in Figure 3.

Figure 3 Classification of knowledge types and characteristics, associated with Wat Phra Pathom Chedi, a Buddhist learning center for tourism

Conclusions and Recommendations

Wat Phra Pathom Chedi served as a Buddhist learning center for tourism, where knowledge in eight different aspects was shared through various resources within the temple. These resources included: 1) Knowledge about the history of the Buddha: Paintings inside the temple depicted the history of the Buddha, from his birth to enlightenment, the first sermon, and nirvana. Additionally, viharas in all four directions contained Buddha statues in different postures, surrounding Phra Pathom Chedi; 2) Knowledge about Buddhist principles: Which was disseminated through archaeological sites; 3) Knowledge about architecture: This encompassed information regarding the historical building of archaeological sites such as Phra Pathom Chedi, the four viharas positioned in the cardinal directions, the circular cloister adorned with Dhamma inscriptions, and the bell tower; 4) Knowledge of fine arts: Which included information regarding the historical aspects of antiquities and art artifacts; 5) Knowledge about the Dhamma practice at Wat Phra

Pathom Chedi: This involved teachings on chanting, walking meditation, and sitting meditation, which took place every Sunday at the temple's chapel; 6) Knowledge about activities: This referred to information about numerous events conducted on significant Buddhist occasions, such as listening to Dhamma lectures and participating in candlelight processions on Asahna Bucha Day, Makha Bucha Day, Visakha Bucha Day, and so on; 7) Knowledge about traditions: This encompassed the practice of worshiping Phra Pathom Chedi and the ceremonial procession with robes to drape over Phra Pathom Chedi; and 8) Knowledge regarding the worship of sacred objects: This entailed specific instructions or guidance on how to worship these objects. It included paying homage to Phra Pathom Chedi, seeking blessings from Phra Ruang Rojanarit, ringing the bell on the bell tower to summon gods and humans to worship the Buddhist pagoda, as well as making merits and offerings to monks. The temple served as a center for Buddhist learning. Hence, related organizations, including Wat Phra Pathom Chedi, Phra Pathom Chedi National Museum, the Western Region Information Center, the Nakhon Pathom Provincial Cultural Office, and the Nakhon Pathom Provincial Tourism and Sports Office, could apply the research findings to enhance the dissemination of information regarding Wat Phra Pathom Chedi as a Buddhist learning center dedicated to promoting sustainable Buddhist tourism. For future research, knowledge should be organized, and virtual reality technology should be utilized to present information in the form of virtual tours. This would help digitize information, allowing everyone to easily access knowledge at any time while also preserving cultural heritage. Such preservation could include controlling the number of tourists, protecting artifacts, and implementing environmentally friendly development strategies.

Acknowledgement

This research article was a component of the doctoral thesis for the Information Studies doctoral program at Khon Kaen University's Faculty of Humanities and Social Sciences. I expressed my sincere appreciation to Associate Professor Dr. Wirapong Chansanam, who advised my thesis and provided insightful material. Dr. Wirapong, a renowned authority on Buddhist learning centers, was skilled in assessing the quality of research instruments used for data gathering. His expert advice and editing significantly improved the thoroughness of my research. Additionally, I extended my gratitude to the researchers and writers of the papers and resources that were referenced in this work. Finally, I sincerely hoped that this paper would prove beneficial to anyone engaged in advancing Buddhist learning centers for tourism in the future.

References

Aditheppong, W. (2018). Management Policy Suggestions Concerning Temple Tourist Attraction Development as Creative Learning Resources. [Unpublished doctoral dissertation]. Silpakorn University. Nakhon Pathom, Thailand.

Aphilak, K. (2015). The Legend of Phya Kong and Phya Phan: A Trace of Relationship of People in Western Thailand. *Journal of Thai Studies*, 11(1), 219-256.

Baloian, N., Biella, D., Luther, W. & Pino, J. A. (2021). Designing, Realizing, Running, and Evaluating Virtual Museum-a Survey on Innovative Concepts and Technologies. *Journal of Universal Computer Science*, 27(12), 1275-1299.

Chumnong, R. & Surapol, N. (2010). Murals at Phra Pathom Chedi. Nakhon Pathom, Thailand: Wat Phra Pathom Chedi.

Gnoli, C. (2020). *Introduction to Knowledge Organization*. London, United Kingdom: Facet Publishing.

Jeerawan, N., Somjai, P. & Sutisa, P. (2017). Information Design for Managing Knowledge of Phapathomjadee Temple Nakhonpathom Province. *Veridian E-Journal Science and Technology Field*, 4(3), 174-190.

Masci, M. E., Annamaria, D. S., Fernie, K. & Pletinckx, D. (2012). 3D in the CARARE project: Providing Europeana with 3D content for the archaeological and architectural heritage: The Pompeii case study. *2012 18th International Conference on Virtual Systems and Multimedia*, Milan, Italy, 2012, 227-234, <http://dx.doi.org/10.1109/VSMM.2012.6365929>.

Nakhon Pathom Provincial Cultural Office. (2017). *Handbook of Historical Tourist Route*: Nakhon Pathom Province. Nakhon Pathom, Thailand: Phetkasem Printing Group Limited.

Nakhon Pathom Provincial Cultural Office. (2022). *Vision of Nakhon Pathom Provincial Cultural Office*. Nakhon Pathom, Thailand: Nakhon Pathom Provincial Cultural Office.

Narin, S. (2011). *A Study of Situation of Cultural Tourism in Nakhon Pathom Province*. Nakhon Pathom, Thailand: Research and Development Center Silpakorn University.

Narumon, B. (2007). *The Restoration of Phrapathomchedi Pagoda: A Case Study from Archives*. [Unpublished master's dissertation]. Silpakorn University. Nakhon Pathom, Thailand.

National Statistical Office of Thailand. (2018). *Survey on Conditions of Society, and Culture and Mental Health Year 2018*. Bangkok, Thailand: National Statistical Office.

Patsupa, L. (2008). *Buddhist Tourism: A Case Study in Cultural Resources in Bangkok*. Thesis for [Unpublished master's dissertation]. Mahamakut Buddhist University. Bangkok, Thailand.

Peerapat, S. (2004). *Concept and Symbolism in The Architectural Design of Phra Pathom Chedi*. [Unpublished master's dissertation]. Silpakorn University. Nakhon Pathom, Thailand.

Phatsasi, R., Pongnakorn, P. & Pienghatai, P. (2022). Tourism Management Policy on Buddhism in The Eastern Special Development Zone. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 5(2), 140-149.

Phongsakorn, Y. (2016). Archival Record: Phra Ruang Rojanarit Sri Indraditya Dhammobhas Mahavajiravudhraj Pujaneeya Bophitr. *Chamchuri Journal*, 18(3), 41-45.

Phra Athikan Nirandorn Phrommachan, Phramaha Thongchai Thammathwee, Phrakan Kaewrung, & Phrawichan Jomkhorng. (2020). Roles of Buddhist Monks in Promoting Community Learning Resources: A Case Study of Wat Phrathat Rueangrong, Sisaket Province. *Journal Of MCU Ubon Review*, 5(1), 124-138.

Phra Maha Boonyang Thitiyano (Khontha). (2010). *A study of Phra Pathom Chedi as A Symbolic Way of Achieving Understanding About Buddhism*. [Unpublished master's dissertation]. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok, Thailand.

Phra Phrom Wethi. (2017). *A Story of Phra Pathom Chedi*. Kanchanaburi, Thailand: Thammathee-Sahai Phatthana Printing.

Phramaha Songkhram Sumedho (Chanthakiri). (2014). *Concept, Value and Social Power Building of Wat Phra Pathom Chedi Rajavaramahavihara*, Phra Pathom Chedi Sub-district, Muang District, Nakhon Pathom Province. [Unpublished master's dissertation]. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok, Thailand.

Pimpila, K. & Lattagarn, K. (2022). *The Development of Augmented Reality Application to Guide Tourists in Tourist Attractions in Sa Kamphaeng Yai Sanctuary at Utumpon Phisai District in Sisaket Province*. Parichart Journal, Thaksin University, 35(4), 116-131.

Praphat, C. (2011). *The 5 Great Pagodas of Siam*. Nonthaburi, Thailand: Museum Press.

Sasinipha, H., Yota, C. & Phramaha Narongsak Sutanto (Suthon). (2023). *An Analysis of Buddhist Principles as Appeared in Buddhist Art in The Dvaravati Period*. Journal of Institute of Trainer Monk Development, 6(1), 233-245.

Shinawut, C. (2004). *An Analytical Study of The Ethical Principles in The Inscription at Phrapathom Chedi*. [Unpublished master dissertation]. Mahidol University. Bangkok, Thailand.

Somboon, W., Reongwit, N., Prayoon, S. & Suvin, R. (2023). *An Integration of Buddhism in Order to Create Values in Accordance with Suvarnabhumi in The Case of Wat Phra Pathom Chedi*. Dhammadhara Journal of Buddhist Studies, 9(1), 80-111.

Somchai, K. (2013). *Journey To Nakhon Pathom (Poem): Historical Background of Phra Pathom Chedi*. Bangkok, Thailand: P.P.K Printing.

Sotarintra, C. (2021). *The Strategy of Buddhist Tourism Model in ASEAN*. Journal of Graduate Studies Review, 17(1), 85-99.

Thanagon, B. (2014). *Design Doctrine on Mural Painting of Angel Assembly by Praya Anusat Jitrakorn (Chand Jitrakorn) At Prapathom Chedi Temple*. [Unpublished master's dissertation]. Silpakorn University. Nakhon Pathom, Thailand.

Thanawat, D., Juthamas, S., Somnikarn, S., Sitanun, P. & Yaowadee, C. (2020). *The Development of a Model of Interpretations of Historical Tourism with QR CODE System for Self-Reliance in Information Perception at Wat Phra Pathom Chedi Ratcha Wora Maha Wihan*. The 12th NPU National Academic Conference, 12(1), 2791-2799.

Thanin, S. (2020). *SPSS and AMOS: Research and Data Analysis*. Bangkok, Thailand: Business R&D.

Tourism Authority of Thailand. (2017). *Direction Towards Thailand's Sustainable Tourism Development*. Bangkok, Thailand: Tourism Authority of Thailand.

Wannakorn, C. (2013). *The Evaluation of Cultural Resource Management for Tourism: A Case of Wat Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province*. [Unpublished master's dissertation]. Silpakorn University. Nakhon Pathom, Thailand.

Working group of Nakhon Pathom Tourism Attraction Information Collection Project. (2012). *Follow The Traces of Phya Phan: Nakhon Pathom Tourism Attraction Information*

JBA

Journal of Buddhist Anthropology

ISSN: 2985-086X (Online)

58

Collection Project. Nakhon Pathom, Thailand: Sanamchandra Palace Library Silpakorn University.

Temple of Wang Tawan Tok
1343/5 Radchadamnern Rd., Meuang, Nakhon Si Thammarat, 80000 Thailand

Vol.10 No.1 January-March 2025 pp.33-58

AN INTEGRATION OF THE BUDDHA'S TEACHING WITH VOLUNTEER NETWORK'S COMMUNITY WELFARE OF WAT BANG CHANG NUEA, SAMPRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE, THAILAND

Reongwit Nilkote^{1*}, Somboon Watana², Prayoon Suyajai³, Suvin Raksat⁴

¹Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

²College of Religious Studies, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

⁴Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: mongreongwit@gmail.com

Received 2 December 2024; Revised 18 February 2025; Accepted 2 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Buddhism has been the predominant religion in Thailand for over 2,000 years since the Suvarnabhumi period and remained so until the present day. It served as the religion of most of the population, acted as a cornerstone and fundamental foundation of Thai culture, functioned as a spiritual center fostering unity among the Thai people, and was deeply intertwined with the Thai nation. However, Thai society faced challenges related to urbanization, which negatively impacted the quality of life in communities. There was a pressing need to promote well-being to enhance the quality of life in these areas. Buddhist principles have long served as a foundation for developing individuals, communities, and society, fostering self-reliance and harmonious living. Wat Bang Chang Nuea, as the case study of this research, applied Buddhadhamma with the concept of volunteerism to promote community welfare. Therefore, the objectives of this research were to study the concept of volunteerism and community development according to Buddhist guidelines and to present guidelines for applying the principles of Buddhadhamma to promote community welfare in the context of Wat Bang Chang Nuea, Nakhon Pathom Province.

Methodology: The research employed a qualitative methodology for data collection. A review of relevant literature was conducted to serve as fundamental data for the study. The target group was determined through case study selection. The methodology also included participant observation and focus group discussions.

Main Results: The study revealed the following findings: 1) The study of volunteerism and community development according to Buddhist guidelines aimed to improve the quality of life for people at all levels. Thailand's Buddhist temples served as fundamental institutions for promoting education and improving people's quality of life, with the ultimate goal of achieving a good quality of life. The principles relevant to the context of volunteer work included

Sanghahawatthu and Sappurisadhamma, 2) The guidelines for applying Buddhadhamma principles to community welfare promotion in the context of Wat Bang Chang Nuea, Nakhon Pathom Province, included: 2.1) Dana: Practicing sharing for the benefit of others; 2.2) Piyavaca: Practicing speaking with sweet and sincere words, avoiding rude or aggressive speech, and saying things that were useful and appropriate; 2.3) Atthacariya: Practicing helping one another; and 2.4) Samanattata: Practicing acting consistently, getting along, being a good companion, avoiding exploitation, facing and solving problems together for mutual benefit, making friends, and supporting one another in times of distress. These practices led to happiness and harmony within the group. Furthermore, Sappurisadhamma was identified as an intellectual principle that individuals should have sought and applied to develop themselves comprehensively. If individuals possessed knowledge and abilities aligned with these seven principles of Sappurisadhamma, they were considered people of good qualities and wisdom, dependable by society.

Involvement to Buddhadhamma: This article highlighted the application of Buddhist principles by integrating Buddhism with the concept of volunteerism. The development of volunteer networks and the promotion of community welfare were closely linked to improving people's quality of life in various dimensions, including physical, mental, social, and spiritual aspects. This concept corresponded with Buddhism's social benefits, particularly Sappurisadhamma and Sanghahawatthu, which aimed to develop individuals' potential righteously while fostering good communities and a peaceful global society.

Conclusions: The principles of Sanghahawatthu and Sappurisadhamma served as foundational guidelines for promoting a good quality of life and building effective volunteer networks that functioned successfully within society.

Keywords: Well-being, Buddhadhamma, Volunteer Network, Community Welfare

Introduction

Buddhism entered and gained acceptance among communities in the land of Thailand, which was part of the Suvarnabhumi region, during the reign of King Ashoka the Great of India. In the early 3rd century, he dispatched the ninth mission, led by Venerable Sona and Venerable Uttara, to propagate Buddhism (Watana, 2022). At that time, the land that embraced Buddhism was referred to by foreigners, such as the Indians, as "Suvarnabhumi." The term "Suvarnabhumi" was mentioned in ancient Indian primary documents in both the Pali and Sanskrit languages (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2017); (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2002). Many academic works suggested that Suvarnabhumi referred to real land encompassing various countries in Southeast Asia, including both islands and mainland territories (Thinapong et al., 2019). The land that initially embraced Buddhism in its early stages became a subject of debate and interpretation among scholars. However, it generally referred to the lands of present-day Thailand and Myanmar. Considering the continuous prosperity of archaeological remains, customs, moral teachings, and Buddhist-related ways of life in both Thailand and Myanmar, scholars believed that these two countries were the first to accept Buddhism (Phra Dhammapitaka

(P.A. Payutto), 2002). Nevertheless, both lands were regarded as part of the Suvarnabhumi region in history (Israngul Na Ayuthaya & Dhammapiya, 2016). Thailand, as part of the Suvarnabhumi region, had embraced Buddhism as its predominant religion for over two thousand years. Thai society was known for having Buddhism as a fundamental cornerstone that permeated beliefs, ways of life, education, customs, and traditions. Buddhism acted as a guiding force that shaped the community's mindset and enabled them to adapt well to changes while maintaining a balanced way of life in the present era (Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto), 2013).

The diverse nature of Thai communities and society underwent changes influenced by various factors, such as a shifting demographic structure with an increasing aging population and a growing number of vulnerable individuals. The urbanization trend created a demand for a deeper understanding of Buddhism among the population. The adaptation and redefined roles of the Sangha (Buddhist Monastic Community) and the formation of volunteer groups rooted in Buddhist principles played important roles in designing various activities. These aspects were crucial in developing the values of Buddhism to flourish in contemporary society. Through research, studies, and reflections on case studies, the qualities of Buddhism were identified as genuinely contributing to the management and provision of a high quality of life for the people (Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2019); (Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2018).

The selection of the research area considered the phenomenon of diverse practices based on Buddhist principles within the context of group dynamics, interactions, continuity, and sustainability. The research area was chosen based on various activities and projects that had taken place in the area, emphasizing their continuity and community participation. The driving issues were linked to the well-being and quality of life of community members. Each activity reflected the application of Buddhist principles in practice. By selecting the case study of Ban Wat Bang Chang Nuea in Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, which integrated the core principles of Buddhist teachings or Buddhadhamma with community welfare and the volunteer network, the research observed how Buddhist principles were applied to the foundations of social capital and culture. This integration included homes, temples, and schools, all interconnected within a community where both monks and community members initiated and participated in development activities.

The development of volunteer groups was guided by Buddhist principles, serving as a tool for voluntary work in the area. The vulnerable groups in the community, who had basic needs for livelihood, were identified as a clear target group. The strengths of the case study lay in its ability to integrate Buddhist principles into practical management, which became a sustainable part of community development. This case study served as an example of how Buddhist principles could be aligned with current societal needs.

Objectives

The Buddhist principles were designed to develop individuals, communities, and society to enhance self-care potential and the ability to live harmoniously in daily life. The objectives

of this research paper were to study the concept of volunteerism and community development according to Buddhist guidelines and to present guidelines for applying Buddhist principles or Buddhadhamma to promote community welfare in the context of Wat Bang Chang Nuea, Nakhon Pathom Province.

Methodology

This research was conducted following a systematic sequence of steps, as outlined below:

1. Research Model: The study employed a qualitative field research approach, which incorporated documentary analysis, focus group discussions, in-depth interviews, and participatory observation.

2. Key Contributors: The research involved 12 key informants who were selected through purposive sampling. This group was chosen to ensure that the information gathered was accurate and comprehensive, in alignment with the study's objectives.

3. Research Tools: The instrument used was a semi-structured interview questionnaire, which had been developed based on relevant theories and reviewed by three experts to ensure efficient data collection and alignment with the study's objectives.

4. Data Collection: Data was collected using the Focus Group Discussion technique and was analyzed through content analysis. The Triangulation technique was applied to verify the credibility of the data by checking for consistency across multiple sources. This included presenting the data to participants for verification (Member Checking) or using diverse sources to confirm accuracy.

5. Findings Presentation: The findings were presented in a descriptive format, emphasizing narration and interpretation of the data in accordance with the study's objectives.

Results and Discussion

1. The study of volunteerism and community development according to Buddhist guidelines revealed that the concept of the volunteer network had been initiated and developed into the Bang Chang Nuea Temple Volunteer Network in 2004. A clear management framework had been established between 2005 and 2006. The sub-district of Klong Mai Buri Ram had become part of the network's community well-being initiatives at the sub-district level. A project health team had been appointed to facilitate the distribution of essential items to those in need in the Klong Mai sub-district. The network's initial missions included:

1.1 Coordination and Capacity Building of the Volunteer Leadership Team: This involved coordinating the participation of volunteer leadership networks in activities within the area and organizing various events to enhance the team's capacity for effective volunteer work.

1.2 Field Visits and Provision of Essential Items to Vulnerable Groups: This included conducting field visits to designated households and providing essential items sourced from central authorities to target groups on the 11th day of each month.

1.3 Health Services and Health Promotion for Target Groups: This consisted of offering on-site guidance and basic care to target groups, conducting preliminary assessments, and developing care and health promotion models.

1.4 Identification and Proposal of New/Old Target Groups for Consideration: This involved data collection, assessments, and providing beneficial recommendations to the committee for the network's operations at the local level.

These missions had been mutually agreed upon by the sub-district working group but were flexible enough to adapt to specific needs. Resources had been mobilized through the central role of the temple, combined with support and regular donations from relatives in accordance with religious traditions and occasions. Traditional Thai items, such as rice, soap, toothpaste, cooking oil, and household medicine, were essential resources for vulnerable visiting groups.

The working structure of the Bang Chang Nuea Temple Volunteer Network, though formally appointed, had operated informally in practical management. Meetings and discussions followed the guidance of the advisory committee, which included the network consultant and the temple abbot. The management mechanism had been characterized by high flexibility and a spirit of mutual support and care, resembling a sibling-like and family-like structure. The working committee comprised key stakeholders, including regular temple volunteers who served as volunteer leaders. Community leaders, such as village headmen and representatives of the monastic community, had also been part of the committee. All members played roles in determining the suitability of home visits and assessing individuals' eligibility to receive support from the volunteer network.

In addition to this, it was evident that in the execution of the operational mission of the volunteer network, there had been a clear format and working mechanism. There was a working structure with a committee established by the local public health agency—specifically the community health-promoting hospital—as the party responsible. The abbot had served as the consultant for the volunteer work. The volunteer work was not separated from the responsibilities of the community health volunteers (CHVs). Everyone involved possessed experience and familiarity with ethical principles and had maintained a good working relationship with the temple. They served as the initial core leadership group and were also local volunteer leaders, such as village health volunteers (VHVs), assistant village heads, village heads, and community leaders. Moreover, these core leadership groups regularly engaged in visits. The provision of traditional Thai attire for visits to vulnerable groups had also been a way for these core leadership groups to establish good relationships with the community. It could be said that the initial goals set by Luang Pho and the working committee during the early stages of the operation included: 1) Procuring and mobilizing essential resources for livelihood support and healthcare assistance for vulnerable groups in the community; 2) Conducting surveys of vulnerable populations who were unable to help themselves in the surrounding areas of Bang Chang Nuea Temple and Khlong Mai Sub-district; and 3) Cultivating awareness in self-care and developing measures to assist vulnerable populations in the area.

The volunteer network had been operating for approximately three years and had accumulated valuable lessons and experiences in promoting diverse aspects of well-being. During the program's initial phase, a model for providing care and support for vulnerable groups in the community had been successfully established. Residents had become aware of the activities being undertaken, and community collaboration had been observed in terms of resource mobilization, information dissemination, and the observation and evaluation of vulnerable groups to ensure their well-being in terms of behavior and self-care. Around 50 families from the vulnerable groups participated in these activities, with about 20 volunteer leaders taking turns in their responsibilities for the care of this population.

The abbot and the committee have reached a mutual agreement to establish guidelines for caring for vulnerable groups within the community. They have implemented surveillance to address inappropriate behaviors, such as alcohol consumption and the selling of donated items for personal gain. These measures are designed to promote ethical and moral practices at a fundamental level. In cases of violations, warnings have been issued, and individuals involved have been excluded from receiving further home visits or donated items. These actions aim to raise awareness among the target group about the importance of self-care.

Overall, the network has made significant progress in creating a supportive environment and promoting well-being among the vulnerable population while also implementing measures to uphold ethical and moral practices within the community.

The results of the study aligned with Singsorn et al. (2023), who found that lifelong learning had been a deeply rooted educational principle in Thai society. This principle represented a process of transmitting knowledge and culture to subsequent generations. It also corresponded with findings from the Thailand Sustainable Development Foundation (2017), which identified Buddhism as fundamental to fostering a peaceful country and improving the quality of life in all aspects. Similarly, Thinapong et al. (2019) highlighted that Buddhism has profoundly influenced Thai society and culture over time.

2. Guidelines for Applying Buddhadhamma to Community Welfare Promotion. In the context of Wat Bang Chang Nuea, Nakhon Pathom Province, the following Buddhadhamma principles were identified: 1) Dana: Sharing for the benefit of others; 2) Piyavaca: Speaking kindly and sincerely. This included avoiding rude or aggressive speech, speaking only when appropriate, and ensuring that words were beneficial and kind; 3) Atthacariya: Helping each other; and 4) Samanattata: Acting consistently. This involved fostering harmony, refraining from exploitation, and solving problems collectively for mutual benefit. It emphasized being supportive during times of distress and working together to create happiness and unity within the group. Sappurisadhamma was an intellectual principle that individuals were encouraged to seek and apply to develop themselves comprehensively. It was said that those who possessed knowledge and abilities according to these seven principles of Sappurisadhamma were regarded as individuals with both good qualities and wisdom, dependable by society. The seven principles of Sappurisadhamma included: 1) Dhammanyuta: Knowing the cause and understanding what needed to be done.

People studied and learned how to achieve their goals in the right way; 2) Attanyuta: Knowing the results. This principle required individuals to analyze phenomena, understand their causes, and develop the skill of observation. They memorized experiences, used them as information to determine the origin of incidents, and predicted future outcomes based on existing data; 3) Attanyuta: Knowing oneself. This involved recognizing one's status, gender, strength, knowledge, ability, aptitude, and virtue. Individuals assessed their condition and behavior to improve themselves; accordingly; 4) Mattanyuta: Knowing appropriateness. This principle emphasized the coexistence of all things in perfect harmony. It highlighted the importance of finding the right balance to ensure smooth progress, as excess or deficiency led to discomfort and difficulty in achieving goals; 5) Kalanyuta: Knowing the right time. This referred to conducting activities at the appropriate time, such as determining the right season for production or knowing when to speak; 6) Parisanyuta: Knowing the community. Individuals were encouraged to understand their community's nature, needs, traditions, environment, and lifestyle. Since each society was unique, this understanding was vital for successful collaboration; and 7) Puggalaparoparanyuta: Knowing the person. This principle focuses on recognizing differences in people, including their feelings, abilities, and virtues. It guided individuals on how to treat others appropriately based on their condition, especially those who were weaker or in need.

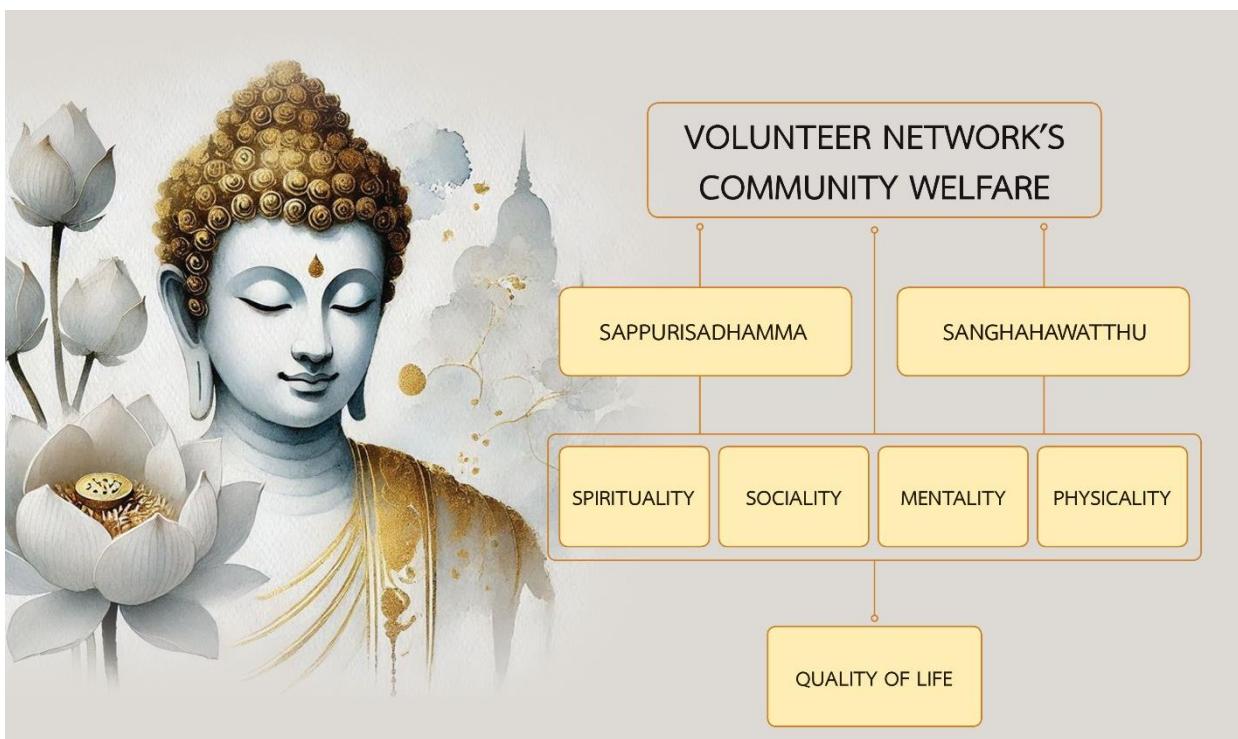
The results of the study, in line with Wasi (2004), showed that Buddhist principles had served as the social and cultural foundation of Thailand. Integrating these principles with the lifestyle of people in the community was considered an important way to promote a happy society. Similarly, a study by Watana et al. (2021) found that Buddhism had created value in the economic field. The Buddhist Suvarnabhumi Civilization had been developed and integrated according to the "Suvarnabhumi Model" under the name "Buddhist Suvarnabhumi Civilization" in seven aspects: 1) Buddhist Ecology (Well-Being Living); 2) Buddhist Sociology (Secured Living); 3) Buddhist Cognition (Creative Living); 4) Noble Confidence (Worshipful Living); 5) Noble Peaceful Action (Spiritual Living); 6) Buddhist Calm Meditation (Mindful Living); and 7) Buddhist Insight Meditation (Wisdom Living). The strategic proposal suggested that the government and related agencies should have capitalized on the value of Buddhism to promote further development. This approach aimed to create value in the economic, social, and cultural dimensions at the national and regional levels to ensure long-term sustainability.

Originality and Body of Knowledge

The ability to create welfare for the community was based on the relationships among community members who aimed to improve their well-being. Thai society had long regarded Buddhism as an important form of social capital. Therefore, the application of Buddhadhamma or Buddhist principles for learning to develop a network of community volunteers was highly consistent with the way of community life. Lessons from the case study reflected that Buddhadhamma, or Buddhist principles, encouraged individuals to make sacrifices and volunteer to help their fellow human beings achieve physical well-being, mental health, social harmony,

and spiritual fulfillment. Buddhist monks in Thai society played a significant role in education, public health, and the development and psychological welfare of community members. This was because people already held faith in and worshipped Buddhism as a foundational aspect of their lives. The application of Sanghahawatthu and Sappurisadhamma provided a strong fundamental principle for developing welfare within the community. These principles aimed to contribute to society and analyze the community comprehensively. The resulting improvement in the quality of life contributed to the well-being of the community, as summarized in Figure 1.

Figure 1 Linkage of Integration of Buddhadhamma with Volunteer Network's Community Welfare

Conclusions and Recommendations

The development of volunteer networks and the promotion of community welfare were closely related to people's quality of life in various dimensions, including physical, mental, social, and spiritual (Intellectual) aspects. Such a concept was aligned with Buddhism, which aimed to develop one's potential in the right way. Building good communities and a global society for peace was, therefore, important. Applying principles consistent with how people lived in the area and addressing their real needs was essential. The Buddhist principles consisted of Sanghahawatthu and Sappurisadhamma, which served as fundamental guidelines for promoting a good quality of life for the people and as work principles for the development of volunteer networks in the actual social context. The findings from this study reflected that Buddhadhamma, or Buddhist principles, were vital for living and contributing to the existence of communities. These principles could be diversified according to the needs and benefits of the community. Therefore, the application of

Buddhist principles should have been encouraged to improve the quality of life in communities across all aspects. Recommendations for future research included integrating education, research, lessons, and practices from the community into innovative work models or management systems for public dissemination and sustainable development.

Acknowledgment

This research paper was a part of the research project titled "The Project on Consultant Procurement for an Analytical Study of the Relationship between Buddhism, Economy, Culture, and Society in Suvarnabhumi Area from the Past to Present and Future in Order to Stipulate the Country Strategy and Planning Concerning Religious, Cultural, Economic, and Social Dimensions," supported by the budget of Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization).

References

Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2017). Moral Community Management Guidelines and Empowerment by the Power of "BoWon". Bangkok, Thailand: MCU Press.

Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2019). Thai Health 2019: Social Media Thai Well-being in Social World. Nakhon Pathom, Thailand: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

Israngul Na Ayuthaya, J. & Dhammadapiya, P. (2016). Following Father's Footsteps of Sufficient Life to Sustainable Development. (14th ed.). Bangkok, Thailand: Pimsiripatthana.

Office of the Secretary of the National Strategy Committee. (2018). National Strategy 2018-2037. Bangkok, Thailand: Office of the National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister.

Phra Bhramagunabhorn (P.A. Payutto). (2013). Importance of Buddhism as the National Religion of Thailand. (19th ed.). Bangkok, Thailand: Thammasapa Press.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2002). Dictionary of Buddhism. (11st ed.). Bangkok, Thailand: Sahadhammik Press.

Singsorn, N., Sukpom, T., Nilkote, R., Rueangsri, W. & Papan, N. (2023). Community-Based Lifelong Learning according to the Buddhist Way: A Case Study of Wat Pa Lelaik Woravihan, Mueang District, Suphanburi Province. *Journal of Buddhist Anthropology*, 8(04), 315-325.

Thailand Sustainable Development Foundation. (2017). Sufficiency for Sustainability. Bangkok, Thailand: Thailand Sustainable Development Foundation.

Thinapong, S., Yumuang, S., Snitwongse Na Ayudhya, A., Satantraipop, L., Limking, R., Raksat, S., Prukpitikul, S. & Pongpanich, B. (2019). Suvarnabhumi Terra Incognita. Bangkok, Thailand: Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization).

Wasi, P. (2004). Development Requires a Culture. (3rd ed.). Bangkok, Thailand: Moh-Chao-Ban Publishing House.

Watana, S. (2022). Buddhism and an Ageing Society in Thailand as a Part of Suvarnabhumi Land.

Poligrafi, 27(105/106), 127-147.

Watana, S., Suyajai, P., Nilkotara, R., Raksat, S. & Phansiri, P. (2021). Buddhism and Thais' Way of Life in Suvarnabhumi. Journal of MCU Peace Studies, 9(3), 950-964.

INTEGRATING BUDDHIST WISDOM WITH HOLISTIC HEALTH PROMOTION: A CASE STUDY OF MONKS IN THE DIGITAL AGE IN MUANG UTTARADIT DISTRICT

Seubtrakul Tantanukul, Saowaluk Netchang, Paitoon Mapiw, Naiyana Kaewkhong,
Arunrat Phomma*, Issayanee Juntasan

Faculty of Nursing, Boromarajonani College of Nursing Uttaradit, Praboromarajchanok Institute,
Uttaradit, Thailand

*Corresponding author E-mail: arunrat@unc.ac.th

Received 24 February 2025; Revised 21 March 2025; Accepted 25 March 2025

Abstract

Background and Objectives: In the rapidly evolving landscape of the 21st century, the intersection of ancient wisdom and modern health practices has gained increasing attention. This convergence was particularly evident in Thailand, where specific Buddhist practices had long been intertwined with society. As digital technologies permeated contemporary life, even monasteries-traditionally viewed as bastions of contemplation-were not immune to these influences. This research aimed to examine how Buddhist monks in Muang Uttaradit district integrated traditional wisdom with modern health promotion strategies, analyze digital technologies' impact on their health practices, and identify potential synergies and challenges in combining Buddhist teachings with digital tools for holistic health promotion.

Methodology: The study employed a mixed-methods research design. A stratified random sample of 200 monks from Muang Uttaradit district participated in the quantitative phase, utilizing structured questionnaires, a Digital Health Literacy Assessment Tool, and a modified Five Facet Mindfulness Questionnaire. For the qualitative phase, in-depth interviews were conducted with 17 monks selected through purposive sampling. Data analysis involved descriptive and inferential statistics for quantitative data and thematic analysis for qualitative data, with integration through joint display analysis.

Main Results: The study revealed a significant integration of traditional Buddhist practices with modern health promotion approaches. Daily meditation (85.5%) and mindful eating (72.0%) coexisted with the adoption of physical exercise (45.5% Daily) and health apps (25.5% Daily). Most monks (77.5%) demonstrated moderate to high digital health literacy levels. However, a digital divide was observed, with older monks facing more challenges ($r = -0.62$, $p < 0.001$). Qualitative data highlighted the use of digital platforms for disseminating health-related Buddhist teachings and facilitating community engagement. The research identified synergies, including enhanced mindfulness through app-guided meditation and improved health monitoring, alongside challenges such as potential digital distraction and maintaining the authenticity of traditional practices.

Involvement to Buddhadhamma: This research fell under Applied Buddhism, specifically "Buddhist innovations applied to solve modern social problems." The study applied the Four Bases of Success (Iddhipada 4) comprising aspiration (Chanda), persistence (Viriya), attention (Citta), and examination (Vimamsa) as a framework for achieving success in health promotion. The study recognized that health practices could evolve while maintaining Buddhist teachings' essence, guiding an adaptive approach that preserved core values while embracing beneficial technological innovations.

Conclusions: Monks in Muang Uttaradit district were actively navigating the intersection between Buddhist wisdom and digital-age health promotion. The digital-age Buddhist Health Integration Model (DBHIM), comprising four components-mindful Technology Engagement, Dharma-Informed Health Practices, Digital Sangha Support, and Holistic Well-being Cultivation-provided a framework for understanding this integration with applications beyond monastic communities. Recommendations included developing tailored digital health literacy programs, promoting intergenerational knowledge exchange, creating Buddhist-informed digital health tools, and implementing holistic well-being programs that integrate ancient wisdom with contemporary approaches.

Keywords: Buddhist Wisdom, Holistic Health Promotion, Digital Health Literacy, Monastic Health, Uttaradit

Introduction

In the rapidly evolving landscape of the 21st century, the intersection of ancient wisdom and modern health practices has gained increasing attention from researchers and practitioners alike. This convergence was particularly evident in Thailand, where Buddhist philosophy and practice have historically formed the cornerstone of Thai cultural identity, social norms, and healthcare traditions for over 700 years. As digital technologies permeated every aspect of contemporary life, even monasteries-traditionally viewed as bastions of contemplation and spiritual practice-were not immune to these transformative influences. Muang Uttaradit district, nestled in the heart of Thailand, presented a unique microcosm for exploring this phenomenon, offering insights into how Buddhist monks navigated the delicate balance between time-honored traditions and the demands of the digital age.

The significance of this research lay in its potential to bridge the gap between traditional Buddhist practices and modern approaches to holistic health promotion. As noted by Thananart et al. (2021), the integration of Buddhist principles into health interventions has shown promising results in enhancing both physical and mental well-being. However, the impact of digital technologies on these practices remained understudied, particularly within monastic communities. This research aimed to address this knowledge gap by examining how monks in Muang Uttaradit district were adapting their health practices in response to the digital revolution.

Moreover, the global health crisis precipitated by the COVID-19 pandemic has underscored the importance of holistic approaches to health that address not only physical but also mental and spiritual dimensions of well-being (Nilchaikovit & Wisajun, 2023). Buddhist wisdom, with its

emphasis on mindfulness, compassion, and interconnectedness, offered a rich repository of insights that could inform more comprehensive and resilient health promotion strategies. By exploring how these ancient teachings were being reinterpreted and applied in the context of modern digital tools, this study sought to contribute to the development of more effective, culturally resonant health interventions.

The digital age has brought about unprecedented challenges and opportunities for monastic communities. While technology could facilitate access to health information and enable new forms of community outreach, it also posed risks of distraction and disconnection from traditional practices. Phra et al. (2022) highlighted the need for a nuanced understanding of how digital tools were being integrated into monastic life, particularly in relation to health and well-being practices. This research responded to this call by providing an in-depth case study of monks in Muang Uttaradit district, offering valuable insights into the lived experiences of those at the forefront of this cultural and technological shift.

Objectives

This research aimed to examine the current practices of Buddhist monks in Muang Uttaradit District in integrating traditional wisdom with modern health promotion strategies, to analyze the impact of digital technologies on the health and well-being practices of monastic communities in the region, and to identify potential synergies and challenges in combining Buddhist teachings with digital tools for holistic health promotion.

Methodology

Research Design

This study employed a mixed-methods research design, combining qualitative and quantitative approaches to provide a comprehensive understanding of how Buddhist monks in Muang Uttaradit district integrated traditional wisdom with modern health promotion strategies in the digital age. The research followed an explanatory sequential design, where quantitative data collection and analysis were followed by qualitative inquiry to explain and elaborate on the quantitative results (Creswell & Creswell, 2022).

Sampling and Sample Size Determination

Sampling Method

The study utilized a stratified random sampling technique to ensure representation across different monasteries in Muang Uttaradit district. This method allowed for the inclusion of monks from various age groups, years of monastic experience, and levels of engagement with digital technologies (Etikan & Bala, 2023).

Sample Size Determination

The sample size for the quantitative phase was determined using Yamane's formula (1967) with a 95% confidence level and a 5% margin of error. Given the total population of 325 monks in Muang Uttaradit district as obtained from local religious authorities, the sample size was calculated as follows:

$$n = N / (1 + N(e)^2)$$

Where: n = sample size N = population size (325) e = margin of error (0.05)

For the qualitative phase, a subset of 17 participants from the quantitative sample was purposively selected for in-depth interviews, ensuring a diverse representation of experiences and perspectives (Braun & Clarke, 2021).

Research Tools

1. Quantitative Survey: A structured questionnaire was developed to collect data on monks' health practices, the use of digital technologies, and the integration of Buddhist wisdom in health promotion. The questionnaire was validated using the Content Validity Index (CVI) method (Polit & Beck, 2020).
2. Qualitative Interview Guide: A semi-structured interview guide was created to explore in-depth the monks' experiences, challenges, and strategies in integrating traditional practices with modern health approaches.
3. Digital Health Literacy Assessment Tool: Adapted from the eHealth Literacy Scale (eHEALS) (Norman & Skinner, 2006), this tool was used to assess the monks' ability to seek, find, understand, and appraise health information from digital sources.
4. Mindfulness and Well-being Scale: A modified version of the Five Facet Mindfulness Questionnaire (FFMQ) (Baer et al., 2006) was employed to measure the monks' mindfulness practices and perceived well-being.

Data Collection Methods

1. Quantitative Phase: 1) Self-administered questionnaires were distributed to the selected sample of monks. 2) Digital health literacy assessments were conducted in person or via secure online platforms, depending on the participants' preferences and access to technology.
2. Qualitative Phase: 1) In-depth interviews were conducted face-to-face or via video conferencing, lasting approximately 60-90 minutes each. 2) Field observations at selected monasteries were carried out to gain contextual insights into the integration of digital technologies in monastic life.

Data Analysis

1. Quantitative Data Analysis:

1.1 Descriptive statistics, including means, standard deviations, and frequencies, were calculated using IBM SPSS Statistics.

1.2 Inferential statistics, such as chi-square tests and multiple regression analyses, were performed to examine relationships between variables (E.G., Digital Literacy Levels and Health Promotion Practices).

2. Qualitative Data Analysis:

Interview transcripts and field notes were analyzed using thematic analysis, following the six-step process outlined by Braun & Clarke (2021).

3. Integration of Quantitative and Qualitative Data:

A joint display analysis was conducted to integrate the findings from both phases, identifying areas of convergence, divergence, and complementarity (Guetterman et al., 2021).

Results and Discussion

This section presents and discusses the findings of our study on "Integrating Buddhist Wisdom with Holistic Health Promotion: A Case Study of Monks in the Digital Age in Muang Uttaradit District." The results are organized according to the research objectives and integrate both quantitative and qualitative data to provide a comprehensive understanding of the phenomena under study.

1. Current Practices of Buddhist Monks in Integrating Traditional Wisdom with Modern Health Promotion Strategies

Our quantitative survey of 200 monks in Muang Uttaradit District revealed a range of practices that blended traditional Buddhist wisdom with modern health promotion approaches. Table 1 summarizes the frequency of various health promotion activities reported by the participants.

Table 1 Frequency of Health Promotion Activities Among Monks (N = 200)

Activity	Daily (%)	Weekly (%)	Monthly (%)	Rarely/Never (%)
Meditation	85.5	10.5	3.0	1.0
Mindful eating	72.0	18.5	7.5	2.0
Physical exercise	45.5	38.0	12.5	4.0
Health education sessions	10.0	35.5	42.5	12.0
Use of health apps	25.5	30.0	22.5	22.0

The results indicated a high prevalence of traditional practices such as meditation and mindful eating, with 85.5% and 72.0% of monks engaging in these activities daily, respectively. This aligned with the findings of Thananart et al. (2021), who noted the central role of mindfulness practices in monastic health routines.

Interestingly, our study revealed a significant integration of modern health promotion strategies, with 45.5% of monks reporting daily physical exercise and 25.5% using health apps daily. This suggested a growing openness to contemporary health approaches within the monastic community, a trend also observed by Phra et al. (2022) in their study of digital adoption among Thai monks.

Qualitative interviews provided deeper insights into how monks were blending traditional and modern practices. One senior monk (Age 62) explained: *"We use ancient breathing techniques during our daily meditations, but now we also track our heart rate and stress levels using smartwatches. This combination helps us understand our body's responses more precisely, enhancing our mindfulness practice."*

This integration of traditional wisdom with modern technology demonstrated a nuanced approach to holistic health promotion, supporting Nilchaikovit & Wisajun's (2023) assertion that Buddhist principles can be effectively adapted to contemporary health contexts.

2. Impact of Digital Technologies on Health and Well-being Practices

Our Digital Health Literacy Assessment revealed varying levels of digital competence among the monastic community, as shown in Table 2.

Table 2 Digital Health Literacy Levels Among Monks (N = 200)

Literacy Level	Percentage (%)
High	35.5
Moderate	42.0
Low	22.5

The majority of monks (77.5%) demonstrated moderate to high levels of digital health literacy, indicating a significant capacity to engage with digital health resources. This finding was particularly noteworthy given the traditional nature of monastic life and suggested a rapid adaptation to the digital age.

Qualitative data provided context for these quantitative findings. A younger monk (Age 28) shared: *"Social media and health apps have become part of our daily routine. We use them to share dhamma teachings, organize community health events, and even guide our own health practices. It's a new way of fulfilling our role as community health leaders."*

This perspective aligned with Guetterman et al.'s (2021) observations on the evolving role of religious leaders in community health promotion in the digital era.

However, the integration of digital technologies was not without challenges. Our regression analysis revealed a significant negative correlation between age and digital health literacy ($r = -0.62$, $p < 0.001$), suggesting that older monks faced more difficulties in adopting digital health tools.

3. Synergies and Challenges in Combining Buddhist Teachings with Digital Tools for Holistic Health Promotion

Our thematic analysis of qualitative data identified several key synergies and challenges in the integration of Buddhist teachings with digital health tools. Table 3 summarizes the main themes that emerged.

Table 3 Synergies and Challenges in Integrating Buddhist Teachings with Digital Health Tools

Synergies	Challenges
Enhanced mindfulness through app-guided meditation	Potential for digital distraction
Wider dissemination of health-related Buddhist teachings	Maintaining authenticity of traditional practices
Improved health monitoring and self-awareness	Digital divide among older and younger monks
Community engagement through online platforms	Balancing screen time with contemplative practices

These findings highlighted the complex interplay between traditional wisdom and modern technology in monastic health practices. While digital tools offered new avenues for health promotion and community outreach, they also presented challenges to the traditional monastic lifestyle.

One abbot (Age 55) reflected on this duality: *"Digital tools are like any other tool - they can be used skillfully or unskillfully. Our challenge is to harness their benefits for health promotion while staying true to our core Buddhist principles of mindfulness and detachment."*

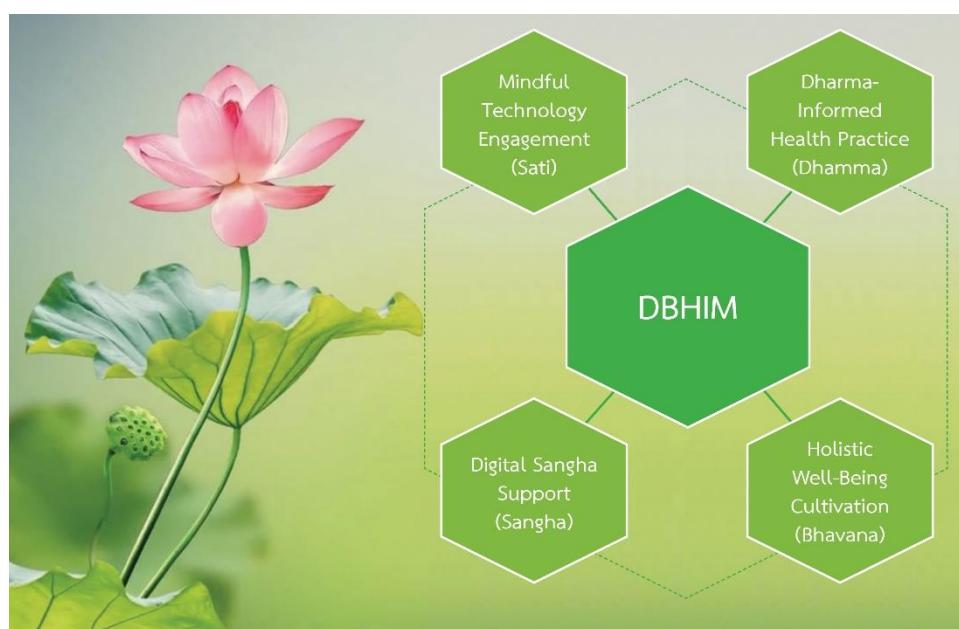
This sentiment echoed the findings of Creswell & Creswell (2022), who emphasized the importance of mindful technology use in health interventions.

Our analysis also revealed that monks who reported higher levels of digital health literacy were more likely to engage in a diverse range of health promotion activities ($\chi^2 = 15.3$, $p < 0.01$). This suggested that digital competence might be a key factor in the successful integration of traditional and modern health practices.

In conclusion, our study demonstrated that monks in Muang Uttaradit District were actively navigating the intersection of Buddhist wisdom and digital-age health promotion. While challenges existed, particularly for older monks, there was a clear trend towards integrating traditional practices with modern tools to enhance holistic health. These findings contributed to the growing body of literature on the role of traditional wisdom in contemporary health promotion and offered insights for developing culturally sensitive, technology-enhanced health interventions in Buddhist communities.

Originality and Body of Knowledge

This study developed a novel conceptual framework called the Digital-Age Buddhist Health Integration Model (DBHIM), which synthesized traditional Buddhist wisdom with contemporary health promotion practices in the digital era. Figure 1 presents the visual representation of this model.

Figure 1 Digital-Age Buddhist Health Integration Model (DBHIM)

The DBHIM framework consisted of four interconnected components, each grounded in fundamental Buddhist principles while addressing modern health promotion needs. At the center lay the integration of traditional wisdom and digital innovation, surrounded by four key elements. The model demonstrated the dynamic interaction between these components, showing how traditional Buddhist principles could be effectively adapted to support health promotion in the digital age while maintaining their essential spiritual integrity. Each component was built upon traditional Buddhist concepts while extending their application to contemporary health challenges.

This innovative framework offered a structured approach to understanding and implementing the integration of Buddhist wisdom with modern health promotion strategies, particularly in the context of rapidly evolving digital technologies.

The Digital-Age Buddhist Health Integration Model (DBHIM)

The DBHIM consisted of four interconnected components, each grounded in Buddhist teachings and adapted to the context of digital-age health promotion. These components were:

1. Mindful Technology Engagement (MTE)
2. Dharma-Informed Health Practices (DHP)
3. Digital Sangha Support (DSS)
4. Holistic Well-Being Cultivation (HWC)

1. Mindful Technology Engagement (MTE): This component drew from the Buddhist concept of Sati (Mindfulness). In the DBHIM, it represented the conscious and intentional use of digital health technologies. Our research found that monks with higher digital health literacy were more likely to engage in diverse health promotion activities ($\chi^2 = 15.3$, $p < 0.01$). MTE encouraged a balanced and mindful approach to technology use, mitigating the potential for digital distraction while harnessing the benefits of health apps and digital monitoring tools.

2. Dharma-Informed Health Practices (DHP): Rooted in Dhamma (Buddhist Teachings), this component represented the integration of Buddhist wisdom into modern health strategies. Our study revealed a high prevalence of traditional practices like meditation (85.5% Daily) and mindful eating (72.0% Daily) alongside modern practices like physical exercise (45.5% Daily). DHP encouraged the application of Buddhist principles such as the Middle Way and the Four Noble Truths to contemporary health challenges, fostering a holistic approach to well-being.

3. Digital Sangha Support (DSS): This component evolved the traditional concept of Sangha (Community) into the digital realm. Our qualitative data indicated that monks were using social media and online platforms to share health-related teachings and organize community health events. DSS recognized the potential of digital technologies to extend and enhance community support for health promotion, aligning with the Buddhist emphasis on communal practice and mutual support.

4. Holistic Well-being Cultivation (HWC): Grounded in the Buddhist practice of Bhavana (Mental Cultivation), this component represented the use of both traditional and digital tools for comprehensive health promotion. Our research found that 25.5% of monks used health apps daily, often in conjunction with traditional practices. HWC encouraged the cultivation of physical, mental, and spiritual health through a combination of ancient wisdom and modern technology.

The DBHIM posited that these four components interacted dynamically, creating a synergistic approach to health promotion that was both rooted in Buddhist tradition and adaptable to the digital age. For example, Mindful Technology Engagement supported Digital Sangha Support by encouraging thoughtful participation in online health communities. Similarly, Dharma-Informed Health Practices enhanced Holistic Well-being Cultivation by providing a philosophical framework for integrating physical and mental health practices.

This model addressed the challenges identified in our research, such as the digital divide between older and younger monks, by emphasizing mindful and balanced technology use. It also capitalized on the synergies we observed, such as enhanced mindfulness through app-guided meditation and the wider dissemination of health-related Buddhist teachings through digital platforms.

The DBHIM contributed to the existing body of knowledge by:

1. Providing a structured framework for understanding how Buddhist monks were adapting traditional health practices to the digital age.
2. Offering a model for integrating ancient wisdom with modern health promotion strategies that could be applied beyond monastic communities.
3. Highlighting the potential of mindfulness-based approaches in addressing the challenges of digital health technology adoption.
4. Demonstrating how Buddhist principles could inform and enhance contemporary health promotion practices in the context of rapid technological change.

The DBHIM represented a significant contribution to the field by offering a structured approach to integrating traditional Buddhist wisdom with contemporary health promotion in the digital age. It provided a practical framework that bridged ancient spiritual practices with modern technological advances while maintaining the authenticity of Buddhist teachings. In conclusion, the Digital-Age Buddhist Health Integration Model represented a novel synthesis of the research findings, offering a conceptual framework for understanding and promoting holistic health at the intersection of Buddhist tradition and digital innovation. This model had potential applications not only for monastic communities but also for broader populations seeking to integrate traditional wisdom with modern health practices in the digital age. The model's flexibility and comprehensive approach made it adaptable to various contexts where traditional wisdom meets contemporary health promotion needs.

Conclusions and Recommendations

This study explored the integration of Buddhist wisdom with holistic health promotion among monks in the digital age in Muang Uttaradit district, revealing several key findings and implications. The research demonstrated a significant integration of traditional Buddhist practices with modern health approaches, evidenced by high rates of daily meditation (85.5%) and mindful eating (72.0%) alongside modern practices like physical exercise (45.5%) and health app usage (25.5%). It is worth noting that health education sessions represented both the lowest daily activity rate (10.0%) and the highest monthly engagement rate (42.5%), suggesting that while not a daily priority,

these educational activities maintained significant importance in the monastic health promotion calendar. Digital technologies have substantially impacted monastic health practices, with 77.5% of monks showing moderate to high digital health literacy. For clarification, digital health literacy levels were categorized based on standardized scoring criteria adapted from Norman & Skinner's eHEALS, where scores below 40% were classified as "low," scores between 40-70% as "moderate," and scores above 70% as "high." Despite overall positive adoption, a notable digital divide existed among older monks ($r = -0.62$, $p < 0.001$). The investigation, in alignment with Creswell & Creswell's mixed-methods integration framework, identified both synergies and challenges in combining Buddhist teachings with digital tools, leading to the development of the Digital-Age Buddhist Health Integration Model (DBHIM). The DBHIM framework was conceptualized with four interconnected components arranged in a non-hierarchical structure, reflecting the Buddhist principle of interdependence. This balanced design emphasized that all components work in harmony to support holistic health integration. Within this framework, Bhavana (Mental Cultivation) was conceptualized as the comprehensive development of the mind through various practices that foster awareness, insight, and equanimity a perspective that remains faithful to traditional Buddhist teachings while acknowledging contemporary applications. Based on these findings, we recommend developing tailored digital health literacy programs sensitive to age differences, promoting intergenerational knowledge exchange between younger and older monks, creating Buddhist-informed digital health tools, establishing digital Sangha platforms for knowledge sharing, implementing comprehensive well-being programs that integrate traditional practices with modern strategies, and conducting regular technology impact assessments. Future research should explore longitudinal studies on digital health integration, comparative studies across different Buddhist traditions, evaluation of the DBHIM in non-monastic settings, exploration of ethical considerations in digital technology use, and development of Buddhist-informed digital health interventions. This integration of ancient wisdom with digital innovation provided a framework for promoting holistic health in contemporary Buddhist practice, with potential applications beyond monastic communities to broader populations seeking to combine traditional wisdom with modern health practices.

References

Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J. & Toney, L. (2006). Using self-report assessment methods to explore facets of mindfulness. *Assessment*, 13(1), 27-45. <https://doi.org/10.1177/1073191105283504>.

Braun, V. & Clarke, V. (2021). Can I use TA? Should I use TA? Should I not use TA? Comparing reflexive thematic analysis and other pattern-based qualitative analytic approaches. *Counselling and Psychotherapy Research*, 21(1), 37-47. <https://doi.org/10.1002/capr.12360>.

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2022). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (6th ed.). Thousand Oaks, California, United States of America: SAGE Publications.

Etikan, I. & Bala, K. (2023). Sampling and sampling methods. *Biometrics & Biostatistics International Journal*, 6(5), 149-151.

Guetterman, T. C., Fetters, M. D. & Creswell, J. W. (2021). Integrating quantitative and qualitative results in health science mixed methods research through joint displays. *Annals of Family Medicine*, 13(6), 554-561.

Nilchaikovit, T. & Wisajun, P. (2023). Buddhist approaches to mental health and well-being during the COVID-19 pandemic in Thailand. *Journal of Religion and Health*, 62(1), 45-58.

Norman, C. D. & Skinner, H. A. (2006). eHEALS: The eHealth Literacy Scale. *Journal of Medical Internet Research*, 8(4), e27. <https://doi.org/10.2196/jmir.8.4.e27>.

Phra, S., Thongprayoon, C. & Wattanapisit, A. (2022). Digital technology adoption among Thai Buddhist monks: Implications for health and well-being. *Asian Journal of Buddhist Studies*, 15(2), 112-128.

Polit, D. F. & Beck, C. T. (2020). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*. (11th ed.). Philadelphia, Pennsylvania, United States of America: Wolters Kluwer.

Thananart, M., Tori, C. D. & Emavardhana, T. (2021). A longitudinal study of the effects of Buddhist meditation practices on mental health outcomes in Thailand. *Mindfulness*, 12(3), 789-801.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York, United States of America: Harper and Row.

BOOSTING CREATIVE LEADERSHIP IN DIGITAL COMMUNITY GROWTH WITH FIVE BALA DHAMMA

Nipawan Charoenlak^{1*}, Narisara Krudnak¹, Wongsiri Rueangsri², Reongwit Nilkote³, Thitiwas Sukpom⁴

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

²Independent Scholar, Surat Thani, Thailand

³Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

⁴Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ncharoenlak@gmail.com

Received 28 February 2025; Revised 26 March 2025; Accepted 29 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Buddhism was a social and cultural resource that influenced Thai society in many ways, from education and daily life to traditions and cultural practices that reflected the nation's identity. Buddhist teachings helped build cultural and spiritual resilience in responding to social changes such as demographic and economic shifts. The principle of the "Middle Path" enabled individuals to adapt and respond to changes in a constructive way, fostering peace in society. Buddhism also emphasized conflict management with patience, honesty, and fairness-qualities that were fundamental to good leadership. The development of leaders in this direction ensured that communities grew sustainably and strengthened in economic, social, and cultural aspects, thus establishing a solid foundation for the development of peaceful and sustainable communities and societies. The objective of this study was to examine the level of empowering creative leadership for community development in the digital era, to assess the level of applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings, to investigate the relationship between the empowering creative leadership and community development in the digital era through the application of the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings, and to develop recommendations for enhancing the empowering creative leadership for community development in the digital era by applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings.

Methodology: This research aimed to study the level of enhancing creative leadership potential for community development in the digital era, the level of applying the Buddhist principles of Five Bala Dhamma as a foundation, the relationship between enhancing creative leadership potential for community development in the digital era through the application of the Buddhist principles of Five Bala Dhamma, and to propose recommendations for enhancing creative leadership potential for community development in the digital era based on the application of the Buddhist principles of Five Bala Dhamma. This study employed a mixed-methods approach. The sample group consisted of 291 students and community leaders. The sample size was

determined using Krejcie and Morgan's table. The research tool was a questionnaire with a 5-point Likert scale. The statistics used for the quantitative data analysis were the mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. For the qualitative research, 15 key informants were selected purposefully. The data collection tool was a semi-structured questionnaire. The content analysis method was used for synthesizing the data, and the quality was checked using triangulation techniques.

Main Results: The results revealed that the level of enhancing creative leadership potential for community development in the digital era was high ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.32). The level of applying the Buddhist principles of Five Bala Dhamma as a foundation was also high ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.32). The relationship between enhancing creative leadership potential for community development in the digital era through the application of the Buddhist principles of Five Bala Dhamma was moderate and statistically significant at the .01 level. The recommendations for development were as follows: 1) Continuous enhancement of creative leadership potential; 2) Integration of Five Bala Dhamma principles in practice; 3) Application of technology for community development; and 4) Building partnerships and cooperation at all levels.

Involvement to Buddhadhamma: This article explored Applied Buddhism and its role in cultivating wisdom and morality to enhance leadership development. Grounded in the principles of Five Bala Dhamma, it used relevance within the contemporary organizational context. Buddhist principles served as a fundamental foundation for empowering and strengthening leaders.

Conclusions: The study suggested that continuous enhancement of leadership potential, integration of Five Bala Dhamma principles into practice, the use of technology for community development, and fostering cooperation at all levels were key to achieving sustainable success in community development in the digital era.

Keywords: Creative Leadership, Five Bala Dhamma Principles, Community Development, Digital Era

Introduction

Education played a key role in developing knowledge, critical thinking, and morality, ensuring societal stability and sustainable national growth. According to the National Education Act of 1999, education aimed to develop Thai citizens into well-rounded individuals physically, mentally, and morally who could live harmoniously with others. In the context of creative leadership, education nurtured leaders who possessed vision, creativity, and ethics, enabling them to guide communities or nations toward sustainable development and effectively address emerging challenges (National Education Act B.E. 2542, 1999).

Community leaders were essential in shaping the direction of education and development within their communities. They fostered alignment between educational initiatives and community needs, enhancing the overall well-being of society (Sangsri, 2018). To lead effectively, these leaders had to embody virtues in management that helped guide their communities toward sustainable goals, which were in line with Thailand's vision of a stable and prosperous future. Key leadership qualities included foresight, transparency, fairness, and integrity. The absence of these virtues

could erode trust and undermine leadership effectiveness. Leadership development at that time could be grounded in Buddhist ethical principles, such as morality, concentration, and wisdom, which served as the foundation for virtuous, patient, and wise decision-making in management (Rungjaroen, 2010).

Buddhism significantly influenced Thai society, from education to daily life, helping build cultural and spiritual resilience in the face of demographic and economic shifts. The Buddhist principle of the "Middle Path" encouraged adaptive and constructive responses to societal changes, fostering peace and harmony (Somdet Phra Phutthakohsachao (P.A. Payutto), 2016). Buddhism advocated for equal development across all social classes, promoting the concept of "Leaving no One Behind" to ensure universal self-development. Teachings on mindfulness, self-restraint, and forgiveness also promoted peace both locally and globally (Phra Phrombhuddhit (Prayoon Thammachitto), 2019).

Buddhist principles, such as mindfulness and careful decision-making, were essential for developing virtuous leaders with a broad vision who could guide their communities through change. Additionally, Buddhism taught leaders the importance of conflict management through patience, honesty, and fairness-fundamental qualities for effective leadership (Watthana et al., 2021). By incorporating these principles, leaders served as role models who fostered unity within their communities, ensuring sustainable growth in economic, social, and cultural spheres. This foundation supported the development of peaceful, sustainable communities and societies.

In response to these challenges, the research team conducted a study titled "Empowering Creative Leadership for Community Development in the Digital Era by Applying the Five Bala Dhamma Principles Based on Buddhist Teachings." This study aimed to explore how Buddhist teachings could guide community leadership development, focusing on self-development and capacity building to achieve leadership goals. By integrating Buddhist ethics into community management, the study provided valuable insights for developing effective leaders in the digital age. The findings offered practical guidelines for fostering leadership in sustainable digital-age communities.

Objectives

The objective of this study was to examine the level of empowering creative leadership for community development in the digital era, to assess the level of applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings, to investigate the relationship between empowering creative leadership and community development, and to develop recommendations for enhancing empowering creative leadership for community development in the digital era by applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings.

Methodology

This research had the following methodology:

This research was a mixed-methods study. The researcher defined the scope of the study and the research procedures as follows:

Quantitative Study: 1) The population for the research consisted of students and community leaders, totaling 1,210 individuals in Chom Bueng District, Ratchaburi. A sample group of 291 individuals was selected using the sample size table by Krejcie & Morgan, with simple random sampling; 2) A questionnaire was developed based on a review of related literature and was reviewed and evaluated by Five experts for content validity. The content validity index (IOC) ranged from 0.60 to 1.00. The questionnaire was then pilot tested with a group of 30 individuals like the sample. The reliability coefficient (Cronbach, 1990) for the entire questionnaire was 0.86, which met the acceptable threshold. The final questionnaire was a 5-point Likert scale (Likert, 1993); 3) Data were collected personally, with a 100% response rate (291 complete questionnaires); and 4) Descriptive statistics, such as mean, standard deviation, and hypothesis testing using the Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, were applied.

Qualitative Study: 1) The researcher studied related concepts and collected field data through focus group discussions. Participants were purposively selected based on predetermined criteria, with 15 individuals chosen according to the triangulation method; and 2) Content analysis, triangulation, and descriptive presentation were used for data analysis.

Results and Discussion

The level of empowering creative leadership capacity for community development in the digital era and the assessment of the level of applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings were presented in the results, as shown in Table 1.

Table 1 Mean and Standard Deviation of the Empowering Creative Leadership Capacity for Community Development in the Digital Era

Empowering Creative Leadership Capacity in the Digital Era	n = 291		Level	Rank
	$\bar{x}$	S.D.		
1. Digital Vision	4.13	0.29	High	1
2. Digital Literacy Skills	4.07	0.24	High	4
3. Creative and Innovative Thinking	4.09	0.32	High	3
4. Digital Communication and Collaboration	4.10	0.30	High	2
Overall	4.10	0.31	High	

From Table 1, it was observed that the level of empowering creative leadership capacity for community development in the digital era was at a high level overall ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.31). When considering each aspect, all aspects were found to be at a high level, ranked from highest to lowest as follows: Digital Vision ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.29), Digital Communication and Collaboration ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.30), Creative and Innovative Thinking ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.32), and Digital Literacy Skills ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.24), in that order.

The study on applying the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings using mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) statistics, both overall and by dimension, was presented in Table 2.

Table 2 Mean and Standard Deviation of Applying the Five Bala Dhamma Principles Based on Buddhist Teachings, Overall and by Dimension

Applying the Five Bala Dhamma Principles Based on Buddhist Teachings	n = 291		Level	Rank
	$\bar{x}$	S.D.		
1. Faith Power (Saddhā)	4.10	0.27	High	1
2. Effort Power (Viriya)	4.06	0.31	High	3
3. Mindfulness Power (Sati)	4.05	0.35	High	4
4. Concentration Power (Samādhi)	4.07	0.32	High	2
5. Wisdom Power (Paññā)	4.01	0.33	High	5
Overall	4.06	0.32	High	

From Table 2, it was shown that the overall application of the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings was at a high level ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.32). When considering each dimension, all dimensions were at the highest level, ranked from highest to lowest as follows: Faith Power (Saddhā) ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.27), Concentration Power (Samādhi) ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.32), Effort Power (Viriya) ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.31), Mindfulness Power (Sati) ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.35), and Wisdom Power (Paññā) ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.33), in that order.

Table 3 The Pearson Correlation Coefficient Between the Empowering Creative Leadership for Community Development in The Digital Era with The Application of The Five Bala Dhamma Principles Based on Buddhist Teachings

Variable	X	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y
X	1.000					
X ₁	0.82**	1.000				
X ₂	0.80**	0.59**	1.000			
X ₃	0.78**	0.49**	0.49**	1.000		
X ₄	0.73**	0.42**	0.43**	0.53**	1.000	
Y	0.59**	0.46**	0.44**	0.48**	0.47**	1.000

** Statistically significant at the .01 level.

Table 3 indicated a moderate positive correlation between empowering creative leadership for community development in the digital era and the application of the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings ($r_{xy} = 0.59$), with statistical significance at the level of .01.

The study explored how empowering creative leadership for community development in the digital era through the application of the Five Bala Dhamma principles based on Buddhist teachings was a process that required the integration of various knowledge areas, including management, self-development, and the strategic use of technology. This integration was particularly crucial in the digital era, where rapid changes influenced all sectors of society. The key findings from the study were summarized as follows, clearly aligning each goal with the corresponding results:

1. Continuous Enhancement of Creative Leadership: The development of leadership capacity continuously evolved in response to the fast-paced changes of the digital era, ensuring that leaders possessed the necessary knowledge, skills, and vision. Leadership development has been an ongoing process, not a one-time achievement. Leaders had to continually build their capacity to adapt to digital changes and guide community development effectively. This was consistent with Chantra et al. (2023), who found a strong positive correlation between visionary leadership and ethical transparency in school administration, statistically significant at the .01 level. These findings suggested that visionary leadership, combined with ethical behavior, was essential for effective community development in the digital age. Leaders must commit to lifelong learning and continuous improvement to remain relevant in an ever-changing digital world. This ensured that they could guide their communities in forward-thinking and adaptable ways.

2. Integration of Practical Buddhist Teachings: The integration of Buddhist ethical principles, such as patience, honesty, and fairness, into leadership practices promoted sound decision-making and built trust. The application of Buddhist teachings strengthened leadership by fostering patience, honesty, and fairness-virtues that helped build trust and credibility within communities. The study's findings aligned with Nilkote et al. (2024), who showed that applying Sappurisa Dharma principles enhanced collaboration and facilitated learning among community members. By incorporating these ethical principles into daily leadership practices, leaders made decisions that served the collective good, improving community cohesion and cooperation. Leaders who embodied these values also gained the respect and trust necessary to lead effectively.

3. Application of Technology for Community Development: Technology has been used as a tool for managing resources, improving communication, and fostering sustainable development in the community. It has been a vital tool for leaders to access timely and accurate information, enabling better decision-making and efficient community development. This aligned with Sukpom et al. (2024), which emphasized how Buddhist principles supported individual potential and organizational learning, encouraging the use of technology for community advancement.

Real-Life Implications: Leaders embraced digital tools to streamline community operations. This helped them improve communication, track development progress, and manage resources efficiently, ultimately driving sustainable community growth.

4. Building Partnerships and Cooperation at All Levels: Cooperation among local communities, government bodies, private sectors, and other stakeholders were built and sustained to achieve comprehensive community development. Effective community development depends on collaboration at all levels. Leaders needed the skills to build networks and foster partnerships with various sectors, ensuring that development efforts were unified and efficient. This was supported by Saisena et al. (2024), who identified the importance of fostering local networks and promoting lifelong learning. Similarly, Singsorn et al. (2023) highlighted that lifelong learning helped communities adapt to changes and apply Buddhist principles to daily life. Leaders prioritized building strong relationships across sectors, ensuring that all parties were engaged and motivated to contribute to community

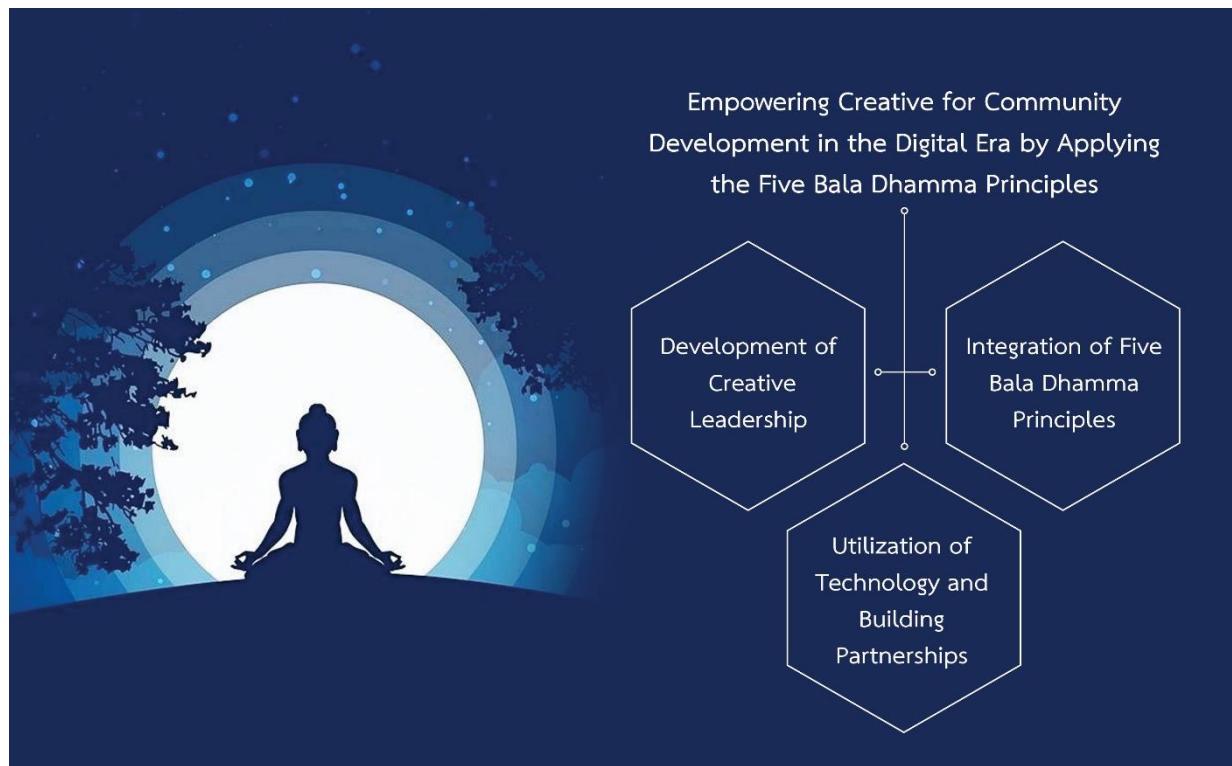

development. This collaboration ensured that resources and efforts were maximized, leading to more effective problem-solving and innovation.

In conclusion, the study suggested that empowering leadership for community development in the digital era required integrating technology, ethical principles, and management strategies. Leaders who combined these elements and the wisdom of Buddhist teachings were better equipped to navigate the challenges of the digital age and lead their communities toward sustainable growth.

Originality and Body of Knowledge

The research demonstrated that empowering creative leadership for community development in the digital era, combined with the application of the Five Bala Dhamma principles from Buddhist teachings, significantly enhanced effective and sustainable community development. The key insights from the study were summarized into three main points: 1) Creative Leadership in the Digital Era: Leadership played a crucial role in driving community development, especially in the digital age. Effective leaders need to be creative, adaptable, and capable of solving problems quickly. Digital tools, such as real-time data collection and online communication platforms, supported creative leadership. These tools enabled leaders to connect with the community, coordinate initiatives, and promote transparency. Leaders who embraced creativity and adaptability while leveraging technology were vital in helping communities navigate rapid changes; 2) Integration of Buddhist Principles (Five Bala Dhamma): The Five Bala Dhamma principles-faith power (Saddhā), effort power (Viriya), mindfulness power (Sati), concentration power (Samādhi), and wisdom power (Pannā) provided a solid foundation for ethical leadership and sustainable development. By incorporating these principles, leaders cultivated integrity, made responsible decisions, and guided their communities through challenges. When combined with technology, these principles ensured that digital transformation was carried out in an ethical and beneficial manner, fostering equitable access and protecting vulnerable members of the community; and 3) The Role of Technology and Collaboration: Technology and collaboration were key to adapting to the digital era. Online platforms allow leaders to foster cooperation across government, businesses, and citizens. Tools like social media, crowdsourcing, and online forums enabled communities to engage, share resources, and solve problems collectively. These collaborative efforts, supported by technology, ensured more inclusive and sustainable solutions to community issues. Real-World Applications: Real-world examples highlighted the effectiveness of this approach. For instance, during natural disasters, digital tools enabled leaders to organize swift relief efforts through social media and other online platforms. Similarly, in Bhutan, the government successfully integrated Buddhist principles with digital tools to promote sustainable development. In conclusion, the study underscored the importance of developing virtuous, creative leaders who integrated Buddhist teachings and leveraged technology to drive community development. This approach ensured that communities were equipped to adapt to the challenges of the digital age, promoting sustainable and ethical growth for the future, as summarized in Figure 1.

Figure 1 Guidelines for Empowering Creativity for Community Development in the Digital Era by Applying the Five Bala Dhamma Principles

Conclusions and Recommendations

The study found that both the potential for creative leadership in community development in the digital era and the application of Buddhist principles, especially "The Five Bala Dhamma Principles," were at a high level. There was a moderate, statistically significant correlation between enhancing creative leadership and applying these Buddhist principles. This highlighted the importance of creative leadership in adapting to technological changes and using Buddhist ethics to guide leaders during social transformation. Recommendations: 1) Creative leadership needed continuous enhancement to address the evolving challenges of the digital era; 2) Integrating Buddhist principles, such as faith, effort, mindfulness, concentration, and wisdom, helped guide leaders with integrity and clarity; 3) Using technology to improve access to essential services, such as education and healthcare, was crucial for community development; 4) Promoting cross-sector collaboration was vital for sharing resources and knowledge, contributing to sustainable development; and 5) This study emphasized that combining creative leadership with Buddhist principles effectively guided communities through technological, social, and cultural changes. Leaders embracing these principles fostered individual and collective growth, helping communities navigate challenges more successfully. Suggestions for Future Research: Future studies could explore the long-term impact of creative leadership combined with Buddhist principles on community development. Additionally, comparing these findings with older research could provide insights into emerging trends and leadership and community development shifts.

References

Chantra, M., Nilkote, R. & Boonloy, W. (2023). Visionary Leadership of School Administrators Affecting Morality and Transparency in School Operations under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1. *Journal of MCU Nakhondhat*, 10(12), 120-129.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper Collins.

Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago, United State: Rand Mc Nally.

National Education Act B.E. 2542. (1999).

Nilkote, R., Singsorn, N., Natthapat Saisena, N., Sukpom, T. & Papan, N. (2024). Knowledge Management and Empowering Professional Learning Communities Based on Buddhist Principles: The Dimension of Suppurisa Dhamma. *Journal of Innovation Research on Education and Technology (JIRET)*, 2(3), 1-11.

Phra Phrombhuddhit (Prayoon Thammachitto). (2019). *Religion and the Goal of Sustainable Development (SDGs)*. (2nd ed.). Bangkok, Thailand: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.

Rungjaroen, T. (2010). *Professionalism in Education Management and Administration in the Era of Educational Reform*. Bangkok, Thailand: Khao Fang.

Saisena, N., Nilkote, R., Hajaturus, A., Hajaturusand, S. & Jaruariyanon, W. (2024). Promotion of Buddhist Education for Lifelong Learning in Industrial Areas: Context of the Buddhist Monks of Pong Phai Temple, Tha Tum Subdistrict, Si Maha Phot District, Prachinburi Province. *Journal of Modern Learning Development*, 9(9), 591-607.

Sangsri, P. (2018). Buddhist methods and educational administration. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, 11(1), 1260-1270.

Singsorn, N., Sukpom, T., Nilkote, R., Rueangsri, W. & Papan, N. (2023). Community-Based Lifelong Learning According to the Buddhist Way: A Case Study of Wat Pa Lelai Worawihan, Mueang District, Suphanburi Province. *Journal of Buddhist Anthropology*, 8(4), 315-325.

Somdet Phra Phutthakohsachao (P.A. Payutto). (2016). *Buddhism and Buddhist teachings*. (31st ed.). Bangkok, Thailand: Dhammadaya Printing.

Sukpom, T. et al. (2024). Buddhist Spiritual Leadership in a Transformative Era: Reflecting on Experiences from the Study of Buddhist Holy Places. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(11), 254-264.

Watthana, S., Suyajai, P., Nilkote, R., Raksat, S. & Phansiri, P. (2021). Buddhism and the Way of Life of the Thai People in the Suvarnabhumi Region. *Journal of Peace Studies and Social Transformation*, 9(3), 950-963.

DEVELOPMENT OF HYPERTENSION PREVENTION AND CONTROL MODEL AMONG MONKS IN NONG KHAII PROVINCE, THAILAND

Kris Khunluek^{1*}, Kritkantorn Suwannaphant², Teerasak Pajan², Phra Thepwachirakhun³, Khakhanang Ratananikom¹, Pradit Sararat⁴

¹Faculty of Science and Health Technology, Kalasin University, Kalasin, Thailand

²Sirindhorn College of Public Health Khon Khean, Khon Kaen, Thailand

³Pho Chai Temple, Nong Khai, Thailand

⁴Nong Khai Provincial Public Health office, Nong Khai, Thailand

*Corresponding author E-mail: kris.khunluek@gmail.com

Received 19 January 2025; Revised 25 March 2025; Accepted 28 March 2025

Abstract

Background and Objectives: Nong Khai Province implemented a health promotion project among monks in 2016. The objective was to ensure monks maintain good health, enabling them to continue preserving and promoting Buddhism and to serve as health role models within their communities. The project included 11 activities. This research aimed to develop the hypertension prevention and control model and evaluate the hypertension prevention and control model among monks in Nong Khai Province using the CIPPIEST Model. This model was an extension of the CIPP evaluation model (Context, Input, Process, and Product) by expanding the Product Evaluation into Impact Evaluation, Effectiveness Evaluation, Sustainability Evaluation, and Transportability Evaluation of the evaluated projects.

Methodology: This research and development approach to hypertension prevention and control among monks in Nong Khai had two parts: Part 1: Development of a hypertension prevention and control model; and Part 2: Evaluation of a hypertension prevention and control model among monks in Nong Khai Province.

Main Results: This research found two parts: Part 1: This section involved the development of a hypertension prevention and control model, which comprises six components: Belly reduction, blood sugar control, medication, blood pressure measurement, health literacy, and protection and rest. By addressing ten success factors, the model can be effectively implemented and sustained, contributing to the control of hypertension among monks; and Part 2: This part evaluated the hypertension prevention and control model using the CIPPIEST model. The summary of the sample group's opinion on the project components revealed that Input Factors, Impact, and Transferability were rated at a very good level, while Context, Process, Productivity, and Effectiveness were rated at a good level. These findings indicate a generally favorable perception of the model among the sample group across various evaluated components. The model serves as a comprehensive framework for promoting and maintaining the health and well-being of monks.

This approach underscores a commitment to addressing the multifaceted health challenges faced by monks in the region. By aligning strategies with identified success factors, stakeholders can ensure the effective implementation and sustainability of health promotion initiatives aimed at controlling hypertension among monks.

Involvement to Buddhadhamma: This investigation revealed the application of Buddhism in relation to Buddhist innovations for the achievement of "Healthy Monks," it can be applied to the implementation of activities for Bhavana 4 (Kayabhavana) about prevention and control of high blood pressure among monks, consisting of 6 components, 20 activities, and 10 success factors for this model were identified. These factors include clarity of policy, sector collaboration, mutual understanding, integration of operations, administrator emphasizing, network and coordination, monitoring and evaluation, continuity in operation, faith, and confidence in merit in compliance with the National Sangha Health Charter 2017.

Conclusions: This research highlighted the significance of comprehensive and culturally sensitive health promotion strategies for monks grounded in collaboration, community participation, and adherence to ethical principles. By aligning with these factors, health promotion efforts effectively addressed the unique health needs of monks in Nong Khai Province while respecting their beliefs and lifestyles. Overall, the evaluation indicated that the prevention and control of hypertension model among monks was well-received and made significant strides in improving monk health and well-being. Continued monitoring, support, and community engagement were essential for sustaining and enhancing the project's impact over time. In summary, the evaluation underscored the commendable success of the prevention and control of hypertension model. Continued vigilance, support, and community involvement were pivotal in upholding and augmenting the project's impact over time.

Keywords: Buddhist Monk, Hypertension Prevention & Control, Evaluation Model, Nong Khai Province

Introduction

In Buddhism, monks are ordained who follow the Dhamma and Vinaya as well as the Sangha Act. In Thailand, there are 503,064 monks across 43,305 temples (National Statistical Office, 2023). The Sangha Supreme Council, the governing body overseeing monks in alignment with Buddhist principles, has established policies to promote monks' health through initiatives such as health promotion temples and the National Monks Health Statute. During the monastic order meeting No. 7/2017 on March 20, 2017, the Sangha Supreme Council passed resolution No. 191/2017, leading to the establishment of the National Sangha Health Charter 2017. This statute serves as a framework and guideline for promoting the health of monks nationwide, aligning with the principles of the Constitution on the National Health System. It aims to advance the goals of the National Health Assembly resolutions, focusing on three key areas: Monks' self-care, community and societal support for monks' health, and the monks' role in promoting community health according to Dhamma and discipline. The statute emphasizes the implementation of measures in

five key areas: Knowledge, information, development, health services, and research. These measures aim to enhance the quality of life for monks by fostering physical, mental, spiritual, and social well-being. Additionally, the statute seeks to create a health-promoting environment by strengthening the connection between temples and communities. The overarching goal is to achieve "Healthy Monks, Healthy Temples, and Healthy Communities" within a decade (2017-2026) (National Health Commission Office, 2017).

Nong Khai Province has implemented a health promotion project for monks. The first round of health screenings was conducted in 2016, involving 4,331 monks. The results of the health screenings were as follows: Waist Circumference Normal Waist Circumference: 87.69% (3,798 Monks), Abdominal Obesity: 12.31% (533 Monks), Blood Sugar Levels Normal: 94.30% (4,084 Monks), At Risk: 4.20% (182 Monks), High Risk: 1.50% (65 Monks), Blood Pressure Levels Normal: 76.08% (3,295 Monks), At Risk: 15.33% (664 Monks), High Risk: 8.59% (372 Monks), Oral Health Normal: 44.70% (1,936 Monks), tooth decay: 32.88% (1,424 Monks), Dental tartar: 22.42% (971 Monks), Skin Health No Skin Disease: 99.15% (4,294 Monks), Skin Disease: 0.85% (37 Monks), New cases of chronic diseases identified included: diabetes: 1.91% (63 Monks), hypertension: 1.67% (72 Monks), both diabetes and hypertension: 0.72% (31 Monks), Heart disease: 0.14% (6 Monks). The operations in 2016 included screening and health promotion activities but did not cover all target groups. Consequently, the project needs to continue to ensure comprehensive screening and continuous, appropriate health promotion to increase coverage (Nong Khai Provincial Health Office, 2017).

Nong Khai Province implemented a health promotion project among monks in 2016, in alignment with the Monks' Health Statute, to effectively support and promote monks' health. The objective was to ensure monks maintain good health, enabling them to continue preserving and promoting Buddhism and to serve as health role models within their communities. The project included 11 activities: Executive monk meetings involving abbots, deputy abbots, and assistant abbots. Providing knowledge to monks on drug protection and surveillance, educating monks on health care, conducting health screenings, offering preliminary treatment, operating a mobile dental health unit, inspecting and registering monks' health insurance rights, screening monks for drug use through urine analysis, implementing behavior change activities for monks who tested positive for drugs, initiated a health behavior change project for at-risk and ill groups and trained volunteer monks to promote health within temples. The project also evaluated the satisfaction of monks receiving services and the satisfaction of the staff operating the project. This research aimed to develop the hypertension prevention and control model and evaluate the hypertension prevention and control model among monks in Nong Khai Province using the CIPPIEST Model: This model is an extension of the CIPP evaluation model (Context, Input, Process, and Product) by expanding the Product Evaluation into Impact Evaluation, Effectiveness Evaluation, Sustainability Evaluation and Transportability Evaluation of the evaluated projects. (Stufflebeam & Shinkfield, 2007). The findings will be used to enhance the efficiency of health promotion operations for monks in accordance with the Monks Health Statute 2017.

Objectives

This research aimed to develop the hypertension prevention and control model and evaluate the hypertension prevention and control model among monks in Nong Khai Province by CIPPIEST Model. This model was an extension of the CIPP evaluation model (Context, Input, Process, and Product) by expanding the Product Evaluation into Impact Evaluation, Effectiveness Evaluation, Sustainability Evaluation, and Transportability Evaluation of the evaluated projects.

Methodology

This research and development approach for the development of the hypertension prevention and control model and evaluate the hypertension prevention and control model among monks in Nong Khai, this research had 2 parts: Part 1: Development of hypertension prevention and control model among monks; and Part 2: Evaluation of a hypertension prevention and control model among monks.

The research employed the CIPPIEST Model, which encompasses the following components: Context Evaluation: Assessment of the background, setting, and conditions affecting the project. Input Evaluation: Analysis of resources, strategies, and plans used in the project. Process Evaluation: Examination of the implementation processes and activities. Product Evaluation: Evaluation of the outcomes and results achieved by the project. Impact Evaluation: Measurement of the long-term effects and changes resulting from the project. Effectiveness Evaluation: Determination of how well the project achieved its goals and objectives. Sustainability Evaluation: Analysis of the project's ability to maintain its benefits over time. Transportability Evaluation: Assessment of the potential for replicating the project's success in other settings or contexts.

Data collection techniques and Data sources:

Part 1: Population involved in the development of the hypertension prevention and control model: The population included all 4,183 monks in Nong Khai Province. For this study, a sample size of 3,741 individuals was utilized. Data were collected from complete monk health screenings, and detailed information was gathered according to predetermined inclusion criteria, without prior calculation of sample size.

Part 2: The Research Area: All temples in the nine districts of Nong Khai Province. The total population consisted of 4,183 monks in Nong Khai Province, and sample Group: A sample group of 340 monks. This research used a formula to calculate the sample group for the case of Multivariate relationship analysis using multiple logistic regression statistics. (Hsieh et al., 1998).

$$n = \frac{P(1-P)(Z_{1-\alpha} + Z_{1-\beta})^2}{[B(1-B)(P_0 - P_1)^2]}$$
$$n = \frac{0.50(1 - 0.50)(1.96 + 0.84)^2}{[0.39(1 - 0.39)(0.58 - 0.38)^2]}$$
$$n = 205.96, n = 206$$

To prevent overfitting, the sample size for the multiple logistic regression analysis was adjusted and the influence of the relationship between the independent variables had to be adjusted using the Variance Inflation Factor or VIF, which has the following value (Hsieh et al., 1998):

$$n_p = \frac{n_1}{1 - \rho^2_{1,2,3,\dots,p}}, \quad n_1 = 206, \quad p = 0.6278 \\ n_p = 340$$

Quantitative research tools: 1) Health Screening Form; 2) Interview Questionnaire: A structured questionnaire used to collect individual-level data from monks, focusing on personal information that was nominal scale and satisfaction with the project operations, which was a 5-level rating scale; and 3) Health Screening Form: A form comprising four parts: Personal characteristics information (Ratio Scale, Ordinal Scale and Nominal Scale), health history of illness (Nominal Scale), health behaviors of monks (Rating Scale).

Qualitative research tools: In-depth Interview Guideline: A structured guide to conduct detailed interviews with selected participants. Focus Group Interview Guideline: A framework for facilitating focus group discussions to gather insights from multiple participants. This was a structured interview about project implementation using the concept of the CIPPIEST evaluation model. Document Collection Form: A form for systematically collecting and recording relevant documents and archival data, and Non-participant Observation Guideline: A guide for observing and recording the activities and behaviors of participants without direct involvement.

Data collection techniques: Quantitative data collection was done from a sample of 340 people. The research team collected data directly using systematic random sampling and divided quotas in each district. Qualitative data collection for the target group in part 1 included the ecclesiastical provincial governor, ecclesiastical district officers, ecclesiastical commune chiefs, the provincial public health office, and the district public health office, 4 monks from the staff, 4 public health volunteers, totaling 31 individuals.

Data analysis: Quantitative data: Descriptive statistics: Frequency, percentage, standard deviation. Inferential statistics: Pearson Correlation Coefficients, Linear multiple regression, Exploratory Factor Analysis (EFA). Qualitative data: Content analysis.

Ethical approval: Research ethics approval was obtained from the Human Research Ethics Committee at Sirindhorn College of Public Health, Khon Kaen Province, with approval number HE 6320012.

Results and Discussion

Part 1: Hypertension Prevention and Control Model Among Monks in Nong Khai Province. Population for the development of the hypertension prevention and control model: The population included all 4,183 monks in Nong Khai Province. For this study, a sample size of 3,741 individuals was utilized. Data were collected from complete monk health screenings, and

detailed information was gathered according to predetermined inclusion criteria without prior calculation of sample size. The researchers conducted a post-hoc analysis using statistical software, focusing on variables related to hypertension, especially body mass index (BMI). The Pearson Correlation Coefficient for BMI was $r = 0.308$ (95% CI: 0.276 to 0.338, P-value < 0.001), with 42.77% (1,600 Monks) having a BMI $> 23.00 \text{ kg/m}^2$. With a significance level set at 0.05, the statistical power was determined to be 1, indicating that the sample size was adequate for testing the hypotheses. The monks had 1,675 normal systolic pressure (44.77%), risk condition 1,298 (34.70%), and normal diastolic blood pressure 2,541 (67.92%), in risk condition 587 (15.69%), hypertension conditions 768 (20.53%). The coefficients Correlation of Pearson analysis showed that the initial variables were related to hypertension. This table presents the factors related to hypertension among monks, along with their respective correlation coefficients, based on a sample size of 3,741 individuals, shown in Table 1.

Table 1 Shows Pearson correlation analysis of coefficients identified dependent variables related to hypertension

Relationship of Variables with Hypertension (n = 3,741)		95% Confidence Interval		
Variables	Pearson Correlation Coefficients (r)	P-value	Lower	Upper
Age*	0.333	<0.001	0.305	0.360
Year in monk*	0.177	<0.001	0.141	0.464
Education*	-0.147	<0.001	-0.175	-0.116
Smoking	0.009	0.575	-0.22	0.016
Sleeping/day	0.022	0.180	-0.010	0.53
Congenital disease*	0.166	<0.001	0.132	0.198
Regular medication*	0.169	<0.001	0.133	0.204
Annual health examination*	0.061	<0.001	0.029	0.090
Inpatient*	0.058	<0.001	0.026	0.092
Had Surgery*	0.045	0.005	0.013	0.079
Exercise	0.016	0.333	0.016	-0.016
Weight*	0.294	<0.001	0.262	0.323
Height*	0.081	<0.001	0.046	0.113
Body mass index*	0.308	<0.001	0.279	0.336
Waist circumference*	0.294	<0.001	0.263	0.323
FBS	0.231	<0.001	0.198	0.266

The analysis of correlation coefficients between variables using multiple linear regressions statistics to study the variables affected by hypertension found that Age, Inpatient, FBS (Fasting Blood Sugar) together predicted 16.10 % of hypertension ($R^2 = 0.161$ P-value < 0.05) when controlling the other independent variables. Analyzing the exploratory factor in all independent variables, the components of each element from the analysis of EFA values; Kaiser-Meyer-Olkin Measure of

Sampling Adequacy: KMO = 0.601, Approx. Chi-Square = 33097.33 df = 192 P-value < 0.001, shown in Table 2.

Table 2 Shows the analysis of EFA for components grouping

Variables	Component Matrix					
	1	2	3	4	5	6
Weight	0.957					
Body mass index	0.896					
Waist circumference	0.861					
FBS (NPO)		0.968				
FBS (Aft-Meal)		0.968				
Regular medication			0.845			
Congenital disease			0.830			
BP-sys				0.820		
BP-dias				0.818		
Education					0.719	
Year in monk					0.669	
Smoking						0.723
Sleeping/day						-0.642

The Components of Hypertension Prevention and Control Model consisted of 6 components. These components encompass various aspects of health and lifestyle factors relevant to hypertension prevention and control among monks in Nong Khai Province. This research involved a qualitative study aimed at developing a model for health promotion and prevention and control among monks in Nong Khai Province. The results of the research served as a database for workshops, including focus groups with relevant stakeholders. Workshop Methodology: Focus Groups conducted workshops with the concerned group to brainstorm and consult on effective health promotion strategies for monks. Brainstorming: Utilized sessions to generate innovative ideas and solutions. Participants: Engaged 31 experts and individuals involved in monk health promotion initiatives. These models were employed to guide monks in adopting and sustaining healthier behaviors, as shown in Table 3.

Table 3 Shows activities of the prevention and control hypertension model among monks

Component	Activities
Component 1 Belly Reduction	<ul style="list-style-type: none"> - Activities to reduce the belly not to exceed 90 cm - Waist circumference - Exercise activities that are appropriate for the monk - Healthy food for monks - DASH Eating food - Weighing-machine at temple

Table 3 Shows activities of the prevention and control hypertension model among monks
(Continued)

Component	Activities
Component 1 Belly Reduction	- Continuous body mass index assessment
Component 2 Blood Sugar Control	- Blood sugar control: Level FBS (NPO) <100 & level FBS (After-Meal) <180 - Reducing sugar or drinking that contain sugar - Reducing the amount of sticky rice
Component 3 Medication	- Continuous treatment - Annual health examination
Component 4 Blood Pressure Measurement	- Continuous blood pressure measurement - Providing blood pressure monitors at temple - Reduce eating salty, reduce eating spicy - Reflection and Confirmation of results and Referrals for effective treatment
Component 5 Health literacy	- To give knowledge of health promotion for monk - Training for volunteer health promotion at the temple
Component 6 Protection & Rest	- No smoking - Sleeping > 6 hr./day

Following an After-Action Review between researchers and the 31 experts involved, the success factors for the prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province were identified. These factors include:

1. Clarity of Policy: Clear and well-defined policies provide a foundation for effective implementation and understanding of health promotion initiatives.
2. Sector Collaboration: Collaboration across all sectors ensures a comprehensive and coordinated approach to health promotion, leveraging the expertise and resources of various stakeholders.
3. Mutual Understanding: Fostering mutual understanding among stakeholders promotes cohesive efforts toward common health goals.
4. Integration of Operations: Integrating operations streamlines processes and enhances efficiency in implementing health promotion strategies.
5. Administrator Emphasis: Strong emphasis and support from administrators highlight the importance of health promotion initiatives and encourage participation.
6. Network and Coordination: Establishing networks and coordination mechanisms that facilitate communication and cooperation among stakeholders involved in health promotion efforts.

7. Monitoring and Evaluation: Regular monitoring and evaluation enables the assessment of progress and effectiveness, allowing for adjustments and improvements as needed.

8. Continuity in Operation: Ensuring continuity in health promotion operations sustains momentum and reinforces positive health behaviors over time.

9. Faith: Faith, both in oneself and in the merit of health-promoting actions, can motivate individuals to actively participate in health promotion activities.

10. Confidence in Merit: Confidence in the positive outcomes and benefits of health-promoting behaviors strengthened commitment and adherence to health guidelines. By addressing these success factors for the prevention and control hypertension model among monk was effectively implemented and sustained, contributing to the control of hypertension among monks in Nong Khai Province.

Discussion of Part 1: Hypertension Prevention and Control Model among Monks in Nong Khai Province

The results of this research, in addition to providing a model for promoting health for monks, also promoted the development of monks according to the Bhavana 4 (Kayabhavana) in terms of physical development. The findings of this research regarding factors related to hypertension among monks were consistent with previous research. Sararak (2017) found a significant relationship between body mass index, treatment practices when sick, frequency of health examinations, and chronic illnesses among monks. Similarly, the results of the analysis by Phra Thamma Kittiwongthongdee Surtecho Ratchanee (2005) highlighted the challenges faced by monks, including chronic diseases, smoking habits, consumption of energy drinks, and limited access to healthy food options obtained through alms.

These insights underscore the importance of addressing lifestyle factors and improving healthcare access for monks to effectively prevent and manage chronic diseases like hypertension. The findings suggested the need for comprehensive health promotion initiatives tailored to the unique needs and circumstances of monks in Nong Khai Province.

Furthermore, the positive perceptions of the prevention and control hypertension model among monks in the sample group, as evidenced by their opinions on various project components, indicate the project's effectiveness and potential for sustainability. Collaborative efforts involving stakeholders from various sectors, along with clear policies and effective monitoring and evaluation mechanisms, were essential for ensuring the continued success and impact of such initiatives.

Overall, this research contributed valuable insights into the factors influencing hypertension among monks and highlights the importance of holistic health promotion strategies to support their well-being and improve health outcomes.

The prevention and control hypertension model among monks aimed at preventing and controlling hypertension among monks in Nong Khai Province aligns with existing holistic healthcare models proposed by Buathet (2012), Chatshawarat & Piromruen (2014), and Phra Kittianyametee et al. (2018). These models advocated for comprehensive approaches to monk healthcare, emphasizing the role of temples as centers for community development and health promotion. Buathet's model

suggests various strategies, including establishing health promotion plans within temples, conducting regular health checks for monks, and developing public health volunteers to support healthcare initiatives (Buathet, 2012). Additionally, the model emphasizes creating safe environments and promoting nutritious foods to support monk health.

Chatchawarat & Piromruen's model (2014) focused on five key areas of monk health promotion, including food consumption, exercise, stress management, health responsibility, and overall healthcare. The model proposed specific activities, equipment, and responsible parties for each area, emphasizing the feasibility and ethical alignment of the monk health promotion model.

Similarly, Phra Kittianyametee's model for Lopburi Province emphasized the importance of having dedicated healthcare teams for monks, increasing monk registration and database systems, and involving public health agencies and community health volunteers in monitoring and promoting monk health. The model underscored the need for behavior change interventions and clear role definitions for promoting holistic healthcare among monks (Phra Kittianyametee et al., 2018).

Overall, these models provided valuable frameworks for developing effective health promotion guidelines for monks, ensuring their physical, mental, and spiritual well-being while respecting the ethical principles of monkhood. The alignment of the Nong Khai Province guidelines with these models suggested a holistic and comprehensive approach to monk healthcare that addressed various aspects of their health and well-being.

The success factors identified for health promotion among monks in controlling blood pressure in Nong Khai Province closely resemble those found in the research of Upra & Chatcharat (2016), as well as Phrakhru Suwattanapattanabandit et al. (2014). These factors emphasized the importance of clear policies, collaboration across sectors, mutual understanding, integrated operations, administrative emphasis, network coordination, monitoring and evaluation, operational continuity, and the role of faith and confidence in merit.

Upra and Chatcharat's research emphasized the necessity for health promotion efforts to be rooted in community participation and aligned with the beliefs and lifestyles of the community, ensuring acceptance and adherence by monk organizations (Upra & Chatcharat, 2016). Similarly, Phrakhru Suwattanapattanabandit's guidelines for monk healthcare focused on promoting, preventing, treating, and rehabilitating health issues within a holistic healthcare framework, with an emphasis on the role of network partners (Phrakhru Suwattanapattanabandit et al., 2014).

Additionally, Chatchawarat and Piromruen's development of a health promotion model for monks underscores the importance of activities, resources, and responsibilities in promoting overall healthcare. Their findings suggested that the proposed model is both feasible and ethically acceptable for monk healthcare initiatives (Chatchawarat & Piromruen, 2014).

Together, this research highlighted the significance of comprehensive and culturally sensitive health promotion strategies for monks grounded in collaboration, community participation, and

adherence to ethical principles. By aligning with these factors, health promotion efforts effectively addressed the unique health needs of monks in Nong Khai Province while respecting their beliefs and lifestyles.

Part 2: Evaluation of the Health Promotion Project among Monks in Nong Khai Province

In this evaluation, the sample group comprised 352 individuals, with the following key findings: The sample group had an average age of 41.89 years (S.D. = 17.92), Education Level: A majority of the sample group had completed primary school, accounting for 34.41%, Health Status: Most of the sample group (43.24%) had undergone a physical examination in the past year, with no diseases detected. 42.06% of the sample group had never undergone a physical examination. Chronic Diseases: Hypertension was diagnosed in 7.06% of the sample group, diabetes was diagnosed in 3.82% of the sample group, Health Insurance Rights: Most of the sample group (93.23%) had universal health coverage, 6.77% of the sample group had social security rights. These findings provide insights into the health status, healthcare utilization, and health insurance coverage among monks participating in the health promotion project in Nong Khai Province.

Summary of Sample Group's Opinion on Project Components: Context: The sample group's mean opinion on the project's context was at a good level ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 1.38). Input Factors: The sample group perceived the project's input factors very positively, with an overall mean opinion at a very good level ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 1.44). Process: In terms of the project process, the sample group's mean opinion was at a good level ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 1.22). Productivity: The sample group's mean opinion on project productivity was at a good level ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 1.25). Impact: The sample group perceived the project's impact very positively, with an overall mean opinion at a very good level ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 1.86). Effectiveness: The sample group's mean opinion on project effectiveness was at a good level ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 1.46). Sustainability: The sample group perceived the project's sustainability positively, with an overall mean opinion at a good level ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 1.83). Transferability: The sample group's mean opinion on project transferability and forwarding was very positive, with an overall mean at a very good level ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 1.41). These findings indicate a generally favorable perception of the health promotion project among the sample group across various components evaluated, and these models serve as comprehensive frameworks for promoting and maintaining the health and well-being of monks in Nong Khai Province, as shown in Table 4.

Table 4 Shows summary of Sample Group's Opinion on Project Components

In term of	Mean	S.D.	95% Confidence Interval		P-value*	Level
			Lower CI	Upper CI		
Context	4.49	1.38	3.51	8.12	<0.001	Good
Input	4.51	1.44	2.61	6.31	<0.001	Very good
Process	4.47	1.22	4.18	4.57	<0.001	Good
Product	4.43	1.25	2.55	5.19	<0.001	Good
Impact	4.59	1.86	3.26	5.89	<0.001	Very good
Effectiveness	4.38	1.46	2.18	5.62	<0.001	Good
Sustainability	4.45	1.83	2.41	6.25	<0.001	Good
Transportability	4.56	1.41	2.45	8.32	<0.001	Very good

Discussion of part 2: Evaluation of the Health Promotion Project among Monks in Nong Khai Province

1. Context: The sample group expressed a highly positive opinion of the project, with an average rating at a very good level ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 1.38). They demonstrated a clear understanding of the project objectives, recognizing its potential to enhance the quality of life for monks. The health promotion project for monks and novices in Nong Khai Province, initiated by various key entities such as the Office of the Provincial Abbot, Nong Khai Provincial Public Health Office, Nong Khai Provincial Buddhism Office, and Narcotics Prevention and Suppression Center, has been ongoing since 2017. Scheduled health examinations for monks and novices in all nine districts of Nong Khai Province are a central component of this initiative, indicating a comprehensive approach to monk healthcare.

This evaluation aligned with Liamthong et al.'s study, which assessed a Buddhist nursing project aimed at promoting self-reliant healthcare for the elderly. Their findings revealed a similarly high level of satisfaction among participants regarding the project's content (Liamthong et al., 2016) and emphasized the importance of context evaluation, which considers external factors influencing project success or failure, such as societal needs, economic conditions, and policy alignment. The consistency of the health promotion project's objectives with the identified needs of the target group and stakeholders underscored the relevance and effectiveness of the initiative.

In summary, the positive perception of the project's context by the sample group reflected the alignment of project objectives with societal needs and the proactive approach of key agencies in addressing monk healthcare in Nong Khai Province. This holistic approach, guided by clear objectives and stakeholder collaboration, laid a strong foundation for the project's success.

2. Input: The sample group expressed a highly positive opinion of the project's input, with an average rating at a very good level ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 1.44). The research findings indicated strong support from relevant departments for project implementation, including initiatives such as providing health education to monks and novices, conducting health screenings and preliminary

treatments, deploying a mobile dental unit, ensuring health insurance coverage, implementing drug prevention campaigns, and facilitating behavior change programs for monks with substance abuse issues. Additionally, training programs for temple volunteers and monks, as well as regular meetings at the Abbot, Deputy Abbot, and Assistant Abbot levels, contributed to the comprehensive approach of the project.

These findings resonate with Rodchanaarcha's (2016) study, which evaluated routine work to research projects among Sadao Hospital personnel and found high satisfaction levels regarding input factors. The results of the analysis by Ekthamasut & Jarearnsrimuang (2021) underscore the importance of assessing various factors and resources necessary for project implementation, including personnel suitability, budget support, target group involvement, lecturer expertise, availability of medical equipment, project location, and activity timelines. The information gathered during this assessment aids in planning project implementation and evaluating the feasibility and appropriateness of proposed activities.

In summary, the strong support from relevant departments and stakeholders, coupled with comprehensive initiatives and resources allocated for project implementation, highlights the robust input factors of the health promotion project among monks in Nong Khai Province. This proactive approach and investment in resources set a solid foundation for the project's success and efficacy in improving monk healthcare outcomes.

3. Process: The sample group reported a highly positive perception of the project's process, with an average rating at a very good level. The project implementation involved systematic steps, including meetings to explain operating procedures with relevant networks, community formation to identify critical issues and develop joint action plans, and the establishment of the Monks Health Statute. Continuous training sessions and knowledge-sharing meetings with monks were conducted to ensure their understanding and effective participation in project activities, which were integrated with community involvement. These findings align with Yaemlamai & Hongwiset's (2014) study, which highlighted a high level of satisfaction with the process aspect. As a result of the analysis, Stufflebeam (2022) emphasizes the importance of process evaluation in assessing project management, organizing activities, and ensuring adherence to project objectives. Similarly, Ekthamasut and Jarearnsrimuang (2021) stress the need for periodic supervision and monitoring to verify adherence to planned steps, identify challenges, and address project management deficiencies.

In summary, the systematic approach adopted in the project implementation process, coupled with regular training sessions and community involvement, underscored the effectiveness of the process in achieving project goals. Continuous monitoring and evaluation were essential to identify any deviations from the plan and address challenges promptly, ensuring the smooth execution of project activities and the realization of desired outcomes.

4. Product: The sample group expressed a positive opinion regarding the project's product, with an average rating at a good level. The health promotion initiative among monks in Nong Khai Province, targeting all monks in the region, has been consistently operational since 2016.

Key products of the project include regular health screenings for monks, provision of early treatment, annual health check-ups, behavior change interventions, dental healthcare services, screening for drug use, and the presence of health volunteer monks in temples. Moreover, monks actively disseminate health knowledge to both temple inhabitants and the broader community, fostering active participation in health management activities.

These products align with the principles of product evaluation, as described by Stufflebeam (2022) and Ekthamasut and Jarearnsrimuang (2021). Product evaluation involves assessing the achievement of project objectives, goals, and other relevant indicators, focusing on both quantity and quality. This evaluation occurs periodically throughout the project duration and culminates in a comprehensive assessment of the total project product at its conclusion.

In summary, the positive outcomes of the health promotion project among monks in Nong Khai Province underscore its effectiveness in achieving its objectives and goals. The sustained provision of essential healthcare services, coupled with active community participation, reflects the project's successful implementation and its significant impact on monk health and well-being. The ongoing Product Evaluation ensures that the project remains aligned with its objectives and continues to deliver tangible benefits to the target population.

5. Impact: The sample group exhibited a highly positive perception of the project's impact, with an average rating at a very good level. This indicates widespread recognition of the roles and responsibilities of all parties involved in project implementation, leading to continuous development and fostering positive outcomes for all stakeholders.

As highlighted by Stufflebeam (2022), impact assessment involves evaluating any changes resulting from project implementation, including both positive and negative aspects affecting the target group and broader community. The impact extends beyond individual health outcomes to encompass broader implications for public health and community well-being.

In summary, the overwhelmingly positive perception of the project's impact underscored its effectiveness in driving positive change and improvement within the monk community and the wider society. Moving forward, continued efforts will be necessary to sustain and build upon the project's achievements, ensuring its enduring positive impact on monk health and well-being in Nong Khai Province.

6. Effectiveness: The sample group perceived the project's effectiveness at a good level, indicating that the project implementation has contributed to enhancing the quality of life for monks to a certain extent. This evaluation aligns with the principles outlined by Stufflebeam (2022) and Ekthamasut & Jarearnsrimuang (2021), which emphasize assessing the quality and success of project outcomes upon completion.

Effectiveness evaluation involves determining whether the project results meet high-quality standards and align with predefined objectives. Additionally, it assesses the extent to which the project addresses the needs and requirements of the beneficiary group comprehensively. Furthermore, it considers the level of satisfaction with the project and evaluates its success over time.

In summary, the perceived effectiveness of the health promotion project among monks in Nong Khai Province indicates that it has made significant strides in improving monk's well-being and addressing their healthcare needs. Continuous monitoring and evaluation will be essential to ensure sustained effectiveness and further enhance project outcomes over time.

7. Sustainability: The sample group expressed a positive opinion regarding the project's sustainability, with an average rating at a good level. Pho Chai Temple has emerged as a learning hub and serves as a model for other temples seeking to emulate its success. The project fostered teamwork among various stakeholders, facilitating ongoing collaboration aimed at enhancing community well-being. Related agencies continued to organize numerous activities, ensuring the project's continuity beyond its initial implementation phase.

As highlighted by Stufflebeam (2022) and Ekthamasut & Jarearnsrimuang (2021), sustainability assessment involves evaluating whether the project can proceed with subsequent steps even after external support has ceased. Factors such as community needs, collective ownership, and community capacity for self-management were critical considerations in assessing sustainability. This assessment served as a practical guideline for ensuring the long-term success of the project.

In summary, the positive perception of the project's sustainability underscores its potential to endure and thrive beyond its initial implementation phase. By fostering collaboration, promoting community ownership, and building capacity, the project lays the groundwork for sustained success and continued improvements in monk health and well-being in Nong Khai Province. Ongoing monitoring and support will be essential to maintain and enhance sustainability over time.

8. Transportability: The sample group had an overall opinion of the project at a very good level. Recognizing the importance of this initiative, all departments supported its continuous operation. Consequently, a project to enhance the quality of life of monks was developed for the following year. This project focused on training to change health behaviors based on principles of proper nutrition, exercise, emotional well-being, abstinence from smoking and alcohol, and maintaining healthy dental practices. The initiative aimed to expand these positive results to other provinces through the exchange of knowledge on improving monks' quality of life.

As highlighted by Stufflebeam (2022) and Ekthamarit and Jarearnsrimuang (2021), their assessments discussed the feasibility of implementing such projects in different areas and contexts. Their assessments are particularly relevant for pilot projects or as case studies for learning and adaptation. The goal is to take the project's ideas and processes and expand or apply them elsewhere to enhance effectiveness and sustainability.

In summary, the successful transmission of the project's principles to other provinces highlights its replicability and scalability. By focusing on training in health behaviors and expanding knowledge exchange, the project had the potential to positively impact a broader population of monks. This aligns with the concept of feasibility studied and pilot projects as described by Stufflebeam (2022) and Ekthamarit and Jarearnsrimuang (2021), underscoring the importance of adaptability in different contexts.

Overall, the evaluation indicates that the prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province has been well-received and has made significant strides in improving monk health and well-being. Continued monitoring, support, and community engagement will be essential for sustaining and enhancing the project's impact over time. In summary, the evaluation underscores the commendable success of the prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province. Continued vigilance, support, and community involvement will be pivotal in upholding and augmenting the project's impact over time.

Originality and Body of Knowledge

1. The activities of the prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province have 6 components and 20 activities. That could apply to the implementation of activities for Bhavana 4 (Kayabhavana) of physical development about hypertension prevention among monks.

Component 1: Belly Reduction: Activities aimed at reducing the belly not to exceed 90 cm, waist circumference, exercise activities that are appropriate for the monk, healthy food for monks, DASH (Dietary Approaches to Stop Hypertension) eating plan, providing a weighing machine at the temple for regular monitoring, and conducting continuous body mass index (BMI) assessments.

Component 2: Blood Sugar Control-Focuses on maintaining blood sugar levels within healthy ranges, with a target of Fasting Blood Sugar (FBS) < 100 mg/dL (NPO) and Postprandial Blood Sugar (FBS After Meal) < 180 mg/dL. This involves reducing the intake of sugary foods and beverages, as well as limiting the amount of sticky rice in the diet.

Component 3: Medication-Focuses on ensuring continuous treatment for monks with health conditions, along with regular annual health examinations to monitor overall health and adjust medication as needed.

Component 4: Blood Pressure Measurement-Involves continuous monitoring of blood pressure, with blood pressure monitors provided at the temple for regular use. This also includes reducing salt intake and limiting spicy foods, reflecting on and confirming the results, and making referrals for effective treatment when necessary.

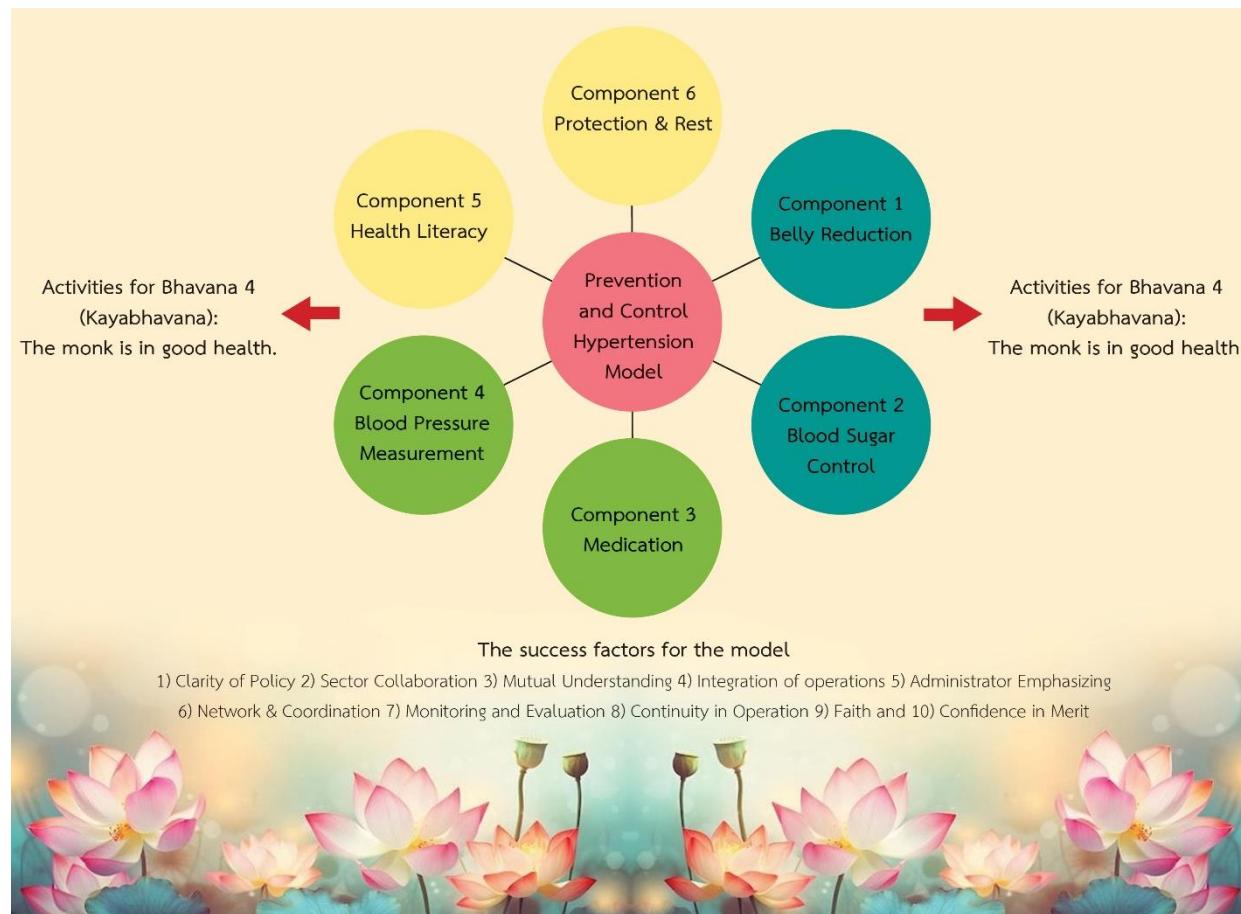
Component 5: Health Literacy-Focuses on providing monks with knowledge about health promotion and conducting training programs for temple health promotion volunteers. This aims to increase awareness and empower both monks and volunteers to take an active role in improving health outcomes within the temple community.

Component 6: Protection & Rest-Emphasizes the importance of avoiding smoking and ensuring that monks get more than 6 hours of sleep per day to support overall health and well-being.

2. The 10 success factors for the prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province have been identified. These factors include Clarity of Policy, Sector Collaboration, Mutual Understanding, Integration of operations, Administrator Emphasis, Network

and Coordination, Monitoring and Evaluation, Continuity in Operation, Faith and Confidence in Merit as summarized in Figure 1.

Figure 1 The prevention and control hypertension model among monks in Nong Khai Province

Conclusions and Recommendations

This research revealed the application of Buddhism in relation to Buddhist innovations for the achievement of "Healthy Monks." In addition to providing a model for promoting health for monks, it also promoted the development of monks according to the Bhavana 4 (Kayabhavana) in terms of physical development. This research concluded that risk behaviors about hypertension, such as smoking and consumption of sugary drinks and dietary intake primarily comprising starchy foods, sugar, coconut milk, and fatty foods obtained through alms, exacerbate health concerns. Moreover, many monks do not avail themselves of annual health screening services, further complicating their health status. The Prevention and Control Hypertension Model among Monks represents a pivotal intervention aimed at reshaping health behaviors to foster improved well-being among monks. Following an extensive After-Action Review involving researchers and 31 expert stakeholders, critical success factors for implementing hypertension control guidelines among monks in Nong Khai Province have been identified. These factors include establishing clarity of policy, sector collaboration, mutual understanding, integration of operations, administrator emphasizing,

network and coordination, monitoring and evaluation, continuity in operation, faith, and confidence in merit. Summary of the main points discussed regarding the evaluation of the health promotion project among monks in Nong Khai Province: Context Evaluation: The project was well-understood by relevant departments, aligned with policies, and addresses community needs. Input Evaluation: Strong support and resources are provided for project implementation, including knowledge dissemination, health screenings, and various activities. Process Evaluation: The project implementation process involved clear procedures, community involvement, and continuous training and knowledge dissemination. Product Evaluation: The project has resulted in tangible products such as health screenings, treatments, behavior change initiatives, and community participation. Impact Evaluation: Positive impacts are observed, including improvements in monk health and well-being, community engagement, and public health outcomes. Effectiveness Evaluation: The project is perceived to be effective in meeting its objectives and improving the quality of life for monks. Sustainability Evaluation: The project demonstrates the potential for sustainability through continued community involvement, organizational support, and capacity building. Transmission Evaluation: The successful transmission of the project's principles to other provinces highlights its replicability and scalability. By focusing on training in health behaviors and expanding knowledge exchange, the project had the potential to positively impact a broader population of monks.

Acknowledgement

The authors express their gratitude to all those who contributed to this research, particularly the monks who participated in the study. Special thanks are extended to the Ecclesiastical Province Governor of the Mahànikàya and Dhammayut nikàya Ecclesiastical, the Nong Khai Province Governor, the Provincial Health Office, and Kalasin University for their invaluable support in facilitating and conducting this research.

References

Buathet, D. (2012). Public Policy: Development of a holistic monk health care model by participation of communities in the responsibility area of the Office of Disease Prevention and Control 2, Saraburi Province. [Unpublished research report]. The Office of Disease Prevention and Control 2 Saraburi Province. Saraburi, Thailand.

Chachawarat, P. & Piromruen, S. (2014). The pattern of promoting health behaviors of monks. *Kasalong Kham Research Journal*, 8(1), 167-178.

Ekthamasut, N. & Jarearnsrimuang, S. (2021). Applying the CIPP test evaluation model to evaluate health projects. *Journal of Boromarajonani College of Nursing*, Surin, 11(2), 138-148.

Hsieh, F. Y., Daniel, A. B. & Michael, D. L. (1998). A simple method of sample size for linear and logistic regression. *Statistics in Medicine*, 17(14), 1623-1634.

Liamthong, S., Norchan, J., Korsaeng, C. & Siriphan, S. (2016). Evaluating the Buddhist nursing project to promote self-sufficient health care of the elderly with high blood pressure

Village No. 2, Ban Sarawan, Mai Kaen District Pattani Province. Princess of Naradhiwas University Journal, 3(2), 58-72.

National Health Commission Office. (2017). National Monks Health Statute, B.E. 2017. Nonthaburi, Thailand: O.S. Printing House.

National Statistical Office. (2023). Statistics on personnel and religious places in Thailand: Statistics of 21 branches in Thailand. Bangkok, Thailand: National Statistical Office of Thailand.

Nong Khai Provincial Health Office. (2017). Report on the implementation of the health check project for monks and novices to support and promote the village to preserve the five precepts. Nong Khai, Thailand: Health Promotion Group.

Phra Kittianyametee (Somkiat Ramanwongand), Subruangthong, W. & Sooksamran, S. (2018). Promoting holistic health care of monks in Lopburi province. Rajapark Journal, 12(25), 94-106.

Phra Thamma Kittiwongthongdee Surtecho Ratchanee. (2005). Dictionary for the study of Buddhist temples. Bangkok, Thailand: Raja Oorasom Temple.

Phrakhru Suwattanapattanabandit, Daenghran, T. & Vapuchavitee, S. (2014). Development of a holistic health care model of monks in Khon Kaen province with an emphasis on network participation. Journal of the office of DPC 7 Khon Kaen, 22(2), 117-130.

Rodchanaarcha, R. (2016). Evaluation Project for Routine to Research (R2R) Implementation among Personnel in Sadao Hospital, Songkhla Province. The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health, 3(2), 133-148.

Sararak, M. (2017). Prevalence and factors associated with chronic illness of monks Warinchamrab Ubon Ratchathani. Journal of Science and Technology Ubon Ratchathani University, 19(1), 37-48.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models, and Applications. Sanfrancisco, United States of America: An Imprint of Wiley.

Stufflebeam, D. L. (2022). CIPP evaluation model checklist: A tool the CIPP model to assess projects and programs (1st ed.). Michigan, United States of America: Western Michigan University.

Upa, R. & Chatcharat T. (2016). Chronic diseases: Effects on health, monks, and guidelines for health promotion. Journal of Nursing, Public Health, and Education, 17(3), 17-23.

Yaemlamai, N. & Hongwiset, S. (2014). Evaluation of the health promotion project for the elderly. Takhian Tia Subdistrict Municipality, Bang Lamung District Chonburi Province. Nakhon Phanom University Journal, 8(3), 17-25.

THE DEVELOPMENT OF BUDDHIST LEADERSHIP BASED ON THE PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA FOR EDUCATIONAL LEADERS TO PROMOTE HAPPINESS AND WELL-BEING IN THE ERA OF CHANGE

Reongwit Nilkote^{1*}, Thitiwas Sukpom², Nattakorn Papan², Natthapat Saisena³, Nattaka Sanguanwong⁴

¹Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

²Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

⁴Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, PathumThani, Thailand

*Corresponding author E-mail: mongreongwit@gmail.com

Received 28 February 2025; Revised 27 March 2025; Accepted 30 March 2025

Abstract

Background and Objectives: The principles of Saraniyadhamma fostered good relationships and cooperation within organizations, leading to an environment that promoted happiness and well-being in educational institutions, which could be sustained in the long term. Management based on Saraniyadhamma encouraged cooperation and mutual understanding among leaders, organizational members, and students while also effectively reducing conflicts within the organization. This study aimed to examine Buddhist leadership in management based on the principles of Saraniyadhamma in the era of change, focusing on happiness and well-being. Additionally, it aimed to develop Buddhist leadership based on the principles of Saraniyadhamma for educational leaders to promote happiness and well-being in the era of change.

Methodology: Methodology: This was mixed-methods research. The quantitative study began by defining the research scope, which included teachers and educational personnel from schools that implemented the Buddhist Path School Project, totaling 1,320 individuals in Bangkok. A sample of 302 individuals was selected using simple random sampling. The research instrument used was a questionnaire, which was reviewed by experts in various fields and tested for reliability (Cronbach's Alpha) with a value of 0.86, which was considered to be good. Data collection from the questionnaire was completed 100%, and descriptive statistics such as mean, standard deviation, and hypothesis testing using Pearson's correlation coefficient were applied. The researcher conducted in-depth interviews and focus group discussions for the qualitative study. Data analysis in this section used content analysis and triangulation to ensure the reliability and comprehensiveness of the research findings.

Main Results: It was found that the study of leadership in accordance with the Buddhist Path based on the principles of Saraniyadhamma during times of change, as a whole, was at the highest level ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.22). When considering each aspect individually, all aspects were at the highest level, listed from highest to lowest as follows: 1) Mettāvacākamma, speaking politely

($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.23); 2) Mettāmanokamma, having goodwill and positive intentions ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.26); 3) Diññhisàmannatà, mutual agreement ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.26); 4) Sālasàmannatà, integrity and correctness ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.31); 5) Mettakàyakamma, having polite actions ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.26); and 6) Sàdhàranabhogità, sharing and distributing resources ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.31). It was found that happiness and well-being, as a whole, were at the highest level ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.22). When considering each aspect individually, all aspects were at the highest level, listed from highest to lowest as follows: 1) Kāyika-sukha, physical health ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.22); 2) Citta-sukha, mental health ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.22); 3) Sosiala-sukha, social well-being ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.25); and 4) Citta-vīrya-sukha, spiritual well-being ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.28). It was found that there was a positive relationship between Buddhist leadership based on Saraniyadhamma during times of change and happiness and well-being. The relationship was strong ($r_{xy} = 0.714$) and statistically significant at the .01 level. It was found that developing Buddhist leaders based on the principles of Saraniyadhamma promoted workplace happiness and well-being.

Involvement to Buddhadhamma: This article applied Buddhism and the development of wisdom and morality with Buddhism. It involved using leadership principles that emphasized good relationships and living a life of virtue. These principles focused on being aware of change and living mindfully, which contributed to developing a happy life and effective collaboration within organizations.

Conclusions: The principles of Saraniyadhamma served as a fundamental basis for developing Buddhist leadership, which helped build good relationships, promoted virtue, and enhanced leaders' abilities to guide organizations toward success.

Keywords: Well-Being, Saraniyadhamma, Educational Leaders, Happiness

Introduction

Buddhism emphasizes the development of the mind and virtues in humans as a means of liberation from suffering and attaining true happiness. The teachings of Buddhism focused on training the mind to achieve calm, mindfulness, and compassion, which could be applied to leadership development to foster collaboration and create a society based on mutual understanding and happiness. The application of Buddhist principles that emphasized the development of the mind and interpersonal relationships helped leaders make ethical decisions and encouraged cooperation among members of an organization or community effectively. This was especially important in an era of rapid change and challenges in adaptation in social, economic, and technological aspects (Goleman, 2000). Leadership in organizations that aimed to link "Happiness" with "Quality of Life" was crucial in organizational development and the creation of a happy society. Happiness refers to having good relationships among members and the ability to adapt to change, which is the foundation of a good quality of life at work. Developing school leaders following this approach helped create an environment filled with respect and collaboration within organizations (Nilkote et al., 2024), leading to increased job satisfaction and improved quality of life, resulting in a wellness-oriented organization (Seligman, 2011). In an era

of rapid economic and technological change, having leaders who could adapt and understand principles that focused on the development of the mind and relationships helped create a society that was happy and capable of coping with challenges efficiently. Developing leaders with integrity who understood uncertainty and were willing to adapt continuously helped ensure that decision-making within organizations or society positively impacted the creation of a sustainable quality of life and promoted long-term happiness (Bass & Avolio, 1994). Applying Buddhist teachings in leadership development was a vital approach to enhancing the quality of life in society by cultivating happiness through self-awareness and understanding others. Promoting virtues in leaders improved organizational management and had positive long-term effects on individuals and society.

The leadership of educational institutions was a crucial factor that directly impacted the development of educational quality and the creation of an environment conducive to learning for both students and staff within the organization. Educational leaders played a key role in setting the vision and management strategies that guided the institution toward success. The rapid changes in the digital age affected teaching methods and communication within organizations, especially with the integration of new technologies into the educational process. Educational leaders who had the skills to adapt and manage change helped their institutions face new challenges and create a learning environment that continued to promote the happiness and well-being of students (Eknarong & Poosakaew, 2018). The development of educational leaders, therefore, should have focused not only on effective management but also on creating an environment that promoted happiness and well-being for both students and staff. In an era of rapid change, creating an appropriate environment for learning and well-being was essential. This helped both students and teachers experience better well-being and collaborate to create quality learning that effectively responded to the changing world (Robinson, 2007). In an era of change, leaders need to have a far-reaching vision to develop educational institutions, including adapting to new technologies, creating an environment suitable for learning, and fostering good relationships between leaders and students. By doing so, educational institutions could face future changes with stability and sustainability.

This research article aimed to study the development of Buddhist leadership by using the principles of Saraniyadhamma as a framework for enhancing the moral qualities of educational leaders. This study examined how the principles of Saraniyadhamma helped promote the development of positive relationships and happiness among members of the organization, fostering growth at both the individual and collective levels. Educational leaders with Buddhist leadership qualities were able to create an environment conducive to the happiness and well-being of students and staff in an era of rapid change in both social and technological fields. This led the educational institution toward sustainable development and enabled it to respond effectively to various challenges.

Objectives

This study aimed to examine Buddhist leadership in management based on the principles of Saraniyadhamma in the era of change, focusing on happiness and well-being. Additionally,

it aimed to develop Buddhist leadership based on Saraniyadhamma principles for educational leaders to promote happiness and well-being in the era of change.

Methodology

This research had the following methodology:

This research was a mixed-methods study. The researchers defined the scope of the study and the following research procedures:

Quantitative study as follows: 1) Population for the Study: The study population included teachers and educational personnel in schools that implemented the Buddhist way of life project, totaling 1,320 people in the Bangkok area. A sample of 302 people was selected using simple random sampling, with the sample size determined using the table for sample size selection by Krejcie & Morgan (1970); 2) Research Instrument: The instrument used in the study was a questionnaire developed from a review of relevant literature. The questionnaire was reviewed and evaluated by 5 experts in educational administration, educational innovation, language, and research to ensure content validity. The content validity index (IOC) ranged from 0.60 to 1.00 (Wongrattana, 2010). The questionnaire was tested with a pilot group of 30 people similar to the sample, and the reliability coefficient (Cronbach, 1990) for the entire instrument was found to be 0.86, which was considered acceptable. The final questionnaire was developed as a 5-point Likert scale (Likert, 1993); 3) Data was collected personally, and 302 completed questionnaires were returned, representing 100% of the sample; and 4) Data Analysis: Descriptive statistics, including mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient, were used for hypothesis testing.

The qualitative study was as follows: 1) The researcher reviewed relevant concepts and collected field data through focus group discussions. In this phase of the study, two main groups of informants were selected using the Triangulation method. Purposive sampling was applied based on specific criteria, with a total of 20 participants. These consisted of 10 people for in-depth interviews and 10 people for focus group discussions. The selection criteria were as follows: 1.1) Having at least 2 years of work experience; 1.2) Being involved in educational management for at least 2 years; and 1.3) Being willing to cooperate and provide additional information if needed or upon request for further interviews. The two groups did not overlap; 2) The instruments used for this study, which were reviewed by 5 experts, included a focus group discussion guide. The guide contained open-ended questions to allow the informants to discuss, exchange opinions, share experiences, and express ideas related to the key topics of the study; and 3) Data Analysis: The data was analyzed using content analysis and triangulation and presented in a descriptive manner.

Results and Discussion

The results and discussion of this study examined Buddhist leadership in management based on the principles of Saraniyadhamma in the era of change, focusing on happiness and well-being. Additionally, it aimed to develop Buddhist leadership based on the principles of Saraniyadhamma for

educational leaders to promote happiness and well-being in the era of change, with the results shown in Table 1.

Table 1 Mean and Standard Deviation of Buddhist Leadership according to the principles of Saraniyadhamma in the era of change, both overall and by dimension.

Buddhist Leadership Based on the Principles of Saraniyadhamma in the Era of Change.	n = 302		Level	Rank
	$\bar{x}$	S.D.		
1. Mettākāyakamma	4.63	0.26	Highest	4
2. Mettāvacākamma	4.67	0.23	Highest	1
3. Mettāmanokamma	4.65	0.26	Highest	2
4. Sādhāranabhogitā	4.60	0.31	Highest	6
5. Sālasāmannatā	4.64	0.31	Highest	3
6. Diññhisāmannatā	4.61	0.26	Highest	5
Overall	4.65	0.22	Highest	

According to Table 1, the study of Buddhist leadership based on the principles of Saraniyadhamma in the era of change was found to be at the highest level overall ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.22). When considering each dimension, all were at the highest level, ranked from highest to lowest as follows: Mettāvacākamma ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.23), Mettāmanokamma ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.26), Sālasāmannatā ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.31), Mettākāyakamma ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.26), Diññhisāmannatā ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.26) and Sādhāranabhogitā ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.31).

Study of Happiness and Well-Being. The results of the analysis of happiness and well-being, using mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) statistics, both overall and by dimension, were presented in Table 2.

Table 2 Mean and Standard Deviation of Happiness and Well-Being, Overall and by Dimension

Happiness and Well-Being	n = 302		Level	Rank
	$\bar{x}$	S.D.		
1. Kāyika-sukha, Physical Health	4.71	0.22	Highest	1
2. Citta-sukha, Mental Health	4.65	0.23	Highest	2
3. Sosiala-sukha, Social Well-Being	4.65	0.25	Highest	3
4. Citta-vīrya-sukha, Spiritual Well-Being	4.62	0.28	Highest	4
Total	4.65	0.21	Highest	

According to Table 2, the overall happiness and well-being were at the highest level ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.22). When considering each dimension, all were at the highest level, ranked from highest to lowest as follows: Kāyika-sukha, Physical Health ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.22), Citta-sukha, Mental Health ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.22), Sosiala-sukha, Social Well-Being ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.25), and Citta-vīrya-sukha, Spiritual Well-Being ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.28)

The relationship between ethical leadership in the Buddhist way of life, based on the principles of Saraniyadhamma during times of change, happiness, and well-being, was examined by calculating the Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, as shown in Table 3.

Table 3 The Relationship Between Buddhist Leadership Based on the Principles of Saraniyadhamma in the Era of Change and Happiness and Well-Being

Variable	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X	Y
X ₁	1							
X ₂	0.632**	1						
X ₃	0.589**	0.627**	1					
X ₄	0.439**	0.586**	0.691**	1				
X ₅	0.569**	0.643**	0.598**	0.575**	1			
X ₆	0.461**	0.546**	0.579**	0.553**	0.458**	1		
X	0.794**	0.849**	0.841**	0.764**	0.817**	0.729**	1	
Y	0.532**	0.568**	0.621**	0.535**	0.525**	0.676**	0.714**	1

** Statistically significant at the .01 level.

According to Table 3, the results showed that the relationship between Buddhist ethical leadership based on the principles of Saraniyadhamma in the era of change and happiness and well-being was positively correlated, with a strong correlation level ($r_{xy} = 0.714$), statistically significant at the .01 level.

Approaches to Developing Buddhist Leadership Based on the Principles of Saraniyadhamma in the Era of Change to Promote Happiness and Well-Being

The in-depth interview results revealed several key approaches to developing leadership based on Buddhist principles, specifically Saraniyadhamma, in order to enhance happiness and well-being in the workplace. These were as follows: 1) Compassion and Caring for Others: Leaders demonstrated compassion and care for their team members. Expressing concern and providing support helped strengthen relationships, which was a crucial foundation for promoting happiness and well-being in the workplace; 2) Being a Good Role Model: Leaders who practiced Buddhist principles, such as maintaining mindfulness in every action and balancing life and work, inspired confidence in team members and motivated them to develop themselves; 3) Effective Communication: Open and transparent communication between leaders and team members fostered understanding and reduced conflict. Actively listening to other's opinions and feelings made everyone feel valued and respected; 4) Creating a Supportive Environment for Well-Being: Leaders created a work environment that promoted both physical and mental well-being. This included encouraging mindfulness practices, stress management, and fostering teamwork that led to happiness. A supportive environment helped everyone maintain good health and enjoy a positive work experience; and 5) Employee Development and Growth: Leaders provided opportunities for learning and development for team members, promoting skill development in both work-related and personal growth areas. Supporting career advancement helped improve satisfaction and overall well-being.

The study's findings indicated that applying the principles of Saraniyadhamma to enhance leadership capabilities could create an organization that fosters happiness and well-being in all aspects,

including work performance and interpersonal relationships. This approach enabled organizations to grow and adapt effectively during periods of change.

The development of Buddhist leadership based on the principles of Saraniyadhamma in the modern era of change offered an approach that promoted happiness and well-being within organizations. Several international research studies aligned with this approach, presenting the use of various principles such as mindfulness, effective communication, and the development of ethical leaders in a conducive work environment to enhance overall well-being at work. One of the key approaches was effective communication. Leaders who communicated openly and transparently with organizational members fostered understanding and reduced conflicts. Actively listening to other's opinions and concerns with care helped build trust and mutual respect within the organization. Goleman (2000), in his research on "Emotional Intelligence," highlighted that leaders who managed their emotions and communicated effectively helped cultivate positive relationships and promote sustainable well-being at work. Furthermore, effective communication helped reduce conflicts and created an atmosphere of cooperation within teams. Another important approach was leading by example. When leaders practiced mindfulness and maintained a balance between their personal lives and work, it served as an inspiration for organizational members. The study by Deci & Ryan (2008) found that providing individuals in the organization with autonomy in their work and personal development was a crucial factor in enhancing job satisfaction and well-being within the organization. When leaders modeled good emotional management and mindful work practices, members felt motivated to develop themselves and gained confidence in their work. Creating a work environment that promoted well-being was also a critical factor in fostering happiness within organizations. Practicing mindfulness and stress management created both physical and mental environments that supported well-being. Saetang & Pasunon (2015) conducted a study examining employees' opinions and job satisfaction at Krung Thai Bank. The findings revealed that the majority of employees held positive views on organizational change and organizational commitment and reported average levels of job satisfaction. The study also highlighted those personal factors, such as age and job position, influenced employees' opinions and job satisfaction. Furthermore, organizational change and organizational commitment were found to have a moderate positive correlation with job satisfaction. Moreover, the development of leadership also involved employee development and growth, which was crucial in promoting job satisfaction and well-being within organizations. A study by Baer (2003) found that mindfulness in the workplace helped reduce stress and improve focus, which positively impacted both work performance and overall well-being. Providing opportunities for learning and development within the organization boosted employee confidence and satisfaction while also encouraging personal growth, making employees feel valued and content in their roles. Integrating the principles of Saraniyadhamma into the development of Buddhist leadership not only helped enhance happiness within organizations but also fostered better relationships and created a positive work environment. This had a beneficial impact on overall well-being and job satisfaction. The international research mentioned above demonstrated that ethical leadership and applying

principles such as mindfulness and effective communication were essential in ensuring employee happiness and enhancing work performance.

Originality and Body of Knowledge

The development of Buddhist leadership based on the principles of Saraniyadhamma in times of change to promote happiness and well-being could be synthesized into three main factors that were essential for fostering sustainable growth in organizations. The first factor was promoting overall well-being by creating a positive work environment. Leaders fostered an environment supporting physical, mental, social, and spiritual health, ensuring employees experienced happiness and holistic well-being. Utilizing technology, such as mindfulness apps or organizing wellness activities, effectively enhanced mental health while promoting social connections and spiritual well-being within the workplace. The second factor was building strong relationships and effective communication. Open and transparent communication between leaders and employees was crucial. Utilizing modern tools like video conferencing or online platforms for feedback helped reduce conflicts, promote teamwork, and strengthen social well-being. Leaders actively listened to employee feedback and shared information to quickly address issues, enhancing both interpersonal relationships and trust. The final factor was the continuous development of leaders and employees. Leaders provided opportunities for personal and professional growth through online learning platforms and flexible training programs that supported physical, mental, and spiritual well-being. By investing in skill development, organizations boost job satisfaction, employee capabilities, and overall work performance, fostering a culture of growth and organizational success. In summary, integrating technology to enhance leadership, well-being, and development across physical, mental, social, and spiritual dimensions enabled organizations to effectively adapt to change. This approach promoted a supportive work environment, built strong relationships, and ensured sustainable growth for all members, as depicted in Figure 1.

Figure 1 Linkage of the Development of Buddhist Leadership Based on the Principles of SARANIYADHAMMA in Times of Change to Promote Happiness

Conclusions and Recommendations

The integration of Buddhist leadership principles, particularly Saraniyadhamma, in the rapidly changing work environment, proved to be an effective strategy for promoting happiness and well-being within organizations. Key elements such as mindfulness, ethical leadership, and effective communication helped build a positive, supportive atmosphere that encouraged personal growth and strengthened employee relationships. Research demonstrated that practicing mindfulness, leading by example, and fostering open communication reduced stress, enhanced job satisfaction, and improved work performance. By cultivating emotional intelligence and balancing personal and professional lives, leaders inspired their teams to follow these principles, creating a culture of mutual respect and collaboration. In the rapidly evolving work environment, promoting happiness and well-being within organizations is essential for fostering a productive and harmonious workplace. To achieve this, organizations implemented several key strategies. Encouraging mindfulness and stress management was key to improving employee well-being and performance. Providing mindfulness training and stress management programs helped employees manage stress and stay focused. Effective communication, including open and transparent dialogue, built trust, reduced conflicts, and fostered collaboration. Leaders led by example, demonstrating emotional regulation and a healthy work-life balance to inspire employees. Creating a supportive work environment, offering professional development opportunities, and promoting work-life balance enhanced employee satisfaction and success. Supporting growth through continuous learning and career advancement helped employees feel valued, boosting performance and engagement. These strategies contributed to a positive, productive workplace and long-term organizational success.

References

Baer, R. A. (2003). Mindfulness Training as a Clinical Intervention: A Conceptual and Empirical Review. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 125-143. <https://doi.org/10.1093/clipsy.bpg015>.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. California, United States: Sage Publications, Inc.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper Collins.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Self-determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 49(3), 182-185.

Eknarong, K. & Poosakaew, R. (2018). Happy School Management for Private Kindergartens. *An Online Journal of Education*, 3(1), 285-297.

Goleman, D. (2000). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York, United States: Bantam.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1993). *A Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago, United State: Rand McNally.

Nilkote R., Singsorn, N., Saisena, N., Sukpom, T. & Papan, N. (2024). Knowledge Management and Empowering Professional Learning Communities Based on Buddhist Principles: The Dimension of Suppurisa Dhamma. *Journal of Innovation Research on Education and Technology (JIRET)*, 2(3), 1-11.

Robinson, V. M. J. (2007). *School Leadership and Student Outcomes: Identifying What Works and Why*. Melbourne, Australia: Australian Council for Educational Research.

Saetang, P. & Pasunon, P. (2015). The Relationship of Organizational Change and Employee Engagement and Employees' Happiness in Workplace. A Case Study of Krung Thai Bank Public Company Limited in Bangkok Metropolitance and Its Suburbs. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(3), 281-296.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being*. New York, United States: Free Press.

Wongrattana, C. (2010). *Techniques for Using Statistics in Research*. Bangkok, Thailand: Thepneramit Printing.

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับการส่งเสริมระบบยุติธรรม
ภายในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ

อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

**GUIDELINES FOR APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO THE PROMOTION
OF THE JUSTICE SYSTEM WITHIN THE CONTEXT OF THE LAW IN THE THA
RUEA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
MUEANG NAKHON SI THAMMARAT DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE**

พระครุนิธิธรรมบัณฑิต สุริยา คงคำไหว

Phrakru Nitithambundit Suriya Kongkawai

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon

Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: suriya.sur@sbss.ac.th

Received 6 January 2025; Revised 11 March 2025; Accepted 17 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: ระบบยุติธรรมในชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และยังได้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน เช่น การไถ่เกลี้ยและการประนีประนอมเพื่อแก้ไขข้อพิพาทอย่างสันติ โดยใช้หลักอธิกรณ์สม lokale 7 และหลักพรหมวิหาร 4 เป็นต้น ซึ่งหลักการเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอธิกรณ์สม lokale 7 เพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายในชุมชนท่าเรือ

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ปกครอง จำนวน 5 คน 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 4) ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้แทนด้านศาสนา จำนวน 3 คน และ 5) ตำรวจ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน และวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย: จากการศึกษาพบว่า การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับแนวทางส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมผ่านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความร่วมมือระหว่างตำรวจกับชาวบ้าน หลักธรรมอย่างไตรสิกขาและพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมจริยธรรมและความสงบสุข 2) การรับเรื่องราวของทุกๆ และแจ้งเบาะแสการทุจริต

อาศัยไตรสิกขาและพระมหาวิหาร 4 ในการรับฟังอย่างมีสติและเป็นกลาง 3) การไก่เกลี่ยข้อพิพาทใช้หลักอธิกรณ์สมณะ และพระมหาวิหาร 4 เพื่อสร้างบรรยากาศที่ปลดภัยและเป็นกลางสำหรับการเจรจาต่อรอง 4) การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมเน้นความเมตตาและการให้อภัยเพื่อการพื้นฟูชีวิต และ 5) การรับผู้พันโทษกลับสู่ชุมชนใช้ไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพระมหาวิหาร 4 เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดี

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: ระบบบุญติธรรมในชุมชน คือ กลไกสำคัญที่ค่อยรักษาความสงบสุขและทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุข การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาการประยุกต์ใช้เป็นพุทธนวัตกรรม อันได้แก่ หลักไตรสิกขา (ศีล สามิ ปัญญา) หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโร มรรค) หลักพระมหาวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกษา) และหลักอธิกรณ์สมณะ (สัมมุขาวินัย หลักติณวัตถาระ) ช่วยส่งเสริมระบบบุญติธรรมในชุมชนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ปริบัติของกฎหมายและความเป็นธรรม สรุป: การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมระบบบุญติธรรมในชุมชน พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมระบบบุญติธรรมภายใต้ปริบัติของกฎหมายในชุมชน ทั้งในรูปแบบป้องกันอาชญากรรม การรับเรื่องร้องทุกข์ และแจ้งเบาะแส การไก่เกลี่ยข้อพิพาท เยียวยาเหยื่ออาชญากรรม และการรับผู้พันโทษกลับสู่ชุมชน ควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะช่วยพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นธรรม อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมระบบบุญติธรรม

Abstract

Background and Objective: The community justice system is an important mechanism for maintaining peace and order and fairness in society. Buddhist principles have been used as a guideline for promoting the justice process since the time of the Buddha, it has also had a long-standing influence Thailand's legal system and justice processes. Examples of this influence include mediation and compromises to resolve disputes peacefully, using the principles of the Seven Atikornasamatha and the Four Brahmaviharas, these principles can be applied to effectively promote the community justice system. This research, aims to explore how the principles of the Seven Atikornasamatha can be applied to promote the community justice system in the area of Tha Ruea Sub-district Administrative Organization, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, within the legal context.

Methodology: This research adopted a qualitative research design. Data were collected from relevant documents and in-depth interviews using a semi-structured interview format. The interviews targeted specific groups of key informants, including: 1) Five local residents; 2) Five local government officials; 3) Three educational personnel; 4) Three religious representatives; and 5) Five police officers, totaling 21 people. The data were analyzed using analytic induction.

Main Results: The study showed that the application of Buddhist principles to promote the justice system in the Tha Ruea community, Mueang Nakhon Si Thammarat district, Nakhon Si Thammarat province, included: 1) Focusing on crime prevention through environmental improvements and cooperation between the police and local residents. The principles of Trisikkha and the Four Brahmaviharas helped to promote morality and peace; 2) Receiving complaints and reporting corruption by using Trisikkha and the Four Brahmaviharas to listen attentively and

impartially; 3) Mediating disputes using the principles of Adhikarana Samatha and the Four Brahmaviharas to create a safe and neutral atmosphere for negotiation; 4) Providing restorative justice for victims of crime, emphasizing compassion and forgiveness for rehabilitation; and 5) Accepting ex-convicts back into the community using Trisikkha, the Four Noble Truths, and the Four Brahmaviharas to help offenders become good citizens again.

Involvement to Buddhadhamma: The community justice system acts as a mechanism to maintain peace and promoting harmonious living within the community. The application of Buddhist principles as Buddhist innovation, including the principles of Traisikkha (Precepts, Meditation, Wisdom), the Four Noble Truths (Suffering, Cause of Suffering, Cessation of Suffering, Path to Cessation of Suffering), the Four Brahmaviharas (Loving-kindness, Compassion, Sympathetic Joy, Equanimity) and the principles of Adhikarana-samatha (Sammukawinai, Tinnavattharaka principles), helps enhance the effectiveness of community justice system while upholding the law and ensuring fairness.

Conclusions: The application of Buddhist principles as a guideline for promoting a justice system in the Tha Ruea Subdistrict Administrative Organization, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province, by studying its role in promoting justice under the legal context of the community, such as crime prevention, receiving complaints, reporting clues, mediating disputes, compensating crime victims, and accepting ex-convicts back into the community, can significantly improve efficiency and fairness, which will lead to the development of a peaceful and harmonious community.

Keywords: Application, Buddhism Principles, Promotion of Justice System

บทนำ

ประเทศไทยใช้กฎหมายอาญาเป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคม ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ซึ่งประกอบด้วยตัววิจารณาคดี ศาล และราชทัณฑ์ กระบวนการนี้มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ 1) ความชัดช้อนและใช้เวลานาน กระบวนการนี้มีพิธีการที่เคร่งครัด ตั้งแต่การจับกุม สืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง จนถึงการพิจารณาคดีและลงโทษในศาลต่าง ๆ ซึ่งมีความชัดช้อนและใช้เวลานาน 2) ค่าใช้จ่ายสูง กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเมื่อใช้จ่ายสูง ทั้งในแง่ของค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 3) ประสิทธิภาพต่ำ กระบวนการนี้ไม่ได้ป้องกันหรือแก้ไขอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอไป บางครั้งยังขาดความโปร่งใสและไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ และ 4) นำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำได้ เนื่องจากผู้กระทำผิดอาจรู้สึกว่าไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมหรือไม่ได้รับการฟื้นฟูที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ มีการเสนอให้ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักได้ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีหลักการสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระบุปัญหา การออกแบบการแทรกแซง และการประเมินผล ประการที่สอง คือ การฟื้นฟูผู้กระทำผิด กระบวนการนี้มุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษ โดยให้โอกาสผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและได้รับการสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลง

พุทธิกรรม ประการที่สาม คือ การเยียวยาผู้เสียหาย กระบวนการนี้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหาย โดยให้โอกาสผู้เสียหายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการแทรกแซงและได้รับการสนับสนุนเพื่อฟื้นฟูจากผลกระทบของอาชญากรรม การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบเดิมสามารถช่วยแก้ไขข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยได้ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขอาชญากรรม การลดค่าใช้จ่าย การเพิ่มความโปร่งใส และการส่งเสริมการเยียวยาและการฟื้นฟูผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย (Sitthiviriyachai & Ninphet, 2023)

ในบริบทของกฎหมายในปัจจุบัน ประเทศไทยประสบกับปัญหาและความท้าทายหลายประการที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปตามหลักการที่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาความล่าช้าในการพิจารณาคดี ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความสูญเสียทั้งทางด้านเวลาและทรัพยากร ปัญหาการตัดสินที่ไม่เป็นธรรม เกิดจากอุดหนุนหรือการทุจริตของผู้เกี่ยวข้อง ปัญหาการลงโทษที่ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับความผิดที่กระทำและไม่ช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี และปัญหาการขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในระบบยุติธรรม เป็นต้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคม เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรม ความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันแก้ไขข้อพิพาทขัดแย้ง ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิเสริมภัยของประชาชนและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเป็นกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ป้องกันบังยั่ง มีให้มีการกระทำการพิจารณาคดี การวินิจฉัยข้อขัดแย้งของบุคคลในสังคมให้ได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนวิธีการสำหรับดำเนินการแก่ผู้ที่ได้ฝ่าฝืนกฎหมายให้เกิดการหัวดกลัวต่อความผิดที่ได้กระทำการไปและไม่กล้ากระทำการพิจารณาคดี (Eu-amnuay, 2007) กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย โดยนำแนวคิด ยุติธรรมชุมชนมาใช้ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมกระแสแห้งอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชนและชุมชน รัฐสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น (Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice, 2014) ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับตำบล ที่ช่วยเหลือประชาชนในทางกฎหมายกระบวนการยุติธรรมและการไกล่เกลี่ยปะนอม ข้อพิพาท เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับตำบล ช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมายและไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งทางในท้องถิ่นนี้ช่วยรับข้อพิพาทก่อนฟ้องร้องและสนับสนุนแนวคิดยุติธรรมชุมชนที่ให้คุณในชุมชนไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทเอง พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและอาญา บางประเภทก่อนฟ้องร้อง เพื่อลดคดีขึ้นสู่ศาล ลดความขัดแย้ง สร้างความสมานฉันท์ และส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชน (Watanasap, 2007)

ในด้านพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว โดยเฉพาะในสังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม คือ “หลักอธิกรณสม lokale 7” ซึ่งเป็นแนวทางในการรับข้อพิพาทในหมู่สังฆ ประกอบด้วยการไกล่เกลี่ย การพิจารณาคดีตามข้อเท็จจริง และการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งยังมีเหตุการณ์ตัวอย่างกระบวนการยุติธรรม จากในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในเหตุการณ์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อสมัยพุทธกาล ระหว่างภิกษุสองรูป คือ พระติสสะและพระภัทรถ ท่านทั้งสองจำพระอยู่ที่วัดเซตวน เมืองสาวัตถี วันหนึ่ง ท่านทั้งสองได้เข้าไปในโบสถ์เพื่อทำวัตรเช้า แต่กลับเกิดข้อพิพาทกันเรื่องอาสนะ (ที่นั่ง) พระติสสะเป็นภิกษุที่มีอวุโสสิริ่งกว่า ท่านจึงเข้าไปนั่งในอาสนะที่ท่านเคยประจำอยู่ แต่พระภัทรถก็เข้าไปนั่งในอาสนะนั้นเข่นกัน ท่านทั้งสองต่างยืนกรานว่าอาสนะนั้นเป็นของตน ทำให้เกิดการโต้เถียงและทะเลวิวาทกันอย่างรุนแรง เสียงโต้เถียงของท่านทั้งสองดังไปถึงพระพุทธเจ้า พระองค์จึงเสด็จมาที่โบสถ์และตรัสสาม

ถึงสาเหตุของความขัดแย้ง ประติสสະและพระวัตถุผลจึงกราบบุคลเรื่องอาสนะนั่งให้พระพุทธเจ้าทรงทราบพระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนภิกขุทั้งสอง ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้น เพราะความยึดมั่นลือมั่นในสิ่งของภายนอก จงลดความโกรธและความโลภเสีย แล้วหาทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกันเถิด” พระพุทธเจ้าทรงตรัสต่อไปว่า “อาสนะนั่ง เป็นเพียงสิ่งของภายนอก ไม่ใช่สิ่งที่สำคัญแท้จริง จงให้ภิกขุที่มีอวุโสกว่าได้เลือกอาสนะก่อนเถิด” ประติสสະเป็นภิกขุที่มีอวุโสกว่า ท่านจึงได้เลือกอาสนะนั่งก่อน ส่วนพระวัตถุผลก็ยอมรับการตัดสินของพระพุทธเจ้าอย่างสงบ ด้วยเหตุนี้ ข้อพิพาಠระหว่างท่านทั้งสองจึงยุติลงด้วยดี พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ภิกขุทั้งสองลดความโกรธและความโลภ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเจริญในธรรม พระองค์ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของการหาทางออก ที่ยอมรับได้ร่วมกัน และการให้ความเคารพต่อผู้ที่มีอวุโสกว่า แสดงถึงการใช้หลักติณวัตถุการะ คือ การประนีประนอม เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมหรือข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับได้ ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักอธิกรณ์สูตร 7 อันเป็นหลักการที่ใช้รับข้อพิพาಠที่ใช้กันในหนูสังฆ์ อันได้แก่ 1) สัมมุขวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความหรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ในที่พร้อมหน้า (บุคคล วัตถุ ธรรม) 2) สดวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยการยกให้ร่วงหันต์เป็นผู้มีสติ 3) omn พหวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยยกประโยชน์ให้ในขณะเป็นบ้า 4) ปฏิญญาติกรณ์ ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยถือตามคำรับของจำเลย 5) เยภุยสิกา ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ 6) ตัสสปาปิยาสิกา ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยการลงโทษแก่ผู้ผิด และ 7) ติณวัตถุการกิวินัย ระงับอธิกรณ์ (คดีความ หรือความที่ตกลงกันไม่ได้) ด้วยให้ประนีประนอมหรือเลิกแล้วกันไป (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ทำให้ทราบว่าทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรม เช่นกัน ทั้งนี้ นอกจากหลักอธิกรณ์สูตร 7 แล้ว ยังมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรม เช่น หลักพระมหาวิหาร 4 ได้แก่ หลักเมตตา คือ การเมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิดหรือผู้เสียหาย หลักนี้ช่วยลดอารมณ์โกรธและความอาذاตของคุณรุณี ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่มุ่งเน้นการให้อภัยและการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี แทนการลงโทษเพียงอย่างเดียว หลักกรุณา คือ การแสดงความกรุณาต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก หลักนี้ช่วยสนับสนุนให้กระบวนการยุติธรรมมีมิติของการเยียวยาผู้เสียหาย และให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดในการกลับตัวเป็นคนดีของสังคม หลักมุทิตา คือ การยินดีในความสุขของผู้อื่น หลักนี้ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมสามารถมองเห็นศักยภาพของผู้กระทำผิดที่จะปรับปรุงตนเองและกลับคืนสู่สังคมได้ และหลักอุเบกษา คือ การวางแผนใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หลักนี้เป็นหัวใจสำคัญของความยุติธรรม เนื่องจากช่วยให้ผู้ตัดสินคดี หรือผู้ไกลกัน ข้อพิพาಠ สามารถพิจารณาคดีหรือไกลกันได้อย่างเป็นกลาง ปราศจากอคติ และคำนึงถึงขอเท็จจริงอย่างเที่ยงธรรม (Navachainun et al., 2017) นอกจากนี้ หลักธรรมอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรม คือ หลักสังคหติ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยवาจา (การพูดจาดี) อัตถจริยา (การช่วยเหลือผู้อื่น) และสมานตตตา (การวางแผนอันดับกัน) ซึ่งช่วยให้กระบวนการยุติธรรมมีลักษณะที่คำนึงถึงความเป็นธรรมของสังคม โดยไม่เน้นเพียงแค่การลงโทษหรือกฎหมายที่เคร่งครัดเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจระหว่างบุคคลด้วยกัน การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่สามารถช่วยลดปัญหาการแก้แค้น การลงโทษที่ไม่เป็นธรรม และการตัดสินที่ขาดความเมตตา การผสานหลักพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้เกิดสังคมที่สงบสุขและมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักไตรสิกขา 3 หลักอริยสัจ 4 หลักพระมหาวิหาร 4 และหลักอธิกรณ์สูตร 7 กับกระบวนการยุติธรรมโดยตรง เพื่อหาแนวทางส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชนในรูปแบบป้องกันอาชญากรรม การรับเรื่องร้องทุกข์และแจ้งเบาะแส การไกลกัน ข้อพิพาಠ เยียวยาเหยีย้ออาชญากรรม และการรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน ภายใต้บริบทของกฎหมายในพื้นที่องค์กร บริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งโดยบริบทของพื้นที่เป็นชุมชน

ที่มีขนาดใหญ่ เหมาะสมแก่การศึกษา เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาอัชญากรรมคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงพัฒนาระบบบุต্তิธรรมชุมชนให้มีประสิทธิภาพในแต่ละองค์กรมีจริยธรรมและคุณธรรม การตัดสินคดีและการลงโทษ การใกล้เคลียร์และยุติข้อพิพาทที่เป็นธรรม และการสร้างสังคมที่สงบสุขและลดอัชญากรรม อันจะช่วยให้สังคมสงบสุขมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมระบบบุต्तิธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของก្មោះ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) โดยใช้วิธีการศึกษาแนวคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากแหล่งข้อมูลพระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษาหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมระบบบุต्तิธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของก្មោះโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันและควบคุมอัชญากรรมในชุมชน 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์ แจ้งเบาะแสการทุจริตคอรัปชัน รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส 3) การใกล้เคลียร์ประนอมข้อพิพาท 4) การเยี่ยวยาเสริมพลังแก่เหยื่อ อัชญากรรมและความรู้สึกของชุมชน และ 5) การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติกลับสู่ชุมชน และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา เลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เคยมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมในชุมชน ประกอบด้วย 1) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน 4) ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้แทนด้านศาสนา จำนวน 3 คน และ 5) ตำรวจ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน อยู่ในเกณฑ์ที่มีคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ การเก็บรวบรวมผู้วิจัยนำแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (กลุ่มเป้าหมาย) จำนวน 21 รูป/คน โดยการไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง พร้อมบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) โดยใช้วิธีการพرسันนาวิเคราะห์ อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ได้นำมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากการเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุร่วมกัน สร้างเคราะห์เนื้อหา เรียนรู้เรื่องที่มีความสละสละ รักภูมิเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมระบบบุต्तิธรรมในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของก្មោះ ได้ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมอัชญากรรมในชุมชน

สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น สถานที่และสังคม มีผลต่อการเกิดอัชญากรรมในชุมชน การปรับปรุงสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยป้องกันอัชญากรรมได้ โดยทำให้จิตใจของทำผิดน้อยลง การทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้าน

กับคำว่าสำคัญมากในการป้องกันอัชญากรรม ชุมชนควรมีศูนย์ให้ข้อมูลและช่องทางแจ้งเตือนภัย นอกจากนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยป้องกันอัชญากรรม ช่วยให้คนในชุมชนมีจริยธรรมที่ดีขึ้น เคารพกฎหมาย และ ส่งบุญ

1.1 หลักแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สามัคคี ปัญญา เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่มุ่งเน้นการฝึกฝนตนเอง ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญา โดยสามารถประยุกต์ใช้กับการป้องกันอัชญากรรมได้ ดังนี้ 1) ศีล คือ การรักษาศีล 5 หรือศีล 8 ช่วยให้บุคคลยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ลดโอกาสในการ ก่ออัชญากรรม และช่วยสร้างกรอบทางจริยธรรมที่แข็งแกร่งในชุมชน สร้างความเคารพต่อกฎหมายและ ความสงบเรียบร้อย 2) สามัคคี คือ การฝึกสามัคคีช่วยให้บุคคลมีสติและตรหัสกรรช์เท่าทันความคิด อารมณ์ และ การกระทำการของตนเอง ส่งเสริมการตัดสินใจที่รอบคอบสามารถคุ้มครองได้ดีขึ้นและลดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิด อัชญากรรม และ 3) ปัญญา คือ การพัฒนาปัญญาช่วยให้บุคคลแยกแยะผิดชอบชัดได้อย่างชัดเจน เข้าใจผล ของการกระทำการของตนและผู้อื่น ช่วยป้องกันการตัดสินใจที่ผิดพลาดที่อาจนำไปสู่การก่ออัชญากรรม สอดคล้องกับ การวิจัยของ Saleephan et al. (2017) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการควบคุมอัชญากรรมที่แตกต่างไปตามมาตรการ ทางกฎหมาย: ศึกษากรณีการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่า การประกอบ อัชญากรรมเป็นการละเมิดศีล 5 ในทางพระพุทธศาสนาข้อใดข้อหนึ่งหรือละเมิดหลายข้อ ซึ่งในทางพุทธศาสนานั้น การก่ออัชญากรรมถือเป็นการเบียดเบี้ยนตนเองและผู้อื่น ผู้ใดที่กระทำการอัชญากรรมย่อมจะต้องเดือดร้อน ทั้งจากกฎหมายและทางใจ ทั้งนี้ สาเหตุการเกิดอัชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความชัดสนทางเศรษฐกิจ การอยู่ในถิ่น ที่ไม่เหมาะสมและสังคมที่ไม่มี สถาบันการเมืองการปกครองที่ไม่มีประสิทธิภาพ

1.2 หลักแห่งอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรห มรรค เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจสาเหตุและหนทางดับทุกข์ โดยสามารถประยุกต์ใช้กับการป้องกันอัชญากรรม ได้ดังนี้ 1) ทุกข์ คือ การตรหัสกรรช์ถึงทุกข์ที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด ช่วยให้บุคคลเข้าใจ แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังอัชญากรรมและพัฒนาความเมตตาต่อผู้กระทำผิด เพราะอัชญากรรมเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทั้งต่อผู้เสียหายและสังคมโดยรวม การเข้าใจความทุกข์ที่เกิดจากอัชญากรรมช่วยกระตุ้นให้ บุคคลร่วมมือกันป้องกันและควบคุมอัชญากรรม 2) สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของทุกข์ ช่วยให้ชุมชนระบุและ แก้ไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัชญากรรม เช่น ความยากจน การศึกษาที่ไม่เพียงพอ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเข้าใจสาเหตุเหล่านี้ช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการป้องกันที่ตรงจุด 3) นิโรห คือ เป้าหมายสูงสุดของ พระพุทธศาสนา คือ การดับทุกข์ การดับทุกข์จากอัชญากรรมทำได้โดยการกำจัดสาเหตุที่ก่อให้เกิดอัชญากรรม การทำงานร่วมกันของชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน มีความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกัน อัชญากรรม และ 4) มรรค คือ มรรคแปดประการให้แนวทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์และสร้างสันติภาพในชุมชน หนทางดับทุกข์จากอัชญากรรม คือ การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการสร้างจิตสำนึกที่ดีในชุมชนช่วยให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญา ที่จำเป็น ในการป้องกันอัชญากรรม การนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอัชญากรรม ไม่เพียงแต่ช่วยลด ปัญหาอัชญากรรมในสังคม แต่ยังเสริมสร้างความสมานฉันท์และความสงบสุขในชุมชน ตามที่ Boodmala & Phrakrupalad Adisak Wachirapaภก (2024) ได้กล่าวว่า ปัญหาอัชญากรรมเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาของพระพุทธเจ้า มาบูรณาการใช้ร่วมกันกับทฤษฎี การป้องกันอัชญากรรม โดยการนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ เพื่อคืนให้สาเหตุของปัญหาอัชญากรรม และ นำเสนอวิธีการในการแก้ไขปัญหาอัชญากรรมตามแนวทางมรรค มีองค์ 8 จะช่วยให้สามารถการป้องกันและแก้ไข อัชญากรรมให้ได้ผลและยั่งยืน

1.3 หลักแห่งพระมหาวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความรัก ความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ และการวางใจเป็นกลาง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) เมตตา คือ การปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและปลอดภัย การปฏิบัติต่อ กันด้วยเมตตาช่วยสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างสมาชิกในชุมชน ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและความขุนเคือง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดอาชญากรรม 2) กรุณา คือ การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้อื่นด้วยความจริงใจ ชุมชนที่มีความกรุณาจะคำนึงถึงความต้องการของผู้ที่กำลังประสบปัญหา และสนับสนุนผู้ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ช่วยลดโอกาสที่พวกขาจะเข้าสู่อาชญากรรม 3) มุทิตา คือ การยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลดความอิจฉาริษยาและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม และ 4) อุเบกษา คือ การวางใจเป็นกลางต่อสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ และการมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง การฝึกอุเบกษาสามารถลดความเครียด ความวิตกกังวล และความกลัวซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดและการกระทำที่ละเมิดต่อผู้อื่น

เมื่อพิจารณาในมิติของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การนำพระมหาวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้สามารถเขื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมที่พึงประสงค์ได้ ตามที่ Phrаратpariyattiwimol et al. (2021) ได้นำเสนอว่า ความยุติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม อาทิ หลักอธิปไตย 3 หลักศีล 5 หลักทิศ 6 หลักสาระนียธรรม 6 และหลักอริยมรรค 8 ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างสังคมให้มีความสมดุลและปราศจากความขัดแย้ง นอกจากนี้ อริยสัจ 4 ยังสามารถเป็นเครื่องมือส่งเสริมความยุติธรรม โดยการใช้ อธิกรณ์สมถะ 7 ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน และใช้นิคธรรม เป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้กระทำผิดสำนึกริดและปรับปรุงตนเอง ซึ่งช่วยลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ อีกทั้ง Manilanka (2024) ยังกล่าวเสริมว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงลดจำนวนผู้ต้องขัง เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักธรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างคุณค่าในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมความเข้าใจและการอ่อนเพี้ยนในชุมชน อันนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระมหาวิหาร 4 ควบคู่ไปกับหลักความยุติธรรมสามารถช่วยลดอาชญากรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสังคมที่มีสันติสุข และลดจำนวนผู้ต้องขังในระยะยาว

2. การรับเรื่องราวของทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต

ชุมชนควรปลูกฝังค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันและสนับสนุนการแจ้งเบาะแสผู้กระทำผิด การจัดการโครงสร้างและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดปัญหาการคอร์รัปชันอย่างถาวร โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการรับเรื่องราวของทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) สติ คือ ความตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ ซึ่งผู้รับเรื่องต้องมีความตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะและจดจ่ออยู่กับเรื่องราวของทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตที่อยู่ตรงหน้า 2) สมาริ คือ ความสามารถในการจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเวลานาน ผู้รับเรื่องต้องมีความตั้งใจมั่น และจดจ่ออยู่กับการรับเรื่องราวของทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตเพื่อให้แน่ใจว่าพวกขาเข้าใจอย่างถ่องแท้ 3) ปัญญา คือ ความสามารถในการแยกแยะความจริงจากความเท็จและตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ผู้รับเรื่องต้องใช้ปัญญาในการประเมินเรื่องราวของทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริตและตัดสินใจอย่างเหมาะสม 4) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความทุกข์ เมื่อรับเรื่องราวของทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริต ผู้รับเรื่องควรแสดงความเมตตาต่อผู้ร้องเรียนโดยรับฟังอย่างด้วยใจและให้ความสำนัญกับความรู้สึกของพวกขา 5) กรุณา คือ ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ ผู้รับเรื่องควรแสดงความกรุณาต่อผู้ร้องเรียนโดยให้การสนับสนุนทางอารมณ์และความช่วยเหลือที่จำเป็น 6) มุทิตา คือ ความยินดีในความสำเร็จและความสุขของผู้อื่น เมื่อผู้ร้องเรียนประสบความสำเร็จในการร้องทุกข์หรือแจ้งเบาะแสการทุจริต ผู้รับเรื่องควรแสดง

ความยินดีและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 7) อุเบกษา คือ ความสามารถในการรักษาความสงบและความเป็นกลางทางอารมณ์ ผู้รับเรื่องต้องสามารถรักษาความเป็นกลางทางอารมณ์และไม่ปล่อยให้ความรู้สึกส่วนตัวหรือคติมาขัดขวางการตัดสินใจของตน

จะเห็นได้ว่า แนวทางดังกล่าวได้นำยึดถือความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกษา ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการประยุกต์หลักธรรมเหล่านี้ในบริบทของการรับเรื่องราวทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริต สอดคล้องกับพุทธบูรณะการกับศ่าสตร์พระราชาในการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย ที่ได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ หลักสุจริตธรรม หลักไตรสิกขา หลักสังคಹวัตถุธรรม และหลักธรรมราวาสธรรม ควบคู่กับกฎหมายบ้านเมือง เพื่อให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การให้ทุกคนเป็นคนดีในสังคมทั้งทางกาย วาจา และใจ (Phramaha Amka Worapanyo Sukdaeng, 2022)

3. การไก่เลกเลี้ยงน่องข้อพิพาท

กระบวนการยุติธรรมในชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อพิพาท ช่วยลดภาระของกระบวนการยุติธรรมหลัก หน่วยงานภาครัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้านและตำรวจ สามารถมีส่วนร่วมในการไก่เลกเลี้ยงและตัดสินข้อพิพาทร่วมกับชุมชน การสรรหาราด้วยตนเองที่หลักหอยในกระบวนการไก่เลกเลี้ยงจะช่วยให้เกิดความเป็นธรรม โดยมีหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

3.1 หลักอธิกรณ์สมถะ เป็นแนวทางในพระพุทธศาสนาที่ใช้สำหรับรับอธิกรณ์หรือข้อพิพาท โดยมีวิธีการ 7 ประการ หนึ่งในนั้น คือ “สัมมุขาวินัย” ซึ่งหมายถึง การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้ากัน ทั้งเจทก์ จำเลย และพยาน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและหาข้อยุติร่วมกัน อิกวิธีหนึ่ง คือ “ตินวัตถารักษ์” หรือ การประนีประนอม ซึ่งผู้ไก่เลกเลี้ยงช่วยให้คู่กรณีหาจุดร่วมและประนีประนอมกัน โดยไม่จำเป็นต้องซึ้งชาดว่าใครผิดใครถูก (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) การนำหลักทั้งสองนี้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการไก่เลกเลี้ยงน่องข้อพิพาท สามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกลาง จัดให้มีสถานที่ที่เป็นกลางและเป็นส่วนตัว สร้างบรรยากาศที่เปิดเผยและไม่ตัดสิน และให้ความสำคัญกับการเคารพซึ่งกันและกัน 2) ระบุและชี้แจงประเด็นข้อพิพาท ช่วยให้คู่กรณีระบุประเด็นข้อพิพาทหลัก อธิบายกระบวนการไก่เลกเลี้ยงและบทบาทของผู้ไก่เลกเลี้ยง และกำหนดกฎพื้นฐานสำหรับการสื่อสาร 3) อำนวยความสะดวกในการสื่อสาร ช่วยให้คู่กรณีสื่อสารความคิดและความรู้สึกของตนอย่างชัดเจน อำนวยความสะดวกในการฟังอย่างตั้งใจและการตอบกลับอย่างเคารพ และใช้เทคนิคการตั้งคำถามแบบปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสำรวจและการทำความเข้าใจ 4) ระบุผลประโยชน์และความต้องการพื้นฐาน ช่วยให้คู่กรณีระบุผลประโยชน์และความต้องการพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังตำแหน่งของตน สำรวจทางเลือกและแนวทางแก้ไขที่อาจเป็นไปได้ และเน้นย้ำถึงผลประโยชน์ร่วมกันและเป้าหมายที่เหมือนกัน 5) อำนวยความสะดวกในการเจรจาต่อรอง ช่วยให้คู่กรณีเจรจาต่อรองและหาทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกัน ใช้เทคนิคการระดมความคิดและการสร้างสรรค์เพื่อสร้างตัวเลือกสนับสนุนให้คู่กรณีประนีประนอมและยืดหยุ่น และ 6) บรรลุข้อตกลงและลงนาม ช่วยให้คู่กรณีร่างข้อตกลงที่ชัดเจนและบังคับใช้ได้ อธิบายเงื่อนไขและผลกระทบของข้อตกลง และให้คู่กรณีลงนามในข้อตกลงเพื่อแสดงความยินยอม

การประยุกต์ใช้หลักอธิกรณ์สมถะในกระบวนการไก่เลกเลี้ยงน่องข้อพิพาทนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างคู่กรณี แต่ยังส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ Jennenanont (2020) เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมในการกระบวนการเจรจาไก่เลกเลี้ยงความขัดแย้งในชุมชน พบว่า การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้สามารถช่วยให้การแก้ไขข้อพิพาทเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษาของ Kulwattanaporn (2021) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ ความขัดแย้งในองค์กร ยังพบว่า การนำหลักอธิกรณ์สมถะมาประยุกต์ใช้สามารถช่วยจัดสาเหตุของความขัดแย้งจากภายใน

สู่ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำหลักอธิกรณ์สมณะมาใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพากษาจะเป็นในระดับชุมชนหรือองค์กร สามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาอย่างสันติและยั่งยืน

3.2 หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักพุทธวิธีในการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยควรปรับใช้ ดังนี้ 1) เมตตา คือ การส่งความปราณາดีและความเห็นอกเห็นใจให้กับคู่กรณี สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเจรจาและการหาข้อยุติ และหลีกเลี่ยงการใช้คำพูดหรือการกระทำที่รุนแรงหรือเป็นการโจมตี 2) กรุณา คือ แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจต่อมุมมองของคู่กรณี พยายามช่วยเหลือคู่กรณีในการหาข้อยุติที่เป็นธรรมและยุติธรรม และหลีกเลี่ยง การตัดสินหรือตามนิคู่กรณี 3) มุทิตา คือ การยินดีกับความสำเร็จของการไกล่เกลี่ย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่กรณีหลังจากการไกล่เกลี่ย หลีกเลี่ยงความรู้สึกขมขื่นหรือความพยาบาท และ 4) อุเบกษา คือ การวางแผนใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่ยึดติดกับสิ่งใด เช่น ผลลัพธ์ที่ต้องการ แต่ควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แยกแยะอารมณ์และข้อเท็จจริงออกจากกันได้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างเป็นกลางและเที่ยงธรรม (Sreeyaphai et al., 2022) สอดคล้องกับการวิจัยของ Nawachainant et al. (2017) ที่ศึกษา การประยุกต์ หลักพรหมวิหารเพื่อการไกล่เกลี่ย: ศึกษากรณีผู้ไกล่เกลี่ย ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพากษา กรมบังคับคดี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพรหมวิหารเพื่อการไกล่เกลี่ย สามารถทำได้โดยผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรัก ความปราณາดี ใส่ใจ รับฟัง และตระหนักถึงภาระของแต่ละฝ่าย เช่น การชาระหนี้ ทั้งยังต้องแสดงความยินดีในความสุขของผู้อื่น และ ยึดมั่นในจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เข้าข้างฝ่ายใด มีอิสระ ปราศจากอคติ และไม่ยอมให้บุคคลภายนอก มีอิทธิพลที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยควรช่วยเหลือและสนับสนุนให้คู่กรณีตัดสินใจด้วยตนเอง บนพื้นฐานของข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้เกิดการยุติข้อพิพากษาโดยสมควรใจ พวกรเข้าต้องไม่สั่งการ ตัดสิน หรือขี้ขาด ข้อพิพากษาใด ๆ รวมถึงไม่พยายามซักจุ่นหรือบังคับให้คู่กรณียอมรับความคิดเห็นของตน

4. การเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม

การคุ้มครองและฟื้นฟูเหยื่ออาชญากรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พวกรเข้าสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคม ได้อย่างมั่นคงและมีศักยภาพ ชุมชนควรมีกฎระเบียบและบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการกระทำผิด เพื่อสร้างความเป็นธรรมและป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและจัดการความขัดแย้ง รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความปรองดองและการเยียวยาทางสังคม การพัฒนาชุมชนโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม ในทางพระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึงหลักธรรมที่ช่วยเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะหลัก เมตตา กรุณา และการให้อภัย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ 1) เมตตา ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนควรแสดงความเมตตาต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยรับฟังเรื่องราวของพวกรเข้าด้วยความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจ การให้การสนับสนุนทางอารมณ์และการช่วยเหลือในเชิงปฏิบัติช่วยให้เหยื่อรู้สึกได้รับการยอมรับ ลดความโตตเดียว และสามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ การปลูกฝังทัศนคติแห่งเมตตาในชุมชนยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลและลดแรงกดดันทางสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อเหยื่อ 2) กรุณา ชุมชนควรจัดหาทรัพยากรและบริการที่จำเป็นเพื่อช่วยเหลือเหยื่อในการฟื้นฟู เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การสนับสนุนทางการเงิน การช่วยเหลือด้านกฎหมาย และการจัดหางานเพื่อให้เหยื่อสามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ การมีเครือข่ายสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเหยื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการเยียวยามีประสิทธิภาพมากขึ้น (Phrаратpariyattiwimol et al., 2021) และ 3) การให้อภัย คือ การให้อภัยไม่ใช่การลีบหรือยอมรับความผิดของผู้กระทำผิดโดยไม่มีเงื่อนไข แต่เป็นการปล่อยวางความโกรธและความชุนเงื่อนที่เหยื่ออาจรู้สึกต่อผู้กระทำผิด ซึ่งจะช่วยให้เหยื่อสามารถก้าวต่อไปและฟื้นฟูชีวิตของตนเองได้ ทั้งยังช่วยลดความเครียดและความทุกข์ที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ การให้อภัยสามารถช่วยลดความรู้สึก เป็นศัตรูในสังคม และส่งเสริมแนวทางในการปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ

(Manotham & Surakarn, 2020) การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับแนวทางการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมไม่เพียงแต่ช่วยให้เหยื่อสามารถฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความเมตตา ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมซ้ำ และสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

5. การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน

การเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมเป็นสิ่งสำคัญในการลดการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลสามารถให้ความช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับถนนเป็นพลเมืองดี และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับถนนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ มีดังนี้

5.1 หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือ 1) การฝึกฝนตนเองให้ลั่นเลี้นจากการกระทำผิดทั้งทางกายวาจา และใจ 2) สมาริ คือ การฝึกจิตให้มีสมาริและความมั่นคง เพื่อควบคุมความคิดและอารมณ์ และ 3) ปัญญา คือ การพัฒนาความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อแยกแยะผิดชอบชั่วดี

5.2 หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ คือ การตระหนักรถึงความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำผิด 2) สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของความทุกข์ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง 3) นิโรห คือ การดับทุกข์โดยการละเว้นจากสาเหตุ และ 4) มรรค คือ การปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้องเพื่อดับทุกข์

5.3 หลักพระมหาวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา คือ การแผ่ความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น 2) กรุณา คือ การสงสารและช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก 3) มุติตา คือ การยินดีในความสุขของผู้อื่น และ 4) อุเบกขา คือ การวางแผนกลยุทธ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษเพื่อให้สามารถกลับถนนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ สอดคล้องกับ การใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง เริ่มจากการศึกษาหลักธรรม เพื่อการภาวนาหรือการพัฒนาตนเอง ก็คือ การศึกษาหรือการฝึกฝนตนเอง สิ่งที่ต้องศึกษาหรือพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า “ไตรสิกขา” ประกอบด้วย ศีล ควบคุมกายและวาจาเป็นสำคัญ สมาริจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่รู้ตัว ผลของการฝึกสมาริมีตั้งแต่ระดับโลภิยะ เช่น มีสมาริในการทำงาน เรียนหนังสือ มีจิตใจมั่นคง ไม่หลงไหลในอุบัติเหตุ เป็นต้น และ ปัญญา มีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด จะมีพฤติกรรมอย่างไร ขึ้นอยู่กับว่าปัญญาจะชี้นำหรือบอกรหองให้ เป็นหลักการในการดูแลตนเองและร่วงลงทั้งหมดทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ (Ongkaloy, 2022); (Phra Chayanan Kittipunyo et al., 2019)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมระบบยุติธรรมในชุมชนพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ภายใต้บริบทของกฎหมายเน้น 5 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การป้องกันอาชญากรรมโดยปรับปรุงสภาพแวดล้อมและส่งเสริมจริยธรรม 2) การรับเรื่องราวของทุกข์และแจ้งเบาะแสโดยปลูกฝังค่านิยมและความเข้าใจ 3) การไก่เลี้ยงข้อพิพาทโดยสร้างบรรยากาศปลอดภัยและเป็นกลาง 4) การเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมด้วยความเมตตาและการให้อภัย และ 5) การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชนโดยใช้หลักธรรมเพื่อฟื้นฟูและให้โอกาสในการกลับถนนเป็นพลเมืองดี อนึ่งประกอบด้วย

1. หลักแห่งไตรสิกขา ได้แก่ 1) ศีล การควบคุมกายและวาจา ช่วยสร้างกรอบทางจริยธรรมที่แข็งแกร่งในชุมชน สร้างความเคารพต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย 2) สมาริ การที่จิตตั้งมั่น จดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยปราศจากกิเลส ช่วยให้บุคคลมีสติและตระหนักรู้ถึงความคิดและการกระทำของตนเอง และ 3) ปัญญา

พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ช่วยให้บุคคลเข้าใจสาเหตุแห่งความทุกข์และความขัดแย้ง ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสันติและลดการใช้ความรุนแรง

2. หลักแห่งอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ การตระหนักรู้ถึงผลกระทบตามมาจากการความโลภ ความโกรธ และความหลงผิด ช่วยให้บุคคลเข้าใจแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังอัชญากรรม 2) สมุทัย การเข้าใจสาเหตุของทุกข์ ช่วยให้ชุมชนระบุและแก้ไขปัจจัยที่ก่อให้เกิดอัชญากรรม เช่น ความยากจน การศึกษาที่ไม่เพียงพอ และการขาดโอกาส 3) นิโรธ การตับทุกข์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และ 4) มรรค แนวทางปฏิบัติเพื่อตับทุกข์ และสร้างสันติภาพในชุมชน

3. หลักพระมหาวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นจากความทุกข์ 2) กรุณา ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ 3) มุทิตา ความยินดีในความสำเร็จและความสุขของผู้อื่น และ 4) อุเบกขา ความว่างเฉย รักษาความสงบและความเป็นกลางทางอารมณ์

4. หลักอธิกรณสมณะ ได้แก่ 1) หลักสัมมุขาวินัย วิธีระงับเหตุในที่พร้อมหน้าวัตถุ บุคคล หรือเหตุการณ์ และ 2) หลักติณวัตถารักษ วิธีดุจกลบไว้ด้วยหญ้า คือ การไก่เลี้ยงประนีประนอม ดังได้สรุปเป็นแผนภาพใน

Figure 1

Figure 1 Application of Buddhist Principles to the Promotion of a Just Community Justice System in a Legal Context

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมระบบยุติธรรมภายในให้บริบทของกฎหมาย ในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

Temple of Wang Tawan Tok

1343/5 Radchadannern Rd., Muang, Nakhon Si Thammarat, 80000 Thailand

มี 5 แนวทาง คือ 1) การป้องกันอาชญากรรมในชุมชนเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อลดโอกาสในการกระทำผิด และการทำนร่วมกันระหว่างตำรวจและชาวบ้าน ด้วยหลักไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพระมหาวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมจริยธรรม ความเคารพกฎหมาย และความสงบสุขในชุมชน โดยเน้นการฝึกฝนตนเอง การเข้าใจสาเหตุของความทุกข์ และการพัฒนาความรัก ความเมตตา และความว่างเฉย 2) การรับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแส โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไตรสิกขา (ศีล สามาริ ปัญญา) ช่วยให้ผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสเมื่อสติ ตระหนักรู้ และตัดสินใจอย่างชاقฉลาด ส่วนพระมหาวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกษา) ช่วยให้แสดงความเห็นอกเห็นใจและความเป็นกลางทางอารมณ์ในการรับเรื่องราวเหล่านี้ 3) การไก่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ช่วยลดภาระกระบวนการยุติธรรมหลัก โดยหน่วยงานภาครัฐและตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อพิพาทอย่างเป็นธรรม หลักการทำงานพระพุทธศาสนาอย่างหลักอธิกรณ์สมณะและหลักพระมหาวิหาร 4 ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการไก่เกลี่ย เพื่อสร้างบรรยายกาศที่ปลอดภัยและเป็นกลาง ช่วยให้คู่กรณีระบุประเด็นข้อพิพาทและความต้องการพื้นฐาน อำนวยความสะดวกในการสื่อสารและเจรจาต่อรอง และบรรลุข้อตกลงที่ยอมรับได้ร่วมกัน 4) การเยียวยาและเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรม ชุมชนควรมีกฎหมายที่ชัดเจนและลงโทษการกระทำผิดอย่างเหมาะสม ผู้นำชุมชนต้องควบคุมและจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาชุมชนที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ พระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึงความเมตตา กรุณา และการให้อภัย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อยียาเหยื่อได้ โดยแสดงความเมตตา รับฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น และส่งเสริมการให้อภัยเพื่อให้เหยื่อสามารถก้าวต่อไปและฟื้นฟูชีวิตของตนได้ และ 5) การรับผู้พ้นโทษกลับสู่ชุมชน การเตรียมผู้พ้นโทษให้กลับคืนสู่สังคมเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยเหลือและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา (ศีล สามาริ ปัญญา) อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโร มรรค) และพระมหาวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกษา) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ข้อเสนอแนะในการวิจัย มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ 1.1) ความมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา อริยสัจ 4 และพระมหาวิหาร 4 สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกฎหมายที่ส่งเสริมคุณธรรมและความยุติธรรมที่แท้จริง เช่น การกำหนดมาตรการลงโทษที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษรุนแรง และ 1.2) ความมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านกฎหมายโดยใช้หลักพระมหาวิหาร 4 และสังคಹัตุ 4 สามารถช่วยให้ผู้พิพากษา ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรม ปราศจากอคติ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 2.1) ความมีการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนสังคมต่อการรับรู้ ยอมรับ และการขยายผลนำไปใช้ในการแก้ไขความขัดแย้ง 2.2) ความมีการศึกษาและวิเคราะห์เชิงพื้นที่ โดยการสำรวจหาพื้นที่กลางและเครื่องมือปฏิบัติการในพื้นที่ เช่น การมีธรรมนูญระดับพื้นที่นำไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ และ 2.3) ความมีการศึกษาวิจัยเบรี่ยบเทียบกับระบบยุติธรรมในประเทศอื่นที่ใช้แนวคิดด้านศาสนาในการกำหนดนโยบายทางกฎหมาย เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

References

Boodmala, K. & Phrakrupalad Adisak Wachirapañño. (2024). Guidelines for Solving Crime Problems through Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(4), 1659-1669.

Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice. (2014). (Draft) Manual for the Administration of Subdistrict Community Justice Centers. Bangkok, Thailand: Community Justice Development Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Justice, Ministry of Justice.

Eu-amnuay, C. (2007). Community Justice: The Theory of Community Justice Process. In Community Justice: The Role of Justice Administration by the Community for the Community. Bangkok, Thailand: The Thailand Research Fund.

Jennanont, V. (2020). Using Buddhadhamma of Community Conflict by Mediation Process in the Headman Community and the Village Committee: Study on Kwao Krang Village Moo 2 Kwao Yai Sub-District, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. *Journal of Politics and Governance*, 10(2), 124-139.

Kulwattanaporn, C. (2021). The Application of Buddhist Principles to the Management of Conflicts in the Organization. *The Journal of Research and Academics*, 4(3), 283-296.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka. Bangkok, Thailand: MCU Press.

Manilanka, N. (2024). Reducing Criminal Cases in the Justice Process and Council of Buddhist Organizations According to Buddhist Principles. *Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University*, 7(1), 172-186.

Manotham, P. & Surakarn, A. (2020). Forgiveness of Injured Persons: Case Study the Youth was Seriously Injured from the Criminal Case of the Central Juvenile and Family Court. [Master's thesis, Srinakharinwirot University]. DSpace at Srinakharinwirot University. <http://ir-thesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/1404>.

Navachainun, T., Phramaha Duangden Thitañano & Thontiravong, B. (2017). Phramaha Duangden Thitañano & Thontiravong, B. (2017). An Application of Buddhist Peaceful Means to Mediation: A Case Study of the Mediators of Mediation Center, Legal Execution Department. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Sp1), 87-98.

Ongkaloy, W. (2022). Developing Quality of Life Based on Buddhist Principles of Prisoners. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(2), 279-292.

Phra Chayanan Kittipunyo, Phra Wutthichai Mahasatto, Talanuk, D. & Kongjam, S. (2019). Application of Buddhist Principles in Elderly Care; A Case Study of the Elderly in Baanrai Community, Tungtom Sub-district, Sanpatong District, Chiang Mai Province. *Journal of Buddhist Studies*, 10(2), 305-315.

Phramaha Amka Worapanyo Sukdaeng. (2022). Integrating Buddhism with the King Science in Solving Corruption in Thailand. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 7(3), 320-333.

Phrаратปาริยัติวิมล, Phramahasakol Subharamedhi, Phrabidika Narin Silatecho, Laophontan, S. & Phramaha Jaising Siridhammo. (2021). The Concept of Desirable Justice According to Buddhist Doctrines. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 8(1), 47-64.

Saleephant, T., Foithong, P. & Teekamket, W. (2017). Crime control approaches that differ from legal measures: A case study of using Buddhist principles as a guideline. *Chalermkarnchana University Academic Journal*, 4(2), 182-190.

Sitthiviriyachai, N. & Ninphet, T. (2023). Restorative Justice Process of Public Prosecutors. *PCA Journal of Criminology and Social Sciences*, 5(1), 47-61.

Sreeyaphai, S., Chachikul, P. & Uthaphun, P. (2022). An Analytical Study of applying Buddhist Principle for Reconciliation of Mediators in Khon Kaen Provincial Court. *Dhammadhatas Academic Journal*, 22(1), 139-151.

Watanasap, W. (2007). *Mediation Negotiation Process*. (3rd ed.). Khon Kaen, Thailand: Siriphan Offset.

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីธรรมของผู้บริหารเครือข่าย ศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

MULTICULTURAL LEADERSHIP MODEL ACCORDING TO SARANIYADHAMMA PRINCIPLES OF ADMINISTRATORS OF THE ARTS AND CULTURE NETWORK IN RAJABHAT UNIVERSITIES

ณัฐพัชร สายเสนา

Natthapat Saisena

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

Corresponding author E-mail: nattssn@gmail.com

Received 21 February 2025; Revised 26 March 2025; Accepted 30 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: การบริหารองค์กรที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ดังปรากฏในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้นำองค์กรจะต้องประยุกต์ศาสตร์และศิลป์เพื่อบูรณาการแนวทางต่าง ๆ ให้เท่าทัน การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นแนวทางสำคัญในการนำต้นทุนสังคมมาใช้กับการบริหารจัดการในยุคของการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหาร เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ ทดลองใช้รูปแบบ ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ และประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីธรรมของผู้บริหาร เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษา ความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน และจัดอันดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสนทนาระหว่าง การสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก สติ๊กติ๊ฟ ให้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย: พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วม ผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิง พหุวัฒนธรรมฯ ดัชนีความถูกต้องของเนื้อหาสำหรับส่วนประกอบของโมเดล วิธีการในการนำโมเดลไปใช้ ในสถาบันการศึกษา และผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីธรรมของผู้บริหาร เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ การตรวจสอบความตรงตามเนื้อเรื่อง (Content Validity Index: CVI) คือ องค์ประกอบของรูปแบบ แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา และการวัดและประเมินผล ความสำเร็จของรูปแบบ ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องของการประเมิน มีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรง ตามเนื้อเรื่องของรูปแบบฯ ทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 1.00

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: การวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดเป็นพระพุทธศาสนาประยุกต์โดยการนำหลักสารณียธรรม มาใช้เป็นพุทธนวัตกรรมสำหรับการบริหารองค์กรปัจจุบัน เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีความเป็นธรรมและสามารถถ่ายทอดความร่วมกันได้ในสังคมที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารเครือข่ายศิลปะและวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ หลักสารณียธรรมส่งเสริมการกระทำที่เป็นมิตรในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ การพูดจา หรือการคิด รวมทั้งการแบ่งปันสิ่งที่ดีและการปฏิบัติตามหลักศีล

สรุป: การวิจัยนี้มุ่งศึกษาพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารณียธรรมสำหรับผู้บริหาร เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนาในการบริหาร องค์กรที่หลากหลาย ผู้นำมีความต้องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในระดับสูง รูปแบบที่พัฒนามี ความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง หลักสารณียธรรมช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันในองค์กร โดยเน้นความเมตตา การพูดจาสุภาพ และการมีความคิดดี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม, หลักสารณียธรรม, ผู้บริหาร, เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย ราชภัฏ

Abstract

Background and Objectives: In managing diverse and complex organizations, as evident in the current situation, leaders integrated both science and art to adapt to evolving challenges. The application of Buddhist principles served as a key approach to leveraging social capital in management, aligning with the era of change. This research aimed to: 1) Study the past state of multicultural leadership of administrators in the cultural arts network at Rajabhat Universities; 2) Develop a model of multicultural leadership based on the Saraniyadhamma principles for administrators in the cultural arts network at Rajabhat Universities; 3) Test the model of multicultural leadership based on the Saraniyadhamma principles for administrators in the cultural arts network at Rajabhat Universities; and 4) Evaluate the model of multicultural leadership based on the Saraniyadhamma principles for administrators in the cultural arts network at Rajabhat Universities.

Methodology: This research was conducted as a research and development study incorporating quantitative and qualitative approaches. The quantitative study aimed to examine essential needs and was analyzed using basic statistical methods, including ranking the needs index. The qualitative study involved analyzing data from documents and fieldwork. The research tools included questionnaires, structured interviews, and focus group discussions. Data were collected through questionnaires and in-depth interviews. Statistical methods used for data analysis included percentages, mean, and standard deviation. Additionally, content analysis was performed, and the findings were presented in a descriptive format.

Main Results: The findings indicated that the overall level of multicultural leadership among administrators in the cultural arts network at Rajabhat University was moderate. The development of the model included key elements such as knowledge, understanding, awareness, organizational culture, and participation. The results from implementing the multicultural leadership model showed a content validity index for its components, the methods of applying the model in

educational institutions, and the evaluation outcomes based on the Saraniyadhamma principles for administrators within the cultural arts network at Rajabhat University. The assessment of content validity, measured by the Content Validity Index (CVI), evaluated the model's components, implementation guidelines, and the effectiveness of the model's measurement and evaluation. Remarkably, the content validity index for the evaluation was 1.00, and the overall content validity index for the entire model was also 1.00.

Involvement to Buddhadhamma: This research was based on the concept of applied Buddhism. It used the principles of Saraniyadhamma as Buddhist innovation for modern organizational management, which was highly significant in fostering fair leadership and promoting coexistence in a diverse society. This was particularly relevant in the context of managing the cultural arts network at Rajabhat University. The Saraniyadhamma principles encouraged friendly actions in all aspects, including actions, speech, and thoughts, as well as sharing positive things and adhering to ethical practices.

Conclusions: This research aimed to develop a multicultural leadership model based on the principles of Saraniyadhamma for leaders in the cultural arts network at Rajabhat Universities, focusing on applying Buddhist teachings in managing diverse organizations. The findings revealed that leaders strongly desired to develop high-level multicultural leadership skills. The developed model was suitable and could be practically implemented. The principles of Saraniyadhamma promoted collaboration within organizations by emphasizing compassion, polite communication, and positive thinking, ultimately fostering good relationships.

Keywords: Multicultural Leadership, Saraniyadhamma Principles, Administrators, Cultural Arts Network at Rajabhat Universities

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในสังคมและการศึกษาได้มีการพิจารณาในแง่ของการยอมรับและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายและมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มติการศึกษาในระบบพหุวัฒนธรรมไม่เพียงแค่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติและศาสนาเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับการมองเห็นและยอมรับอ่อน_SOFTเจ้มกันในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความยุติธรรมและความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม นักวิชาการด้านการศึกษาต้องตระหนักถึงความแตกต่างทั้งในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน การยอมรับความแตกต่างและพัฒนาความสามารถในการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจในหลากหลายกลุ่มจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน การสร้างเอกภาพและความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่างนั้น การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะช่วยให้การศึกษามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เคารพและยอมรับในความแตกต่าง (Nieto, 2013); (Sleeter & Grant, 2011) สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนและมีความเสมอภาคในทุกด้าน การศึกษาในมิติพหุวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการเตรียมคนในชาติให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยุติธรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีความสามารถ

ในการรับมือกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาแผนการศึกษาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในสังคม ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเน้นการพัฒนาคนให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายและสร้างความเริ่มต้นต่อทางเศรษฐกิจที่มีความเสมอภาค และสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญมากยิ่งขึ้นในโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างรวดเร็ว โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น (National Education Act B.E. 2542, 1999); (Panish, 2012) การส่งเสริมการศึกษาในเชิงพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกที่ท้าทายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลาย จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในศตวรรษที่ 21 นี้

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมถือเป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับผู้นำในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยความแตกต่างที่ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับเชื้อชาติหรือศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสบการณ์ทางชีวิตและค่านิยมที่แตกต่างกัน การที่ผู้นำสามารถเข้าใจและรับรู้ถึงความแตกต่างเหล่านี้จะช่วยให้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความหลากหลายและสามารถสร้างการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Northouse, 2016) การเป็นผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงแค่การยอมรับในความหลากหลาย แต่ยังต้องมองเห็นและจัดการกับความไม่เท่าเทียมในสังคม การสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเสริมสร้างภาวะผู้นำที่หลากหลายมิติ และการมีทักษะในการประสานงานระหว่างสมาชิกที่มีความหลากหลายทางพื้นฐานเหล่านี้ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาองค์กรและนำไปสู่การสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความสุข (Singsorn et al., 2024) นอกจากนี้ การพัฒนาผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ในบริบทขององค์กรยังช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างอย่างเข้าใจและมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีหลักคิดพื้นฐาน เช่น คุณธรรมจริยธรรม หรือหลักธรรมทางศาสนาเป็นการประยุกต์ใช้สำหรับการบริหาร และการดำเนินชีวิตในองค์กร (Nilkote, 2024) สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะผู้นำที่มีความเข้าใจในความแตกต่างและสามารถสร้างความร่วมมือในความหลากหลายได้ จะช่วยเสริมสร้างองค์กรและสังคมที่มีความยั่งยืนและเต็มไปด้วยโอกาสที่เท่าเทียมกัน การยอมรับและความแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่เพียงแต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน แต่ยังเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมและโลกในภาพรวม ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยุติธรรม โดยสามารถเชื่อมโยงการทำงานในองค์กรกับความต้องการของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมากว่า 40 ปี ในกรอบนักศึกษาและส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น โดยการทำงานในแต่ละสาขาวิชารูปแบบการจัดการที่แตกต่างกัน ตามบริบทของภูมิภาคและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมให้แก่สังคม การนำหลักธรรมสารานุรักษ์ 6 ประการ เช่น เมตตาภัยกรรม เมตตาวจีกรรม และทิภูษิสามัญตา มาใช้ในการบริหารจัดการช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร โดยเน้นความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสุข ความมั่นคง และยั่งยืนได้ (Sukpom, 2023) นอกจากนี้ หลักธรรมเหล่านี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างองค์กรที่สามารถดำเนินการในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

จากสภาพปัจจุบันและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการศึกษา เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ตามหลักสารานุรักษ์ สำหรับผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีความมุ่งหวังที่จะเสนอแนวทางพัฒนาผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการบริหารจัดการในระดับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะวัฒนธรรม การศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำที่สามารถนำหลักสารานิยธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสามัคคี ความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการสร้างสังคมที่สงบสุข ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการกำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ในการพัฒนา เครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ได้รับการพัฒนาจากหลักสารานิยธรรมจะสามารถนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไปได้อย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้คาดหวังว่าจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการของเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รวมถึงการพัฒนาผู้นำในองค์กรเพื่อสร้างความยั่งยืนและความร่วมมือในการทำงานในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และเพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 (R1) เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 (D1) เป็นการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ขั้นตอนที่ 3 (R2) เป็นขั้นตอนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ และขั้นตอนที่ 4 (D2) เป็นการประเมินผลการทดลองใช้ ประชากร คือ อาจารย์ นักศึกษา บุคลากร และเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรม จำนวน 2,670 คน ได้แก่ ลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน โดยใช้ตารางเปรียบเทียบสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม และการพัฒนารูปแบบ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในหนังสือวิทยานิพนธ์ที่ความทางวิชาการและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์ประกอบการวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อเป็นกรอบของการศึกษาครั้งนี้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือ นำองค์ประกอบและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อสร้างร่างเครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม การสร้างแบบสอบถามตามเนื้อหารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม (Srisa-ard, 2011) ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศและอายุ และตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสอดคล้อง เชิงโครงสร้างของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) (Likert, 1967) มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการของรูปแบบวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และการวัดผลและการประเมินผลของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักปานิยกรรม

สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสาขาวิชาระบบทั่วไป

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบประเมินหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หากค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป (Kanjanawasee, 2016) หากุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับ คือ ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารสนเทศธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มากำหนด เป็นเนื้อหาและแนวคำถาม จำนวน 5 แบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ประเมิน เพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้ คือ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 2) เป็นผู้มีประสบการณ์ทางพุทธศาสนา และ 3) ดำรงตำแหน่งทางการบริหารอย่างน้อย 3 ปี ซึ่งได้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิประเมินหากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตลอดจนตรวจสอบเช็คความครอบคลุม ของคำถาม และความชัดเจนของการใช้ภาษา การตรวจสอบพิจารณาตามแบบประเมินดังนี้ ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ มีมาตรฐานส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัดสินว่าประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่พิจารณา มีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ หรือไม่เหมาะสม และใช้สูตรการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ตามวิธีการของ โรวินเลลี่ (Rovinelli) และแฮมเบิลตัน (Humblenton) (Kanjanawasee, 2016) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป ซึ่งผลการทดสอบเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่ผ่านการ IOC หากุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient Cronbach) (Cronbach, 1990) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ และนำมารวบรวมค่าดัชนีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ได้เท่ากับ 0.88 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามมาทำสำเนาเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่เตรียมกีบข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 ฉบับ ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้

2. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามคืน จำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน พบว่า มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ และดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ด้วยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานส่วนค่า 5 และแปรผลเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดเอาไว้

ขั้นตอนที่ 6 การศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงคุณภาพเริ่มต้นด้วยการพัฒนาแบบสอบถามแบบบึ่ง มีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีการปรึกษาผู้ทรงรุตุเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ การเก็บข้อมูล โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยให้สามารถสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่ม ผู้เข้าร่วมที่มีประสบการณ์หรือมุ่งมองที่คล้ายคลึงกัน ตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและหลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเหลี่ยม (Triangulation Technique) ซึ่งช่วย ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง เช่น การนำเสนอข้อมูลให้กับผู้เข้าร่วมตรวจสอบ (Member Checking) หรือการใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อยืนยันความถูกต้อง (Podhisa, 2016) และเสนอในรูปแบบเชิงพรรรณ ที่เน้นการบรรยายและดีความข้อมูล ตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะ วัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่พับผลการวิจัยและสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในผู้บริหารเครือข่ายศิลปะ วัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นหัวข้อที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผลการวิจัย ที่พับว่า สภาพปัจจุบัน ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้นำในองค์กร มีความสามารถในการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ในระดับที่พอใช้ แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการตระหนักรู้และการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากสมาชิกในองค์กรที่มาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต้องการพัฒนาในบางด้าน ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanrintr (2022) ซึ่งพบว่า ผู้นำในระดับหัวหน้าสาขาวิชา มีการพัฒนาในด้านการสร้าง แรงบันดาลใจ การกระตุนการใช้ปัญญา และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเป็นลักษณะของผู้นำที่สามารถตอบสนอง ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ดี เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของ Tulmethakaan (2021) พบความต้องการ ในการพัฒนาผู้นำที่เน้นด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนและการใช้กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับ ผลการวิจัยในบริบทของผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในองค์กรศิลปะ วัฒนธรรม เนื่องจากลักษณะการทำงานและ ความต้องการพัฒนาผู้นำในแต่ละสาขาวิชามีความแตกต่างกัน ผลลัพธ์ที่แตกต่างอาจเกิดจากบริบทของการวิจัย ที่ไม่เหมือนกัน โดยงานวิจัยของ Hanrintr (2022) เน้นการพัฒนาผู้นำในระดับหัวหน้าสาขาวิชาในสถาบันการศึกษา ซึ่งเน้นการพัฒนาผู้นำในด้านการสร้างแรงบันดาลใจและการเป็นแบบอย่างที่ดี ขณะที่งานวิจัยของ Tulmethakaan (2021) มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้นำในระดับครุ ซึ่งมีบริบทในการพัฒนาการเรียนการสอนที่แตกต่างจากภาวะผู้นำ ในเครือข่ายศิลปะ วัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการอภิปรายเกี่ยวกับหลักสารานิยธรรม สะท้อนให้เห็นว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมสามารถนำหลักสารานิยธรรมมาใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้นำมีคุณลักษณะ ที่ต้องสนองต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักสารานิยธรรม เช่น ความโปร่งใส ความยุติธรรม ความเคารพในความแตกต่าง และการสร้างความเท่าเทียม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้นำมีการใช้หลักสารานิยธรรม ในการบริหารจัดการ จะสามารถสร้างบรรษัทภาพที่เป็นมิตร เปิดกว้าง และมีความร่วมมือที่ดีกว่าในองค์กร ที่สำคัญ การใช้หลักสารานิยธรรมช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสามารถนำไปสู่ การปรับใช้ในองค์กรจริงได้อย่างยั่งยืน และการปรับใช้ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่ใช้หลักสารานิยธรรม ในการดำเนินงานจริงสามารถทำได้โดยการฝึกอบรมผู้นำและสมาชิกในองค์กร เกี่ยวกับการยอมรับและเคารพ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมทั้ง การส่งเสริมให้มีการสื่อสารที่เปิดกว้างและเคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกกลุ่มในองค์กร และการใช้หลักการของการจัดการความหลากหลาย อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้องค์กรสามารถพัฒนาและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในสังคม ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อภิปรายสรุปได้ว่า ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนา ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ และสามารถใช้หลักสารานิยธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนา องค์กรที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการ ในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในองค์กรการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม ที่มีสมาชิกจากหลากหลายภูมิหลังและความเชื่อที่แตกต่างกัน การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตาม หลักสารานิยธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบหลักสำคัญ คือ มิติที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ผู้นำในองค์กรที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมต้องมีความรู้และความเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม รวมถึงการตระหนักรู้ถึง ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมและสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การตระหนักรู้ถึง ความหลากหลายและการให้โอกาสแก่ทุกคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ จะช่วยเสริมสร้าง ความร่วมมือและความเข้าใจที่ดีในองค์กร โดยภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมจากทุกคนในองค์กร มิติที่ 2 หลักสารานิยธรรม หลักสารานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กรที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม โดยเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร ซึ่งหลักสารานิยธรรม ประกอบด้วย 6 ด้านหลัก ได้แก่ เมตตาภัยกรรม (การกระทำด้วยใจเมตตา) เมตตาจีกรรม (การพูดด้วยความสุภาพและ ให้คำแนะนำดี) เมตตามโนกรรม (การคิดด้วยใจเมตตาและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) สาระณโภคี (การแบ่งปันทรัพยากรอย่างเท่าเทียม) สีลามัณฑุตา (การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม) และทิภูจิสามัณฑุตา (การเคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่น) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เต็มไปด้วยความเข้าใจ และความเคารพซึ่งกันและกันในองค์กร มิติที่ 3 กระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) กระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการที่ใช้ในการบริหารจัดการที่สามารถช่วยพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม โดยในแต่ละขั้นตอน ของกระบวนการนี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบผลการดำเนินการ และปรับปรุงการทำงาน อย่างต่อเนื่อง การใช้กระบวนการนี้ช่วยให้การบริหารจัดการในองค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัว ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ และ มิติที่ 4 ความสำเร็จของการใช้รูปแบบ การประเมินความสำเร็จ ใน การใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยการวัดระดับความเข้าใจของบุคลากรในองค์กร ในการนำหลักการเหล่านี้ไปใช้ เช่น การเรียนรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และการสะท้อนผลการดำเนินงานที่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคลากรอื่น ๆ การประเมินนี้จะช่วยให้ผู้นำและองค์กรสามารถติดตามและปรับปรุงกระบวนการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยจากหลากหลายแหล่งได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมมีความสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร ในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในองค์กรที่เน้นการพัฒนาทักษะและ ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาผู้นำในองค์กรประเภทนี้สามารถใช้หลักการจาก Thongsuksai et al. (2020) ซึ่งพบว่า การวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและการสร้างบรรยากาศที่ยอมรับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารองค์กรที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้ การวิจัยของ Rinthaisong (2019) ในเรื่องความคาดทางวัฒนธรรมยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้นำที่สามารถรับมือกับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้เครื่องมือที่เน้นการวัดความสามารถของผู้นำในการทำงานร่วมกับ บุคคลที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยทั้งสองขั้น มีความสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ในการพัฒนา ผู้นำให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรที่มีความหลากหลาย สามารถอภิปรายได้ว่า

การใช้หลักสารานីยธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร โดยหลักธรรมเหล่านี้สามารถช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและการเปิดกว้างในองค์กร ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยสามารถนำไปปรับใช้ในองค์กรจริงได้โดยการฝึกอบรมผู้นำให้เข้าใจหลักสารานីยธรรมและนำไปปฏิบัติในงานประจำวันเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและเคราะห์ความคิดเห็นที่แตกต่าง การพัฒนาผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมในองค์กรจะช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การนำหลักการเหล่านี้ไปปรับใช้สามารถทำให้ผู้นำและบุคลากรในองค์กรพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้รูปแบบนี้ในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง กิจกรรมที่จัดขึ้นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ โดยกิจกรรมหลักประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเข้าสู่การเรียนรู้รูปแบบ 2) การถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ประกอบของรูปแบบ 3) การบันทึกช่วยจำนำสู่การใช้ประโยชน์ และ 4) การสะท้อนคิดลิขิตสูโมเดลนวัตกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้ในองค์กรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษานี้สามารถนำมาประยุกต์กับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมและหลักสารานីยธรรม เช่น งานวิจัยของ Pakdee et al. (2020) ที่พบว่า ในหลายองค์กรยังขาดความสำคัญในการวางแผนการมีส่วนร่วมตามหลักสารานីยธรรม ซึ่งอาจขัดแย้งกับผลการศึกษานี้ที่แสดงให้เห็นว่า การนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้ในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการสามารถสร้างการเรียนรู้และนำไปใช้จริงในองค์กรได้ การมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติภาระในองค์กรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้รูปแบบนี้เกิดผลสำเร็จ มิติการเชื่อมโยงเหตุผลกับงานวิจัยอื่น ๆ พบว่า แม้จะมีการกล่าวถึงงานวิจัยหลายชิ้นเกี่ยวกับการนำหลักสารานីยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในชุมชนและองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ยังขาดการเชื่อมโยงเหตุผลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการศึกษานี้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น Pakdee et al. (2020) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารานីยธรรมในองค์กรบางแห่งยังไม่เพียงพอในเชิงของการมีส่วนร่วมและการบูรณาการหลักธรรมาในระดับที่เหมาะสม งานวิจัยนี้ควรขยายการอภิปรายถึงเหตุผลที่ทำให้ผลการศึกษาแตกต่างจากงานวิจัยเดิม เช่น วิธีการดำเนินกิจกรรมหรือบูรบท้องขององค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มิติการขยายการอภิปรายเกี่ยวกับหลักสารานីยธรรมพบว่า หลักสารานីยธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผ่านการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร เช่น การสร้างความเมตตาในการกระทำ การพูดและการคิดด้วยใจเมตตา การเคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่นและการปฏิบัติตามหลักศิลธรรม หลักการเหล่านี้สามารถช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันในองค์กร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในงานวิจัยนี้ได้สร้างโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนความคิดและประยุกต์ใช้หลักสารานីยธรรมในการทำงานจริง ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักสารานីยธรรมสามารถช่วยพัฒนาผู้นำที่สามารถจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ดีขึ้น และสามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในองค์กรที่มีความหลากหลายได้ สามารถอภิปรายได้ว่า การใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมในกิจกรรมนี้สามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาองค์กรได้จริง

ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบที่มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยผลการประเมินได้แสดงค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องของรายการประเมินแต่ละข้อของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่มีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องของรูปแบบฯ ทั้งฉบับที่มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายความว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องและเหมาะสมในการนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังสามารถนำไปพัฒนาต่อได้ในอนาคตโดยไม่ต้องปรับแก้ไขเพิ่มเติม มิติความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Suwanno et al. (2020) ที่พบว่า การพัฒนาและการประเมินสมรรถนะหลักของบุคลากรในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการบริการที่ดี สามารถเสริมสร้างความสามารถในการทำงานและการพัฒนาในระดับสูงได้ ในกรณีนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในองค์กรสามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ โดยมีการบูรณาการหลักธรรมเพื่อพัฒนาผู้นำในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และจริยธรรมในวิชาชีพ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาใน Suwanno et al. (2020) ที่แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักกা�ลยาณมิตรธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อที่อาจขัดแย้งกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่พบว่า การนำหลักธรรมไปใช้ในองค์กรบางแห่งยังมีข้อจำกัดในเรื่องการบูรณาการหลักการดังกล่าวอย่างเดิมที่ เช่นใน Pakdee et al. (2020) ที่กล่าวว่าในหลายองค์กรการนำหลักสารานីยธรรมไปใช้ยังขาดความสำคัญในการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมอย่างเพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความแตกต่างจากผลการวิจัยนี้ ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการบูรณาการหลักธรรมในกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในองค์กร มิติการเชื่อมโยงเหตุผลกับงานวิจัยอื่น ๆ ปัจจุบันยังมีการกล่าวถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการประเมินภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรม แต่ยังขาดการเชื่อมโยงเหตุผลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการที่ผลการวิจัยในงานนี้คล้ายคลึงหรือแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ เช่น บริบทที่แตกต่างกันขององค์กรหรือวิธีการพัฒนาผู้นำที่ใช้ในแต่ละกรณี และมิติการขยายการอภิปรายเกี่ยวกับหลักสารานីยธรรม หลักสารานីยธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรภายในองค์กร เช่น การกระทำ การพูด และการคิดด้วยใจมุตตา การเคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่น การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถร่วมมือทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรจริง หลักสารานីยธรรมสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่องค์กรนั้นมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในงานวิจัยนี้ ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมสามารถช่วยเสริมสร้างการพัฒนาองค์กรมุ่งเน้นการร่วมมือ และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การใช้กระบวนการ PDCA ยังช่วยให้การพัฒนาองค์กรมีความเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้สามารถประยุกต์ใช้หลักสารานីยธรรมในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอภิปรายสรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมและการนำไปใช้ในรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมนี้สามารถช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพในองค์กร และสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานីยธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปะวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ได้มีการพัฒนาและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ MPS² Model ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับหลักสารานីยธรรม โดยมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้าง

ผู้นำที่สามารถจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรักษาคุณธรรมในการบริหารและการปฏิบัติ การใช้โมเดลนี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาผู้นำ แต่ยังมีผลต่อการพัฒนาองค์กร ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในระยะยาว โดย MPS² Model ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำและพัฒนาการทำงานร่วมกันในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังนี้ 1) Multicultural Leadership (M) องค์ประกอบนี้เน้นการพัฒนาผู้นำที่สามารถจัดการและนำพาความหลากหลายทางวัฒนรมมาใช้เป็นข้อได้เปรียบในการทำงาน ผู้นำต้องสามารถเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในทีมและสร้างการยอมรับระหว่างบุคลากรจากหลากหลายภูมิหลังทางวัฒนธรรม 2) Saraniyadhamma Principles (S) การบูรณาการหลักสารานิยธรรมเข้ากับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม เป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม หลักสารานิยธรรมนี้เน้นคุณค่าและศีลธรรมในการตัดสินใจต่าง ๆ เช่น ความเมตตา ความยุติธรรม ความเสมอภาค และการเคารพสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและความร่วมมือในองค์กร 3) Process of Utilization (P) กระบวนการในการประยุกต์ใช้ MPS² Model ในองค์กรเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือการสร้างความเข้าใจร่วมกันในทุกระดับขององค์กร การนำกระบวนการนี้มาใช้ในองค์กรช่วยให้ทุกคนในองค์กรมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้จริง และ 4) Success (S²) ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้ MPS² Model ในองค์กร ไม่เพียงแต่หมายถึงการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังรวมถึง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถเติบโตและพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นบวกในระยะยาว การพัฒนา MPS² Model มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเสริมสร้างผู้นำที่สามารถจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในองค์กรได้อย่างมีคุณธรรม โดยการผสมผสานหลักสารานิยธรรม ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการใช้คุณธรรมและความเสมอภาคในการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ โมเดลนี้ยังช่วยพัฒนาผู้นำให้มีทักษะในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแค่ในด้านการตัดสินใจหรือการดำเนินการต่าง ๆ แต่ยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมในองค์กร การใช้กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพจะทำให้สามารถพัฒนาองค์กรและสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรได้จริง การฝึกอบรมและกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิผล บุคลากรสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการทำงาน การนำ MPS² Model เป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการทำงานร่วมกันนั้นจะทำให้สามารถพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มาจากภูมิหลังต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ การนำหลักสารานิยธรรมมาใช้ในการตัดสินใจช่วยเสริมสร้างความยุติธรรมและความเชื่อถือในกลุ่มบุคลากรในองค์กร กล่าวได้ว่า MPS² Model เป็นโมเดลที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมตามหลักสารานิยธรรม โดยการผสมผสานระหว่างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ ช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการจัดการกับความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนในองค์กร โมเดลนี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างผู้นำในด้านการจัดการและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากรจากหลากหลายวัฒนธรรมให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกในองค์กรและสร้างสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ความรู้ ดัง Figure 1

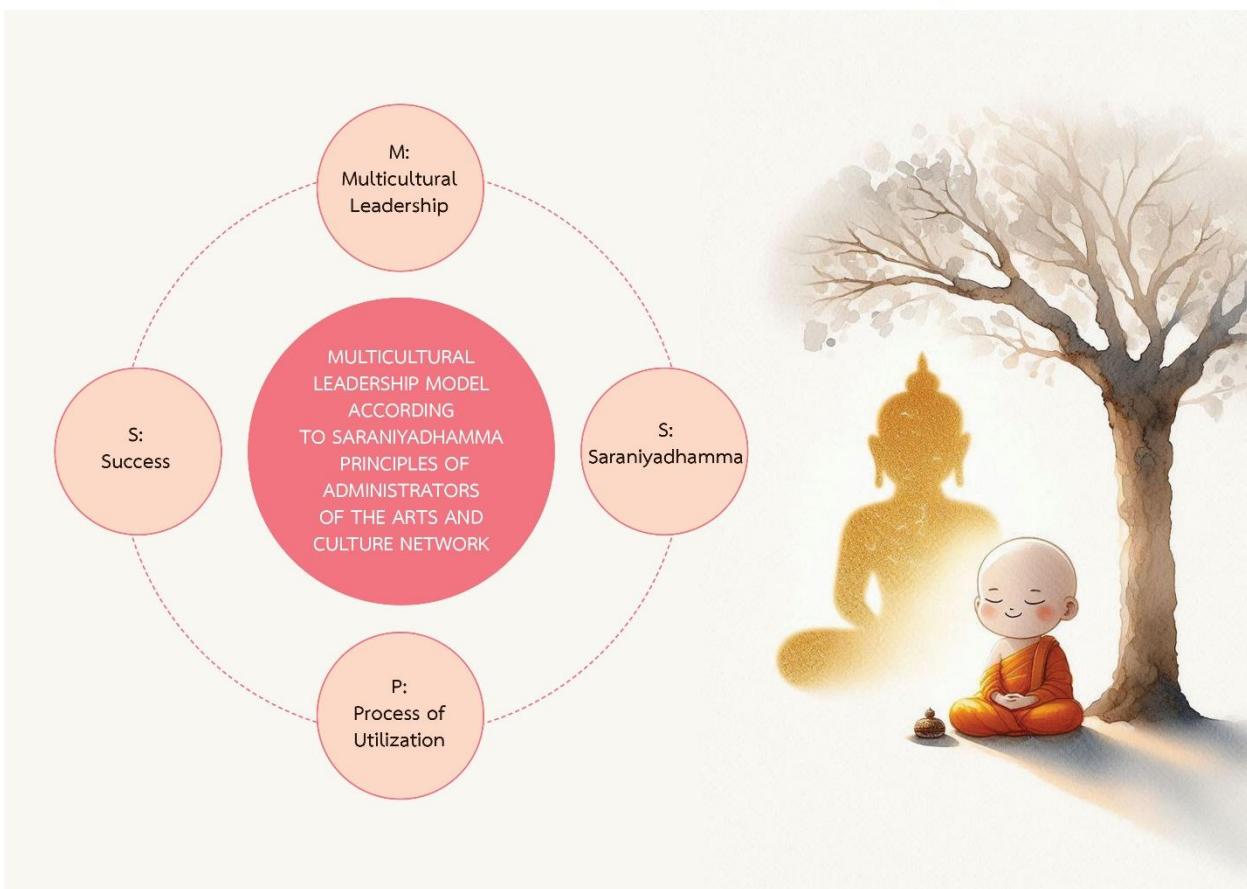

Figure 1 Multicultural Leadership Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้นำในองค์กรยังมีความสามารถในการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ในระดับที่พอใช้ แต่ยังมีช่องว่างในการพัฒนาเพิ่มเติม ในขณะที่สภาพพึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำและองค์กรมีความต้องการที่จะพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในระดับที่สูงขึ้น การคำนวณดัชนี PNImodified เท่ากับ 0.176 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ ซึ่งบ่งชี้ว่ามีความต้องการในการพัฒนาผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก วัฒนธรรมองค์กร ที่สนับสนุนความหลากหลาย และการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กร 2) หลักสารานุยธรรม เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กรที่มีความหลากหลาย โดยเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร เช่น การกระทำด้วยใจเมตตา การพูดด้วยความสุภาพและให้คำแนะนำดี การคิดด้วยใจเมตตาและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การปฏิบัติตามหลักศีลธรรม และการเคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่น 3) กระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการในการบริหารงานที่ใช้งาน PDCA เพื่อวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบผลการดำเนินการ และปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 4) ความสำเร็จของการใช้รูปแบบ จากการที่บุคลากรในองค์กรมีความเข้าใจในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม การเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการทำงานร่วมกัน ผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ โดยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมนำเข้าสู่การเรียนรู้รูปแบบ 2) กิจกรรมทดลองที่เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ประกอบของรูปแบบ 3) กิจกรรมบันทึกช่วยจำ นำสู่การใช้ประโยชน์

และ 4) กิจกรรมสะท้อนคิดลิขิตสูโมเดลนวัตกรรมสร้างสรรค์ โดยการคิดเชิงนวัตกรรมเพื่อสร้างโมเดลการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรและสามารถนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงในอนาคต ผลการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ ปรากฏว่า 1) ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องของรายการประเมินแต่ละข้อของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ มีค่าเท่ากับ 1.00 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่องของรูปแบบฯ ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 1.00 ด้วยเหตุนัก หมายความว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความถูกต้อง มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และ 2) รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ ที่ออกแบบด้วยกระบวนการทัศน์การวิจัยและพัฒนาทำให้ได้โมเดลการเรียนรู้ (Learning Model) เรียกว่า MPS² Model ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมฯ ทำให้มั่นใจได้ว่ารูปแบบดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้ในการพัฒนาผู้นำในองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ และ 2) ควรทดลองใช้รูปแบบในองค์กรที่หลากหลายมากขึ้นและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

References

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper & Row.

Hanrintr, C. (2022). Current Conditions, Desirable Conditions, Needs for Developing Transformational Leadership. *Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University*, 19(85), 52-60.

Kanjanawasee, S. (2016). Empowerment Evaluation: Differential Perspectives. *The Social Research Association of Thailand Journal*, 3(1), 19-25.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale," in *Attitude Theory and Measurement*. New York, United States: Wiley & Son.

National Education Act B.E. 2542. (1999).

Nieto, S. (2013). *Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education*. (6th ed.). Upper Saddle River, New Jersey, United States: Pearson.

Nilkote, R., Singsorn, N., Saisena, N., Sukpom, T. & Papan, N. (2024). Knowledge Management and Empowering Professional Learning Communities Based on Buddhist Principles: The Dimension of Suppurisa Dhamma. *Journal of Innovation Research on Education and Technology (JIRET)*, 2(3), 1-11.

Northouse, P. G. (2016). *Leadership: Theory and Practice*. (7th ed.). Thousand Oaks, California, United States: Sage Publications.

Pakdee, C., PhraLrusamu Thanachot Ciradhammo (Khuenphet), Sanwangton, T., Somsri, M., Jiakulpa, P., Wanpee, N. & Sunamathaworn, B. (2020). Form for Applying the States of Conciliation in Partici-Paditory Management of Village, Monastery and School (Boworn) to Strengthen Srisuphan Community, Muang District, Chiang Mai Province. *Mahamakut Graduate School Journal*, 18(1), 42-53.

Panish, W. (2012). *The Ways to Create Learning for Students in the 21st Century*. Bangkok, Thailand: Sodsri-Saridwong Foundation.

Podhisita, C. (2016). *The Art and Science of Qualitative Research*. (7th ed.). Bangkok, Thailand: Amarin Printing and Publishing.

Rinthaisong, I. (2019). Factor Structure and Construct Validity of Measuring Multicultural Leadership in Thai Society Context. *Journal of Education Thaksin University*, 18(2), 83-102.

Singsorn, N., Sanguanwong, N., Saisena, N., Klomkul, L. & Nilkote, R. (2024). Buddhist Emotional Intelligence and Women's Leadership Empowerment. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(9), 44-55.

Sleeter, C. E. & Grant, C. A. (2011). *Making Choices for Multicultural Education: Five Approaches to Race, Class, and Gender*. (6th ed.). Hoboken, New Jersey, United States: Wiley.

Srisa-ard, B. (2011). *Introduction to research*. (9th ed.). Bangkok, Thailand: Suweeriya Sasan.

Sukpom, T., Papan, N., Saisena, N., Hajaturus, A., Hajaturus, S., Thianboocha, A., Nilkote, R. & Woraphatsorakul, W. (2023). Buddhist Principles and Strengthening the Learning Organization: Learning and Team Building Dimensions for Administrators. *Graduate School Journal*, Chandrakasem Rajabhat University, 18(2), 21-32.

Suwanno, P. S., Uttaro, P. U. & Wachiramethi, P. (2020). A Model for the Development of Core Competency of Teachers Based on Kalyanamitta Dhamma of Pariyattidhamma School, Pali Section, In the Sangha Administrative Region 4. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 9(2), 14-25.

Thongsuksai, T., Sungtong, E., Haruthaithasan, T. & Nitjarunkul, K. (2020). Multicultural Leadership of School Administrators in Multicultural Education Management for Early Childhood Education in Southern Thailand Border Provinces. *Hatyai Academic Journal*, 8(1), 117-139.

Tulmethakaan, M. (2021). A Study of Needs for Improvement of Teacher Leadership for The Bachelor of Educations Students at Srinakharinwirot University. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 15(1), 142-153.

การพัฒนาอย่างไก่ล่ำเกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี

ศึกษาวิเคราะห์กรณี: นิสิตระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

DEVELOPMENT OF YOUTH MEDIATOR BY BUDDHIST PEACE METHODS

A CASE STUDY OF UNDERGRADUATE STUDENTS AT

MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY,

NAKHON SI THAMMARAT CAMPUS

พระณัฐพงษ์ ไกรเทพ^{1*}, พระเมธีวัชรบัณฑิต ธรรมชาติ นิธิบุณยากร¹, พระวัชรพุทธิบัณฑิต ปรีดา บัวเมือง²,
พระณัฐพงษ์ จันทร์โร³, ปุณณยาดา จง laboreียด², รัชชนันท์ อิศรเดช⁴, จรายพร เมมรังษ์², พีระศิลป์ บุญทอง²,
สุมามิ บุญเรือง⁴, ศักดิ์ดา หารเทค²

Phra Nattapong Kraithep^{1*}, Phra Medhivajarapundit Hansa Nithibunyakorn¹,
Phra Vajraphutthibundit Preeda Buamuang², Phra Natthaphong Janro³, Punyada Chongla-iad²,
Thatchanan Issaradet⁴, Jaruayporn Hemrangsee², Phirasin Boonthong²,
Sumalee Boonruang⁴, Sakda Hanthet²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

³สำนักวิชาการวิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

³Office of Academic Affairs, Nakhon Si Thammarat Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

⁴คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

⁴Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattapongsongsam@gmail.com

Received 24 February 2025; Revised 22 March 2025; Accepted 26 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชน ด้านการใช้ความรุนแรงในวัยรุ่น ความรุนแรงเกิดขึ้นในทุกมิติของเด็กและเยาวชน ทั้งการเห็นความรุนแรงในครอบครัวภูมิภาค หรือเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อคนใกล้ชิดจากบ้านสู่ชุมชน และลุกลามถึงรั้วสถานศึกษา ทั้งนี้ สติปัฏฐานกระทำผิดของเด็กและเยาวชนวัยรุ่นไทยที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศ จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องของปัญหาการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยนั้น พบร่วมกับปัญหาการใช้ความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นเหตุของปัญหามากกว่า

10,000 คน/ปี จากสภาพปัจจุบันดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงที่อาจทำความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ในกลุ่มเยาวชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นความสำคัญจึงได้วิจัย เรื่อง การพัฒนา>yūwagklèiyข้อพิพาท โดยพุทธสันติวิธี ศึกษาวิเคราะห์กรณี: นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช เพื่อสร้างแก่นนำ>yūwagklèiyข้อพิพาทด้านแบบด้วยหลักพุทธสันติวิธี โดยให้นิสิตของมหาวิทยาลัย เป็นวิศวกรสันติภาพ สร้างความสงบสุขในหมู่นิสิต บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการพัฒนา>yūwagklèiy ข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย: เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย 3 หลักการ คือ 1) การเคารพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ 2) การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎหมายของสังคมที่เป็นธรรม และ 3) การมีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) คณาจารย์ จำนวน 6 รูป/คน 3) นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ จำนวน 4 รูป/คน และ 4) ตัวแทนนิสิต จำนวน 12 รูป/คน รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 25 รูป/คน

ผลการวิจัย: พบว่า การนำเสนอการพัฒนา>yūwagklèiy ข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นการนำหลักพุทธสันติวิธีด้วย หลักมรรค 8 ประการ มาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ สามารถสังเคราะห์ได้ในรูปแบบ>yūwagklèiy ไม่เดล เพื่อนำไปสู่ กระบวนการไกล่เกลี่ยและจัดการปัญหา หรือเหตุอันอาจก่อให้เกิดปัญหา เป็นไปตามกระบวนการ

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: การพัฒนา>yūwagklèiy สอดคล้องกับหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา คือ หลักมรรค 8 ได้แก่ สัมมาทิปฏิ คือ ความเห็นชอบ สัมมาสังกปปะ คือ ความดำริชอบ สัมมาวaja คือ การเจรจาชอบ สัมมาภัมมั่นตะ คือ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ คือ ความพยายามชอบ สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ และ สัมมาสามาริ คือ ความตั้งใจมั่นชอบ

สรุป: การสร้าง>yūwagklèiy ข้อพิพาทให้เป็นต้นแบบของการไกล่เกลี่ยในระดับเยาวชนแก่สังคม หรือ “วิศวกร สันติภาพ” เพื่อลดปัญหาและป้องกันความขัดแย้งในมหาวิทยาลัยฯ ชุมชน และสังคม โดยอยู่บนฐาน “การพัฒนา ชีวิตทั้ง 3 ระดับ” เพื่อให้เกิดความสมดุลฐานากาย ฐานใจ และฐานคิด และเป้าหมายของการมีสังคมการใช้ชีวิต ในรั้วมหาวิทยาลัยที่สงบสุข

คำสำคัญ: การพัฒนา, >yūwagklèiy, ข้อพิพาท, พุทธสันติวิธี, นิสิตระดับปริญญาตรี

Abstract

Background and Objective: Currently, Thai society faces many problems, such as economic problems, difficulties in community living, and issues related to violence among teenagers. Violence occurred in all dimensions of children and youth, whether they witnessed violence within the family, became victims of violence, or acted as the perpetrators of violence against people close to them. This extended from home to the community and even spreading to schools. In this regard, statistics from the Ministry of Social Development and Human Security on crimes committed by Thai children and teenagers who had been prosecuted nationwide revealed that the problem of violence among youth, especially among students, resulted in more than 10,000 cases per year. The aforementioned situation, demonstrated the rising levels of violence among youth. Therefore, the researcher became interested in and recognized the importance of studying the development of youth mediators using Buddhist peaceful methods. The case study focused

on undergraduate students from Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus. The goal was to establish a core group of youth mediators, trained in Buddhist peaceful methods, who would act as peace engineers, promoting peace among students. This research aimed to present the development of youth mediators using Buddhist peaceful methods by the undergraduate students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus.

Methodology: This was qualitative research with the following three principles: 1) Respect for human dignity; 2) Respect for rights, freedoms, and the rules of a just society; and 3) Responsibility for oneself, others, and society. Data were analyzed from documents and field data. The research instrument was an unstructured interview, with in-depth interview data collected from key informants which divided into four groups: 1) Educational institution administrators (3 People); 2) Faculty members (6 People); 3) Academics/staff (4 People); and 4) Student representatives (12 People), totaling 25 participants.

Main Results: The research revealed that the development of youth dispute mediation using Buddhist peaceful methods by undergraduate students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, integrated Buddhist peaceful methods with modern science through the principles of the Noble Eightfold Path, which can be analyzed in the form of a youth peaceful model that leads to the mediation process and the resolution of problems or potential conflicts in accordance with the process.

Involvement to Buddhadhamma: The development of youth mediation aligns with the principles of Buddhism, specifically the Noble Eightfold Path, which includes: Sammàdiññhi: Right View, Sammàsaïkappa: Right Thought, Sammàvàcà: Right Speech, Sammàkammanta: Right Action, Sammà-àjāva: Right Livelihood, Sammàvàyàma: Right Effort, Sammàsati: Right Mindfulness, and Sammàsamàdhi: Right Concentration.

Conclusions: The creation of youth mediators as models of youth mediation in society or "Peace Engineers" aimed to reduce problems and prevent conflicts in universities, communities and society based on the concept of "developing life at all 3 levels" to establish a balance of body, mind and thought with the goal of promoting a peaceful university life society.

Keywords: Development, Youth Mediator, Dispute, Buddhist Peace Methods, Undergraduate Students

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคล ที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และมิใช่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส หรือเรียก อีกอย่างว่า “เยาว-เยาว”, “ยุว” ซึ่งมีความหมายว่า อ่อนวัย รุ่นหนุ่ม รุ่นสาว ซึ่งพบว่า เป็นช่วงวัยที่พับพุตติกรรม ก้าวว้าวrun และได้บ่อยและทวีความรุนแรงมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน นำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบทั้งต่อตนเองและ ผู้อื่นตามมาอีกมากมาย (Office of the Royal Society, 1982)

ในสังคมปัจจุบัน พฤติกรรมความรุนแรงของเยาวรุ่น มีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ทั้งระดับยกพวกตีกัน ปล้นจี้ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิต รายงานข้อมูลการกระทำผิดที่เด็กเป็นผู้ลงมือมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับร่างกายมีมากเป็นอันดับสองรองจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Rajanakarin Child and Adolescent Mental Health Institute, 2013) และยังพบปัญหาอย่างต่อเนื่องจากการรายงานขององค์กรอนามัยโลก ในปี 2022 พบว่า ความรุนแรงในหมู่นักเรียนและนักศึกษา คือ การรังแกกันหรือที่เรียกว่า Bully เป็นปัญหาสำคัญ โดยพบว่า 1 ใน 7 ของเด็กผู้ที่เคยถูกรังแกหรือเคยรังแกผู้อื่นมาก่อน ซึ่งพบความรุนแรงในวัยรุ่นที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อสาราระบอยู่เนื่อง ๆ นอกจากนี้ จาสถิติการจับกุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสถิติของกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2565 พบว่า ประมาณ 1 ใน 3 ของเยาวชนที่กระทำความผิดกฎหมายนั้นจะกระทำความผิดในลักษณะที่ใช้ความรุนแรง ความผิดที่มากที่สุด คือ การทำร้ายหรือพยายามทำร้าย การพกพาอาวุธและวัตถุระเบิด การปล้น/พยายามปล้น และการพยายามฆ่าตามลำดับ ซึ่งช่วงอายุที่พบว่า มีการก่อคดีมากที่สุด คือ 15-18 ปี (Office of Justice Affairs, 2022)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอีกมหาวิทยาลัยหนึ่งในภาคใต้ ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ได้เข้าศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยได้เปิดทำการเรียนการสอน นิสิตของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ที่มีอายุระหว่าง 18-23 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเกณฑ์อายุของวัยรุ่น ทั้งนี้ จำนวนนิสิตของมหาวิทยาลัยยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี (ข้อมูลจำนวนนิสิตนิสิต 3 ปีล่าสุด) ในปี พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยมีนิสิตจำนวน 700 ราย ในปี พ.ศ. 2566 จำนวนนิสิตเพิ่มขึ้นเป็น 1,228 ราย และในปี พ.ศ. 2567 จำนวนนิสิตเพิ่มขึ้นอีกเป็น 1,682 ราย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, 2024) และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของวัยรุ่น อีกทั้ง ช่วงอายุวัยรุ่นนั้นมีการดำเนินชีวิต สภาพทางความคิด อารมณ์ และทัศนคติ ที่เป็นช่วงวัยแห่งการใช้อารมณ์มากกว่าหลักการ หรือใช้กระบวนการแยกแยะเหตุและผล ด้วยพฤติกรรมดังกล่าว อาจเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในรั้วมหาวิทยาลัย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาอย่างยั่งยืนของพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี ศึกษาวิเคราะห์กรณี: นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อให้เป็นต้นแบบของการไก่เลี้ยงในระดับเยาวชนแก่สังคม หรือ “วิศวกรสันติภาพ” ลดปัญหาและป้องกันความขัดแย้งในมหาวิทยาลัย รวมทั้งเป็นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอการพัฒนาอย่างยั่งยืนของพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) คณาจารย์ จำนวน 6 รูป/คน 3) นักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ จำนวน 4 รูป/คน และ 4) ตัวแทนนิสิต ได้แก่ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต ครุศาสตรบัณฑิต รัฐศาสตรบัณฑิต และนิติศาสตรบัณฑิต จำนวน 12 รูป/คน รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 25 รูป/คน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ได้คัดเลือกเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการยุติความขัดแย้งแบบสันติวิธี การไก่เลี้ยงแบบกฎหมาย และนักจัดการความรู้ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 รูป/คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ

และมีประสบการณ์ทำงานกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชุมชน และสถานศึกษาอื่น ๆ ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างไร แก่ข้อพิพาทโดยพุทธศาสนาติวิชี ศึกษาวิเคราะห์กรณี: นิสิตรระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช 3) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ให้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ คำแนะนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และ 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ธันวาคม พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 7 เดือน ดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการพัฒนาที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1.1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 1.2) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำที่ถูกสร้างขึ้นมาไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อม หรือมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช และ 1.3) นำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปปรับเคราะห์รวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง ละเอียดยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และ 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นขั้นตอนที่นำเสนอผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างไร ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปจัดทำเป็น หน่วยการเรียนรู้ (Module) ที่ใช้ในการฝึกอบรม/กิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ รวบรวมคำตอบและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช 2) การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) คือ รวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ มาวิเคราะห์ สรุปผล นำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมดุษฎีนิพนธ์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ พร้อมทั้งเรียบเรียงให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การพัฒนาอย่างไก่เกลี่ยข้อพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นวิจัยบนரากฐานของการใช้สติปัญญาที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและเหตุผล ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และถอดแบบความรู้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในทุกขั้นตอนของการวิจัยอย่างสันติโมเดล ซึ่งเป็นกุญแจที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในเรื่องของการพัฒนาอย่างไก่เกลี่ยข้อพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างสังคมสันติสุข มีการพัฒนาและฝึกอบรมแก่นิสิตในมหาวิทยาลัย โดยการใช้หลักการวิจัยภาคปฏิบัติ ฝึกให้เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขหรือรับมือกับประเด็นปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างมีสติ เป็นการทำวิจัยแบบรวมพลัง ให้นิสิตมีส่วนร่วมในการทำวิจัย และได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ได้จัดตั้งชมรมอย่างไก่เกลี่ย (Youth Mediation Club) เป็นการสร้างอย่างไก่เกลี่ยข้อพิพากษาให้เป็นต้นแบบ ของการไก่เกลี่ยในระดับเยาวชนแก่สังคม หรือ “วิศวกรสันติภาพ” เพื่อลดปัญหาและป้องกันความขัดแย้ง ในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับ Phramaha Hansa Dhammhaso (2020) ที่กล่าวว่า การนำหลักพุทธสันติวิธีเข้ามา มีส่วนในการจัดการข้อพิพากษา ไก่เกลี่ยข้อพิพากษาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) มิติของพระวินัย คือ การใช้วิธีการให้คุณกลาง (กิจขุญผู้ช่วยด้านสารานุกรม) ไก่เกลี่ยประนีประนอมในความขัดแย้งหรือข้อพิพากษาอันเป็น ความผิดที่เป็นโทษเบา เพื่อระงับอธิกรณ์ หรือข้อพิพากษาของสงฆ์ (อาจจะรวมถึงกิจขุญ สามเณร สามเณรี อุบาสก และอุบาสิกา) และ 2) มิติของพระธรรม คือ การใช้วิธีดับความขัดแย้งภายในและความขัดแย้งภายนอกซึ่งกิน ความกว้างกว่าในแต่ของผู้ไก่เกลี่ยและคุ่ครันต้องขัดความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก

2. มีการสร้างกระบวนการกลุ่มในการปรึกษาหารือ (Group Counseling) โดยวิธีการสร้างกระบวนการ ของการไก่เกลี่ย หรือกระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อยุติความรุนแรง เพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะสันติวิธี ให้ผู้ทำงานด้านสันติภาพ ในรูปแบบ “Dialogue หรือ สนุทรีย์สนทนนา” คือ กระบวนการสนทนนาที่เน้นการฟัง อย่างลึกซึ้ง ครอครวญ และเมื่อตัวตัดสิน โดยใช้กระบวนการที่อาศัย สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้การปรึกษาและ ผู้รับการปรึกษา ซึ่งผู้ให้การปรึกษาควรมีทักษะต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและอธิบายให้ผู้รับการปรึกษา สอดคล้องกับ Saisorn (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ดอกบัวใน peacefully: แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลาง peacefully ของ ติช นัท ยันห์ กิจกรรมและการทำงานเพื่อสันติภาพของท่าน ทำให้พบว่า ติช นัท ยันห์ ได้ทำการประยุกต์และบูรณาการมนาคิด ทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์ร่วมสมัย เช่น แนวทางสันติวิธี (Peaceful Ways) ในบริบทของสังคมปัจจุบัน จนกระทั่งเกิด เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่เรียกว่า “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” (Engaged Buddhism) เพื่อให้ ตอบสนองต่อสภาพสังคมปัจจุบันที่มีปัญหาความขัดแย้งและพัฒนาไปเป็น ความรุนแรง จนสูญเสียความสงบสุข หรือสันติภาพในหลายพื้นที่ของโลก โดยเน้นว่าการทำงานเพื่อสันติภาพสอดคล้องควบคู่กับการสร้างสันติภาวะ ในใจเสมอ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวทางการสร้างสันติภาพดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการขับเคลื่อน ปั่นเพาะและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้คนเพื่อก่อให้เกิดผลอันเป็นปลายทางแห่งสันติภาพทั้งในระดับปัจเจกชน และสังคมอย่างยั่งยืน

3. การสร้างเครือข่ายสันติภาพ (Network) คือ การสร้างเครือข่ายเยาวชนในการแลกเปลี่ยนความรู้และ ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเครือข่ายคนทำงานด้านสันติวิธี และหนุนเสริมการสร้างสันติภาพ มีการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย รูปแบบของเครือข่ายเป็นลักษณะความสัมพันธ์แควรบมากกว่าแนวตั้ง และ เชื่อมโยงระหว่างคนที่เข้ามาสัมพันธ์เป็นเครือข่าย โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือกัน และใช้การสื่อสารประสานพลัง จุดเริ่มต้นของเครือข่ายสันติภาพเกิดจากการซักจุใจและเชิญชวน ของเยาวชนมาร่วมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ สร้างสำนึกร่วมเป็นผลเมื่อตามความตั้งใจ และ

ตามความชอบ โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ดีและสร้างสันติสุข ในสังคมด้วยสันติวิธี รูปแบบการดำเนินกิจกรรมมีความหลากหลาย อาทิ การส่งเสริมประชาธิปไตย การสร้างเสริม สุขภาวะ การเสริมสร้างความรู้และทักษะชีวิต การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การสืบสานวัฒนธรรม และประเพณี การทำจิตอาสา และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์โดยชั้น Boonrunth (2019) ซึ่งกล่าวว่า ขณะที่ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยยังไม่มีทิ่มท่าจะยุติ การรับฟังความคิดเห็น ของประชาชนในพื้นที่ถือเป็นสิ่งจำเป็น การจะบรรลุสันติภาพได้อย่างยั่งยืนนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน และตัวแสดงกลุ่มต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญไม่แพ้รัฐบาล วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อต้องการเผยแพร่ ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อกระบวนการพูดคุย และการสร้างสันติภาพ และเพื่อให้ ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งและความร่วมมือของกลุ่มคนหลายฝ่ายในการสร้าง สันติภาพในพื้นที่ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มาจากฐานข้อมูลผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการ สันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ (Peace Survey) ทั้ง 3 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 โดยมีองค์กรเครือข่าย ทั้งสิ้น 15 แห่ง ร่วมทำการวิจัย พื้นที่ในการศึกษา คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และสี่อำเภอ ในจังหวัดสงขลา โดยมีการสุมตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและมีขั้นตอนในการสุ่มแบบมีระบบ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 4,712 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ประชาชนคาดหวังให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเจรจาพูดคุยและสร้างสันติภาพ ได้แก่ รัฐบาลกับคู่ขัดแย้ง ผู้นำศาสนาอิสลาม อุสตาช องค์กรภาคประชาชน สถาบันการศึกษา นักการเมือง ระดับชาติและห้องถิน

4. การสร้างหน่วยการเรียนรู้สันติศึกษา (Peace Modules) คือ หน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องสันติศึกษา โดยการใช้กิจกรรมสนับสนุนหรือส่งเสริมในรูปแบบขององค์ความรู้เพื่อพัฒนาสันติวิธีของกลุ่มและองค์กร ได้แก่ 1) หน่วยการเรียนรู้เรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานความเป็นพลเมือง คือ กระบวนการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ เรื่องพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ในหลักการ 3 ประการ คือ หลักการที่ 1 คือ การเคารพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการที่ 2 คือ เคราะห์สิทธิ เสรีภาพ และกฎติกาของสังคมที่เป็นธรรม และหลักการที่ 3 คือ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ในการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เป็นเรื่องสิทธิที่ปกป้องบูรณาการภาพทางร่างกายและจิตใจของบุคคล ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตรอด สิทธิที่จะไม่ตกเป็นทาส ไม่ถูกทรมาน สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาดีอย่างเป็นธรรม สิทธิความเป็นส่วนตัว เสรีภาพ ในการเดินทาง สิทธิที่จะลี้ภัย สิทธิที่จะมีสัญชาติ เสรีภาพในการแต่งงาน สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน เสรีภาพ ในการนับถือศาสนา เพื่อให้ประชาชนในสังคมที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตยสามารถสร้างพลเมือง ให้มีความเข้าใจหลักพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจะทำให้สังคมประชาธิปไตยเกิดการพัฒนา และมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น หรือการวางแผนตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ประมาทในชีวิตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 2) หน่วยการเรียนรู้เรื่องกระบวนการคิดแก้ปัญหา คือ การฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาอาศัยหลักมรรค 8 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญทำให้มนุษย์เข้าถึงปัญญาและเป็นผู้ประเสริฐ และสามารถพัฒนาโดยการนำหลักมรรค 8 มาประยุกต์ใช้ นำไปเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของมรรคทั้ง 8 องค์ ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและ มีคุณภาพแบบเพิ่มพูนมากขึ้นกว่าจุดเริ่มต้นไปพร้อมกันด้วย โดยอาศัยเครื่องมือซึ่งมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ความรู้ชัดที่เป็นสัมมาทิภูมิในระดับเบื้องต้น ความพยายามที่เป็นสัมมาวายามะในระดับเบื้องต้น และความมีสติ ในขณะนั้นที่เป็นสัมมาสถิตในระดับเบื้องต้นร่วมอยู่ด้วยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของบุคคลนำมาประยุกต์ใช้ ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นไปในลักษณะการทำงานประสานสัมพันธ์อย่างเกือบถูกกัน (ดังนี้ 2.1) การพัฒนาชีวิต ระดับสูง หรือการยกระดับชีวิตด้านปัญญา เป็นการพัฒนาด้านความรู้ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีกระบวนการ ใกล้เกลี่ย รวมทั้งทัศนคติที่ดีจึงต้องอาศัยแนวคิดที่เปิดกว้าง สร้างสรรค์ ซึ่งเรียกว่า "Growth Mindset" หรือ ทัศนคติใหม่ (New Attitude) แทน Fix Mindset และต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง (Right Understanding) เพื่อการทำงานแบบบูรณาการ ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ควบคู่กัน หรือศิลธรรมและธรรมะ ได้แก่ 2.1.1) สัมมาทิภูมิ

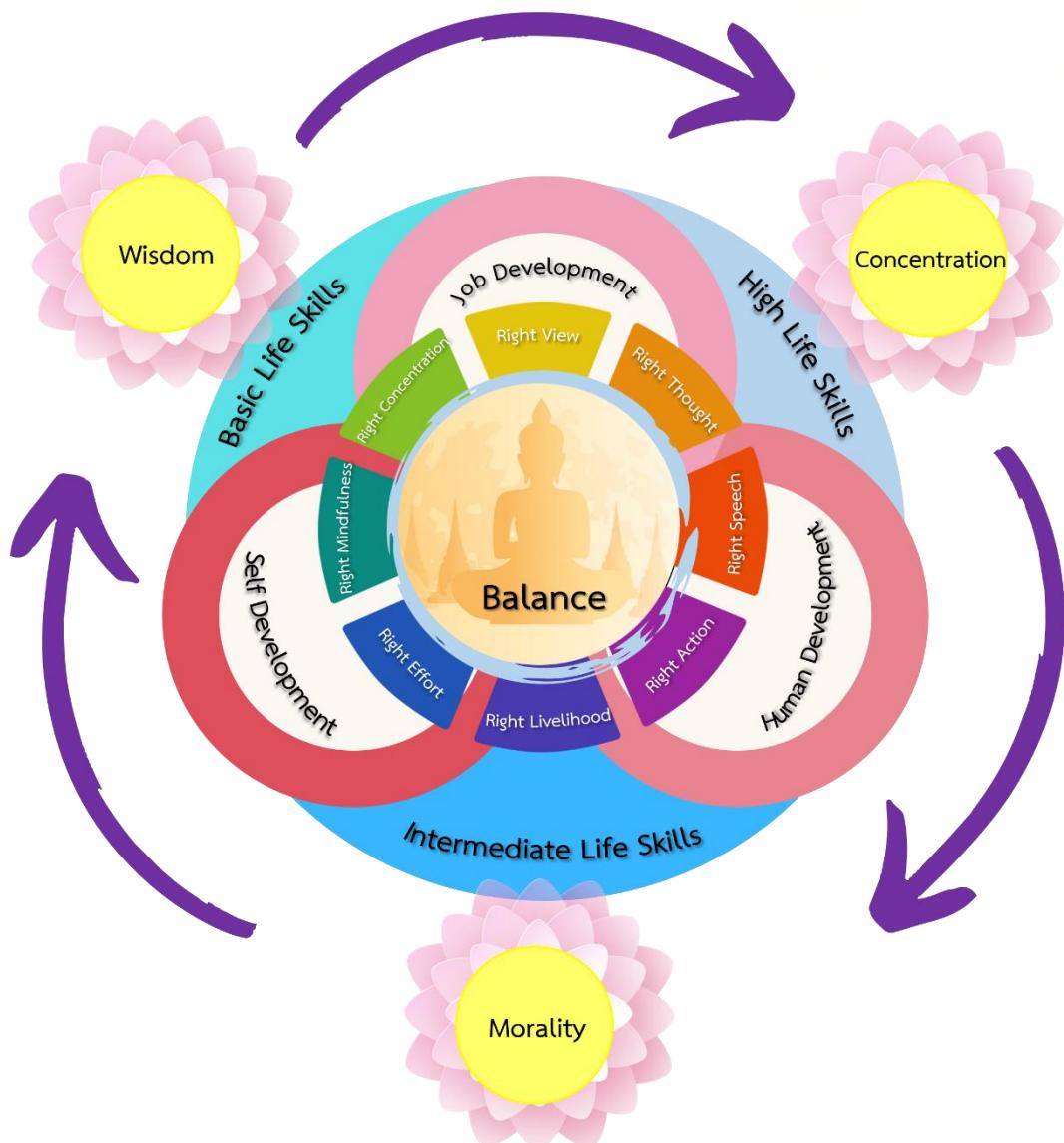
(Right View) (ความเห็นชอบ) โดยการพัฒนาผู้นำด้านวิสัยทัศน์ เนื่องจากในกระบวนการคิดหรือการกระทำนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก หากการคิดหรือการกระทำปราศจากวิสัยทัศน์อาจนำไปสู่ความเป็นกลาง หรือการล้าเอียง ด้วยอคติ วิธีการพัฒนาตามหลักการของสัมมาทิฐิ คือ การพัฒนาความคิด การมองภาพของอนาคตตามสภาพ ความเป็นจริงในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วยการรับถ่ายทอดหรือเล่าเรียน ศิลปะวิทยาการ ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ และ รับรู้ประสบการณ์ จากการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างถูกต้องโดยปราศจากอคติ และการพิจารณาโดยแยกบาย รอบคอบ ด้วยปัญญาที่ปราศจากกิเลสครอบงำ และ 2.1.2) สัมมาสังกัปปะ (Thinking) (ความดำเนินเรื่อง) โดยการพัฒนาด้าน ความคิดริเริ่ม โดยใช้ปัญญาแยกแยะว่าสิ่งใดมีประโยชน์ เป็นความจริงแก่ตนและสังคมแล้วปฏิบัติ ส่วนได้เมื่อท่าน แลกเปลี่ยน ได้ใช้ปัญญาแยกแยะว่าสิ่งใดมีประโยชน์ เป็นความจริงแก่ตนและสังคมแล้วปฏิบัติ ให้รู้แจ้งความจริงของโลกและชีวิต สามารถแก้ปัญหาชีวิตขัดความทุกข์ในจิตใจ จากการถูกกิเลสครอบงำ สอดคล้องกับ Mokekhao et al. (2024) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง สัณติวัตกรรมการเสริมสร้างศักยภาพผู้ให้คำปรึกษาเพื่อครอบครัว ของกรมกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการเสริมสร้างศักยภาพผู้ให้คำปรึกษาเพื่อครอบครัว คือ รูปแบบ วิธีการ เครื่องมือ ส่งเสริมศักยภาพผู้ให้คำปรึกษา ศักยภาพที่ต้องการยกระดับ คือ สติในรู้ สัณติภัยในการให้คำปรึกษาผ่านออนไลน์ การแก้ปัญหาความสัมพันธ์ ทฤษฎีสมัยใหม่ที่ใช้ คือ จิตวิทยาให้คำปรึกษาครอบครัว ตามแนวคิดชาเทียร์ การเรียนรู้เพื่อความเปลี่ยนแปลง และการโค้ช พุทธสันติวิธีที่ใช้ คือ พระมหาวิหาร 4 สติปัฏฐาน 4 และหลักอริยสัจ 4 2.2) การพัฒนาชีวิต ระดับกลาง หรือการยกระดับชีวิตด้านศิลปะ เป็นการนำไปปฏิบัติ หรือ การมีทักษะที่จำเป็นในการใกล้เลี้ยง เพื่อข้อขยุติและทางของอกร่วมกัน ทำให้ชีวิตมีความเจริญงอกงามอยู่เสมอ มีศิลปะ สมาร์ต แลกเปลี่ยนที่นำไปสู่การมีสติ โดยการจัดวาง หรือกำหนดระเบียบ ปกติการเพื่อใช้ร่วมกันในชีวิตและ สังคม 2.2.1) สัมมาราจา (Communication) (การพูดชอบ) โดยการพัฒนาด้านการสื่อสาร ซึ่งวิธีการในการพัฒนา ด้วยการให้มีความรู้และทักษะการสื่อสาร โดยต้องยึดหลักสำคัญ 4 ประการ ประการแรก คือ งดเว้นจากการสื่อสารด้วยคำพูดคำที่เป็นเท็จ พูดแต่ความจริง พูดแต่เรื่องที่เป็นจริงมีเหตุผลและสามารถพิสูจน์ได้ ประการที่สอง คือ งดเว้นจากการสื่อสารที่เป็นการพูดถ้อยคำที่ส่อเสียดันจะนำมาซึ่งความแตกแยก โดยการพูดแต่ถ้อยคำที่จะสร้างสรรค์ความสามัคคี และถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ ประการที่สาม คือ งดเว้นจากการสื่อสารด้วยการพูดถ้อยคำที่หยาบคาย ไม่ชวนฟัง ไม่ก่อให้เกิดความรื่นเริง ไม่เชิญชวนให้ปฏิบัติตาม แต่ผู้นำจะต้องพูดแต่ถ้อยคำที่อ่อนหวาน ชวนให้ผู้อื่นอย่างเข้ามาสนใจด้วย และประการที่สี่ คือ งดเว้นจากการสื่อสารด้วยการพูดถ้อยคำที่เพ้อเจ้อหาสาระประโยชน์อะไรได้ 2.2.2) สัมมาภัมมันตะ (Core Skill) (การกระทำชอบ) โดยการพัฒนาด้าน ความชื่อสัตย์ ซึ่งวิธีการในการพัฒนาด้วยการให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ (กายภานา) เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในกระบวนการรับรู้ ตាតองไม่ก่อความเสียหาย เช่น ความโลภ อยากรู้สิ่งของต่าง ๆ นำไปสู่การแสวงหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้อง การพัฒนาตามหลักของสัมมาภัมมันตะจะทำให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ คือ การรู้เท่าทันการทำหน้าที่อินทรีย์แต่ละอย่าง หรือเรียกว่า “อินทรีย์สั่งว่า” คือ ไม่เสพติด ไม่บริโภคปัจจัย 4 ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากวัตถุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี อย่างฟุ่มเฟือย และไม่ยึดติด ไม่ฟุ่งเฟือ และ 2.2.3) สัมมาอาชีวะ (Livelhood) (การทำงานชอบ) โดยการพัฒนา ด้านความเป็นอยู่การหาเลี้ยงชีพโดยให้ผู้นำรักษาภารกิจของสังคม ภูมิภาค หรือภูมิภาคที่อยู่ในสังคมของตน รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่า จรรยาบรรณ รู้จักการให้ การเพื่อแผ่แปรปัน ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ความสุข และช่วยสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม การประพฤติเกื้อกูลแก่สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งสัตว์ มนุษย์ และพืช เว้นจากการประกอบอาชีพที่ผิดหลักศีลธรรมอันดีงามที่ควรปฏิบัติ และผิดกฎหมายบ้านเมืองเพื่อให้เกิดความสงบสุข สอดคล้องกับ Phramaha Pipat Pavaddhano (Thadee) (2024) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาสังคมในมิติแห่งมรรค มีองค์ 8 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาสังคมในมิติแห่งมรรค มีองค์ 8 ทั้ง 8 ด้าน พบว่า การพัฒนาสังคม เป็นกระบวนการที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข หลักสัมมาทิฐิ เป็นหลักธรรมที่สำคัญ ที่จะทำให้สังคมเกิดการพัฒนาได้ เพราะความเข้าใจถูกนั้นเป็นประตุญาณแรกที่จะทำให้เข้าหลักการของความคิดถูก

การพูดจาถูก การทำถูก การทำอาชีพถูก การพยายามถูก การระลึกถูก และการตั้งใจถูก 2.3) การพัฒนาชีวิตระดับพื้นฐาน หรือการยกระดับชีวิตด้านสามาริ เป็นการกำหนดคุณสมบัติของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้นแบบ มีสัมมาทิฏฐิเป็นฐาน มีความสงบเย็น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ด้วยจิตใจที่มั่นคง และตั้งใจแน่วแน่ ต่อการขัดเกลาด้วยกระบวนการต่าง ๆ เป็นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้ปรับตัวและสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ เมื่อสัมมาสติพัฒนาอยู่ในส่วนของ ให้สัมมาสามาริพัฒนาขึ้นมาด้วย ในเรื่องเจริญสติการระลึกรู้สภาวะธรรมปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติยอมประสบความก้าวหน้าในการปฏิบัติตามลำดับ 2.3.1) สัมมาวายามะ (Effort) (ความพยายามชอบ) โดยการพัฒนาด้านความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่กำลังปฏิบัติในฐานความเป็นผู้นำองค์กร หรือสังคม ด้วยการพัฒนาผู้นำให้มีคุณธรรม ความดีงามต่าง ๆ ซึ่งเป็นรากฐานพุทธิกรรมที่ดีงาม สมรรถภาพจิต คือ ความเข้มแข็ง อดทน มีประสิทธิภาพของจิต มีหลักการในการปฏิบัติ คือ หลักจันทะ พัฒนาให้มีความรักในงานที่ทำในหน้าที่ที่รับผิดชอบ หลักวิริยะ พัฒนาให้มีความเพียร ความยั่น ด้วยการหมั่นรักษา มาตรฐานการทำงานของตนที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไป และปรับปรุงการปฏิบัติในส่วนที่ด้อยให้เจริญและมากยิ่งขึ้น หลักจิตตะ พัฒนาให้มีการหมั่นตระกรอง จดจ่อ ฝ่าดูและลงมือปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วยความตั้งใจ และไม่ละความเพียร และหลักวิมังสา พัฒนาให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอ 2.3.2) สัมมาสติ (Open Awareness) (สติชอบ) โดยการพัฒนาด้านสติ เป็นการมีสติระลึกรู้เท่าทันความเป็นจริง รวมทั้ง การพิจารณาให้เห็นความจริงในกาย เวทนา จิต หรือธรรม อันเป็นหลักปฏิบัติในสติปัจจฐาน 4 ซึ่งวิธีการในการพัฒนา อาศัยกระบวนการการทำงานร่วมกันของสติกับปัญญา คือ สติจับให้ปัญญาดู โดยใช้สติตามดูมีปัญญาดูเท่าทันตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้ง 4 ด้าน คือ กายานุปัสสนา (ดูกาย) เวทนานุปัสสนา (ดูความรู้สึก) จิตตานุปัสสนา (ดูจิต) และรัมนานุปัสสนา (ดูธรรม) ในการนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การบริหารตนตามหลักสัมมาสติ การบริหารคน ตามหลักสัมมาสติ และการบริหารงานตามหลักสัมมาสติ เพื่อใช้สติในการพิจารณาข้อพิพาทอย่างรอบคอบ และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ และ 2.3.3) สัมมาสามาริ (Focus Mindfulness) (สามาริชอบ) โดยการพัฒนาด้านวุฒิ ภาวะทางอารมณ์ ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความหนักแน่น เป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ในสถานการณ์ที่เกิดแรงกระทบ ยั่วยุให้เกิดความไม่สงบประสัตในสิ่งที่ตนปราบนา ซึ่งวิธีการในการพัฒนาตามกระบวนการของสัมมาทิฏฐิ มี 2 ประการ ประการแรก คือ การฝ่าระวังลทินไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง และประการที่สอง คือ การหมั่นเพียรในการประกอบกิจ ฝึกฝนและพัฒนาจิตใจของตนเองอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ Trainate (2023) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การปฏิบัติใช้มรรคเมืองค 8 เพื่อเพิ่มสมรรถนะทุนมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมโนธรรมต่าง ๆ ในองค์กรอย่างสม่ำเสมออยู่แล้วและนำหลักมรรคเมืองค 8 มาประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมให้สามารถพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ให้ได้ดียิ่งขึ้นผ่านเครื่องมือต่าง ๆ 4 ชนิด คือ 1) กฎระเบียบของบริษัท 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) กิจกรรมการสวดมนต์ และ 4) กิจกรรมสันนทนาการอื่น ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการนำหลักมรรคเมืองค 8 มาใช้ ได้แก่ ความมุ่งมั่นและความร่วมมือของเจ้าของกิจการและทีมงาน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักมรรคเมืองค 8 มาใช้สามารถช่วยเพิ่มสมรรถนะทุนมนุษย์ในองค์กรได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาถูกไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี ศึกษารณี: นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช” สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย คือ ยุวสันติโมเดล Model ซึ่งกระบวนการพัฒนาถูกไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติวิธี แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามหลักมรรค 8 นำไปสู่การพัฒนา โดยมีรายละเอียด แสดงใน Figure 1 ดังนี้

Figure 1 Youth Peace Model**1. ปัจจัย (Input)**

1.1 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของหน้าที่พลเมือง (Civic Duty) คือ การปฏิบัติดนที่พึงกระทำ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวาระรรม เป็นพุทธิกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเคราะห์ซึ่งกันและกัน เคารพในระเบียบ กฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับของสังคมส่วนรวม 2) ด้านสามัคคีธรรม เป็นพุทธิกรรมที่แสดงออกของบุคคล ในการอยู่ร่วมกันในสังคม และร่วมกันทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และ 3) ด้านปัญญาธรรม เป็นพุทธิกรรมของบุคคลที่แสดงออกในด้านของผู้ใช้สติปัญญา ใช้เหตุผล และความถูกต้องในการพัฒนาหรือ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

1.2 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย (Democracy) คือ การยอมรับนับถือ ให้ความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น มีความเสมอภาค ความเท่าเทียมและเสรีภาพ ในการดำเนินชีวิต รวมถึงการเข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง

1.3 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของจิตอาสา (Volunteers) คือ มีจิตแห่งการกระทำการดีงามทั้งปวง แก่เพื่อนมนุษย์โดยเต็มใจ สมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปีติสุข และพร้อมที่จะเสียสละเวลาแรงกาย และแรงสติปัญญา

เพื่อสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

1.4 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ การตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน การยอมรับนับถือ และการพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ถูกต้อง

1.5 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของทัศนคติที่ดี (Positive Attitude) คือ มีความคิดเชิงสมเหตุสมผล คิดอย่างมีสติ โดยมองความเป็นจริงมากกว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทั้งในสิ่งเป็นอยู่และสิ่งที่กำลังจะเกิด ทั้งในแง่ดี และแง่ลบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

1.6 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของการเข้าใจสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) คือ มีความเข้าใจลักษณะนิสัยใจคอของผู้อื่น สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม จาริตระบบที่มี วิถีชีวิต และแนวคิดทัศนคติที่แตกต่าง หรือเข้าใจในความแตกต่างของสังคมพหุวัฒนธรรม

1.7 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของการให้คำปรึกษาที่ดี (Counselor) คือ มีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษา เข้าใจสิ่งแวดล้อม เข้าใจพื้นฐานของมนุษย์ เป็นผู้ฟังที่ดี ให้การช่วยเหลือแก่ผู้รับคำปรึกษา มีการวางแผนเป็นกลาง และขอบคุณหาข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางในการตัดสินใจ

1.8 เป็นผู้ที่มีหลักการพื้นฐานของการพูดคุยด้วยเหตุผลเพื่อสร้างสันติ (Rationalization) คือ มีทักษะเบื้องต้นหรือมีกระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อยุติความรุนแรง และการยุติความเป็นปรบปักษ์เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสันติ และความปลดภัยทั้งตนเองและผู้อื่น

2. กระบวนการ (Process)

กระบวนการหรือการดำเนินงานของการนำนิสิตระดับปริญญาตรีเข้าสู่การพัฒนาเพื่อเป็นยุวไกล์เกลี่ย ข้อพิพากษา ที่ผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือกคุณสมบัติ โดยใช้การจัดกิจกรรมทำให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยการนำหลักไตรสิกขามาประกอบ เพาะศีลเป็นตัวหนุน ช่วยให้ใจพร้อมที่จะเจริญสมาธิ สมาธิช่วยให้รักษาศีลได้หนักแน่นจริงจังมากขึ้น สมาธิเป็นฐานให้แก่ปัญญา ทำให้มีความคิดจิตใจที่มั่นคงแน่น คิดได้ชัด มองเห็นแจ่มแจ้ง ช่วยให้ปัญญาแก่กล้า และปัญญาดีขึ้น ช่วยให้ทำจิตใจได้ดีขึ้น โดยนำมาพัฒนาบนฐานของมรรคเมืองค 8

3. ผลผลิต (Output)

ผลผลิต คือ ความสำเร็จในการดำเนินงานหรือการพัฒนาเป็นยุวไกล์เกลี่ย โดยผ่านการอบรมให้ความรู้ การฝึกฝนทักษะ และเรียนรู้จากประสบการณ์ ถูกพัฒนาเป็นยุวไกล์เกลี่ยที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นผลเมื่อที่มีคุณภาพของประเทศ โดยมีหลัก 5H เป็นหลักสร้างเสริมศักยภาพ และรากฐานแห่งการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ภาษา จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การพัฒนายุวไกล์เกลี่ยข้อพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช สอดรับกับหลักธรรมของไตรสิกขามากำกับในการพัฒนาบนฐานของมรรคเมืองค 8 ได้แก่ ทางกาย ทางใจ และทางสติปัญญา โดยนำมาบูรณาการร่วมกัน ยึดเป็นหลักในการพัฒนาอยุวไกล์เกลี่ยให้มีคุณภาพ นิสิตต้องเกิดการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความรู้ คุณธรรมเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เพื่อเข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือเหตุอันอาจก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้จัดการและแก้ไขปัญหาได้ถูกวิธี มีความเหมาะสม โดยนิสิตสามารถแยกแยะความถูกผิด และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในทิศทางที่ถูกต้อง โดยใช้ศีลและสมาธิเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดปัญญา พยายามด้วยสติ

และนำไปปฏิบัติโดยประพฤติ ไม่ผิดศีล เนื่องจากทุกองค์ประกอบเป็นกระบวนการของการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนที่ต้องมีความสมดุลเพื่อพاซึ่งกันและกัน โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาแกนนำยุวไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาอยุวไกล่เกลี่ยข้อพิพากษาโดยพุทธสันติวิธี ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่มีชื่อเรียกว่า “ยุวสันติ” ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนในการสร้างปัญญา จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรนำหลักอธิรัมค์มีองค์ 8 ที่มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่น ๆ เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจในหลักธรรมทุกหลักธรรมที่มีความสอดรับกันไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งจะได้มุ่งมองที่หลากหลาย เหมาะสมกับเรื่องที่ต้องนำไปแก้ไข 2) ควรนำหลักอธิรัมค์ 8 มาบูรณาการในการให้คำปรึกษาแบบเน้นการสร้างแรงจูงใจ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง โดยอาศัยการสื่อสารสองทาง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรุนแรง และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมพึงประสงค์มากขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างความตระหนักในปัญหาพุทธศาสนา สามารถวางแผน การปรับเปลี่ยนตนเอง และพัฒนาศักยภาพในการจัดการ กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และ 3) ควรบูรณาการยุวสันติโนเดลมาใช้สร้างต้นแบบยุวไกล่เกลี่ย ข้อพิพากษา เพื่อขยายกลุ่มสร้างเครือข่ายและขยายการผลิตผู้ไกล่เกลี่ยโดยสถาบันการศึกษาร่วมมือกับกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และศาลยุติธรรม

References

Boonpunth, K. C. (2019). Public Participation in Building Sustainable Peace in Southern Thailand. King Prajadhipok's Institute Journal, 17(1), 100-117.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus. (2024). The 40th year of the founding of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus. Nakhon Si Thammarat, Thailand: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House.

Mokekhao, K., Wattanapradit, K. & Phra Pramote Vadakovid. (2024). Peace Innovation for Enhancing the Potential of Family Counselors in the Department of Women's Affairs and Family Development. Journal of MCU Peace Studies, 12(1), 284-296.

Office of Justice Affairs. (2022). Updating Thai Criminal Justice 2022. Bangkok, Thailand: Ministry of Justice.

Office of the Royal Society. (1982). Royal Institute Dictionary. Bangkok, Thailand: Office of the Royal Society.

Phramaha Hansa Dhammadhaso. (2020). Buddhist Peaceful Means: Integrating Conflict Management Principles and Tools. Journal of MCU Peace Studies, 8(5), 2041-2054.

Phramaha Pipat Pavaddhano (Thadee). (2024). Social Development in Dimension Of The Noble Eightfold Path. Journal of Mahayana Voice, 10(3), 387-396.

Rajanakarin Child and Adolescent Mental Health Institute. (2013). Guidelines for the care and support of adolescents with violent behavior. Bangkok, Thailand: Department of Mental Health, Ministry of Public Health.

Saisorn, S. (2017). Lotus in the Sea of Fire: The Ways of Peace-making in the View of Thich Nhat Hanh, a Vietnamese Zen Buddhist Monk. Humanities Journal, 24(1), 80-111.

Trainate, V. (2023). the noble eightfold path application for human capital competency enhancement in thailand industry 4.0. Journal of MCU Social Science Review, 12(1), 245-258.

การบูรณาการหลักธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี

INTEGRATING THE FOUR GHARAVASA DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY LEARNING IN THE CONTEXT OF ETHNIC GROUPS IN RATCHABURI PROVINCE

นริศรา กรุดนาค^{1*}, นิภาวรรณ เจริญลักษณ์¹, วงศ์สิริ เรืองศรี², ภัคพร เจริญลักษณ์³
Narisara Krudnak^{1*}, Nipawan Charoenlak¹, Wongsiri Rueangsri², Pakporn Charoenlak³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajaphat University, Ratchaburi, Thailand

²นักวิชาการอิสระ สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

²Independent Scholar, Surat Thani, Thailand

³โรงเรียนภัททารยานวิทยา นครปฐม ประเทศไทย

³Phattharayana Witthaya School, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: narisara5@hotmail.co.th

Received 5 March 2025; Revised 29 March 2025; Accepted 31 March 2025

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: การนำหลักธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันในชุมชน จังหวัดราชบุรี สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านคุณธรรมและสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยหลักธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ (ความชี้อีสต์ต์ต่อ กัน) ทมະ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคະ (เสียสละ) ทุกหลักธรรมนี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความสงบสุขในชีวิตส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรม 4 ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี และนำเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methods Research) การศึกษาเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 ประชากร จำนวน 360 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน โดยเปรียบเทียบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครื่องมือร์แกน สถิติที่ใช้ ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ด้านการศึกษา เชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มในการศึกษา เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แกนนำชุมชน และประชุมชุมชน จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์การคัดเลือก วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า ทั้งด้านข้อมูล ผู้วิจัย และ ทฤษฎี และนำเสนอเชิงพรรณาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย: พบร่วม 1) การบูรณาการหลักธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบท กลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.21) และ 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน อย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 2.1) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

บุณพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 2.2) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2.3) การพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.4) การส่งเสริมการทำงานแบบจิตอาสา และ 2.5) การรำรงรักษาวัฒนธรรมของชุมชน

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: เป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง การส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมช่วยพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ที่รักษาวัฒนธรรมของตน

สรุป: การวิจัยนี้มุ่งเสริมศักยภาพชุมชน จังหวัดราชบุรี โดยการบูรณาการหลักธรรมรากฐาน 4 คือ สัจจะ (ความซื่อสัตย์ต่อกัน) ทมะ (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคะ (เสียสละ) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเน้นการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการชุมชน เสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง เพื่อความยั่งยืนและความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ: ชาวสหธรรม, การเรียนรู้ชุมชน, ความยั่งยืน, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

Background and Objectives: Applying the FOUR GHARAVASA DHAMMA to daily life in the community of Ratchaburi Province can strengthen morality and society sustainably. The FOUR GHARAVASA DHAMMA consisted of: Sacca (Truthfulness), Tama (Self-Command), Khanti (Patience), and Càga (Generosity). Each of these FOUR GHARAVASA DHAMMA played a vital role in fostering peace in both individual lives and the community. This research aimed to study the integration of the FOUR GHARAVASA DHAMMA, to examine the promotion of sustainable community learning within the ethnic group context of Ratchaburi Province, and to propose the promotion of sustainable community learning based on Buddhist principles in the context of ethnic groups.

Methodology: The research employed a mixed methods approach. In the quantitative study, the research instrument used was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.86. The population consisted of 360 individuals, with a sample group of 186 participants, determined by comparing the sample size using the Krejcie and Morgan table. The statistical methods used in the research included mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. In the qualitative study, focus group discussions were conducted, and the instrument used was a semi-structured interview. The key informants included community leaders and local scholars, totaling 18 individuals, selected purposively based on specific criteria. Data was analyzed through content analysis, and the findings were validated using the triangulation technique involving data, the researcher, and the theory. The results were presented descriptively in line with the research objectives.

Main Results: The research Founded that: 1) The integration of the Four Gharavasa Dhamma to promote sustainable community learning in the context of ethnic groups in Ratchaburi Province was found to be at a high level ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.21); and 2) The promotion of sustainable community learning based on Buddhist principles in the context of ethnic groups consisted of:

- 2.1) Promoting morality and ethics based on the community's social and cultural foundation;
- 2.2) Learning from real-life experiences; 2.3) Self-reliance according to the philosophy of sufficiency economy; 2.4) Promoting volunteerism; and 2.5) Preserving the community's culture.

Involvement to Buddhadhamma: The application of Buddhist principles in local community development helped foster virtues such as honesty, responsibility, and mutual assistance. It focused on enabling the community to live sustainably based on their own cultural identity. Promoting learning according to Buddhist teachings contributed to the development of the community in areas such as education, economy, and society, particularly within the ethnic groups of Ratchaburi Province who preserved their cultural heritage.

Conclusions: This research aimed to enhance the potential of the Ratchaburi community by integrating the Four Gharavasa Dhamma: Sacca (Truthfulness), Tama (Self-Command), Khanti (Patience), and Càga (Generosity), to promote sustainable learning within the community in the context of ethnic groups. The focus was on using these principles in community management to strengthen morality and ethics, utilizing technology in teaching and learning, promoting lifelong learning, encouraging participation in decision-making, and adapting to changes. This approach led to the sustainability and overall strength of the community and contributed to peaceful coexistence.

Keywords: Gharavasa Dhamma, Community Learning, Sustainability, Ethnic Groups

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในประเทศไทย มีความหลากหลาย และมีความเป็นพหุวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก การศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะ แต่ยังเสริมสร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม (Nilkote & Charoenlak, 2022) การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการพัฒนาชุมชนจะช่วยเสริมสร้าง การเรียนรู้ภายในชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติ (Charoenlak, 2023) การเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยเพิ่มโอกาส ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และ สังคมได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิก ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจาก การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนในระยะยาว (Pluemjit, 2023) โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาชุมชน การศึกษาช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความยั่งยืนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม (Charoenlak, 2023) การศึกษาที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนช่วยให้สามารถในชุมชนสามารถ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ส่งผลต่ออนาคตของตนเองและสังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบ ความสำคัญดังกล่าว ยังสะท้อนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา ที่ยั่งยืน เนื่องจากการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกที่เต็มไปด้วย ความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องการการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีคุณค่าต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม ในระยะยาว

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เป็นต้นทุนกับสังคมไทยมีมาอย่างช้านาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จุดเด่นสำคัญ คือ การฝึกอบรม

จิตใจและการพัฒนาความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง (Singsorn et al., 2023) โดยในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 หรือ มัชฌิมาปฏิปทา เป็นแนวทางที่สามารถใช้ในการปรับปรุงวิธีการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองให้มีความสุขในชีวิต การฝึกสมาธิ และการพิจารณาในธรรมะ ช่วยให้สามารถมีสมาธิจดจ่อในการศึกษามากขึ้น รวมทั้งการเข้าใจและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาและการเรียนรู้ในระยะยาว นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักการของพระพุทธศาสนาอย่างสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้การเรียนรู้ไม่เพียงแต่เป็นการสะสมความรู้ แต่ยังเป็นการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาให้เข้มแข็งขึ้นในทุกด้านของชีวิต มิติของการพัฒนาชุมชนและสังคม การนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ได้หลากหลาย เช่น ในบริบทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นการสร้างเครือข่ายที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกมิติ โดยบ้านเป็นสถานที่ที่ปลูกฝังคุณธรรมและความเข้าใจในชีวิต วัดเป็นศูนย์กลางในการฝึกปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตใจ และโรงเรียนเป็นที่แห่งการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต ทั้งสามส่วนเป็นการผสานหลักการพื้นฐานที่มีความเป็นไทยและบริบทของสังคม วัฒนธรรมมาเป็นความร่วมมือกันในการพัฒนาบุคคลและชุมชน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งในการสนับสนุนการเรียนรู้ การสร้างสังคมที่มีคุณธรรม และความสุขในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อาทิ ชาวไทย ชาวมอญ ชาวเขมร ชาวจีน ชาวลาว รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ประชากรจากกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ๆ จะมีประมาณ 90-95% เป็นคนไทย ส่วนที่เหลือจะประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ จีน และกลุ่มชาติพันธุ์เล็ก ๆ อีกประมาณ 5-10% ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การศึกษาต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมมือและการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดราชบุรี เช่น การรักษาประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม ได้แก่ การทำเกษตรกรรมและการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น (Integrated Provincial Administration Committee of Ratchaburi Province, 2024) ในการเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดราชบุรีมีบทบาทสำคัญในการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การเรียนรู้จากประเพณีท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชุมชน การเรียนรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน แต่ยังช่วยในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำความรู้และวิถีชีวิตมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Watana et al., 2023) ดังนั้น การศึกษาต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมในมุมมองของการเรียนรู้ชุมชน จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและสงบสุขในจังหวัดราชบุรี

จากความสำคัญดังกล่าว การพัฒนาชุมชนบนฐานของความแตกต่าง และการมีอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนทั้งมิติความเข้มแข็ง และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน การศึกษาในครั้งนี้คณบัญชีศึกษาได้มุ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรมาธิภาพ 4 เพื่อศึกษาถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี โดยมุ่งมองของการเรียนรู้ชุมชน รวมถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นองค์ความรู้สำคัญในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักธรรมาธิภาพ 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบททุกกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี และนำเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบททุกกลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methods Research) แบบบูรณาการคู่ขนาน (Concurrent Mixed Methods) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.86 ประชากร จำนวน 360 คน อายุ 18 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน โดยเปรียบเทียบขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ของเครื่องมือและมอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน ด้านการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มในการศึกษา เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ แคนนำชุมชน และประชุมชุมชน จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์ การคัดเลือก คือ มีเชื้อสายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยกำหนด ประกอบอาชีพในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และยินดีให้ข้อมูล ตลอดการดำเนินโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า ทั้งด้านข้อมูล ผู้วิจัย และทฤษฎี และนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมาธิรัม 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) รวมถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้อังค์ประกอบการวิจัยและได้กรอบแนวคิด การวิจัย ทั้งนี้ เพื่อเป็นกรอบของการศึกษาครั้งนี้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และเพื่อให้สอดคล้อง เป็นแนวทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ประกอบและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาพัฒนาและสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม การสร้างแบบสอบถามตามเนื้อหาด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ธรรมารัม 4 ซึ่งเป็นตัวแปรหลัก ของการศึกษาครั้งนี้ และการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักการสร้างและพัฒนาแบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นคำถาม เกี่ยวกับความสอดคล้องกับหลักธรรมาธิรัม 4 และการเรียนรู้ชุมชน มีลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, 1967)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ ประเมินหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หากค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป หากคุณภาพ ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินหากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตลอดจนตรวจสอบเช็คความครอบคลุมของคำถาม และความชัดเจน ของการใช้ภาษา การตรวจสอบพิจารณาตามแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ มีมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ และใช้สูตรการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) (Kanjjanawasee, 2016) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า 0.80 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 นำเครื่องมือที่ผ่านการ IOC หาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 คน จากกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient Cronbach) (Cronbach, 1990)

เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ แล้วนำมารวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.86 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงเพื่อเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามมาทำสำเนาเท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่เตรียมเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ การบูรณาการหลักธรรมวาราษธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลและหาความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักธรรมวาราษธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) จุดมุ่งหมายหลัก คือ การใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในการตรวจสอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจหรือการพัฒนาในหลากหลายด้าน ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 6 การศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาเชิงคุณภาพเริ่มต้นด้วยการพัฒนาแบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีการปรึกษาผู้ทรงวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ที่เป็นที่ยอมรับในชุมชน เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนถึงมุมมองที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและยอมรับ เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและมีความหมาย และผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดได้แก่ จากเขตเมืองและชนบท ซึ่งสะท้อนความหลากหลายของชุมชนได้ดี การเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ซึ่งช่วยในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Podhisita, 2016) และเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมวาราษธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมวาราษธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ปรากฏผลการศึกษา ดัง Table 1-2

Table 1 Mean, Standard Deviation, and Levels of Respondents' Opinions on the Integration of the Four Gharavasa Dhamma

Integration of the Four Gharavasa Dhamma	N = 186		Level	Rank
	$\bar{x}$	S.D.		
1. Sacca: Truthfulness	4.56	0.29	Highest	1
2. Tama: Self-Command	4.55	0.31	Highest	2
3. Khanti: Patience	4.53	0.32	Highest	4
4. Càga: Generosity	4.54	0.30	Highest	3
Overall	4.55	0.21	Highest	-

จาก Table 1 พบร่วมกัน การบูรณาการหลักธรรมาธิรัตนธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านสังคม คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง และทำจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.29) ด้านทม. คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดด้านนิสัย แก้ไข ข้อบกพร่อง และปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา กรุณา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.30) ด้านจิต คือ ความเสียสละ ละกิเลส ละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ความใจกว้างพร้อมที่จะรับฟัง ความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ไม่คบแคบ เห็นแก่ตันหรือเอาแต่ใจตัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.30) และด้านขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้า ทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หัวนิ่ว ไม่ห่วงใย มุ่งมั่นในจุดหมาย และไม่ท้อถอย อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

Table 2 Mean, Standard Deviation, and Levels of Respondents' Opinions on Promoting Sustainable Community Learning within the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province

Promoting Sustainable Community Learning Within the Context of Ethnic Groups	N = 186		Level	Rank
	$\bar{X}$	S.D.		
1. Participation	4.60	0.23	Highest	2
2. Preservation of Traditional Culture	4.58	0.23	Highest	3
3. Economic Development	4.61	0.28	Highest	1
Overall	4.59	0.19	Highest	-

จาก Table 2 พบร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.28) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.23) และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักธรรมาธิรัตนธรรม 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ดัง Table 3

Table 3 Results of the Analysis on the Relationship between the Integration of the Four Secular Principles and the Promotion of Sustainable Community Learning in the Ethnic Group Context of Ratchaburi Province

Variable	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X	Y
X ₁	1.000					
X ₂	0.34**	1.000				
X ₃	0.36**	0.31**	1.000			
X ₄	0.56**	0.23**	0.29**	1.000		
X	0.78**	0.66**	0.70**	0.72**	1.000	
Y	0.57**	0.45**	0.45**	0.60**	0.72**	1.000

** Statistically significant at the .01 significance level

จาก Table 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณะการหลักธรรมาธิพนธ์ 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี โดยรวม ($r_{xy} = 0.72$) มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยการเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาค (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) อยู่ในระดับมีความสัมพันธ์สูง ($r_{x4y} = 0.60$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านเมตตา (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x1y} = 0.57$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้านทม (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x2y} = 0.45$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และด้านขันติ (X_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี (Y) ในระดับมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r_{x3y} = 0.45$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Gaidpriyoot (2017) ที่กล่าวถึง การใช้หลักธรรมาธิพนธ์ 4 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นว่าการบูรณะการหลักธรรมาธิพนธ์ 4 สามารถนำมาสู่การพัฒนาชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ยืนยันถึงความสำคัญของหลักธรรมาธิพนธ์ 4 ในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ นำไปสู่การพัฒนานโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์

จากผลการศึกษาที่ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณะการหลักธรรมาธิพนธ์ 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี พบว่า หลักธรรมาธิพนธ์ 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์ต่อ กัน) ทม (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และภาค (เสียสละ) ล้วนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasanchum & Tongpun (2020) และ Charoenlak et al. (2023) ที่ได้ศึกษาหรือแสดงถึงผลกระทบที่ดีของการใช้หลักธรรมาธิพนธ์ 4 ในการส่งเสริมสุขภาวะและพัฒนาชุมชน กล่าวคือ การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับการศึกษาของ Prasanchum & Tongpun (2020) ที่กล่าวถึง การที่ สุขภาวะ คือ ภาวะที่บุคคลสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสมตามบทบาททางสังคม โดยมีความสุขทั้งภายนอกและภายใน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน เช่น กาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมาธิพนธ์ 4 เช่น ความซื่อสัตย์ การอดกลั้น การอดทน การเสียสละ และการมีน้ำใจเอื้อเพื่อเมืองท่าที่สำคัญในการลดความขัดแย้งในชุมชนและส่งเสริมสันติสุขในระดับบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นการสนับสนุนแนวคิดของ Prasanchum & Tongpun (2020) ที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมาธิพนธ์ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะและความสมดุลในชีวิต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Charoenlak et al. (2023) ซึ่งศึกษาการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มประชากรในชุมชน พบว่า การพัฒนาทุนศักยภาพของชุมชน โดยการบริหารจัดการในรูปแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผลการศึกษาของเรายังสะท้อนให้เห็นว่า การบูรณะการหลักธรรมาธิพนธ์ 4 มีส่วนช่วยในการพัฒนาทุนศักยภาพของชุมชน เช่น การส่งเสริมความมีน้ำใจ เอื้อเพื่อ การเสียสละ และการพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มจิตอาสาและเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพของกลุ่มประชากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้แล้ว การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร การบูรณะการหลักธรรมาธิพนธ์ 4 ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หลักธรรมาธิพนธ์ 4 ที่เน้นการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบทบาททางสังคม เช่น ภาค ที่เกี่ยวข้องกับการให้และการแบ่งปันทรัพยากรในชุมชน สัจจะ ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทม ที่ส่งเสริมการควบคุมตัวเองและการทำงานร่วมกัน และขันติ ที่เสริมสร้างความอดทนและ

การทำงานหนัก แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็สามารถช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 ในชุมชนทำให้สมาชิกมีการแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การร่วมมือในการผลิตหรือการเกษตร การพัฒนาโครงการที่มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือบริการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 ไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แต่ยังส่งผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกัน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดอย่างเปิดกว้าง ส่งเสริมการเรียนรู้ในระยะยาวและส่งผลให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างยั่งยืน

การศึกษานี้ พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 กับการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกที่ชัดเจนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาวะ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และการพัฒนาเศรษฐกิจและการเรียนรู้ การเชื่อมโยงผลการศึกษานี้กับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น Prasanchum & Tongpun (2020) และ Charoenlak et al. (2023) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน

2. ข้อเสนอการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานหลักพุทธธรรมในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานหลักพุทธธรรมในบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกระบวนการที่ใช้หลักพุทธศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในชุมชน โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวิถีชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี และเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาต่อไปได้ จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมบนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน โดยใช้หลักพุทธธรรมคือ ธรรมะ ศาสนา 4 นอกร้านนั้น ยังสามารถนำหลักธรรมต่าง ๆ หรือแนวปฏิบัติตามหลักทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ เช่น การเจริญสติ การฝึกฝนจิตใจ การมีเมตตา และการเคารพซึ่งกันและกัน หลักธรรมและแนวปฏิบัติต่างกันล่า ว เป็นต้นทุนทางสังคม และเป็นหลักธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความคุ้นเคยและปฏิบัติเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติอยู่แล้ว หลักธรรมต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้อย่างมีความสุขและสามัคคี

2.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้จากการทำงานและการแก้ปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน เช่น การทำเกษตรกรรม การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน การลงมือทำจริงทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตน เช่น การใช้วิธีการเกษตรที่ยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การเรียนรู้จากประสบการณ์นี้ช่วยเพิ่มทักษะและความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมต่าง ๆ จะอยู่ในวิถีของการดำเนินชีวิต และเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ส่งเสริมอยู่แล้ว เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานราชการท้องถิ่น หรือสถาบันวิชาการ

2.3 การพัฒนาองค์ความรู้เชิงชุมชนของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาองค์ความรู้เชิงชุมชนของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงกับหลักธรรมาธิรัฐ 4 ที่สอนให้ใช้วิถีอย่างมีความพอเพียงและไม่ฟุ่มเฟือ โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการ ชุมชนไม่เพียงพำนักภัยในไปและหันมาใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้หลักธรรมาธิรัฐ 4 ช่วยเสริมให้ครอบครัวและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวในครัวเรือนเพื่อบริโภคเอง หรือการเลี้ยงสัตว์

เพื่อใช้ผลิตภัณฑ์ที่จำเป็น ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต การดำเนินชีวิตแบบเพียงยังส่งเสริมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เกินเลย และยังยืนในระยะยาว การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองตามแนวปัจจุบันของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ชุมชนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกินความจำเป็นและไม่พึ่งพาสิ่งภายนอกมากเกินไป ชุมชนสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ทั้งในด้านการผลิต การประกอบอาชีว และการบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2.4 การส่งเสริมการทำงานแบบบิตอาสา การส่งเสริมการทำงานแบบบิตอาสาสามารถเชื่อมโยงกับหลักธรรมาทางศาสนา โดยเฉพาะในแง่ของการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการให้ทานในพุทธศาสนา การทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน ซึ่งส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันและกัน และยึดหลักความเมตตากรุณาการทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยมีหลักธรรมาที่ช่วยแนะนำให้ทุกคนทำดีเพื่อส่วนรวม และสร้างสังคมที่ยั่งยืนและปรองดอง การทำงานจิตอาสาช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในชุมชน โดยส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

2.5 การจัดการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนมีความสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การส่งเสริมการรักษาประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การจัดงานประเพณีท้องถิ่น การรักษาภาษา และการสืบทอดศิลปะดั้งเดิม ช่วยให้ชุมชนสามารถรักษาความเป็นตัวเองได้ ในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน การรักษาวัฒนธรรมไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน แต่ยังช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเสริมสร้างความสามัคคี โดยให้ความเคารพในวิถีชีวิตและประเพณีของกันและกัน

การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ และสังคม แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการพัฒนาที่เคารพในเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังการสนับสนุนกลุ่มว่า

“ที่ควรเน้น คือ ใช้หลักธรรมกับสิ่งที่ทำจริงครับ ผมว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงก็เป็นสิ่งที่สำคัญครับ เช่น การทำเกษตรกรรมหรือการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนสามารถเรียนรู้จากการลงมือทำจริงและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งช่วยให้พวกเรารับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์กับการใช้ชีวิตให้มีความสุขได้”

(Community Scholar No.1, 2024)

และการสนทนากลุ่มว่า

“การทำงานจิตอาสาเก็เป็นล้วนสำคัญนะครับ จริง ๆ หลัง ๆ ทางราชการจะรณรงค์เรื่องนี้เยอะ อย่างน้อยที่สุดคือ เลี้ยงสังสรรค์ ชาวบ้านเองได้มาร่วมทำงานด้วยกัน เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนง่าย ๆ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังผลตอบแทน อย่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จริง ๆ ก็รู้จักกัน คุ้นเคยกัน การส่งเสริมจิตอาสาจะเป็นทางหนึ่งในการสร้างความสามัคคีให้ชุมชน และให้เกิดความเข้มแข็ง”

(Community Scholar No.2, 2024)

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saesena et al. (2025) ที่ศึกษาและพบว่า การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ผ่านการปฏิบัติศิลามารถช่วยเสริมสร้าง ความเข้าใจ และความสงบในจิตใจของผู้คนในสังคม ซึ่งส่งผลให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ และปรับตัวให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับในวงกว้างและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม เศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิต ของพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา โดยสอดคล้องกับผลการศึกษา เกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนและสร้างความสงบสุขในระดับบุคคลและสังคม นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ Papan et al. (2024) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การบูรณาการพัฒนารถสัมพันธ์เพื่อสังคมตามหลักสารานุยธรรม ในตำบล โพนางคำตาก อำเภอสารพยา จังหวัดชัยนาท พบว่า การเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชน ตามหลักการที่ส่งเสริม ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในชุมชน การศึกษานี้ได้นำการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ การเลือกและเสนอแนวทาง การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบ และการรับประโลยช์จากนโยบายสาธารณะ รวมถึงการบูรณาการ หลักสารานุยธรรม ที่ประกอบด้วย เมตตาภัยกรรม เมตตาเจริญกรรม เมตตามโนกรรม สารารณ์โภคี สีลามัณฑูตา และทิภูนิสามัณฑูตา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนอย่างยั่งยืน การศึกษาในตำบลโพนางคำตาก ยังแสดงให้เห็นว่า การบูรณาการหลักสารานุยธรรมในการพัฒนาชุมชนสามารถกำหนดประเด็นปัญหาและ ความต้องการของชุมชน รวมถึงการวางแผนโครงการที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ชุมชนต้องคำนึงถึงมิติ ธุรกิจ ที่สร้างรายได้และมิติสังคมที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็น แนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการจะเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและช่วยให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในระยะยาว จากการศึกษาและการเข้มข้น ผลการวิจัยกับงานวิจัยอื่น ๆ นี้ พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 และสารานุยธรรมมีความสำคัญ ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ในชุมชน การมีส่วนร่วม และการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการทำงานจิตอาสา มีความสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การเรียนรู้จากการทำเกษตรกรรมและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติช่วยให้ชุมชน ปรับตัวและพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทำให้การใช้ชีวิตมีความสุขขึ้น ขณะที่การทำงานจิตอาสา ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นวิธีที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการหลักธรรมาธิรัฐ 4 ใน การส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างความยั่งยืนในชุมชน ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ หลักธรรมาธิรัฐ 4 ได้แก่ สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมม (การฝึกตน) ขันติ (ความอดทน) และจัคค (การให้) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน นอกจากนี้ สามารถประยุกต์แนวคิดการพัฒนาชุมชนทั่วไป โดยเน้นการนำหลักธรรมาธิรัฐ 4 ไปใช้ในกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนในด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ผ่านการใช้หลักทมม (การฝึกตน) เพื่อให้ชุมชนพัฒนาทักษะทางการเกษตรที่ยั่งยืน การทำงานจิตอาสาในชุมชนตามหลักจัคค (การให้) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่าง สมาชิกในชุมชน รวมถึงการพัฒนาโดยใช้หลักขันติ (ความอดทน) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน กล่าวได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธิรัฐ 4 ของกลุ่มชาติพันธุ์

จังหวัดราชบุรี ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังสร้างการพึ่งพาตนเองและความร่วมมือในชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนในระยะยาวมีความมั่นคงและยั่งยืน สามารถสรุป ดัง Figure 1.

Figure 1 Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ศึกษาการบูรณาการหลักธรรม 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรม 4 ประกอบด้วยสังคม ที่มี ขั้นติ และภาค ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรักษาศีล การทำความดี การพัฒนาคุณธรรม และการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนได้ดีในระดับสูง โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย การส่งเสริมคุณธรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการพึ่งพาตนเอง ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีความยั่งยืนและพัฒนาในหลายด้าน เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาผลกระทบของการบูรณาการหลักธรรม 4 ในด้านเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มเติม เพื่อให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนขึ้นและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนได้ดียิ่งขึ้น โดยสามารถทำให้การวิเคราะห์มีความละเอียดและสะท้อนถึงความเป็นจริงในชุมชน ควรวิจัยและพัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ชุมชน เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ควรวิจัยแนวทางการบูรณาการหลักธรรม 4

เพื่อประยุกต์ใช้ในหน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรภาครัฐเพื่อสร้างการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาในเชิงลึกและยั่งยืน รวมถึงการวิจัยและยกระดับโมเดลการบูรณาการหลักธรรม 4 ที่พัฒนาแล้วไปใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบททางวัฒนธรรมแตกต่างกัน เพื่อทดสอบความสามารถในการปรับใช้ในระดับกว้าง และประเมินผลการปรับใช้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย

References

Charoenlak, N. (2023). Sustainable Community Well-Being Development Through Context-Based Application: A Case Study of Ban Huai Numnuak, Suan Phueng District, Ratchaburi Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 11(3), 170-180.

Charoenlak, N., Nilkote, R. & Lundam, C. (2023). Research and Development of a Volunteer Network in the Community to Promote Health in the Vulnerable. *Journal of MCU Peace Studies*, 11(3), 848-861.

Community Scholar No.1. (2024). Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province. (Researcher, Interviewer)

Community Scholar No.2. (2024). Integrating the Four Gharavasa Dhamma to Promote Sustainable Community Learning in the Context of Ethnic Groups in Ratchaburi Province. (Researcher, Interviewer)

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York, United States: Harper & Row.

Gaidpriyoot, W. (2017). Social Development in the Era of Thailand 4.0, According to Gharavasa-Dhamma. *Journal of MCU Ubon Review*, 2(2), 141-149.

Integrated Provincial Administration Committee of Ratchaburi Province. (2024). Ratchaburi Provincial Development Plan 2023-2027: Reviewed Annual Plan for Fiscal Year 2026 and the Annual Government Implementation Plan of Ratchaburi Province for Fiscal Year 2026. Ratchaburi, Thailand: Ratchaburi Provincial Office.

Kanjanawasee, S. (2016). Empowerment Evaluation: Differential Perspectives. *The Social Research Association of Thailand Journal*, 3(1), 19-25.

Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale," in Attitude Theory and Measurement. New York, United States: Wiley & Son.

Nilkote, R. & Charoenlak, N. (2022). Community Well-Being Development Through Community Context-Based Applications: A Case Study of the Thai Songdam Dance in Ban Don Thong, Don Khoi, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom. *Journal of Cultural Approach*, 23(43), 94-110.

Papan, N., Nilkote, R., Sukpom, T. & Saisena, N. (2024). The Integration of Social Engagement Based on The Principles of Saraniya Dhamma: Lessons from The Study of Phonang Dam Tok Subdistrict, Sapphaya District, Chainat Province. *Journal of Scholar Community*, 2(6), 32-45.

Pluemjit, K. (2023). *Young Active Citizen: Designing Learning That Empowers Youth to Discover Their Potential*. Bangkok, Thailand: Siam Kammachon Foundation.

Podhisita, C. (2016). *The Art and Science of Qualitative Research*. (7th ed.). Bangkok, Thailand: Amarin Printing and Publishing.

Prasanchum, P. & Tongpun, S. (2020). *Gharavasa-Dhamma and Lifestyle of Health*. Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus, 7(4), 84-100.

Saisena, N., Sukpom, T., Kilkote, R. & Papan, N. (2025). *The Tri-Sikkha and Promoting Buddhist Education by The Thai Sangha in A Foreign Context: A Case Study of Wat Nawamintarachutis, In Honor of His Majesty The King*, Boston, USA. *Journal of Scholar Community*, 3(1), 86-101.

Singsorn, N., Sukpom, T., Nirkote, R., Rueangsri, W. & Papan, N. (2023). *Community-Based Lifelong Learning According to The Buddhist Way: A Case Study of Wat Pa Lelaik Worawihan, Mueang District, Suphanburi Province*. *Journal of Buddhist Anthropology*, 8(4), 315-325.

Watana, S., Nilakotara, R., Suyajai, P. & Raksat, S. (2023). *An Integration of Buddhism in Order to Create Values in Accordance with Suvarnabhumi in the Case of Wat Phra Pathom Chedi*. *Dhammadhara Journal of Buddhist Studies*, 9(1), 80-111.